

รายงานฉบับสมบูรณ์

ชุดโครงการ “การวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ภาคใต้ตอนกลาง”

โดย

นายไชยวรรณ วัฒนจันทร์

ธันวาคม 2558

รายงานฉบับสมบูรณ์
ชุดโครงการ “การวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ภาคใต้ตอนกลาง”

โดย

นายไชยวรรณ วัฒนจันทร์

หน่วยพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม
สำนักวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
หน่วยบูรณาการวิจัยและความร่วมมือเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	1
บทที่ 1 บทนำ	
- ความเป็นมา	3
- วัตถุประสงค์	5
- แนวทางการดำเนินงาน	5
- ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 ผลการดำเนินงาน	
- การพัฒนาและติดตามสนับสนุนโครงการวิจัย	6
- เผยแพร่และผลักดันงานวิจัยเพื่อรับใช้สังคมไปสู่การใช้ประโยชน์	21
- การแสวงหาช่องทางในการผลักดันงานวิจัยเพื่อรับใช้สังคมเป็นหนึ่งในนโยบายด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	23
ภาคผนวก	
1. การพัฒนาโครงการ และสถานะโครงการ	30
2. สรุปกิจกรรมการดำเนินงาน	38
3. รายงานการดำเนินงานประชาสัมพันธ์	126
4. ข้อมูลการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (RE)	131
5. สำเนา “คำขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร”	-
6. จดหมายข่าว	-

บทสรุปผู้บริหาร

สำนักประสานงาน ชุดโครงการ “การวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ภาคใต้ตอนกลาง” ดำเนินงานภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 โดยมุ่งเน้นการสร้างงานวิจัยที่ทำให้ได้ทั้งข้อมูล และกลไกการทำงานร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตัวจริง เป็นงานวิจัยเพื่อพัฒนาทั้งพื้นที่ (Area-based Collaborative research : ABC) ที่ช่วยให้พื้นที่มองเห็นทางเลือกและโอกาสในการจัดการแก้ปัญหาในบริบทของพื้นที่เอง สำหรับการดำเนินงานในปี พ.ศ. 2557 สำนักประสานงานฯ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้ คือ (1) พัฒนาและสร้างสรรค์งานวิจัย ABC ในพื้นที่จังหวัดสงขลา สตูล โดยร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในพื้นที่ (2) พัฒนาโครงการวิจัย และหรือต่อยอดความสำเร็จของโครงการวิจัยในพื้นที่ และ (3) เผยแพร่และผลักดันงานวิจัยเพื่อรับใช้สังคมไปสู่การใช้ประโยชน์รวมทั้งนำมากำหนดเป็นหนึ่งในนโยบายการวิจัยของมหาวิทยาลัยในพื้นที่ ผ่านการพัฒนากรอบโจทย์วิจัย โดยใช้ ABC Forum เป็นเครื่องมือ นอกจากนี้สำนักประสานงานฯ ยังได้ทำการติดตามและให้การสนับสนุนโครงการวิจัยที่ได้รับทุน ผ่านเวทีและการลงพื้นที่ติดตามอย่างใกล้ชิดร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ และเผยแพร่ผลงานวิจัย ผ่านสื่อต่างๆ อาทิ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ เว็บไซต์ หนังสือพิมพ์ และวีดิทัศน์ชุดความรู้ โดยมีผลการดำเนินงาน ดังนี้

1. การพัฒนา ติดตาม และหรือต่อยอดความสำเร็จของโครงการวิจัย

สำนักประสานงานฯ ได้ดำเนินการจัดประชุมและลงพื้นที่เพื่อติดตามงานโครงการภายใต้การสนับสนุน เพื่อให้ได้โครงการที่มีประสิทธิภาพและผลการดำเนินงานเป็นไปตามระยะเวลาที่ระบุในสัญญา และพัฒนาโครงการวิจัยใหม่ โดยใช้เวที ABC Forum เป็นเครื่องมือให้ได้มาซึ่งกรอบโจทย์วิจัยที่มีความชัดเจนตรงตามความต้องการของพื้นที่ นำสู่การประกาศโจทย์และการสนับสนุนงบประมาณวิจัยในประเด็น “ความมั่นคงทางอาหาร” จำนวน 5 โครงการ ประเด็น “Engagement” จำนวน 1 โครงการ อีกทั้งยังคงสานต่องานความร่วมมือระหว่าง ม.อ. และ สกว. ภายใต้โครงการความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่จังหวัดสงขลาแบบสร้างสรรค์ โดยดำเนินการติดตามโครงการเดิม (ระยะที่ 1) และพัฒนาโครงการใหม่ (ระยะที่ 2) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ “การพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดสงขลา” จำนวน 1 โครงการ

สำหรับการต่อยอดความสำเร็จของโครงการนั้น สำนักประสานงานฯ ใช้เวที Forum เป็นเครื่องมือในการดำเนินการเพื่อรับทราบปัญหา/ความต้องการของชุมชนพื้นที่ และเชื่อมโยงผู้รู้/ความรู้ที่มีอยู่ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นผลงานภายใต้การดูแลของสำนักงานฯ ที่มองว่าสามารถช่วยในการจัดการขับเคลื่อนการแก้ปัญหา/พัฒนาพื้นที่ นำสู่การพัฒนาและสนับสนุนงบประมาณเพื่อทำวิจัยในประเด็น “การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการท่องเที่ยวชุมชน” จำนวน 1 โครงการ

2. เผยแพร่และผลักดันงานวิจัยเพื่อรับใช้สังคมไปสู่การใช้ประโยชน์

สำนักประสานงานฯ ได้สานต่อการประชาสัมพันธ์งานในรูปแบบเดิม กล่าวคือ ประชาสัมพันธ์งานผ่านเว็บไซต์ สื่อวิทยุ สื่อหนังสือพิมพ์ สื่อสิ่งพิมพ์(จดหมายข่าว) สื่อโทรทัศน์ นิทรรศการ และการเชิญสื่อมวลชนเข้าร่วมทำข่าวกิจกรรมต่างๆ ของสำนักงาน อย่างไรก็ตามได้เพิ่มเติมในส่วนของสื่อวีดิทัศน์ชุดความรู้เพื่อเป็นการยกระดับการเข้าถึงงานวิจัย เป็นการย่อยงานวิจัยที่มีรายละเอียดและเนื้อหาเชิงวิชาการให้อยู่ในรูปแบบที่สั้น กระชับ และเข้าใจง่าย โดยได้ดำเนินการจัดทำสื่อวีดิทัศน์ชุดความรู้ จำนวน 4 เรื่อง ประกอบด้วย (1) โครงการการจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วมแบบปรับตามสถานการณ์ : กรณีศึกษาคาบสมุทรสทิงพระ จ.สงขลา (2) โครงการการพัฒนาแบบการจัดการทรัพยากร

ประมงชายฝั่งเพื่อการพึ่งตนเองของชาวประมงพื้นบ้านใน ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล (3) โครงการพัฒนาตัวชี้วัดการจัดการป่าชายเลนโดยชุมชนอย่างยั่งยืนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม : กรณีศึกษา พื้นที่ 4 จังหวัดภาคใต้ตอนกลาง” และ (4) โครงการเครื่องมือการจัดการพื้นที่พรุฉิมพลี อ.กระเส็นรุ้ง จ.สงขลา

สำหรับการผลักดันงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์นั้น ในระยะที่ผ่านมาทีมงานวิจัยหลายโครงการเกิดการนำไปใช้ประโยชน์ และเกิดผลกระทบต่อชุมชนพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ในการนี้ทางสำนักงานฯร่วมกับนักวิจัยได้ดำเนินการเขียนข้อมูลการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (Research Exploitation หรือ RE) จำนวน 3 เรื่อง จาก 3 โครงการ คือ (1) โครงการเครื่องวัดปริมาณน้ำฝนอัตโนมัติสำหรับประกอบการเตือนภัยชุมชน (2) โครงการการจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วมแบบปรับตามสถานการณ์ : กรณีศึกษาคาบสมุทรสตูล จ.สงขลา และ (3) โครงการการพัฒนารูปแบบการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งเพื่อการพึ่งตนเองของชาวประมงพื้นบ้านใน ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล

3. การแสวงหาแนวทางการร่วมมือในการมีหน่วยจัดการงานวิจัยรับใช้สังคม เพื่อเป็นกลไกการทำงานแก่มหาวิทยาลัย

สืบเนื่องจากการที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย Engagement Thailand (EnT) โดยมี ผศ.ดร.แสงอรุณ อิศระมาลัย รองผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยและสังคมศาสตร์ สำนักวิจัยและพัฒนา เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการอำนวยการ และคณะอนุกรรมการวิชาการ ส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อนงานวิชาการเพื่อรับใช้สังคมในระดับนโยบายขึ้นภายในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์อย่างเป็นรูปธรรม นำสู่การจัดตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้น ภายใต้ชื่อ “หน่วยพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม” (University Social Engagement : USE) ให้อยู่ภายใต้โครงสร้างของสำนักวิจัยและพัฒนา และมอบหมายให้ ผศ.ดร.ไชยวรรณ วัฒนจันทร์ เป็นหัวหน้าหน่วยฯ

สำหรับภารกิจหลักของ หน่วยพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 คือ การดำเนินงาน “โครงการ 1 คณะ 1 ชุมชน” เพื่อสานต่อนโยบายการมีส่วนร่วมกับชุมชนของมหาวิทยาลัย โดยเน้นการทำงานเชิงวิชาการบนหลักการพื้นฐาน 4 ประการ คือ (1) ร่วมคิดร่วมทำแบบพันธมิตรและหุ้นส่วน (partnership) (2) เกิดประโยชน์ร่วมกันแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (mutual benefit) (3) เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และนำไปสู่หรือเกิดผลงานวิชาการ (knowledge sharing and scholarship) และ (4) เกิดผลกระทบต่อสังคมที่ประเมินได้ (measurable social impact) เพื่อขับเคลื่อนการจัดการความรู้ เพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรในพื้นที่ โดยประยุกต์ใช้รูปแบบและกระบวนการจัดการงานตามกรอบแนวคิดการทำงานของ ABC สกว. นำไปสู่การสร้างความสำเร็จให้แก่ชุมชนพื้นที่ต่อไป

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

จากการที่ สกว.ได้สนับสนุนงานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Based Collaborative Research) เพื่อยกระดับการสร้างความเข้มแข็งของสังคมจากระดับชุมชน (หมู่บ้าน หรือตำบล) มาสู่ระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือการพัฒนาความเข้มแข็งของระบบเศรษฐกิจสังคมของพื้นที่ด้วยการพัฒนากลไกการบริหารจัดการของจังหวัดให้ข้อมูลและความรู้ที่จำเป็นเพื่อกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดสำหรับจังหวัดโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือเป็นการเอาใจหทัยคำถามของพื้นที่เป็นตัวตั้งและให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับเจ้าของปัญหาหรือเจ้าของพื้นที่ในการที่จะเป็นผู้ลงมือแก้ปัญหาด้วยตัวเอง

ในระยะแรก (พ.ศ.2549-2554) เป็นการนำแนวคิดการทำงาน ABC ไปพัฒนารอบการวิจัยในพื้นที่ภาคใต้ตอนกลางผ่านกระบวนการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์จังหวัดและกลุ่มจังหวัด ทำให้เห็นจุดแข็งของพื้นที่ทั้งในด้านฐานการผลิตและทรัพยากรที่ต่างกันที่สามารถสร้างตลาดภายในของกลุ่มจังหวัด การมีพื้นที่ครอบคลุมสองฝั่งทะเล และระบบ Logistics ที่เอื้อต่อการขนส่งกระจายสินค้าทั้งภายในและภายนอก เช่น ท่าอากาศยาน ท่าเรือน้ำลึก ด้านการค้าชายแดน ตลอดจนการมีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษากระจายในทุกจังหวัดที่น่าจะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานความรู้เพื่อพัฒนาร่วมกัน ภายใต้กรอบคิดเรื่องความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ภาครัฐ นักวิชาการ ภาคธุรกิจ ท้องถิ่น และภาคประชาชน ในการยกระดับการพัฒนาพื้นที่ 5 จังหวัด (สงขลา พัทลุง สตูล ตรัง นครศรีธรรมราช) ภายใต้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 กลุ่ม คือ **กลุ่มการผลิต** เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงเศรษฐกิจระหว่างชุมชนกับการผลิตขนาดใหญ่ในพื้นที่ โดยให้การผลิตทั้งสองระดับสามารถสนับสนุนกันและกัน โดยอาศัยความหลากหลายในพื้นที่ให้เกิดเป็นอุปสงค์และอุปทานต่อกัน อันเป็นการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน และลดการพึ่งพาจากภายนอก **กลุ่มการท่องเที่ยว** เพื่อเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจ ข้ามวัฒนธรรม ระหว่างผู้อยู่ในสังคมเมืองกับชนบท ให้ชุมชนเกิดความภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง อันจะเป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก และ**กลุ่มการศึกษา** เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาและภาคธุรกิจในพื้นที่ประสานงานกันเพื่อการผลิตและรักษามรดกให้อยู่ในพื้นที่ เพื่อยกระดับกิจกรรมเศรษฐกิจให้ตั้งอยู่บนฐานความรู้ และเพื่อให้สถาบันการศึกษาเป็นที่พึ่งทางปัญญาแก่ชุมชนต่อไป นอกจากนี้ยังมีประเด็นหนุนเสริมด้านระบบสนับสนุนการตัดสินใจและยังใช้งานด้านการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนผลงานวิจัยไปสู่สาธารณะ

สำหรับผลการดำเนินงานในระยะแรก สำนักงานฯ ได้ให้การสนับสนุนงานวิจัย(1) ด้านการผลิตใน 2 ลักษณะ คือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการและการวิจัยเพื่อให้พื้นที่รู้จักตนเอง (2) ด้านระบบสนับสนุนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับระบบฐานข้อมูลครัวเรือนและชุมชนนำมาสู่การตัดสินใจเพื่อการพัฒนาในพื้นที่ (3) ด้านการศึกษา มีการให้ทุนสนับสนุนผู้บริหารโรงเรียนทำวิจัยและสนับสนุนทุนวิจัยสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายทำวิจัยในประเด็น “ยุววิจัยเศรษฐกิจชุมชน” นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้นักวิจัยในมหาวิทยาลัยที่มีภูมิลำเนาใน 5 จังหวัด ทำวิจัยเพื่อพัฒนาจังหวัดบ้านเกิดของตนเองภายใต้ชื่อโครงการ “**รวมปัญญาพัฒนาบ้านเกิด**” โดยภาคีเครือข่ายที่เข้าร่วมโครงการ ได้แก่ นักวิจัยอิสระ นักวิจัยจาก อบต. เอกชน อาจารย์และนักวิชาการจาก ม.สงขลานครินทร์ ม.วลัยลักษณ์ ม.เทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย และวิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ ตลอดจนครูและนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ตอนกลาง อีกทั้งสังคมเกิดการรับรู้ข่าวสารผลงานวิจัยภายใต้สำนักงานฯ ผ่านสื่อท้องถิ่น

สำหรับข้อค้นพบในระยะแรก (1) ได้แนวทางการทำงานร่วมกับอปท.ผ่านงานระบบการจัดการข้อมูลตำบลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ จนเกิดการขยายผลไปยัง อบต. 50 แห่ง และ ศอ.บต. 1 แห่ง (จ.ยะลา) และ (2) ได้ช่องทางการทำงานกับสื่อมวลชนในพื้นที่เพื่อสร้างบรรยากาศทางวิชาการและการรับรู้สู่วงกว้าง

ในระยะที่สอง ช่วงปี พ.ศ. 2555-2556 สำนักประสานงานฯ ได้ยกระดับการทำงานเป็น 2 ระดับ คือ (1) การทำงานเชื่อมโยงกับสำนักงานประสานงานวิจัยอุตสาหกรรมและชุมชน (CILO) สำนักวิจัยและพัฒนา ม.สงขลานครินทร์ และ (2) ทำความร่วมมือด้านการวิจัยเชิงพื้นที่กับมหาวิทยาลัยในพื้นที่ ได้แก่ ม.วลัยลักษณ์ และ ม.สงขลานครินทร์ พร้อมกันนี้สำนักประสานงานฯ ยังได้แสวงหาความร่วมมือด้านการวิจัยเชิงพื้นที่กับมหาวิทยาลัยทักษิณด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ควบคู่ไปกับการปรับระบบการจัดการของมหาวิทยาลัยในรูปแบบของการลงทุนร่วมกัน และวางกลไกการทำงานในมหาวิทยาลัยเพื่อรองรับรูปแบบการทำงานร่วมกับ สกว. เพื่อให้ได้มาซึ่งโจทย์และกระบวนการวิจัย ได้แก่ โครงการความร่วมมือเพื่อพัฒนางานวิจัยเชิงพื้นที่ระหว่าง ม.วลัยลักษณ์ และ สกว. และโครงการความร่วมมือเพื่อพัฒนางานวิจัยเชิงพื้นที่จังหวัดสงขลาแบบสร้างสรรค์ โดยมีสำนักประสานงานฯ เป็นพี่เลี้ยงในการทำงาน ช่วงแรกเริ่มของโครงการรวมถึงในปี พ.ศ. 2556 สำนักงานฯ ได้ทดลองจัดเวทีสาธารณะผ่านกิจกรรม ABC Forum เพื่อสร้างบรรยากาศและกลไกการทำงานในการเชื่อมโยงทั้งผู้ใช้นงานวิจัยและความรู้ที่มีอยู่แล้วในมหาวิทยาลัยและเครือข่าย ที่สามารถทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนบนฐานความรู้วิชาการและนำไปสู่การขับเคลื่อนการพัฒนาร่วมของพื้นที่ได้

ข้อค้นพบจากการทำงานในระยะที่ 2 ได้แก่ (1) ได้การสร้างเครือข่ายและแนวทางการผลักดันงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ร่วมกับมหาวิทยาลัยที่มีความพร้อม คือ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2) ได้การสร้างบรรยากาศทางวิชาการผ่านกิจกรรม ABC Forum ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวิชาการและได้ประเด็นที่เป็นปัญหาที่สามารถนำมาใช้เป็นกรอบโจทย์วิจัยเพื่อให้ทุนสนับสนุนต่อไป

สำหรับการดำเนินงานในปี พ.ศ. 2557 สำนักประสานงานฯ ได้เริ่มปรับภารกิจหลักจากการพัฒนาขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของจังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช พัทลุง และสตูล และภารกิจรองในฐานะการเป็นพี่เลี้ยงให้แก่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในภารกิจงาน MOU ระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย กับ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์และสนับสนุนภารกิจของสำนักประสานงานวิจัยอุตสาหกรรมและชุมชน (CILO) สำนักวิจัยและพัฒนา เข้าสู่ภารกิจใหม่ คือ

(1) ภารกิจเพื่อพัฒนากลอบข่ายวิจัยเพื่อรองรับยุทธศาสตร์พื้นที่โดยเน้นการทำงานในจังหวัดสงขลา ร่วมกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์อย่างต่อเนื่อง เพื่อการสร้างบรรยากาศทางวิชาการร่วมกับภาคีพัฒนาในพื้นที่ ได้แก่ ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และสื่อมวลชน ซึ่งจะก่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนและการมีส่วนร่วมในการวิจัยและพัฒนาเป็นการเชื่อมโยงความรู้จากภายในสู่ภายนอก และภายนอกสู่ภายในมหาวิทยาลัย โดยมีกิจกรรม ABC Forum เป็นเครื่องมือ และดึงโจทย์ความรู้จากเวที Forum มาพัฒนางานกิจกรรมต่อเนื่องทั้งด้านการพัฒนาโครงการวิจัย การจัดการการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย

(2) พัฒนาโครงการวิจัยใหม่เพื่อต่อยอดโครงการเดิมในประเด็นต่างๆ ได้แก่ การบริหารและจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเกาะสาหร่าย จังหวัดสตูล การบริหารและจัดการไม้ผลเชิงพื้นที่ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศเพื่อความยั่งยืนของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดสงขลา พัทลุง และนครศรีธรรมราช

(3) สำหรับงานประชาสัมพันธ์ ดำเนินการสานต่อการทำงานรูปแบบเดิมและยกระดับการเข้าถึงงานวิจัยผ่านสื่อวีดิทัศน์ชุดความรู้จากผลงานวิจัยที่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ให้การสนับสนุนในพื้นที่

(4) แสวงหาแนวทางความร่วมมือในระยะต่อไปในการมีหน่วยจัดการงานวิจัย ABC ในโครงสร้างของสำนักวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อเป็นกลไกทำงานให้แก่มหาวิทยาลัยในระยะยาว

วัตถุประสงค์

- (1) พัฒนาและสร้างสรรค์งานวิจัย ABC ในพื้นที่จังหวัดสงขลา สตูล โดยร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในพื้นที่
- (2) พัฒนาโครงการวิจัย และหรือต่อยอดความสำเร็จของโครงการวิจัยในพื้นที่
- (3) เผยแพร่และผลักดันงานวิจัยเพื่อรับใช้สังคมไปสู่การใช้ประโยชน์รวมทั้งนำมากำหนดเป็นหนึ่งนโยบายการวิจัยของมหาวิทยาลัยในพื้นที่

แนวทางการดำเนินงาน

- (1) การพัฒนากรอบการวิจัย ดำเนินการผ่านการจัดเวทีร่วมกับเครือข่ายต่างๆ โดยใช้ ABC Forum เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ และลงพื้นที่รับทราบปัญหา/ความต้องการ นำมาซึ่งการได้โจทย์และประกาศโจทย์ที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ต่อไป
- (2) การติดตามและสนับสนุนโครงการวิจัยที่ได้รับทุน ดำเนินการผ่านเวทีนำเสนอรายงานความก้าวหน้า การลงพื้นที่เยี่ยมโครงการ และการพิจารณาให้ความเห็นโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
- (3) การเผยแพร่และผลักดันการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย ABC ดำเนินการผ่านช่องทางสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ เว็บไซต์ หนังสือพิมพ์ สื่อมวลชน และวีดิทัศน์ชุดความรู้
- (4) การแสวงหาช่องทางในการผลักดันการบริหารงานวิจัยเพื่อรับใช้สังคมให้อยู่ในโครงสร้างการจัดการของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยเน้นร่วมมือกับสำนักงานประสานงานวิจัย อุตสาหกรรมและชุมชน (CILO) สำนักวิจัยและพัฒนา โดยนำรูปแบบการบริหารจัดการงานวิจัยของ สกว.ไปใช้ในการพิจารณาให้ทุน และติดตามงานวิจัยเชิงพื้นที่ที่มหาวิทยาลัยให้การสนับสนุนนอกจากนี้ยังจะแสวงหาความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาอื่นๆ ในพื้นที่จังหวัดสงขลา เพื่อผลักดันงานวิจัยเพื่อรับใช้สังคมต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ (Outputs)

- (1) ได้กรอบงานวิจัยที่พร้อมประกาศทุนจากการจัดกิจกรรม ABC Forum
- (2) เกิดความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การพัฒนาโจทย์วิจัย การจัดเวที ABC Forum
- (3) เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารจัดการงานวิจัยเชิงพื้นที่ของสำนักงานประสานงานอุตสาหกรรมและชุมชน (CILO)
- (4) ได้ชุดโครงการวิจัยภายใต้ความร่วมมือ สกว. ม.อ.
- (5) ได้โครงการใหม่/และโครงการต่อยอด ไม่น้อยกว่า 3 โครงการ/ปี
- (6) เกิดการเผยแพร่และเข้าถึงงานวิจัยผ่านสื่อวีดิทัศน์ชุดความรู้ได้ง่ายขึ้น
- (7) ได้แนวทางการทำงาน ABC ในระบบโครงสร้างของมหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ผลการดำเนินงาน

การดำเนินงานของชุดโครงการ “การวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ภาคใต้ตอนกลาง” ในปี 2557 มีภารกิจหลัก คือ (1) พัฒนารอบโจทย์วิจัยเพื่อรองรับยุทธศาสตร์พื้นที่ที่โดยเน้นการทำงานในจังหวัดสงขลา ร่วมกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์อย่างต่อเนื่อง เพื่อการสร้างบรรยากาศทางวิชาการร่วมกับภาคีพัฒนาในพื้นที่ ได้แก่ ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และสื่อมวลชน ซึ่งจะก่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนและการมีส่วนร่วมในการวิจัยและพัฒนาเป็นการเชื่อมโยงความรู้จากภายในสู่ภายนอก และภายนอกสู่ภายในมหาวิทยาลัย โดยมีกิจกรรม ABC Forum เป็นเครื่องมือ และดึงโจทย์ความรู้จากเวที Forum มาพัฒนานักกิจกรรมต่อเนื่องทั้งด้านการพัฒนาโครงการวิจัย การจัดการการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย (2) พัฒนาโครงการวิจัยใหม่เพื่อต่อยอดโครงการเดิม (3) ประชาสัมพันธ์งานของ สกว. โดยสานต่อการทำงานรูปแบบเดิมและยกระดับการเข้าถึงงานวิจัยผ่านสื่อวีดิทัศน์ชุดความรู้จากผลงานวิจัยที่ สกว. ให้การสนับสนุนในพื้นที่ และ (4) แสวงหาแนวทางความร่วมมือในระยะต่อไปในการมีหน่วยจัดการงานวิจัย ABC ในโครงสร้างของสำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อเป็นกลไกทำงานให้แก่มหาวิทยาลัยในระยะยาว ซึ่งมีผลการดำเนินงานดังนี้

1. การพัฒนาและติดตามสนับสนุนโครงการวิจัย

1.1 จัดเวที ABC Forum เพื่อให้ได้มาซึ่งโจทย์วิจัย

สำนักงานได้ดำเนินการจัดเวที ABC Forum ร่วมกับมหาวิทยาลัย และเครือข่ายในพื้นที่เพื่อสร้างบรรยากาศทางวิชาการ เพื่อเชื่อมโยงความรู้จากภายในสู่ภายนอก จากภายนอกสู่ภายใน รวมถึงการแลกเปลี่ยนในประเด็นที่เป็นปัญหาของพื้นที่ นำมาซึ่งกรอบโจทย์วิจัยในประเด็นต่างๆ ได้แก่ ประเด็นแรงงาน ความมั่นคงทางอาหาร เศรษฐกิจ และการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

● กรอบโจทย์วิจัยด้านแรงงาน

ผลสืบเนื่องจากการจัดเวที ABC Forum เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2556 ในประเด็น “AEC จะมา... แรงงานไทยจะอยู่ที่ไหน” สะท้อนให้เห็นถึงข้อมูลปัญหาหนึ่งของตลาดแรงงานไทย คือ ความไม่สมดุลของโครงสร้างแรงงานที่เกิดขึ้นทั้งระดับล่างและระดับบน ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ กล่าวคือ ขาดแคลนแรงงานระดับล่าง แต่แรงงานระดับบนกลับล้นตลาด และมีปัญหาคุณภาพแรงงานไม่ตรงกับความต้องการของตลาดและผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับปัญหาแรงงานของจังหวัดสงขลาที่ขาดแคลนแรงงานโดยเฉพาะแรงงานที่มีทักษะตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการ ประกอบกับมีแรงงานต่างด้าวเข้ามาในพื้นที่จำนวนมากจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบูรณาการปฏิรูปการเรียนรู้ของกลุ่มวัยแรงงานทั้งในและนอกระบบเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและผลิตภาพของพื้นที่และประเทศนำมาซึ่งกรอบโจทย์วิจัยที่สนใจ 2 ประเด็นหลักคือ

- (1) การสำรวจภาวะความต้องการและการขาดแคลนแรงงานของพื้นที่ ได้แก่ โครงสร้างตลาดแรงงานทั้งในและนอกระบบ คุณภาพหรือทักษะแรงงานที่ผู้ประกอบการในพื้นที่ต้องการ แนวทางการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาในพื้นที่ สวัสดิการ อัตราค่าจ้าง และการคุ้มครองแรงงาน
- (2) การสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ให้แก่แรงงาน ระบบพัฒนาคุณภาพและทักษะแรงงาน อาทิ รูปแบบความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการกับสถานศึกษาและ

หน่วยงานในการจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาฝึกหัดและ/หรือแรงงานทั้งในและนอกระบบ เป็นต้น

- **กรอบโจทย์วิจัยการจัดการความมั่นคงทางอาหารในพื้นที่จังหวัดสงขลา**

ความมั่นคงทางอาหาร ได้กลายเป็นปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่หลายประเทศทั่วโลกกำลังเผชิญและสร้างมาตรการรับมือเพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงอาหารอย่างเพียงพอ ปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการ เพื่อการมีชีวิตที่ดีและสุขภาพที่แข็งแรง ประเด็นของการขาดแคลนแหล่งอาหารในอนาคตจึงเป็นประเด็นหลักที่ถูกหยิบยกขึ้นมาพูดคุยในหลายเวที โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การลดลงของพื้นที่ปลูกข้าวในภาคใต้ที่ถูกจับตามากที่สุดเมื่อมีข้อมูลเปิดเผยว่า ปัจจุบัน มีเพียง 2 จังหวัดเท่านั้น คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช และพัทลุง ที่สามารถปลูกข้าวได้เพียงพอต่อการบริโภคในพื้นที่ นอกจากนี้ยังพบการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน คือเกษตรกรหันไปปลูกพืชกระแสหลัก เช่น ปาล์มน้ำมัน และยางพารา มากขึ้น การลดลงของแหล่งผลิตอาหารในพื้นที่ย่อมมีผลทำให้ปริมาณอาหารเพื่อบริโภคในพื้นที่ลดลง ในกรณีจังหวัดสงขลาโดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอระโนด อำเภอกระแสสินธุ์ อำเภอสิงหนคร ซึ่งเป็นพื้นที่หลักของการปลูกข้าวและยังเป็นแหล่งผลิตตาลโตนดที่สำคัญของภาคใต้ ได้รับผลกระทบจากการปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมัน เช่นกัน จึงเป็นที่มาของการจัดเวที ABC Forum ในประเด็น “ความมั่นคงทางอาหารในพื้นที่จังหวัดสงขลา” ขึ้นเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2557 นำมาซึ่งกรอบโจทย์ที่น่าสนใจ ดังนี้

- (1) ระบบข้อมูลและแนวโน้มการใช้พื้นที่ในการผลิตพืชอาหารและพืชเศรษฐกิจตัวอื่น ศักยภาพ/ความเหมาะสมของการใช้พื้นที่ ทางกายภาพและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ และผลกระทบ

- (2) ทางเลือกและโอกาสในการจัดการพื้นที่

ซึ่งแต่ละประเด็นมุ่งหวังเพื่อให้พื้นที่มองเห็นทางเลือกและโอกาสในการจัดการ การวางแผน แก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งจะนำไปสู่การแจ้งเตือน การกำหนดนโยบาย การวางแผนแก้ไข และกำหนดมาตรการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัด เรื่อง “ยุทธศาสตร์ระบบอาหารจังหวัดสงขลา” ต่อไป

- **กรอบโจทย์วิจัยการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดสงขลา**

จากการจัดเวที ABC Forum เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2556 ในประเด็น “ทิศทางเศรษฐกิจของจังหวัดสงขลา...จะไปทางไหนดี” พบข้อมูลที่น่าสนใจ 2 ประการ คือ (1) แม้จังหวัดสงขลาจะมีแผนพัฒนา แต่การพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดสงขลาที่ผ่านมายังขาดทิศทางและขาดการบูรณาการ (2) จากการพัฒนาที่ขาดทิศทาง ส่งผลให้การพัฒนาจังหวัดสงขลาขาดความสมดุลดังนั้นเพื่อพัฒนาจังหวัดสงขลาให้เจริญเติบโตอย่างยั่งยืน (sustainable growth) และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของประเทศ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จึงได้ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือให้การสนับสนุนทุนวิจัยผ่านโครงการความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่จังหวัดสงขลาแบบสร้างสรรค์ ระหว่าง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยในประเด็น “การพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดสงขลา” ซึ่งคณะเศรษฐศาสตร์ ม.อ. ได้รับงบประมาณสนับสนุนให้ทำงานวิจัยในประเด็นดังกล่าว ภายใต้ชื่อโครงการ “รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดสงขลาเพื่อความยั่งยืน”

นอกจากกรอบโจทย์วิจัย 3 ประเด็นดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีกรอบโจทย์วิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็น **ด้านการศึกษา** ที่ภาคีต่างๆในพื้นที่เห็นตรงกันว่าเป็นปัญหาที่สำคัญและจำเป็นต้องใช้งานวิจัย

เป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหา ทั้งนี้ทางสำนักงานฯได้จัดเวที ABC Forum ในประเด็นการศึกษาจำนวน 2 ครั้ง คือ เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2557 และ วันที่ 18 เมษายน 2557 ทั้งนี้ทางสำนักงานฯได้เสนอประเด็นกรอบโจทย์วิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาไปยังรองผู้อำนวยการด้านยุทธศาสตร์วิจัยเชิงพื้นที่ เพื่อพิจารณานำสู่การประกาศโจทย์วิจัยในประเด็นดังกล่าว แต่ด้วย “งานด้านการศึกษา ทางสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.) ทำได้ดีมากและมีเครือข่ายที่กว้างขวางมีทั้งงานข้อมูลและนวัตกรรมเพื่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาที่มากพอแล้ว ดังนั้นทิศทางที่หลากหลายฝ่ายเห็นตรงกันคือ การเคลื่อนงานการจัดระบบการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-based Education : ABE) ที่ สกว. และ สสค. จะร่วมกันออกแบบการทำงานในเรื่องนี้เป็นการเฉพาะประกอบกับต้องใช้กระบวนการและงบประมาณพอสมควรซึ่งจะเกินกำลังกรอบงบประมาณตามแผนของสำนักประสานงานฯ ทางสกว. ส่วนกลางจึงขอตัดประเด็นนี้ออกไป”

1.2 ประกาศโจทย์วิจัยที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่

หลังจากได้กรอบโจทย์วิจัยที่ผ่านการพิจารณาจากสกว.แล้ว ทางสำนักงานฯได้ดำเนินการประกาศรับข้อเสนอเชิงหลักการผ่านสื่อต่างๆ อาทิเช่น เว็บไซต์สำนักงาน เว็บไซต์สกว. สถานีวิทยุท้องถิ่น และการส่งหนังสือประชาสัมพันธ์ไปยังมหาวิทยาลัยในพื้นที่ ซึ่งมีกลไกการดำเนินงาน และรายละเอียดการประกาศโจทย์ดังนี้

กลไกการดำเนินงานในส่วนของการประชาสัมพันธ์เพื่อประกาศโจทย์วิจัยให้ไปถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว ครบถ้วน และมีคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของการส่งหนังสือไปยังมหาวิทยาลัยในพื้นที่ ทางสำนักงานฯได้ดำเนินการหาข้อมูลเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยในพื้นที่ อาทิ คณะที่เปิดสอนเพื่อตรวจสอบรายชื่อคณะที่สอดคล้องกับโจทย์วิจัยที่ประกาศ จากนั้นทำหนังสือส่งไปยังอธิการบดี และคณบดีคณะต่างๆที่คัดเลือกไว้ เพื่อขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์ให้คณาจารย์ทราบโดยทั่วกัน ดังนี้

- **มหาวิทยาลัยหาดใหญ่** : คณะบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ สำนักสื่อสารองค์กร สำนักวิจัยและพัฒนา ศูนย์พัฒนาอาชีพนักศึกษา
- **มหาวิทยาลัยทักษิณ (วิทยาเขตสงขลา)** : คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
- **มหาวิทยาลัยทักษิณ (วิทยาเขตพัทลุง)** : คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน วิทยาลัยภูมิปัญญาชุมชน สถาบันวิจัยและพัฒนา
- **มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา** : คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันวิจัยและพัฒนา
- **มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช** : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม สถาบันวิจัยและพัฒนา
- **มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย (วิทยาเขตสงขลา)** : คณะบริหารธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์
- **มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย (วิทยาเขตนครศรีธรรมราชไสใหญ่)** : คณะเกษตรศาสตร์ คณะอุตสาหกรรมเกษตร
- **มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์** : คณะทรัพยากรธรรมชาติ คณะอุตสาหกรรมเกษตร คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะวิทยาการจัดการ คณะเศรษฐศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ สำนักวิจัยและพัฒนา
- **วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา และวิทยาลัยเทคนิคหาดใหญ่**

รายละเอียดการประกาศโจทย์ เนื่องด้วยงานวิจัย ABC เป็นงานวิจัยรูปแบบหนึ่งที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ให้การสนับสนุนภายใต้ความเชื่อที่ว่าพื้นที่ในแต่ละพื้นที่มีปัญหา มีศักยภาพ และเงื่อนไขแตกต่างกัน และต้องการเครื่องมือกระบวนการและการบูรณาการจากหน่วยงานหลายภาคส่วนจึงจะสามารถขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่นั้นๆ ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ เช่น เปลี่ยนกระบวนการทำงาน เปลี่ยนแนวคิด เปลี่ยนตัวชี้วัด หรือเปลี่ยนเครื่องมือและเทคโนโลยีต่างๆ ดังนั้นลักษณะงานวิจัย ABC จึงเป็นงานวิจัยที่ช่วยให้พื้นที่มองเห็นทางเลือกและโอกาสในการจัดการแก้ปัญหาในบริบทของพื้นที่เอง งานวิจัยที่สำนักงานฯ สนใจให้การสนับสนุนจึงควรมีเงื่อนไขหลักๆ ดังนี้

1. เป็นโจทย์จากคนในพื้นที่
2. มุ่งหาคำตอบที่ให้ทางเลือกทางออกของปัญหา
3. ระเบียบวิธีเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
4. เป็นปฏิบัติการของการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนในและคนนอกพื้นที่

หลักเกณฑ์การพิจารณาให้ทุนสนับสนุน

❶ ลักษณะข้อเสนอโครงการ

- 1) เป็นโครงการวิจัยที่สอดคล้องกับกรอบวิจัยที่สำนักงานฯ ประกาศและมีพื้นที่วิจัยในจังหวัดสงขลา พัทลุง สตูล นครศรีธรรมราช เท่านั้น
- 2) เป็นโครงการวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน พื้นที่ และภาคีเครือข่าย
- 3) ระยะเวลาการดำเนินโครงการวิจัยไม่เกิน 1 ปี

❷ คุณสมบัติผู้ขอรับทุน

- 1) เป็นอาจารย์ นักวิชาการ บุคลากร ในมหาวิทยาลัยพื้นที่ภาคใต้ตอนกลาง (สงขลา สตูล พัทลุง นครศรีธรรมราช) เท่านั้น
- 2) ไม่เคยเป็นผู้ถูกระงับโครงการวิจัยจากแหล่งทุนต่างๆ อันเนื่องจากการละทิ้งโครงการ
- 3) ผู้ขอรับทุนต้องไม่เป็นผู้ติดค้างการส่งรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์หรือยังดำเนินโครงการวิจัยอื่นใดอยู่แล้ว

❸ ปฏิทินการดำเนินงาน

วัน/เดือน/ปี	กระบวนการ
20 พ.ค. - 20 มิ.ย.57	ประกาศรับข้อเสนอเชิงหลักการ
26 มิถุนายน 2557	พิจารณาคัดเลือกข้อเสนอเชิงหลักการ
1 กรกฎาคม 2557	ประกาศผลการพิจารณาการคัดเลือกข้อเสนอเชิงหลักการ
15 กรกฎาคม 2557	จัดประชุมพัฒนาข้อเสนอโครงการ

หลังจากที่สำนักงานฯ ได้ประกาศโจทย์วิจัยด้านแรงงาน และการจัดการความมั่นคงทางอาหาร ออกไป มีนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยต่างๆในพื้นที่ สนใจส่งข้อเสนอเชิงหลักการเข้ามายังสำนักงานฯ จำนวนทั้งสิ้น 22 โครงการ ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 รายละเอียดข้อเสนอเชิงหลักการโครงการด้านแรงงาน จำนวน 8 โครงการ

โครงการ	พื้นที่วิจัย	นักวิจัย	หน่วยงาน
1. ความต้องการแรงงานในจังหวัดสงขลา พัทลุง สตูล และนครศรีธรรมราช	สงขลา พัทลุง สตูล นครศรีฯ	อ.ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร	สถาบันสันติศึกษา ม.สงขลานครินทร์
2. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม การเคลื่อนย้าย แรงงานในอุตสาหกรรมเหมืองแร่ในจังหวัด สงขลาเพื่อรองรับ AEC	สงขลา	อ.นิติทย์ เอ็มเอก	ม.ราชภัฏสงขลา
3. การศึกษาความต้องการแรงงานของ ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักในเขตจังหวัดภาคใต้ ตอนกลาง	สงขลา พัทลุง สตูล นครศรีฯ	อ.ปาริฉัตร ตู่ดำ	คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ ม.ทักษิณ
4. การจัดการปัญหาแรงงานที่ทำงานบน เรือประมงไทยตามแนวทางการปฏิบัติการใช้ แรงงานที่ดี : กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดสงขลา และจังหวัดสตูล	สงขลา สตูล	อ.กัณณพนธ์ ภักดีเศรษฐกุล	สถาบันสันติศึกษา ม.สงขลานครินทร์
5. ความมั่นคงด้านแรงงาน : คุณภาพ ทักษะ แรงงาน ที่ผู้ประกอบการต้องการและแนว ทางการบริหารจัดการแรงงานไทยและแรงงาน ข้ามชาติในพื้นที่จังหวัดสงขลา	สงขลา	อ.เก็ตถวา บุญปรากฏ	คณะศิลปศาสตร์ ม.สงขลานครินทร์
6. การบริหารจัดการแรงงานใน ภาคอุตสาหกรรมประมงในพื้นที่จังหวัดสงขลา	สงขลา	อ.จิรนนท์ ไชยบุปผา	คณะนิติศาสตร์ ม.ทักษิณ
7. แรงงาน : โครงสร้าง ผลผลิตภาพ และ แนวทางในการสร้างความแข็งแกร่งทาง เศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดสงขลา	สงขลา	อ.ธีรวุฒิ อ่อนดำ	คณะบริหารธุรกิจ ม.หาดใหญ่
8. การศึกษาความต้องการของสถาน ประกอบการที่มีต่อการพัฒนาศักยภาพ แรงงานจากสถาบันการศึกษา : กรณีศึกษา ภาคใต้ตอนกลาง	สงขลา พัทลุง สตูล นครศรีฯ	อ.คณินิจต์ หนูแซ็ก	ศูนย์พัฒนาอาชีพ นักศึกษา ม.หาดใหญ่

ตารางที่ 2 รายละเอียดข้อเสนอเชิงหลักการโครงการด้านความมั่นคงทางอาหาร จำนวน 14 โครงการ

โครงการ	พื้นที่วิจัย	นักวิจัย	หน่วยงาน
1. ยุทธศาสตร์ระบบอาหาร : การเสริมสร้างศักยภาพความมั่นคงทางอาหารภายใต้วิถีโหนด นา เล กับการพลิกฟื้นวิถีชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่จังหวัดสงขลาและพัทลุง	สงขลา พัทลุง	อ.เจตน์สฤษฎ์ สังขพันธ์	คณะศิลปศาสตร์และศึกษาศาสตร์ ม.หาดใหญ่
2. ประสานภาคีความร่วมมือเพื่อการจัดการความมั่นคงด้านอาหารระดับท้องถิ่น จ.สงขลา	สงขลา	อ.อุสมาน หวังสนิ	สถาบันสันติศึกษา ม.สงขลานครินทร์
3. กลยุทธ์การต่อสู้และต่อรอง ในการจัดการทรัพยากรทางทะเลของชาวประมงชายฝั่งทะเลภาคใต้ ภายใต้บริบทการรุกรานของทุนอุตสาหกรรมขนาดใหญ่	นครศรีธรรมราช	อ.เชษฐา มุหะหมัด	คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ม.ราชภัฏนครศรีฯ
4. กระบวนการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบอาหารฮาลาลของร้านอาหารมุสลิมในจังหวัดสงขลา	สงขลา	อ.กามารุดดิน อีสายะ	คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ม.ทักษิณ
5. ควน ปา นา เล : ฐานความมั่นคงทางอาหารของจะนะ	สงขลา	อ.กัลยาภัทร์ อภิโชติเตชาสกุล	คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ม.ราชภัฏสงขลา
6. สวนสวยสุขภาพ : ความมั่นคงทางอาหารของครอบครัวและชุมชนที่สร้างได้ในเขตเมือง	สงขลา	อ.เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี	คณะการจัดการ สิ่งแวดล้อม ม.สงขลานครินทร์
7. การพึ่งพาอาหารจากทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนชายฝั่งขนาดเล็กเพื่อนำไปสู่การจัดการความมั่นคงทางอาหารของชุมชนบูโบย ตำบลแหลงสน อำเภอละงู จังหวัดสตูล	สตูล	อ.ทิพย์ทิวา สัมพันธ์มิตร	คณะวิทยาศาสตร์ ม.ทักษิณ
8. การพัฒนาผลิตผลทางการเกษตรตลาดอินตของพื้นที่ชุมชนอำเภอสทิงพระ	สงขลา	อ.วัชร สี่ห้านาญธุรกิจ	สถานวิจัยผลิตภัณฑ์ เสริมอาหารและ อาหารเพื่อสุขภาพ ม.สงขลานครินทร์
9. กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรสวนยางพาราแบบวนเกษตรเพื่อความมั่นคงด้านอาหาร : กรณีศึกษาตำบลทุ่งใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา	สงขลา	อ.เยาวนิจ กิตติธรรกุล	สถาบันทรัพยากร ทะเลและชายฝั่ง ม.สงขลานครินทร์

ตารางที่ 2 (ต่อ)

โครงการ	พื้นที่วิจัย	นักวิจัย	หน่วยงาน
10. การจัดการความมั่นคงทางอาหารด้านพืชสมุนไพรเทือกเขาหลวงนครศรีธรรมราช พื้นที่ อ.พรหมคีรี อ.นบพิตำ จ.นครศรีธรรมราช	นครศรีฯ	อ.ศุภมาตร์ อีสสระพันธุ์	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ม.ราชภัฏ นครศรีธรรมราช
11. สุขภาพของชาวนา : กรณีศึกษาจังหวัดพัทลุง	พัทลุง	อ.จุฑารัตน์ สติธิปัญญา	คณะแพทยศาสตร์ ม.สงขลานครินทร์
12. การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรความมั่นคงทางอาหาร ในพื้นที่อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา	สงขลา	อ.จิตนพา วุ่นบัว	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ม.หาดใหญ่
13. ความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนเกษตรกรในคาบสมุทรสหิงพระ จังหวัดสงขลา	สงขลา	อ.พิไลวรรณ ประพุดติ	คณะ ทรัพยากรธรรมชาติ ม.สงขลานครินทร์
14. การพัฒนารูปแบบการจัดการความมั่นคงทางอาหารของชาวเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนในพื้นที่ฝั่งตะวันตกของทะเลสาบสงขลา	สงขลา	อ.ชัยรัตน์ จุสปาโล	คณะบริหารธุรกิจ ม.หาดใหญ่

1.3 การพัฒนาและสนับสนุนทุนวิจัย

● การคัดเลือกข้อเสนอโครงการ

ทางสำนักงานฯ ได้ดำเนินการคัดเลือกข้อเสนอโครงการเบื้องต้นเมื่อวันที่ 26 มิ.ย. 57 โดยทางสำนักงานได้เชิญ รศ.ดร.สุธีระ ประเสริฐสรรพ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิร่วมคัดเลือกพร้อมกับผู้ประสานงานฯ คือ ผศ.ดร.ไชยวรรณ วัฒนจันทร์ ทั้งนี้ รศ.ดร.สุธีระ ประเสริฐสรรพ ได้ให้แนวคิดและหลักการในการพิจารณาคัดเลือกข้อเสนอเชิงหลักการเพื่อความรวดเร็ว ดังนี้ 1) พิจารณาจากประวัตินักวิจัย ทั้งนี้เพื่อดูศักยภาพ และประสบการณ์การทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่เสนอ 2) พิจารณาจากวัตถุประสงค์ของโครงการ และ 3) พิจารณาจากชื่อเรื่อง อย่างไรก็ตามหากทั้ง 3 ส่วนนี้ยังไม่มีความชัดเจนมากพอ หรือไม่สามารถตัดสินใจว่าโครงการดังกล่าวควรได้รับการพิจารณาหรือไม่ก็ให้ลงลึกไปในรายละเอียดเกี่ยวกับ วิธีการศึกษา และผลที่คาดว่าจะได้รับต่อไป ทั้งนี้จากการใช้แนวคิดดังกล่าวไปสู่การพิจารณาคัดเลือกข้อเสนอโครงการ จำนวนทั้งสิ้น 22 โครงการ สำเร็จภายในระยะเวลาครึ่งวัน ซึ่งผลจากการพิจารณาได้โครงการที่ผ่านการคัดเลือกจำนวนทั้งสิ้น 10 โครงการ ประกอบด้วย โครงการด้านแรงงาน 4 โครงการ โครงการด้านความมั่นคงทางอาหาร 6 โครงการ ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 3 และ 4

ทั้งนี้ทางสำนักงานฯ ได้ประกาศผลการพิจารณาให้นักวิจัยทราบผ่านทางเว็บไซต์ของสำนักงานฯ และส่งหนังสือแจ้งโดยตรงไปยังนักวิจัยทุกท่าน เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2557 ในส่วนของโครงการที่ผ่านการ

พิจารณาสำนักงานฯได้แนบข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิฯ เพื่อให้ นักวิจัยปรับแก้ไข Concept Paper เป็น Full Proposal ต่อไป

ตารางที่ 3 โครงการด้านแรงงานที่ผ่านการพิจารณา

โครงการ	นักวิจัย (หัวหน้าโครงการ)	หน่วยงาน
1. ความต้องการแรงงานในจังหวัดสงขลา พัทลุง สตูล และ นครศรีธรรมราช	อ.ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร	สถาบันสันติศึกษา ม.สงขลานครินทร์
2. การบริหารจัดการแรงงานในภาคอุตสาหกรรมประมงในพื้นที่จังหวัดสงขลา	อ.จิรนนท์ ไชยบุปผา	คณะนิติศาสตร์ ม.ทักษิณ
3. แรงงาน : โครงสร้าง ผลผลิตภาพ และแนวทางในการสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดสงขลา	อ.ธีรภูมิ อ่อนดำ	คณะบริหารธุรกิจ ม.หาดใหญ่
4. การศึกษาความต้องการของสถานประกอบการที่มีต่อการพัฒนาศักยภาพแรงงานจากสถาบันการศึกษา : กรณีศึกษาภาคใต้ตอนกลาง (นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา สตูล)	อ.คณินิจต์ หนูแซ็ก	ศูนย์พัฒนาอาชีพ- นักศึกษา ม.หาดใหญ่

ตารางที่ 4 โครงการด้านการจัดการความมั่นคงทางอาหารที่ผ่านการพิจารณา

โครงการ	นักวิจัย (หัวหน้าโครงการ)	หน่วยงาน
1. ยุทธศาสตร์ระบบอาหาร : การเสริมสร้างศักยภาพความมั่นคงทางอาหารภายใต้วิถีโหนด นา เล กับการพลิกฟื้นวิถีชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่จังหวัดสงขลาและพัทลุง	อ.เจตน์สฤกษ์ สักขพันธ์	คณะศิลปศาสตร์และ ศึกษาศาสตร์ ม.หาดใหญ่
2. ควน ป่า นา เล : ฐานความมั่นคงทางอาหารของจะนะ	อ.กัลยาภัสร์ อภิโชติเดชาสกุล	คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ ม.ราชภัฏสงขลา
3. การพึ่งพาอาหารจากทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนชายฝั่งขนาดเล็กเพื่อไปสู่การจัดการความมั่นคงทางอาหารของชุมชนนโยบาย ตำบลแหลมสน อำเภอลงู จังหวัดสตูล	อ.ทิพย์ทิวา สัมพันธ์มิตร	คณะวิทยาศาสตร์ ม.ทักษิณ
4. การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการทำฐานข้อมูลทรัพยากรความมั่นคงทางอาหาร ในพื้นที่อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา	อ.จิตนพา วุ่นบัว	คณะวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี ม.หาดใหญ่
5. ความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนเกษตรกรในคาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา	อ.พิไลวรรณ ประพฤติ	คณะ ทรัพยากรธรรมชาติ ม.สงขลานครินทร์
6. การพัฒนารูปแบบการจัดการความมั่นคงทางอาหารของข้าวเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนในพื้นที่ฝั่งตะวันตกของทะเลสาบสงขลา	อ.ชัยรัตน์ จุสปาโล	คณะบริหารธุรกิจ ม.หาดใหญ่

● การจัดประชุมพัฒนาข้อเสนอโครงการ

ทางสำนักงานฯ จัดประชุมพัฒนาข้อเสนอโครงการ เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2557 ณ ห้องประชุม เลิศพัฒน์ อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ ชั้น 12 สำนักวิจัยและพัฒนา ม.สงขลานครินทร์ โดยมีนักวิจัยเข้าร่วมนำเสนอครบทั้ง 10 โครงการ จำนวน 22 คน และมีผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องทั้ง 2 ประเด็น ร่วมให้ข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย

1. ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย	รองผู้อำนวยการด้านยุทธศาสตร์วิจัยเชิงพื้นที่ สกว.
2. รศ.ดร.สุธีระ ประเสริฐสรณ์	คณะวิศวกรรมศาสตร์ ม.สงขลานครินทร์
3. รศ.สพ.ญ.ดร.ประภาพร ขอไพบูลย์	ผู้ประสานงาน สำนักประสานงานวิจัยและพัฒนา “ความมั่นคงทางอาหาร”
4. ผศ.ดร.ภก.พงศ์เทพ สุธีรัฐ	สถาบันการจัดการระบบสุขภาพ (สจรส.)
ม.สงขลานครินทร์
5. นายฉิ่ง ประสบพิชัย	หัวหน้าศูนย์ข่าวสารตลาดแรงงาน จังหวัดสงขลา
6. นายไพโรจน์ โชติกเสถียร	สำนักงานจัดหางานจังหวัดสงขลา
7. นายธวัช นนท์ ดวงจักร์	สวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน จังหวัดสงขลา

จากการประชุมดังกล่าวมีประเด็นข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิที่น่าสนใจนำไปสู่การจัดการงานวิจัยของสำนักงานฯ เพื่อแก้ปัญหาด้านแรงงานและความมั่นคงทางอาหารของจังหวัดผ่านการจัดสรรพื้นที่ จัดสรรประเด็น กล่าวคือ โครงการด้านการจัดการความมั่นคงทางอาหารแบ่งพื้นที่วิจัยเป็น 2 จังหวัด คือ จังหวัดสตูล และจังหวัดสงขลา สำหรับจังหวัดสงขลา มีการแบ่งย่อยพื้นที่ออกเป็น 4 โซน ดังนี้

- 1) พื้นที่คาบสมุทรสทิงพระ ประกอบด้วย อ.ระโนด อ.กระแสสินธุ์ อ.สทิงพระ และ อ.สิงหนคร
- 2) พื้นที่เศรษฐกิจ ประกอบด้วย อ.เมืองสงขลา อ.หาดใหญ่ และ อ.สะเดา
- 3) พื้นที่พัฒนา ประกอบด้วย อ.นาหม่อม อ.บางกล่ำ อ.รัตภูมิ อ.ควนเนียง และ อ.คลองหอยโข่ง
- 4) พื้นที่ความมั่นคง ประกอบด้วย อ.จะนะ อ.เทพา อ.นาทวี และ อ.สะบ้าย้อย

โดยแต่ละพื้นที่มีนักวิจัยรับผิดชอบ 1 ท่าน ทั้งนี้อาจเลือก 1-2 อำเภอ เพื่อเป็นโมเดลหรือนำร่องก่อน สำหรับประเด็นด้านแรงงานมีการแบ่งการศึกษาออกเป็น Sector ต่างๆ คือ ค่าปลีก การท่องเที่ยว และพลังงาน แต่ด้วย sector พลังงานเก็บข้อมูลได้ค่อนข้างยาก ประกอบกับมีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับแรงงานประมง ได้แก่ ประเด็นการค้ามนุษย์ จึงเปลี่ยนจาก sector ด้านพลังงานเป็นอุตสาหกรรมประมงแทน

จากกิจกรรมประชุมพัฒนาข้อเสนอโครงการ มีข้อค้นพบที่น่าสนใจเกี่ยวกับนักวิจัย กล่าวคือ นักวิจัยที่ขอรับทุน (หัวหน้าโครงการ) ร้อยละ 80 เป็นนักวิจัยรุ่นใหม่ จึงถือเป็นโอกาสอันดีที่จะได้สนองตอบนโยบายของสกว. เกี่ยวกับการพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ อย่างไรก็ตามจากการประชุมพัฒนาข้อเสนอโครงการ และข้อเสนอแนะเรื่องแนวทางการจัดการงานวิจัย ทางสำนักงานฯ ได้ดำเนินการจัดสรรพื้นที่ จัดสรรประเด็นสำหรับนักวิจัย ซึ่งเบื้องต้นมีโครงการที่ผ่านเข้าสู่กระบวนการพัฒนาต่อไปจำนวนทั้งสิ้น 9 โครงการ ประกอบด้วย โครงการด้านแรงงาน 4 โครงการ และโครงการด้านความมั่นคงทางอาหาร 5 โครงการ รายละเอียดดังภาคผนวก 1

● การสนับสนุนทุนวิจัย

จากกระบวนการพัฒนาข้อเสนอโครงการดังกล่าวข้างต้น มีโครงการได้รับการอนุมัติงบประมาณสนับสนุนการวิจัยจากสกว. จำนวนทั้งสิ้น 5 โครงการ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นโครงการด้านความมั่นคงทางอาหาร รายละเอียดดังนี้

- 1) โครงการ “รูปแบบการจัดการความมั่นคงทางอาหารในพื้นที่ชุมชนชายฝั่งขนาดเล็ก : กรณีศึกษา ชุมชนบุโบย ตำบลแหลมสน อำเภอละงู จังหวัดสตูล” สัญญาเลขที่ RDG57A0013 โดยมี ผศ.ดร.เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี สังกัด หน่วยวิจัยเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นหัวหน้าโครงการ ในวงเงิน 638,770 บาท ระยะเวลาดำเนินงาน 1 ปี (15 กันยายน 2557 – 14 กันยายน 2558) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารของชุมชนด้านความเพียงพอและการเข้าถึงอาหารของชุมชน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความมั่นคงทางอาหารของชุมชน 3) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการความมั่นคงทางอาหารของชุมชน
- 2) โครงการ “แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางอาหารของชุมชน ภายใต้วิถีโหนด-นา-เล ในคาบสมุทรสตูล” สัญญาเลขที่ RDG57A0014 โดยมี อ.เจตน์สุภะ สังกัด คณะศิลปศาสตร์และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เป็นหัวหน้าโครงการ ในวงเงิน 672,089 บาท ระยะเวลาดำเนินงาน 1 ปี (15 กันยายน 2557 – 14 กันยายน 2558) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อจัดทำแผนที่ความมั่นคงของอาหาร โดยแสดงให้เห็นว่าฐานทรัพยากรอะไรบ้าง ปริมาณเท่าใด อยู่ที่ไหนบ้างอันเป็นการแสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่โหนด-นา-เลในคาบสมุทรสตูล และจัดทำฐานข้อมูลคุณค่าทรัพยากรอาหารของชุมชน 2) เพื่อศึกษาปัจจัย สาเหตุ ภาวะคุกคามที่มีผลต่อความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่โหนด-นา-เลในคาบสมุทรสตูล 3) เพื่อศึกษาศักยภาพของคน/ชุมชน เพื่อแสดงให้เห็นว่าในชุมชนมีคนที่มีความรู้ ภูมิปัญญา ความรู้ นวัตกรรม รวมถึงกระบวนการชุมชนอะไรบ้าง และ 4) เพื่อศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางอาหารของชุมชน ภายใต้วิถีโหนด-นา-เลในคาบสมุทรสตูล
- 3) โครงการ “การพัฒนาตัวชี้วัดและเครื่องมือประเมินความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือน เกษตรกร กรณีศึกษา อ.รัตภูมิ จ.สงขลา” สัญญาเลขที่ RDG57A0015 โดยมี อ.พิไลวรรณ ประพฤติ สังกัด คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นหัวหน้าโครงการ ในวงเงิน 814,550 บาท ระยะเวลาดำเนินงาน 1 ปี (15 กันยายน 2557 – 14 กันยายน 2558) มีวัตถุประสงค์ 1) พัฒนาตัวชี้วัดและเครื่องมือในการประเมินระดับความมั่นคงทางอาหารในอาชีพเกษตรกร 2) เพื่อจะได้ทราบถึงสถานภาพความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนในพื้นที่อำเภอรัตภูมิจังหวัดสงขลา และ 3) เพื่อเปรียบเทียบระดับความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนตามรูปแบบการผลิตของเกษตรกรในพื้นที่
- 4) โครงการ “แผนที่คุณค่าทรัพยากรและตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหาร ควน ป่า นา เล กรณีศึกษา อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา” สัญญาเลขที่ RDG57A0016 โดยมี อ.กัลยาภัทร์ อภิชาติเดชสกุล สังกัด คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เป็นหัวหน้าโครงการ ในวงเงิน 790,020 บาท ระยะเวลาดำเนินงาน 1 ปี (15 กันยายน 2557 – 14 กันยายน 2558) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวโน้มสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารของอำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา 2) เพื่อจัดทำเครื่องมือแผนที่คุณค่าทรัพยากร และสร้างตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารในระดับชุมชนของอำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนความมั่นคงทางอาหารโดยชุมชนของอำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา
- 5) โครงการ “แนวทางการจัดการความมั่นคงทางอาหารเชิงเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนและชุมชนในพื้นที่อำเภอเมืองและอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา” สัญญาเลขที่ RDG57A0018 โดยมี

ผศ.ดร.ชัยรัตน์ จุสปาโล สังกัด คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เป็นหัวหน้าโครงการ ในวงเงิน 711,480 บาท ระยะเวลาดำเนินงาน 1 ปี (15 กันยายน 2557 – 14 กันยายน 2558) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารเชิงเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนและชุมชนในพื้นที่อำเภอเมืองและอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา 2) เพื่อประเมินการจัดการความมั่นคงทางอาหารเชิงเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนและชุมชน ในพื้นที่อำเภอเมืองและอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเสี่ยงหรือความไม่มั่นคงทางอาหารเชิงเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนและชุมชน ในพื้นที่อำเภอเมืองและอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา และ 4) เพื่อหาแนวทางการจัดการความมั่นคงทางอาหารเชิงเศรษฐกิจและสังคม ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่อำเภอเมืองและอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

นอกจากนี้ สำนักประสานงานยังให้การสนับสนุนงานวิจัยด้าน Engagement ซึ่งเป็นภารกิจใหม่ จำนวน 1 โครงการ ได้แก่ โครงการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมสังคม “สามประสานเพื่อการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้านในเมืองหาดใหญ่ : ต้นแบบระบบบริการสุขภาพเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย” สัญญาเลขที่ RDG57A0019 โดยมี ผศ.ดร.ชนิษฐา นาคะ สังกัด คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นหัวหน้าโครงการ ในวงเงิน 2,005,905 บาท ระยะเวลาดำเนินงาน 2 ปี (15 กันยายน 2557 – 14 กันยายน 2559) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนานวัตกรรมการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในเมืองหาดใหญ่

1.4 ติดตามความก้าวหน้าโครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุน กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในระหว่างกระบวนการติดตาม

นับจากวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2557 ถึง 31 มกราคม 2558 มีโครงการภายใต้การดูแลของสำนักงาน จำนวนทั้งสิ้น 16 โครงการ ทั้งนี้ระยะที่ผ่านมาทางสำนักงานได้ดำเนินการจัดประชุมและลงพื้นที่เพื่อติดตามงานโครงการภายใต้การสนับสนุน (รายละเอียดดังตารางที่ 5 และภาคผนวก 2) นำสู่การขออนุมัติเบิกเงินงวด 2 จำนวน 9 โครงการ และขออนุมัติปิดโครงการ จำนวน 7 โครงการ ส่งผลให้คงเหลือโครงการที่อยู่ระหว่างการดำเนินการ ณ 30 พฤศจิกายน 2558 จำนวนทั้งสิ้น 9 โครงการ ประกอบด้วย (1) โครงการที่อยู่ระหว่างการจัดทำเอกสารเพื่อขออนุมัติปิด/ยุติโครงการ จำนวน 3 โครงการ (2) โครงการที่อยู่ระหว่างรอจัดประชุมนำเสนอผลการวิจัย จำนวน 3 โครงการ และ (3) โครงการที่อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย จำนวน 3 โครงการ (รายละเอียดสถานะโครงการดังภาคผนวก 1)

ตารางที่ 5 กิจกรรมติดตามงานโครงการ

เรื่อง	ผู้จัด	วัน/เวลา/สถานที่
1. ลงพื้นที่ร่วมกิจกรรม “นำเสนอผลการวิจัยโครงการการพัฒนาตัวชี้วัดการจัดการป่าชายเลนโดยชุมชนอย่างยั่งยืนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมกรณีศึกษา 4 จังหวัดภาคใต้ตอนกลาง”	โครงการ “การพัฒนาตัวชี้วัดการจัดการป่าชายเลนโดยชุมชนอย่างยั่งยืนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม กรณีศึกษา 4 จังหวัดภาคใต้ตอนกลาง”	17 กุมภาพันธ์ 2557 เวลา 09.30 – 16.00 น. ณ ศูนย์เรียนรู้ชุมชนโคกเมือง อ.ควนเนียง จ.สงขลา
2. จัดประชุมนำเสนอรายงานความก้าวหน้า “โครงการเครื่องมือการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำผืนน้ำ อ.กระแสดินธุ์ จ.สงขลา”	สำนักงาน ABC ใต้กลาง	11 มีนาคม 2557 เวลา 9.00 – 12.00 น. ณ ห้องประชุมเลิศพัฒน์ สำนักวิจัยและพัฒนา ชั้น 12 อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC)

เรื่อง	ผู้จัด	วัน/เวลา/สถานที่
		มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
3. จัดประชุมนำเสนอผลการวิจัย “โครงการการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์จัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรในพื้นที่เสี่ยงภัยแผ่นดินถล่มและการวางแผนจัดการพื้นที่เสี่ยงภัยดินถล่มในพื้นที่ตำบลเกาะใหญ่ อ.กระแสดินธุ์ ต.หัวเขา อ.สิงหนคร และ ต.เขาพระ อ.รัตภูมิ จ.สงขลา	สำนักงาน ABC ไต๋กลาง	2 เม.ย. 57 ห้องประชุม 140 คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
4. จัดประชุมนำเสนอผลการวิจัย “โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาระบบการบริหารจัดการข้อมูลตำบลรูปแบบ “เกิดผลเร็ว” โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจพัฒนาพื้นที่ ต.นาทอน อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล	สำนักงาน ABC ไต๋กลาง	21 เม.ย. 57 เวลา 9.00 – 12.00 น. ณ ห้องประชุมเลิศพัฒน์ สำนักวิจัยและพัฒนา ชั้น 12 อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
5. ลงพื้นที่ร่วมกิจกรรม “นำเสนอรายงานความก้าวหน้างวดที่ 1 โครงการการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อการผลิตไม้ผลเศรษฐกิจของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรในจังหวัดนครศรีธรรมราช”	โครงการ “การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อการผลิตไม้ผลเศรษฐกิจของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรในจังหวัดนครศรีธรรมราช”	29 เม.ย. 57 เวลา 9.00 – 16.00 น. ณ ห้องประชุมอาคารคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช (สไใหญ่)
6. จัดประชุมนำเสนอรายงานความก้าวหน้า “โครงการการศึกษาการทำแผนชุมชนพหุวัฒนธรรมในการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศบริการป่าชายเลน ต.หัวเขา จ.สงขลา”	สำนักงาน ABC ไต๋กลาง	29 พ.ค. 57 เวลา 9.00 – 12.00 น. ณ ห้องประชุมเลิศพัฒน์ สำนักวิจัยและพัฒนา ชั้น 12 อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
7. ลงพื้นที่ร่วมกิจกรรมนำเสนอผลการวิจัย “โครงการการพัฒนาระบบประเมินสถานการณ์น้ำเพื่อการเตือนภัยน้ำท่วมในลุ่มน้ำเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา”	โครงการ “การพัฒนาระบบประเมินสถานการณ์น้ำเพื่อการเตือนภัยน้ำท่วมในลุ่มน้ำเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา”	4 มิ.ย. 57 เวลา 13.00 น. – 16.00 น. ณ ห้องประชุมเขาน้ำค้าง 2 วิทยาลัยการอาชีพนาทวี อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา
8. จัดประชุมชี้แจง “ระเบียบปฏิบัติทางการเงินและพัสดุ สกว.” ประจำปี 2557	สำนักงาน ABC ไต๋กลาง	15 ต.ค. 58 เวลา 10.00 – 12.00 น. ณ ห้องประชุมฉัตรวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนา ชั้น 12 อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC)

เรื่อง	ผู้จัด	วัน/เวลา/สถานที่
		มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
9. จัดประชุมนำเสนอผลการวิจัย “โครงการ การศึกษาการทำแผนพัฒนาธรรมในการ บริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศ บริการป่าชายเลน ตำบลหัวเขา จังหวัดสงขลา”	สำนักงาน ABC ใต้กลาง	17 ต.ค. 57 ณ ห้องประชุมเลิศพัฒน์ สำนักวิจัยและพัฒนา สำนักวิจัยและพัฒนา ชั้น 12 อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
10. ลงพื้นที่ร่วมกิจกรรม “นำเสนอรายงาน ความก้าวหน้างวดที่ 2 โครงการการสร้าง กระบวนการเรียนรู้เพื่อการผลิตไม้ผลเศรษฐกิจ ของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรในจังหวัด นครศรีธรรมราช”	โครงการ “การสร้าง กระบวนการเรียนรู้เพื่อการผลิต ไม้ผลเศรษฐกิจของกลุ่ม เครือข่ายเกษตรกรในจังหวัด นครศรีธรรมราช”	16 ม.ค. 58 เวลา 10.00 – 16.30 น. ณ ศูนย์ปฏิบัติการห้วยเขาแก้ว ต.ท่าจั่ว อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช
11. จัดประชุมนำเสนอรายงานความก้าวหน้า โครงการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมสังคม “สาม ประสานเพื่อการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้านใน เมืองหาดใหญ่ : ต้นแบบระบบบริการสุขภาพเพื่อ รองรับสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย”	สำนักงาน ABC ใต้กลาง	9 เม.ย. 58 ณ ห้องประชุมเลิศพัฒน์ สำนักวิจัยและพัฒนา ชั้น 12 อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
12. จัดประชุมนำเสนอผลการศึกษาโครงการ "เครื่องมือการจัดการพื้นที่พหุฉิมพลีอย่างยั่งยืน อ.กระแสดินธุ์ จ.สงขลา"	สำนักงาน ABC ใต้กลาง	20 เม.ย. 58 ณ ห้องประชุมฉัตรวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนา ชั้น 12 อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
13. จัดประชุมนำเสนอรายงานความก้าวหน้า งานวิจัยภายใต้โครงการ "การจัดการความมั่นคง ทางอาหารจ.สงขลา" จำนวน 2 โครงการ ได้แก่ - โครงการรูปแบบการจัดการความมั่นคงทาง อาหารในพื้นที่ชุมชนชายฝั่งขนาดเล็ก: กรณีศึกษาชุมชนบุไยตำบลแหลมสน อำเภอละ งู จังหวัดสตูล - โครงการแนวทางการจัดการความมั่นคงทาง อาหารเชิงเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน และชุมชนในพื้นที่อำเภอเมือง และอำเภอ สะเดา จังหวัดสงขลา	สำนักงาน ABC ใต้กลาง	19 พ.ค. 58 ณ ห้องประชุมเลิศพัฒน์ สำนักวิจัยและพัฒนา ชั้น 12 อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

เรื่อง	ผู้จัด	วัน/เวลา/สถานที่
14.จัดเวทีรายงานความก้าวหน้างานวิจัยภายใต้โครงการ "การจัดการความมั่นคงทางอาหาร จ.สงขลา" จำนวน 3 โครงการ ได้แก่ - โครงการการพัฒนาตัวชี้วัดและเครื่องมือประเมินความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือนเกษตรกร ภูมิศึกษา อ.รัตภูมิ จ.สงขลา - โครงการแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางอาหารของชุมชนภายใต้วิถีโหนด-นา-เลในคาบสมุทรสทิงพระ - แผนที่คุณค่าทรัพยากรและตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหาร ควน ป่า นา เล ภูมิศึกษา อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา	สำนักงาน ABC ใต้กลาง	20 พ.ค. 58 ณ ห้องประชุมเลิศพัฒน์ สำนักวิจัยและพัฒนา ชั้น 12 อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
15. ลงพื้นที่ร่วมเวทีคั่นข้อมูลสู่ชุมชนของโครงการ "เครื่องมือการจัดการพื้นที่พรุฉิมพลี ต.เชิงแส อ.กระแสสินธุ์ จ.สงขลา"	โครงการ "เครื่องมือการจัดการพื้นที่พรุฉิมพลี ต.เชิงแส อ.กระแสสินธุ์ จ.สงขลา"	21 พ.ค. 58 ณ วัดเอก ต.เชิงแส อ.กระแสสินธุ์ จ.สงขลา
16.ลงพื้นที่ร่วมประชุมแลกเปลี่ยนแนวทางการจัดการความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนและชุมชน	โครงการ “แนวทางการจัดการความมั่นคงทางอาหารเชิงเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนและชุมชนในพื้นที่อำเภอเมืองและอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา”	3 ส.ค. 58 ณ ห้องประชุมสภาเทศบาลตำบลปริก อ.สะเดา จ.สงขลา
17.ลงพื้นที่ร่วมประชุมวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลรายจังหวัด 15 หมู่บ้าน ครั้งที่ 1	โครงการ “การศึกษาสภาพการณ์และแนวทางการพัฒนาเด็กนอกระบบในจังหวัดชายแดนภาคใต้”	13 ส.ค.58 ณ ห้องประชุมมิลล์ 1 โรงแรม CS ปัตตานี จังหวัดปัตตานี
18.ลงพื้นที่ร่วมเวทีเติมเต็มและแลกเปลี่ยนข้อมูลสภาพการณ์และแนวทางการพัฒนาเด็กเยาวชนนอกระบบรายพื้นที่แบบมีส่วนร่วม	โครงการ “การศึกษาสภาพการณ์และแนวทางการพัฒนาเด็กนอกระบบในจังหวัดชายแดนภาคใต้”	17 ก.ย. 58 บ้านทูปี้ ชุมชนป่าหลวง อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี
19.จัดประชุมนำเสนอผลการศึกษา โครงการ “การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อการผลิตไม้ผลเศรษฐกิจของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรในจังหวัดนครศรีธรรมราช”	หน่วยพันธกิจสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยกับสังคม	21 ต.ค. 58 ณ ห้องประชุมยางนา อาคารสำนักงานอธิการบดี ชั้น 2 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล-ศรีวิชัย สงขลา
20.ลงพื้นที่ติดตามการดำเนินงานโครงการ	โครงการ “รูปแบบการจัดการความมั่นคงทางอาหารในพื้นที่ชุมชนชายฝั่งขนาดเล็ก :	29 ต.ค. 58 ณ ชุมชนบุไย ต.แหลมสน อ.ละงู จ.สตูล

เรื่อง	ผู้จัด	วัน/เวลา/สถานที่
	กรณีศึกษาชุมชนบุญ ต.แหลมสน อ.ละงู จ.สตูล	
21.ร่วมเวทีประชาคม โครงการ “รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดสงขลาเพื่อความยั่งยืน”	โครงการ “รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดสงขลาเพื่อความยั่งยืน”	5 พ.ย. 58 ณ ห้องจตุ โรงแรมहररा जेपी อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
22.ลงพื้นที่ร่วมเวทีถอดบทเรียนพื้นที่ที่มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งทั้งกลุ่มเยาวชนเครือข่าย และผู้นำชุมชน	โครงการ “การศึกษาสภาวการณ์และแนวทางการพัฒนาเด็กนอกระบบในจังหวัดชายแดนภาคใต้”	10 พ.ย. 58 ณ มัสยิดบ้านเขานา บ้านเขานา ต.คลองทราย อ.นาทวี จ.สงขลา
23.ลงพื้นที่ร่วมเวทีสนทนากลุ่ม	โครงการ “แผนที่คุณค่าทรัพยากรและตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหาร ควน ป่า นา เล กรณีศึกษา อ.จะนะ จ.สงขลา	11 พ.ย. 58 ณ โรงเรียนตาดีกา บ้านป่าเส หมู่ที่ 4 ต.ตลิ่งชัน อ.จะนะ จ.สงขลา

1.5 การต่อยอดความสำเร็จของโครงการวิจัย

- การจดอนุสิทธิบัตร

ทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมหาวิทยาลัยทักษิณ ได้ดำเนินการขอจดอนุสิทธิบัตร “**เครื่องวัดปริมาณน้ำฝนด้วยการวัดค่าความจุไฟฟ้า**” เลขที่คำขอ 1403000888 ซึ่งเครื่องวัดปริมาณน้ำฝนดังกล่าวเป็นผลงานของ คุณศุภกร กตาทิการกุล สังกัดคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ โดยเป็นเครื่องมือที่ได้จากการดำเนินงานโครงการ “**เครื่องวัดปริมาณน้ำฝนอัตโนมัติสำหรับประกอบการเตือนภัยชุมชน**” ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ผ่านสำนักประสานงานชุดโครงการการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ภาคใต้ตอนกลาง เมื่อปี พ.ศ. 2555 ระยะเวลาดำเนินการ 15 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2555 ถึง 31 พฤษภาคม 2556 (รายละเอียดคำขอรับอนุสิทธิบัตรดังกล่าวแนบมา 5)

- การจัดประชุมนำเสนอผลการวิจัย

สำนักงานฯ ได้จัดประชุมนำเสนอผลการวิจัยขึ้น เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2557 ภายใต้ชื่อ “ABC : งานวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อรับมือภัยพิบัติ” ซึ่งนอกเหนือจากการนำเสนอผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภัยพิบัติ ทั้งในส่วนที่ได้รับทุนวิจัยจากโครงการ MOU ม.อ. - สกว. จำนวน 5 โครงการ จากสำนักงานฯ จำนวน 2 โครงการ ยังมีการนำผลการวิจัยซึ่งเป็นโครงการเด่นมาร่วมจัดแสดงเพิ่มอีก จำนวน 2 โครงการ ได้แก่

1. โครงการ “การพัฒนาแบบการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง เพื่อการพึ่งตนเองของชาวประมงพื้นบ้านใน ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล (ผศ.ดร.ชัยรัตน์ จุสปาโล คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ หัวหน้าโครงการ)

2. โครงการ “การพัฒนาตัวชี้วัดการจัดการป่าชายเลนโดยชุมชนอย่างยั่งยืนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาพื้นที่ 4 จังหวัดภาคใต้ตอนกลาง (ผศ.ดร.เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หัวหน้าโครงการ)

- การวิจัยต่อยอด

สำนักงานมีแนวคิดในการต่อยอดงานวิจัยเด่น ในระยะที่ผ่านมาจึงอาศัยเวที forum เป็นเครื่องมือเพื่อให้นักวิจัย และภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนได้มีโอกาสระดมความคิดเห็น เพื่อสร้างโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน “บ้านบากันใหญ่ ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล” ซึ่งมีทุนเดิมคือ เป็นพื้นที่วิจัยของโครงการ “การพัฒนารูปแบบการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งเพื่อการพึ่งตนเองของชาวประมงพื้นบ้านใน ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล” ผลงานของ ผศ.ดร.ชัยรัตน์ จุสปาโล จากคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ส่งผลให้ชุมชนมีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ขึ้น อย่างไรก็ตามพื้นที่ต้องการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ทางสำนักงานฯ จึงเชิญ ผศ.เอกกิง วงศ์ศิริโชติ นักวิจัยจากคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านการจัดทำแอปพลิเคชันร่วมให้ข้อมูล นำสู่การหาแนวทาง/ความร่วมมือเพื่อทำวิจัยต่อยอดในประเด็น “การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการท่องเที่ยวชุมชน” ภายใต้ชื่อโครงการ “แอปพลิเคชันการท่องเที่ยวแบบมีปฏิสัมพันธ์ กรณีศึกษาเกาะสาหร่าย จังหวัดสตูล” โดยขณะนี้อยู่ระหว่างการจัดทำสัญญาเพื่ออนุมัติทุนวิจัย แก่ ผศ.เอกกิง วงศ์ศิริโชติ ในฐานะหัวหน้าโครงการ ร่วมกับสถานีวิจัยกระจายเสียงมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยคุณบัญชา วิเชียรศรี ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักของโครงการ คือ เพื่อพัฒนาแอปพลิเคชันการท่องเที่ยวแบบมีปฏิสัมพันธ์ กล่าวคือชุมชนมีส่วนร่วมทั้งร่วมพัฒนา ร่วมใช้ ร่วมดูแลรักษาตลอดจน update ข้อมูล วงเงิน 117,000 บาท ซึ่งเป็นงบประมาณจากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อย่างไรก็ตามทางหน่วยพันธกิจฯ จะใช้กระบวนการของสกว.ติดตามงานดังกล่าว และจะรายงานผลให้ทราบในโอกาสต่อไป

2. เผยแพร่และผลักดันงานวิจัยเพื่อรับใช้สังคมไปสู่การใช้ประโยชน์

สำนักงานได้สานต่อการประชาสัมพันธ์งานในรูปแบบเดิม กล่าวคือ ประชาสัมพันธ์งานผ่านเว็บไซต์ สื่อวิทยุ สื่อหนังสือพิมพ์ สื่อสิ่งพิมพ์ (จดหมายข่าว) สื่อโทรทัศน์ นิทรรศการ และการเชิญสื่อมวลชนเข้าร่วมทำข่าวกิจกรรมต่างๆของสำนักงาน รายละเอียดดังตารางที่ 8 และภาคผนวก 3 ทั้งนี้ได้เพิ่มเติมในส่วนของสื่อวีดิทัศน์ชุดความรู้ เพื่อเป็นการยกระดับการเข้าถึงงานวิจัย เป็นการเผยแพร่งานวิจัยที่มีรายละเอียดและเนื้อหาเชิงวิชาการให้อยู่ในรูปแบบที่สั้น กระชับ โดยในระยะที่ผ่านมาได้ดำเนินการจัดทำสื่อวีดิทัศน์ชุดความรู้ (รายละเอียดในแผ่น CD ดังแนบ) จำนวน 4 เรื่อง คือ

1. โครงการการจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วมแบบปรับตามสถานการณ์: กรณีศึกษาตำบลสมุทสทิงพระ จ.สงขลา” (นางเบญจวรรณ อีระกุล คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หัวหน้าโครงการ)
2. โครงการการพัฒนาแบบการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งเพื่อการพึ่งตนเองของชาวประมงพื้นบ้านใน ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล (ผศ.ดร.ชัยรัตน์ จุสปาโล คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ หัวหน้าโครงการ)
3. โครงการพัฒนาตัวชี้วัดการจัดการป่าชายเลนโดยชุมชนอย่างยั่งยืนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม : กรณีศึกษา พื้นที่ 4 จังหวัดภาคใต้ตอนกลาง” (ผศ.ดร.เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หัวหน้าโครงการ)
4. โครงการเครื่องมือการจัดการพื้นที่พรุฉิมพลี อ.กระแสดินธุ์ จ.สงขลา (นางเบญจวรรณ อีระกุล คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หัวหน้าโครงการ)

สำหรับการผลักดันงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์นั้น ในระยะที่ผ่านมาทีมงานวิจัยหลายโครงการเกิดการนำไปใช้ประโยชน์ และเกิดผลกระทบต่อการสังคมชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ในการนี้ทางสำนักงานฯร่วมกับ

นักวิจัยได้ดำเนินการเขียนข้อมูลการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (Research Exploitation หรือ RE) จำนวน 3 เรื่อง จาก 3 โครงการ คือ 1) โครงการเครื่องวัดปริมาณน้ำฝนอัตโนมัติสำหรับประกอบการเตือนภัยชุมชน 2) โครงการการจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วมแบบปรับตามสถานการณ์ : กรณีศึกษาคาบสมุทรสทิงพระ จ.สงขลา และ 3) โครงการการพัฒนารูปแบบการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งเพื่อการพึ่งตนเองของชาวประมงพื้นบ้านใน ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล ซึ่งมีรายละเอียดการใช้ประโยชน์โดยสังเขปดังนี้ (รายละเอียดดังภาคผนวก 4)

1. โครงการเครื่องวัดปริมาณน้ำฝนอัตโนมัติสำหรับประกอบการเตือนภัยชุมชน เกิดการนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการเตือนภัยให้แก่ชุมชน ในพื้นที่ 6 ตำบล ซึ่งอยู่ในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำคลองชะวอด ครอบคลุมอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง อำเภอชะอวดและอำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ เทศบาลตำบลลานข่อย อบต.เกาะขันธุ์ อบต.ท่าประจะ อบต.ท่าเสม็ด อบต.แม่เจ้าอยู่หัว และอบต.บ้านตุล พร้อมทั้งได้อบรมการใช้เครื่องมือให้แก่ชุมชน/หน่วยงานในพื้นที่เพื่อให้สามารถใช้งานและดูแลรักษาเครื่องมือได้ด้วยตัวเอง นอกจากนี้ยังเกิดการนำไปใช้ต่อยอดในโครงการ “ศึกษาศักยภาพและพัฒนาโรงไฟฟ้าพลังงานน้ำของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำรอบเขาหลวง” ซึ่งมี ผศ.พยอม รัตนมณี สังกัดคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นหัวหน้าโครงการ โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก สกว. และ กฟผ. ทั้งนี้ได้ทำการสร้างและติดตั้งเครื่องจำนวน 24 จุดในบริเวณน้ำตกกะโรม น้ำตกพรหมโลก น้ำตกอ้ายเขียว น้ำตกกรุงชิง น้ำตกท่าแพ (อุทยานแห่งชาติเขาหลวง) และน้ำตกดาตฟ้า (อุทยานแห่งชาติตรังเย็น) จ.นครศรีธรรมราช เพื่อใช้เก็บข้อมูลปริมาณน้ำฝนเบื้องต้นนำสู่การประเมินว่าปริมาณน้ำฝนในพื้นที่เพียงพอสำหรับการผลิตพลังงานไฟฟ้าหรือไม่
2. โครงการการจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วมแบบปรับตามสถานการณ์ : กรณีศึกษาคาบสมุทรสทิงพระ จ.สงขลา เกิดการนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ของสภาองค์กรชุมชน ต.ท่าหิน อ.สทิงพระ จ.สงขลา และนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการศึกษาวิจัย โครงการประสานภาคีความร่วมมือในการสร้างความรู้ที่เหมาะสมระดับท้องถิ่นในการจัดการภัยพิบัติจังหวัดสงขลาโดยมี คุณบรรเจต นะแส เป็นหัวหน้าโครงการ ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยมีพื้นที่นำร่องอยู่ในคาบสมุทรสทิงพระ นอกจากนี้ยังมีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลพื้นฐาน เช่น แผนที่สารสนเทศภูมิศาสตร์ในระดับตำบลที่จัดทำขึ้น เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรชุมชนในพื้นที่ เช่น สภาองค์กรชุมชน ต.เชิงแส อ.กระแสสินธุ์ จ.สงขลา ชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วิถีโหนด นา เล ต.ท่าหิน อ.สทิงพระ จ.สงขลา อีกทั้งนักวิจัยยังได้นำผลการศึกษาจากโครงการมาต่อยอดงานวิจัย ภายใต้โครงการ “เครื่องมือการจัดการพื้นที่พหุฉิมพลีอย่างยั่งยืน” ซึ่งเป็นการนำแนวทางหนึ่งที่เสนอในแผนการจัดการน้ำแบบบูรณาการมาดำเนินการอันเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และสภาองค์กรชุมชน ต.เชิงแส อ.กระแสสินธุ์ จ.สงขลา
3. โครงการการพัฒนารูปแบบการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งเพื่อการพึ่งตนเองของชาวประมงพื้นบ้านในตำบลเกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล ชุมชนประมงชายฝั่งบ้านบากันใหญ่ ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล ได้นำต้นแบบการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งซึ่งเป็นผลจากการวิจัยที่ถูกพัฒนาขึ้นจากการปฏิบัติการร่วมกับกลไกพัฒนาในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน อันเป็นการผสมผสานความรู้จากสถาบันการศึกษา หน่วยงานของรัฐและท้องถิ่น ภูมิปัญญาของชุมชน ในการ

คิดค้นสาเหตุและทางเลือกในการแก้ปัญหา และทดลองปฏิบัติการแก้ปัญหาร่วมกันจนเกิดเป็น กลไกร่วมการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งเพื่อการพึ่งตนเองของชาวประมงพื้นบ้าน ต.เกาะสาหร่าย ที่สามารถช่วยให้คนในพื้นที่เกิดการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์เพื่อเข้าใจปัญหาและ สาเหตุ จนนำไปสู่การจัดการทรัพยากรประมงของชุมชนซึ่งตรงความต้องการชุมชนได้อย่าง แท้จริง ส่งผลให้ทรัพยากรมีความอุดมสมบูรณ์ และเกิดเครือข่ายที่มีความเข้มแข็งในการจัดการ ทรัพยากรประมงชายฝั่งที่จับต้องสัมผัสได้ โดยเฉพาะที่บ้านบากันใหญ่ นอกจากนี้หน่วยงาน พันธมิตรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการจัดสรรงบประมาณมาสนับสนุนกิจกรรมเกี่ยวกับการ ดูแลทรัพยากรชายฝั่ง บางหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนโดยปัจจุบัน การจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งได้ผนวกเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กลายเป็นแหล่ง เรียนรู้ และแหล่งทำกิจกรรมเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรประมง มีคนเดินทางมาเที่ยวและเรียนรู้กว่า 5,000 คน สร้างรายได้ให้กับชุมชนกว่า 1 ล้านบาท

ตารางที่ 8 สรุปผลการดำเนินงานประชาสัมพันธ์

ชนิดของสื่อ	ความถี่ในการเผยแพร่
สื่อวิทยุ	
- สถานีวิทยุ ม.อ.	9 ครั้ง
- สถานีวิทยุชุมชน FM 101 MHz	25 ครั้ง
สื่อหนังสือพิมพ์	2 ครั้ง
สื่อสิ่งพิมพ์	
- จดหมายข่าว	6 ฉบับ
สื่อโทรทัศน์	1 ครั้ง
เว็บไซต์	
- เว็บไซต์สำนักงานwww.abc-souththai.org	23 ครั้ง
- เว็บไซต์อื่นๆ	7 ครั้ง
สื่อมวลชน	
- เชิญสื่อมวลชนเข้าร่วมทำข่าว	4 ครั้ง
วิทยุทัศน์ชุดความรู้	4 เรื่อง

3. การแสวงหาช่องทางในการผลักดันงานวิจัยเพื่อรับใช้สังคมเป็นหนึ่งในนโยบายด้านการวิจัยของ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ในระยะเวลาที่ผ่านมาทางสำนักงานฯ ได้ดำเนินการศึกษาโครงสร้างของมหาวิทยาลัย ในส่วนของ สำนักวิจัยและพัฒนา และศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับนโยบายของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่เกี่ยวข้องกับ งานวิจัยเชิงพื้นที่ พบว่า สำนักวิจัยและพัฒนา ตลอดจนมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีนโยบายที่สอดคล้อง กันเกี่ยวกับ การกิจด้านการวิจัย คือ เน้นการปฏิบัติงานเพื่อสนับสนุนงานวิจัยในลักษณะ Community – based research และ Area – based research โดยภายใต้โครงสร้างของสำนักวิจัยและพัฒนา นอกจาก สำนักประสานงานวิจัยอุตสาหกรรมและชุมชน (CILO) แล้ว ยังมีหน่วยงานย่อยที่ทำหน้าที่บริหารงานวิจัย หลายหน่วยงาน เช่น 1) ฝ่ายพัฒนาและประสานงานวิจัยหรือฝ่าย 2 ซึ่งดูแลโครงการวิจัยที่หน่วยงานราชการ ว่าจ้างวิจัย (Contract Research) เพื่อมุ่งหวังที่จะนำผลการวิจัยไปพัฒนากลุ่มชุมชน กลุ่มอาชีพ หรือกลุ่ม เกษตรกรรวมทั้งดูแลเครือข่ายวิจัย (การรวมกลุ่มของนักวิจัยตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป) เพื่อทำวิจัยตามยุทธศาสตร์

ของภาคใต้และของมหาวิทยาลัย 2) ฝ่ายโครงการพิเศษอื่นๆ ได้แก่ สำนักประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการจัดตั้งสถาบันวิจัยระบบพลังงาน และ โครงการจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมยางพารา เหล่านี้เป็นต้น

ทั้งนี้ในปี พ.ศ. 2558 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย Engagement Thailand (EnT) โดยมี ผศ.ดร.แสงอรุณ อิศระมาลัย รองผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยและสังคมศาสตร์ สำนักวิจัยและพัฒนา เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการอำนวยการ และคณะอนุกรรมการวิชาการ ส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อนงานวิชาการเพื่อรับใช้สังคมในระดับนโยบายขึ้นภายในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์อย่างเป็นรูปธรรม นำสู่การจัดตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้นภายในมหาวิทยาลัย ภายใต้ชื่อ “หน่วยพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม” (University Social Engagement : USE) โดยให้อยู่ภายใต้โครงสร้างของสำนักวิจัยและพัฒนา และมอบหมายให้ ผศ.ดร.ไชยวรรณ วัฒนจันทร์ เป็นหัวหน้าหน่วยฯ

อย่างไรก็ตามในระยะที่ผ่านมา หน่วยพันธกิจฯ ได้ดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนงานพันธกิจเพื่อสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ดังนี้

- 1) หน่วยพันธกิจฯ โดย ผศ.ดร.ไชยวรรณ วัฒนจันทร์ ได้เข้าร่วมประชุมซึ่งทางสถาบันคลังสมองของชาติจัดขึ้น รายละเอียดดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 รายละเอียดการเข้าร่วมกิจกรรมของสถาบันคลังสมองของชาติ

เรื่อง	ผู้จัด	วัน/เวลา/สถานที่
1. ร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อการพัฒนาเครือข่ายวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยและเครือข่ายบริหารจัดการในมหาวิทยาลัยเพื่อสนับสนุนงานวิจัย นวัตกรรมเพื่อสังคมและชุมชน ครั้งที่ 2	สถาบันคลังสมองของชาติ	2-3 เมษายน 2558 ณ โรงแรมเซ็นจูรี่ พาร์ค ถ.ราชปรารภ กรุงเทพฯ
2. ร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาเครือข่ายวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยและเครือข่ายบริหารจัดการในมหาวิทยาลัยเพื่อสนับสนุนงานวิจัย นวัตกรรมเพื่อสังคมและชุมชน ครั้งที่ 3	สถาบันคลังสมองของชาติ	16-17 กรกฎาคม 2558 ณ ห้องบอลรูม 1 ชั้น 8 โรงแรมอีสติน มักกะสัน กรุงเทพฯ

- 2) พิจารณาคัดเลือกกรณีศึกษางานวิชาการเพื่อสังคม ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จากทุกวิทยาเขต ซึ่งเบื้องต้นพิจารณาคัดเลือกโดยยึดหลัก 4 ประการ คือ (1) ร่วมคิดร่วมทำแบบพันธมิตรและหุ้นส่วน (partnership) (2) เกิดประโยชน์ร่วมกันแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (mutual benefits) (3) เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และนำไปสู่ผลงานวิชาการ (knowledge sharing and scholarship) และ (4) เกิดผลกระทบต่อสังคมที่ประเมินได้ (measurable social impact) ซึ่งเบื้องต้นมีผลงานที่ผ่านการคัดเลือกจำนวน 4 โครงการ จาก 3 วิทยาเขต เพื่อเสนอสถาบันคลังสมองของชาติ พิจารณาต่อไป ดังนี้

1. โครงการ “หาดใหญ่โมเดล : งานพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์กับชุมชนเพื่อรับมือน้ำท่วมเมืองหาดใหญ่” เสนอโดย ผศ.ดร.ไชยวรรณ วัฒนจันทร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

2. โครงการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมสังคม “สามประสานเพื่อการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้านในเมืองหาดใหญ่ : ต้นแบบระบบบริการสุขภาพเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย” เสนอโดย ผศ.ดร.ชนิษฐา นาคะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
3. โครงการ “การถ่ายทอดเทคโนโลยีการประกอบอาชีพเสริมในระบบการปลูกปาล์มน้ำมันแบบครบวงจร โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรผสมผสาน” เสนอโดย รศ.ดร.โอภาส พิมพา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
4. โครงการ “โรงงานข้าวเกรียบปลาสดที่มากกว่าข้าวเกรียบ : ระบบการผลิตและระบบบริหารจัดการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน ณ บ้านปาตาบาระ ต.ปะเสยะวอ อ.สายบุรี จ.ปัตตานี” เสนอโดย รศ.ดร.ชุกรี หะยีสาแม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ในการนี้มีผลงานที่ผ่านการพิจารณาคัดเลือก จำนวน 1 เรื่อง คือ โครงการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมสังคม “สามประสานเพื่อการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้านในเมืองหาดใหญ่ : ต้นแบบระบบบริการสุขภาพเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย”

- 3) ประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนางานวิจัยเชิงพื้นที่ ภายใต้โครงการ “การบูรณาการความรู้แบบสหวิทยาการเพื่อการจัดการอุทกภัยของจังหวัดสงขลา” ซึ่งเป็นโครงการต่อยอดงานความร่วมมือเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่จังหวัดสงขลาแบบสร้างสรรค์ (MOU ม.อ.-สกว.) โดยมี รศ.ดร.สุธรรม นิยมवास เป็นหัวหน้าโครงการ ทั้งนี้ภายใต้โครงการดังกล่าวมีโครงการย่อยจำนวนทั้งสิ้น 7 โครงการ ซึ่งขณะนี้ อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย ดังนี้
 1. โครงการศึกษาการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา เพื่อลดปัญหาน้ำท่วมน้ำแล้ง
หัวหน้าโครงการ : รศ.ดร.ธนิต เฉลิมยานนท์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 2. โครงการระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการอุทกภัยเชิงบูรณาการแบบองค์รวม กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา
หัวหน้าโครงการ : ผศ.เถกิง วงศ์ศิริโชติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 3. โครงการระบบพยากรณ์และประเมินผลอุทกภัยแบบมีส่วนร่วม : การประยุกต์ในลุ่มน้ำย่อยนาทวี – จะนะ
หัวหน้าโครงการ : ดร.สมพร ช่วยอารีย์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
 4. การพัฒนารูปแบบการเคลื่อนย้ายและส่งต่อแบบครบวงจรสำหรับกลุ่มเปราะบางในสถานการณ์ภัยพิบัติ
หัวหน้าโครงการ : รศ.ดร.ประณิต ส่งวัฒนา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 5. โครงการการพัฒนาและทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการส่งเสริมพลังสุขภาพจิตในการดูแลตนเองด้านจิตสังคม ต่อระดับพลังสุขภาพจิต และความสามารถในการดูแลตนเองด้านจิตสังคมของอาสาสมัครสาธารณสุข อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

หัวหน้าโครงการ : ดร.วินิภาญจน์ คงสุวรรณ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์

6. โครงการระบบฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางอุทกภัยในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่

หัวหน้าโครงการ : ผศ.ชนิษฐา นาคะ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

7. โครงการการจัดการน้ำท่วมน้ำแล้งระดับชุมชนในพื้นที่ต้นน้ำฝั่งตะวันตกกลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา
อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา

หัวหน้าโครงการ : ดร.พิรพัฒน์ โกศลศักดิ์สกุล คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์

- 4) จัดประชุมบรรยายพิเศษ หัวข้อ “มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์กับการขับเคลื่อนพันธกิจ
มหาวิทยาลัยกับสังคม” เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2558 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อ
ประชาสัมพันธ์หน่วยพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม ซึ่งเป็นหน่วยงานใหม่ของ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 2) เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการด้าน “พันธ
กิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม” (University Engagement) และ 3) เพื่อสร้างความเข้าใจ
เกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินการดำเนินงานเพื่อสังคมของหน่วยงาน ซึ่งทางสถาบันคลังสมองของ
ชาติได้จัดทำขึ้น ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารคณะ/หน่วยงาน ที่ดูแลงานด้านการวิจัย การ
บริการวิชาการ การเรียนการสอน การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การประกันคุณภาพ/ อาจารย์
ในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ทั้ง 5 วิทยาเขต

นอกจากนี้สำนักงานได้ร่วมมือกับสำนักประสานงานวิจัยอุตสาหกรรมและชุมชน (CILO) ซึ่งสังกัด
สำนักวิจัยและพัฒนา ม.สงขลานครินทร์ โดยการนำรูปแบบการบริหารจัดการงานวิจัยของ สกว.ไปปรับใช้ใ
การรับทราบข้อมูลปัญหาและความต้องการ การพิจารณาให้ทุน และติดตามงานที่มหาวิทยาลัยให้การ
สนับสนุน อีกทั้งยังได้เข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานต่างๆ ของสำนักวิจัยและพัฒนา ด้วยหวังให้เกิดการสร้าง
ความสัมพันธ์อันดี และเกิดความร่วมมือในการทำงานร่วมกันต่อไป (รายละเอียดกิจกรรมดังตารางที่ 10) อีก
ทั้งยังคงสานต่อความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ม.อ.) และ สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย (สกว.) ภายใต้โครงการความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่จังหวัดสงขลาแบบสร้างสรรค์ (MOU
ม.อ.-สกว.) ทั้งในส่วนของโครงการที่เกี่ยวข้องกับประเด็น “การป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่จังหวัด
สงขลา” ซึ่งมีการสนับสนุนงบประมาณในปี 2555-2556 แต่ยังคงดำเนินการไม่แล้วเสร็จ โดยปรับบทบาทจาก
การเป็นพี่เลี้ยงมาเป็นผู้ดูแลเองโดยเฉพาะในส่วนของโครงการในปีที่ 2 ทั้งนี้จากโครงการที่สนับสนุนไปจำนวน
ทั้งสิ้น 13 โครงการนั้น มีโครงการที่ดำเนินการเสร็จสิ้นทุกกระบวนการแล้วเพียง 5 โครงการ รายละเอียด
สถานะโครงการ ดังภาคผนวก 1

อย่างไรก็ตามสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ม.อ.)
ยังคงสานต่อความร่วมมือ โดยการพัฒนาและสนับสนุนโครงการวิจัยในประเด็นการพัฒนาเศรษฐกิจ
จังหวัดสงขลา จำนวน 1 โครงการ คือ โครงการรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดสงขลาเพื่อความยั่งยืน
โดยมี ผศ.ปรีดีพรหมมี สังกัด คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นหัวหน้าโครงการ
ระยะเวลาดำเนินงาน 1 ปี (15 พฤษภาคม 2558 - 14 พฤษภาคม 2559) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษา
โครงสร้างเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดสงขลา ในระยะ 10 ปี ตลอดจน
ความสอดคล้องระหว่างแผนพัฒนามักับการนำแผนพัฒนาไปปฏิบัติ (2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
ทางโครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดสงขลา (3) ศึกษาความสมดุลของการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดสงขลาใน
ด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนที่มาของความสมดุลหรือไม่สมดุล และ

(4) พัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนา ตามแนวคิด 3G¹ และเกณฑ์มาตรฐานการชี้วัดในเชิงประจักษ์สำหรับผู้ปฏิบัติงาน ในวงเงินงบประมาณทั้งสิ้น 1,989,000 บาท ซึ่งเป็นการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ผ่านโครงการยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แบบมีส่วนร่วม จำนวน 989,000 บาท และจากกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 1 ล้านบาท

ตารางที่ 10 การประชุมกับหน่วยงานอื่น

เรื่อง	ผู้จัด	วัน/เวลา/สถานที่
1. ลงพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา โครงการหมู่บ้านเข้มแข็ง ภายใต้อโครงการถ่ายทอดเทคโนโลยี/องค์ความรู้และนวัตกรรมจากผลการวิจัย ประจำปี 2557	สำนักประสานงานวิจัย อุตสาหกรรมและชุมชน (CILO)	19 กุมภาพันธ์ 2557 เวลา 09.30-16.00 น. ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
2. ร่วมประชุมหารือโครงการพัฒนาเกาะบุโหลน จังหวัดสตูล	สำนักประสานงานโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	11 เมษายน 2557 เวลา 13.30 – 16.30 น. ณ ห้องประชุมเลิศพัฒน์ สำนักวิจัยและพัฒนา ชั้น 12 อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
3. ลงพื้นที่เกาะบุโหลนดอน จังหวัดสตูล ภายใต้โครงการพัฒนาเกาะบุโหลน จังหวัดสตูล	สำนักประสานงานโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	27 – 28 เมษายน 2557 เกาะบุโหลนดอน อ.ละงู จ.สตูล
4. ร่วมประชุมหารือคณะกรรมการจัด เสวนา “หาดใหญ่เข้มแข็งสู้ภัยน้ำท่วม ครั้งที่ 6” (ครั้งที่ 1)	สำนักประสานงานวิจัย อุตสาหกรรมและชุมชน (CILO)	10 กันยายน 2557 ณ ห้องประชุมฉัตรวิจัย สำนักวิจัยและพัฒนา ชั้น 12 อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
5. ร่วมประชุมหารือคณะกรรมการจัด เสวนา “หาดใหญ่เข้มแข็งสู้ภัยน้ำท่วม ครั้งที่ 6” (ครั้งที่ 2)	สำนักประสานงานวิจัย อุตสาหกรรมและชุมชน (CILO)	22 กันยายน 2557 ณ ห้องประชุมเลิศพัฒน์ สำนักวิจัยและพัฒนา ชั้น 12 อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC)

¹ Competitive growth, Green Growth, Inclusive Growth

เรื่อง	ผู้จัด	วัน/เวลา/สถานที่
		มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
6. ร่วมประชุมหารือคณะกรรมการจัด เสวนา “หาดใหญ่เข้มแข็งสู้ภัยน้ำท่วม ครั้งที่ 6” (ครั้งที่ 3)	สำนักประสานงานวิจัย อุตสาหกรรมและชุมชน (CILO)	2 ตุลาคม 2557 ณ ห้องประชุมเลิศพัฒน์ สำนักวิจัยและพัฒนา ชั้น 12 อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
7. ร่วมจัดเวทีเสวนา “หาดใหญ่เข้มแข็งสู้ ภัยน้ำท่วมครั้งที่ 6”	-มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ม.อ.) โดย สำนักวิจัยและ พัฒนา และศูนย์วิจัยภัยพิบัติ ทางธรรมชาติ -สำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัย (สกว.) โดย สำนัก ประสานงานชุดโครงการ “การวิจัยและพัฒนา เชิงพื้นที่ภาคใต้ตอนกลาง”	6 ตุลาคม 2557 ณ ห้องตะกั่วป่า A โรงแรมहरรรษาเจปี อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
8. ร่วมประชุมคณะกรรมการฝ่าย นิทรรศการและพิธีกรงาน “มหกรรม งานวิจัยส่วนภูมิภาค ประจำปี 2558”	สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	24 กุมภาพันธ์ 2558 ณ ห้องประชุมเลิศพัฒน์ สำนักวิจัยและพัฒนา ชั้น 12 อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
9. ร่วมประชุมคณะกรรมการอำนวยการ ความร่วมมือระหว่าง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์กับบริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด และในเครือ	สำนักประสานงานวิจัย อุตสาหกรรมและชุมชน (CILO)	27 กุมภาพันธ์ 2558 ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
10. ร่วมประชุมเพื่อรับฟังโจทย์ความต้องการ ของเกษตรกรอำเภอรัตภูมิ จังหวัด สงขลา	คลินิกเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	14 พฤษภาคม 2558 ณ ห้องประชุม 122 คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
11. ร่วมประชุมหารือเพื่อสนับสนุน งบประมาณให้กับ คณะทันตแพทยศาสตร์	สำนักประสานงานวิจัย อุตสาหกรรมและชุมชน (CILO)	17 มิถุนายน 2558 ณ ห้องประชุมเลิศพัฒน์ สำนักวิจัยและพัฒนา ชั้น 12

เรื่อง	ผู้จัด	วัน/เวลา/สถานที่
		อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
12. ร่วมประชุมเพื่อรับทราบและสร้างความร่วมมือในอนาคต ระหว่างมหาวิทยาลัย กับบริษัท ฟรีไซซ์ สมาร์ท ไลฟ์ จำกัด ครั้งที่ 1/2558	สำนักประสานงานวิจัย อุตสาหกรรมและชุมชน (CILO)	7 กรกฎาคม 2558 เวลา 15.00 เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมเลิศพัฒน์ สำนักวิจัยและพัฒนา ชั้น 12 อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
13. ร่วมจัดนิทรรศการและร่วมเวทีเสวนา “การขับเคลื่อนผลงานวิจัยรับใช้สังคม : การบริหารเครือข่ายสหวิทยาการฯ ภาคใต้ตอนล่าง	กองการเจ้าหน้าที่และ สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	21 กันยายน 2558 ห้องประชุม LRC 1 และ 2 อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
14. ลงพื้นที่ร่วมติดตามโครงการถ่ายทอดเครื่องมือและเทคนิคในการทำแผนชุมชนด้วยตัวเอง ต.หัวเขา	สำนักประสานงานวิจัย อุตสาหกรรมและชุมชน (CILO)	9 ตุลาคม 2558 ณ มัสยิดบุสถานูร์ดีเราะห์หมะฮ์ (มัสยิดบ้านนอก) ต.หัวเขา อ.สิงหนคร จ.สงขลา

รายละเอียดการพัฒนาข้อเสนอโครงการใหม่ ประจำปี 2557

โครงการ	นักวิจัย (หัวหน้าโครงการ)	การดำเนินการพัฒนา
1. แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพด้านความมั่นคงทางอาหารของชุมชนภายใต้วิถีไหนต-นา-เล ในคาบสมุทรสหิงพระ	อ.เจตน์สฤษฏี สังขพันธ์ ม.หาดใหญ่	13 มิถุนายน 2557 รับ concept paper 1 กรกฎาคม 2557 แจ้งปรับ concept paper 10 กรกฎาคม 2557 รับ Full Proposal 15 กรกฎาคม 2557 ประชุมพัฒนาโครงการ 25 กรกฎาคม 2557 แจ้งปรับ Full Proposal 8 สิงหาคม 2557 รับ Full proposal ฉบับแก้ไข 21 สิงหาคม 2557 แจ้งปรับ Full proposal 29 สิงหาคม 2557 รับ Full Proposal ฉบับสมบูรณ์ 3 กันยายน 2557 ส่งสกว.เพื่อขออนุมัติทุน
2. ควน ป่า นา เล : บัญชีคุณค่าทรัพยากรเพื่อความมั่นคงทางอาหารของอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา	อ.กัลยาภัสร์ อภิโชติเดชาสกุล ม.ราชภัฏสงขลา	16 มิถุนายน 2557 รับ concept paper 1 กรกฎาคม 2557 แจ้งปรับ concept paper 10 กรกฎาคม 2557 รับ Full Proposal 15 กรกฎาคม 2557 ประชุมพัฒนาโครงการ 25 กรกฎาคม 2557 แจ้งปรับ Full Proposal 8 สิงหาคม 2557 รับ Full proposal ฉบับแก้ไข 21 สิงหาคม 2557 แจ้งปรับ Full proposal 29 สิงหาคม 2557 รับ Full Proposal ฉบับสมบูรณ์ 4 กันยายน 2557 ส่งสกว.เพื่อขออนุมัติทุน
3. อาหารจากทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนชายฝั่งขนาดเล็ก ความเสี่ยง และการจัดการความมั่นคงทางอาหารของชุมชนบูบอย ตำบลแหลมสน อำเภอละงู จังหวัดสตูล	อ.เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี ม.สงขลานครินทร์	16 มิถุนายน 2557 รับ concept paper 1 กรกฎาคม 2557 แจ้งปรับ concept paper 9 กรกฎาคม 2557 รับ Full Proposal 15 กรกฎาคม 2557 ประชุมพัฒนาโครงการ 25 กรกฎาคม 2557 แจ้งปรับ Full Proposal 7 สิงหาคม 2557 รับ Full proposal ฉบับแก้ไข 21 สิงหาคม 2557 แจ้งปรับ Full proposal 28 สิงหาคม 2557 รับ Full Proposal ฉบับสมบูรณ์ 3 กันยายน 2557 ส่งสกว.เพื่อขออนุมัติทุน

โครงการ	นักวิจัย (หัวหน้าโครงการ)	การดำเนินการพัฒนา
4. ความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนเกษตรกร ในอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา	อ.พิไลวรรณ ประพฤติ ม.สงขลานครินทร์	20 มิถุนายน 2557 รับ concept paper 1 กรกฎาคม 2557 แก้ไข concept paper 9 กรกฎาคม 2557 รับ Full Proposal 15 กรกฎาคม 2557 ประชุมพัฒนาโครงการ 25 กรกฎาคม 2557 แก้ไข Full Proposal 7 สิงหาคม 2557 รับ Full proposal ฉบับแก้ไข 21 สิงหาคม 2557 แก้ไข Full proposal 29 สิงหาคม 2557 รับ Full Proposal ฉบับสมบูรณ์ 4 กันยายน 2557 ส่งสกว.เพื่อขออนุมัติทุน
5. การจัดการความมั่นคงทางอาหารระดับ ครัวเรือนและชุมชนในพื้นที่อำเภอเมืองและ อำเภอสะเตกา จังหวัดสงขลา	อ.ชัยรัตน์ จุสปาโล ม.หาดใหญ่	23 มิถุนายน 2557 รับ concept paper 1 กรกฎาคม 2557 แก้ไข concept paper 8 กรกฎาคม 2557 รับ Full Proposal 15 กรกฎาคม 2557 ประชุมพัฒนาโครงการ 25 กรกฎาคม 2557 แก้ไข Full Proposal 8 สิงหาคม 2557 รับ Full proposal ฉบับแก้ไข (เปลี่ยนประเด็นศึกษาตามความเห็น ผู้ทรงคุณวุฒิ และสำนักงานฯ) 21 สิงหาคม 2557 แก้ไข Full proposal 2 กันยายน 2557 รับ Full Proposal ฉบับสมบูรณ์ 8 กันยายน 2557 ส่งสกว.เพื่อขออนุมัติทุน
6. การศึกษาความต้องการแรงงาน และแนวทาง ในการบริหารจัดการภายใต้ความ ท้าทายใหม่ของผู้ประกอบการ หลังเข้าสู่ AEC กรณีศึกษาภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จังหวัด สงขลา	อ.ธีรวุฒิ อ่อนดำ	17 มิถุนายน 2557 รับ concept paper 1 กรกฎาคม 2557 แก้ไข concept paper 10 กรกฎาคม 2557 รับ Full Proposal 15 กรกฎาคม 2557 ประชุมพัฒนาโครงการ 25 กรกฎาคม 2557 แก้ไข Full Proposal 8 สิงหาคม 2557 รับ Full proposal ฉบับแก้ไข (เปลี่ยนประเด็นศึกษาตามความเห็น ผู้ทรงคุณวุฒิ และสำนักงานฯ)
7. ความต้องการของสถานประกอบการในธุรกิจ ค้าปลีกที่มีต่อผลการเรียนรู้และทักษะความรู้ด้าน วิชาชีพต่อผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาและ อาชีวศึกษา	อ.คณินิจต์ หนูแซ็ก	24 มิถุนายน 2557 รับ concept paper 1 กรกฎาคม 2557 แก้ไข concept paper 10 กรกฎาคม 2557 รับ Full Proposal 15 กรกฎาคม 2557 ประชุมพัฒนาโครงการ 25 กรกฎาคม 2557 แก้ไข Full Proposal 8 สิงหาคม 2557 รับ Full proposal แก้ไข

โครงการ	นักวิจัย (หัวหน้าโครงการ)	การดำเนินการพัฒนา
8. การบริหารจัดการแรงงานในภาค อุตสาหกรรม ประมงในพื้นที่จังหวัดสงขลา	อ.จirinันท์ ไชยบุปผา	16 มิถุนายน 2557 รับ concept paper 1 กรกฎาคม 2557 แก้ไข concept paper 10 กรกฎาคม 2557 รับ Full Proposal 15 กรกฎาคม 2557 ประชุมพัฒนาโครงการ 25 กรกฎาคม 2557 แก้ไข Full Proposal 8 สิงหาคม 2557 รับ Full proposal ฉบับแก้ไข
9. การศึกษาความต้องการแรงงานในภาคส่วน ของการผลิตยางพาราภายใต้ข้อสมมุติฐาน สงขลา คือนครศูนย์กลางยางพารา	อ.ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร	10 มิถุนายน 2557 รับ concept paper 1 กรกฎาคม 2557 แก้ไข concept paper 9 กรกฎาคม 2557 รับ Full Proposal 15 กรกฎาคม 2557 ประชุมพัฒนาโครงการ 25 กรกฎาคม 2557 แก้ไข Full Proposal 8 สิงหาคม 2557 รับ Full proposal ฉบับแก้ไข (เปลี่ยนประเด็นศึกษาตามความเห็น ผู้ทรงคุณวุฒิ และสำนักงาน)
10. สามประสานเพื่อการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่ บ้านในเมืองหาดใหญ่ : ต้นแบบระบบบริการ สุขภาพเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย	ผศ.ดร.ชนิษฐา นาคะ	15 กรกฎาคม 2557 รับ concept paper 5 สิงหาคม 2557 แก้ไข concept paper 13 สิงหาคม 2557 รับ Full Proposal 15 สิงหาคม 2557 ประชุมพัฒนาโครงการ 19 สิงหาคม 2557 แก้ไข Full Proposal 27 สิงหาคม 2557 รับ Full proposal 3 กันยายน 2557 แก้ไข Full Proposal เพิ่มเติม 9 กันยายน 2557 รับ Full proposal ฉบับสมบูรณ์ 9 กันยายน 2557 ส่งสกว.เพื่อขออนุมัติทุน

สถานะโครงการภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานฯ

โครงการวิจัย/ นักวิจัย	เลขที่สัญญา	ระยะเวลา	สถานะโครงการ
1. ระบบการให้บริการข้อมูล GIS ครั้วเรือนแบบ รวมศูนย์เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ หัวหน้าโครงการ : นายมนัสภาพ สุวริยพันธ์ นักวิจัยอิสระ	RDG55A0031	15 ก.ย. 55 – 14 ก.ย. 56 (ขยายระยะเวลา 2 เดือน สิ้นสุด 14 พ.ย. 56)	อยู่ระหว่างจัดทำ เอกสารเพื่อขอยุติ โครงการ (โครงการผีสัญญา)
2. การพัฒนาตัวชี้วัดการจัดการป่าชายเลนโดย ชุมชนอย่างยั่งยืนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม กรณีศึกษา 4 จังหวัดภาคใต้ตอนกลาง หัวหน้าโครงการ : ผศ.ดร.เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	RDG55A0033	15 ก.ย. 55 – 14 ก.ย. 56 (ขยายระยะเวลา 3 เดือน สิ้นสุด 14 ธ.ค. 56)	ปิดโครงการ
3. กลยุทธ์การจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมใน เทศบาลเมืองเขารูปช้าง หัวหน้าโครงการ : อ.วชิราภรณ์ ขุนจันทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา	RDG55A0034	15 ก.ย. 55 – 14 ก.ย. 56	ปิดโครงการ
4. การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์จัดทำ ฐานข้อมูลทรัพยากรในพื้นที่เสี่ยงภัยแผ่นดินถล่ม และการวางแผนจัดการพื้นที่เสี่ยงภัยดินถล่มใน พื้นที่ตะกั่วใหญ่ อ.กระแสดินธุ์ ต.หัวเขา อ.สิงหนคร และ ต.เขาพระ อ.รัตภูมิ จ.สงขลา หัวหน้าโครงการ : อ.จิตนพ วนบัว มหาวิทยาลัยหาดใหญ่	RDG55A0035	15 ก.ย. 55 – 14 ก.ย. 56 (ขยายระยะเวลา 2 เดือน สิ้นสุด 14 พ.ย. 56)	ปิดโครงการ
5. วิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาระบบการบริหาร จัดการข้อมูลตำบลรูปแบบ "เกิดผลเร็ว"โดยการ มีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ พัฒนาพื้นที่ ต.นาทอน อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล หัวหน้าโครงการ : คุณฟัดมี๊ะ เกนุ้ย นักวิจัยอิสระ	RDG55A0039	15 ก.ย. 55 – 14 ก.ย. 56	ปิดโครงการ
6. การพัฒนาระบบประเมินสถานการณ์น้ำ เพื่อ การเตือนภัยน้ำท่วมในลุ่มน้ำเขตพื้นที่จังหวัด สงขลา หัวหน้าโครงการ : รศ.ดร.ธนิศ เกลิมยานนท์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	RDG56A0003	15 มี.ค. 56 – 14 มี.ค. 57	ปิดโครงการ
7. เครื่องมือการจัดการพื้นที่พรุฉิมพลี อ. กระแสดินธุ์ จ. สงขลา หัวหน้าโครงการ : คุณเบญจวรรณ ชีรกุล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	RDG56A0007	1 ส.ค. 56 – 31 ก.ค. 57 (ขยายระยะเวลา 2 เดือน สิ้นสุด 30 ก.ย. 57)	ปิดโครงการ

โครงการวิจัย/ นักวิจัย	เลขที่สัญญา	ระยะเวลา	สถานะโครงการ
8. การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อการผลิตไม้ผลเศรษฐกิจของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรในจังหวัดนครศรีธรรมราช หัวหน้าโครงการ : รศ.ดร.สมพร ณ นคร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	RDG56A0026	20 ก.ย. 56 – 19 มี.ค. 58 (ขยายระยะเวลา 3 เดือน สิ้นสุด 19 มิ.ย. 58)	อยู่ระหว่างรอสกว. อนุมัติปิดโครงการ
9. รูปแบบการจัดการความมั่นคงทางอาหารในพื้นที่ชุมชนชายฝั่งขนาดเล็ก : กรณีศึกษาชุมชนบูโบย ตำบลแหลมสน อำเภอลงู จังหวัดสตูล หัวหน้าโครงการ : อ.เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	RDG57A0013	15 ก.ย. 57 – 14 ก.ย. 58 (ขยายระยะเวลา 2 เดือน สิ้นสุด 14 พ.ย. 58)	อยู่ระหว่างรอจัด ประชุมนำเสนอ ผลการวิจัย (นักวิจัยส่ง ร่าง รายงานฉบับสมบูรณ์ วันที่ 16 พ.ย. 58)
10. แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางอาหารของชุมชนภายใต้วิถีโหนด-นา-เล ในคาบสมุทรสตูล หัวหน้าโครงการ : อ.เจตน์สฤษดิ์ สังข์พันธ์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่	RDG57A0014	15 ก.ย. 57 – 14 ก.ย. 58	อยู่ระหว่างรอจัด ประชุมนำเสนอ ผลการวิจัย (นักวิจัยส่ง ร่าง รายงานฉบับสมบูรณ์ วันที่ 28 ต.ค. 58)
11. การพัฒนาตัวชี้วัดและเครื่องมือการประเมินความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือนเกษตรกรกรณีศึกษา อ.รัตภูมิ จ.สงขลา หัวหน้าโครงการ : อ.พิไลวรรณ ประพฤติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	RDG57A0015	15 ก.ย. 57 – 14 ก.ย. 58 (ขยายระยะเวลา 3 เดือน สิ้นสุด 14 ธ.ค. 58)	อยู่ระหว่างรอจัด ประชุมนำเสนอ ผลการวิจัย (นักวิจัยส่ง ร่าง รายงานฉบับสมบูรณ์ วันที่ 14 ธ.ค. 58)
12. แผนที่คุณค่าทรัพยากรและตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหาร ควน ป่า นา เล กรณีศึกษาอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา หัวหน้าโครงการ : อ.กัลยาภัทร์ อภิโชติเดชาสกุล มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา	RDG57A0016	15 ก.ย. 57 – 14 ก.ย. 58 (ขยายระยะเวลา 3 เดือน สิ้นสุด 14 ธ.ค. 58)	อยู่ระหว่าง ดำเนินการวิจัย
13. แนวทางการจัดการความมั่นคงทางอาหารเชิงเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนและชุมชนในพื้นที่อำเภอเมืองและอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา หัวหน้าโครงการ : อ.ชัยรัตน์ จุสปาโล มหาวิทยาลัยหาดใหญ่	RDG57A0018	15 ก.ย. 57 – 14 ก.ย. 58	อยู่ระหว่างรอจัด ประชุมนำเสนอ ผลการวิจัย (นักวิจัยส่ง ร่าง รายงานฉบับสมบูรณ์ วันที่ 27 พ.ย. 58)

โครงการวิจัย/ นักวิจัย	เลขที่สัญญา	ระยะเวลา	สถานะโครงการ
14. โครงการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมสังคม “สามประสานเพื่อการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้านในเมืองหาดใหญ่ : ต้นแบบระบบบริการสุขภาพเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย หัวหน้าโครงการ : อ.ชนิษฐา นาคะมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	RDG57A0019	15 ก.ย. 57 – 14 ก.ย. 59	อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย - กำหนดส่งรายงานความก้าวหน้า งวด 2 15 ก.ย. 58 - นักวิจัยส่ง 4 พ.ย. 58 - จัดประชุมนำเสนอรายงานความก้าวหน้างวดที่ 2 วันที่ 2 ธ.ค. 58 - แจ้งนักวิจัยแก้ไขรายงานความก้าวหน้างวดที่ 2 วันที่ 16 ธ.ค. 58
15. โครงการรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดสงขลาเพื่อความยั่งยืน หัวหน้าโครงการ : ผศ.ปรีดี พรหมมีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	TRF-PSU_Engagement 5801	15 พ.ค. 58 – 14 พ.ค. 59	อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย - รวบรวมข้อมูลนำเสนอรายงานความก้าวหน้า (กำหนดส่งรายงานความก้าวหน้า 15 พ.ย. 58 นักวิจัยส่ง 27 พ.ย. 58)
16. โครงการการศึกษาสภาวะการณ์และแนวทางการพัฒนาเด็กนอกระบบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หัวหน้าโครงการ : นายจิรศักดิ์ อุดหนุนสถาบันรามจิตติ	TRF-PSU_Engagement 5802	1 มิ.ย. 58 – 31 พ.ค. 59	อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย - รวบรวมข้อมูลนำเสนอรายงานความก้าวหน้า (กำหนดส่งรายงานความก้าวหน้า 1 ธ.ค. 58 นักวิจัยแจ้งว่าส่ง 2 ธ.ค. 58)

สถานะโครงการ (MOU ม.อ. – สกว.)

โครงการวิจัย/ นักวิจัย	เลขที่สัญญา	ระยะเวลา	สถานะโครงการ
ทุนสนับสนุนอาจารย์ทำวิจัย (ปี 55)			
1. การประเมินพื้นที่เสี่ยงภัยดินถล่มและพัฒนาระบบเตือนภัย พื้นที่จังหวัดสงขลา หัวหน้าโครงการ : รศ.ดร.ธนิต เฉลิมยานนท์	PSU-TRF_ABC5501	1 มิ.ย. 55 – 31 พ.ค. 56	ปิดโครงการ
2. การพัฒนารูปแบบการป้องกันภาวะวิกฤติสุขภาพจิตและการเยียวยาทางจิตใจของผู้ประสบอุทกภัย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา หัวหน้าโครงการ : ดร.วินิภาญจน์ คงสุวรรณ	PSU-TRF_ABC5502	1 มิ.ย. 55 – 31 พ.ค. 56	ปิดโครงการ
3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารยังชีพสำหรับช่วยเหลือผู้ประสบภัยในจังหวัดสงขลา หัวหน้าโครงการ : ผศ.ดร.เสาวคนธ์ วัฒนจันทร์	PSU-TRF_ABC5503	1 มิ.ย. 55 – 31 พ.ค. 56	ปิดโครงการ
4. ต้นแบบระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการข้อมูลพิบัติภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำอุตะเกาโดยใช้ Google Map หัวหน้าโครงการ : อ.เทิดทูน ดำรงค์ฤทธิยามาศย์	PSU-TRF_ABC5504	1 ก.ค. 55 – 30 มิ.ย. 56	อยู่ระหว่างดำเนินการ (ส่งรายงานฉบับสมบูรณ์แล้ว แต่ขาดรายงานการเงิน)
ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ (ปี 55)			
5. ผลของโปรแกรมการสนับสนุนและให้ความรู้ในการจัดการภาวะวิกฤตทางจิตใจจากอุทกภัยต่อความรู้ ทักษะและความสามารถในการดูแลตนเองในการจัดการภาวะวิกฤตทางจิตใจจากอุทกภัยของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา หัวหน้าโครงการ : นางสาววิลาวรรณ คริสต์รักษา	PSUTRF_ABC-G5501	5 ธ.ค. 55 – 4 ธ.ค. 56	ปิดโครงการ
6. สารสนเทศเชิงพื้นที่เพื่อการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติในพื้นที่เมือง กรณีศึกษา ชุมชนจันทร์วิโรจน์ เทศบาลนครหาดใหญ่ หัวหน้าโครงการ : นายดำรง เสียมไหม	PSUTRF_ABC-G5502	31 ม.ค. 56 – 30 ม.ค. 57	อยู่ระหว่างดำเนินการ (ส่งรายงานฉบับสมบูรณ์แล้ว แต่ขาดรายงานการเงิน)
7. การประเมินพื้นที่เสี่ยงภัยดินถล่มจังหวัดสงขลาเพื่อการเตือนภัย : กรณีศึกษา ต.คลองทราย อ.นาทวี หัวหน้าโครงการ : นายธนพจน์ จิรธนาวงศ์	PSUTRF_ABC-G5503	31 ม.ค. 56 – 30 ม.ค. 57	อยู่ระหว่างดำเนินการ (ยังไม่ส่งร่างรายงานฉบับสมบูรณ์)

โครงการวิจัย/ นักวิจัย	เลขที่สัญญา	ระยะเวลา	สถานะโครงการ
ทุนสนับสนุนอาจารย์ทำวิจัย (ปี 56)			
8. ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายผังเมือง : ศึกษากรณีแนวคลองอยู่ตะเภาในเขตพื้นที่ อำเภอหาดใหญ่ และอำเภอคลองหอยโข่ง หัวหน้าโครงการ : อ.วศิน สุวรรณรัตน์	PSU-TRF_ABC5601	5 ส.ค. 56 – 4 ส.ค. 57	อยู่ระหว่างดำเนินการ (รอจัดประชุมนำเสนอผลการวิจัย)
9. การพัฒนาชุดสื่อสาร WIFI แบบเคลื่อนย้ายได้สำหรับสถานการณ์น้ำท่วมในหาดใหญ่ – สงขลา หัวหน้าโครงการ : อ.ธัชชัย เอ็งฉ้วน	PSU-TRF_ABC5602	15 ส.ค. 56 – 14 ส.ค. 57	ปิดโครงการ
10. การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายชุมชนเมืองในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยกลุ่มเปราะบาง : กรณีศึกษาหาดใหญ่ หัวหน้าโครงการ : รศ.ดร.ประณีต ส่งวัฒนา	PSU-TRF_ABC5603	16 ธ.ค. 56 – 15 ธ.ค. 57	อยู่ระหว่างดำเนินการ (รอจัดประชุมนำเสนอผลการวิจัย)
11. แบบจำลองเชิงพื้นที่เพื่อการจัดการปัญหาน้ำท่วมแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา ลุ่มน้ำย่อยอำเภอนาทวี-จะนะ หัวหน้าโครงการ : ดร.สมพร ช่วยอารีย์	PSU-TRF_ABC5604	16 ธ.ค. 56 - 15 ธ.ค. 57 (ขยายระยะเวลา 3 เดือน ส่งผลให้โครงการสิ้นสุด 15 มี.ค. 58)	อยู่ระหว่างดำเนินการ (ยังไม่ส่งรายงานความก้าวหน้า และร่างรายงานฉบับสมบูรณ์)
ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ (ปี 56)			
12. การจำลองแบบและการสร้างภาพนามธรรมของการไหลของแม่น้ำและการกัดเซาะตลิ่ง หัวหน้าโครงการ : นายมะรุขมี อาหวัง	PSU-TRF_ABC_G5601	16 ธ.ค. 56 – 15 ธ.ค. 57 (ขยายระยะเวลา 3 เดือน ส่งผลให้โครงการสิ้นสุด 15 มี.ค. 58)	อยู่ระหว่างดำเนินการ (ส่งร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ วันที่ 2 ธ.ค. 58)
13. ตัวแบบทางคณิตศาสตร์ การจำลองและการสร้างภาพเสมือนดินโคลนถล่ม หัวหน้าโครงการ : นายกัณณพนธ์ ธรรมทิเวช	PSU-TRF_ABC_G5602	16 ธ.ค. 56 – 15 ธ.ค. 57 (ขยายระยะเวลา 3 เดือน ส่งผลให้โครงการสิ้นสุด 15 มี.ค. 58)	อยู่ระหว่างดำเนินการ (ส่งร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ วันที่ 2 ธ.ค. 58)

สรุปกิจกรรมนำเสนอผลการวิจัย
โครงการ “การพัฒนาตัวชี้วัดการจัดการป่าชายเลนโดยชุมชนอย่างยั่งยืนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม
กรณีศึกษา 4 จังหวัดภาคใต้ตอนกลาง”

กิจกรรม “นำเสนอผลการวิจัย” โครงการการพัฒนาตัวชี้วัดการจัดการป่าชายเลนโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม กรณีศึกษา 4 จังหวัดภาคใต้ตอนกลาง จัดขึ้นเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2557 ณ ศูนย์เรียนรู้ชุมชนโคกเมือง อ.ควนเนียง จ.สงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ 70 คน ประกอบด้วย แกนนำจาก 4 ชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ คณะวิจัย สื่อมวลชน เจ้าหน้าที่สำนักวิจัย ม.อ. และเจ้าหน้าที่จากสำนักประสานงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ภาคใต้ตอนกลาง กิจกรรมของวันนี้เริ่มขึ้นช้ากว่ากำหนดการเล็กน้อย เนื่องจากผู้เข้าร่วมส่วนหนึ่งต้องเดินทางไกล โดยเริ่มกิจกรรมด้วยการแนะนำผู้เข้าร่วมประชุม ผ่าน 2 พิธีกรสาวสวย ในส่วนของชุมชนมีการส่งตัวแทนแนะนำตัวเองและทีมงาน พร้อมทั้งบอกสัญลักษณ์ของชุมชน (โคกพะยอม : ต้นพะยอม, ปากพูน : ปลาตีน, โคกเมือง : ปันโต) ต่อด้วยการนำเสนอผลการศึกษา โดย อ.เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี หัวหน้าโครงการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ที่มาและความสำคัญ : ป่าชายเลนกับชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เป็นแหล่งไม้ใช้สอย สำหรับครัวเรือน เป็นแหล่งพลังงาน เป็นแหล่งพืชผักสมุนไพร เป็นแหล่งอาหารและยา นอกจากนี้ยังมีในส่วนของประโยชน์ทางอ้อม คือ เป็นแหล่งเพาะฟักและแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ เป็นที่อยู่ของกุ้ง หอย ปู ปลา ช่วยป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง เป็นแนวกำบังพายุลดความเสียหายที่จะเกิดกับอาคารบ้านเรือน ชีวิตและทรัพย์สิน ช่วยรักษาสมดุลของระบบนิเวศ รากของป่าชายเลนช่วยกรองของเสีย เป็นแหล่งดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจและศึกษาวิจัยทั่วไป

ปัญหาของป่าชายเลน มีสาเหตุมาจากการทำสัมปทานป่า การใช้ประโยชน์ป่าชายเลนที่ไม่ถูกต้องมีการเปลี่ยนพื้นที่ป่าชายเลนไปเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การตัดไม้เกินกำลังผลิต การทำเหมืองแร่ การสร้างท่าเทียบเรือ การสร้างถนนรุกเข้าไปในป่าชายเลน ส่งผลให้พื้นที่ป่าลดลงอย่างเห็นได้ชัดจากปี 2504 ที่มีอยู่กว่า 2.22 ล้านไร่ ในปี 2539 เหลือเพียง 1.05 ล้านไร่ ภาครัฐและภาคประชาชนเห็นความสำคัญ จึงพยายามจัดการแก้ไขและอนุรักษ์ ทั้งนี้ในส่วนของภาครัฐ มี 3 องค์กร ได้แก่ กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ในส่วนของภาคประชาชน มีหลายชุมชนพยายามจัดการป่าชายเลนของตนเองผ่านรูปแบบการจัดตั้งป่าชุมชน มีการตั้งกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนร่วมกัน ส่งผลให้ในปี 2552 พื้นที่ป่าเพิ่มเป็น 1.52 ล้านไร่ อย่างไรก็ตามยังมีปัญหา เช่น ชุมชนบางพื้นที่ยังขาดการจัดการอย่างเป็นรูปธรรม ไม่มีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับป่าชายเลนระดับชุมชน ตัวชี้วัดส่วนใหญ่ที่มีเป็นตัวชี้วัดระดับประเทศ เช่น ให้เพิ่มพื้นที่ป่าชายเลนปีละ 5,000 ไร่ เป็นต้น จึงเป็นที่มาของคำถามวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาตัวชี้วัดการจัดการป่าชายเลนโดยชุมชนอย่างยั่งยืนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมควรเป็นอย่างไร ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินควรมีอะไรบ้าง และผลการประเมินเป็นอย่างไร เป็นที่มาของวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อสร้างกระบวนการพัฒนาตัวชี้วัดการจัดการป่าชายเลนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินศักยภาพการจัดการป่าชายเลนอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) เพื่อนำตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ประเมินป่าชายเลนที่มีการจัดการโดยชุมชนเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และ 4) เพื่อพัฒนาและสร้างความตระหนักให้กับชุมชนในการดูแล ป่าชายเลนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ ในส่วนของกระบวนการ/วิธีการวิจัย คณะวิจัยนำเสนอผ่านการจำลองสถานการณ์ (เล่าเรื่องผ่านละครเวที) ซึ่งสามารถสรุปเป็นขั้นตอนการดำเนินงานได้ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิเพื่อกำหนดกรอบตัวชี้วัด
2. ออกแบบกระบวนการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาตัวชี้วัดการจัดการทรัพยากร
3. คัดเลือกชุมชนที่มีป่าชายเลน สร้างทีมวิจัยชุมชน และศึกษาบริบทชุมชน
4. การกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินจากองค์ความรู้ชุมชน และทวนสอบกับกรอบตัวชี้วัดจากการทบทวนเอกสารและวรรณกรรม ผ่านการจัด Focus group จำนวน 4 ครั้ง 1) การถอดประสบการณ์การจัดการป่าชายเลนโดยชุมชน 2) การกำหนดตัวชี้วัดจากภูมิปัญญา และประสบการณ์ของชุมชน 3) การคัดเลือกตัวชี้วัดจากกรอบที่ทบทวนมาจากเอกสาร และจากชุมชนอื่นๆ 4) การกำหนดเกณฑ์ตัวชี้วัด นอกจากนี้ยังมีการจัดประชุมสรุปตัวชี้วัดการจัดการป่าชายเลน ณ ห้อง E401 คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม ม.สงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา โดยเชิญแกนนำทั้ง 4 ชุมชน เข้าร่วม
5. นำตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นและให้ค่าถ่วงน้ำหนัก
6. พิจารณาข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อตัดสินใจเลือกตัวชี้วัด เกณฑ์การประเมิน และค่าถ่วงน้ำหนักขั้นสุดท้าย
7. นำตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินที่พัฒนาขึ้นไปประเมินชุมชนที่เข้าร่วมโครงการและชุมชนอื่นที่สนใจเข้าร่วมการประเมินอีก 4 ชุมชน ได้แก่ 1) ชุมชนอ่าวคอก อ.ควนเนียง จ.สงขลา 2) ชุมชนบูโบย อ.ละงู จ.สตูล 3) ชุมชนบ้านแหลม อ.กันตัง จ.ตรัง และ 4) ชุมชนหน้าทับ อ.ท่าศาลา จ.นครศรีธรรมราช

ชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ/ พื้นที่ศึกษา ประกอบด้วย 4 ชุมชน ดังนี้

1. ชุมชนโคกเมือง อ.ควนเนียง จ.สงขลา
2. ชุมชนโคกพะยอม อ.ละงู จ.สตูล
3. ชุมชนบ้านทุ่งตะเชะ อ.ย่านตาขาว จ.ตรัง
4. ชุมชนปากพูน อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช

ผลการวิจัย : จากการทบทวนเอกสารและวรรณกรรมทั้งในและต่างประเทศ พบตัวชี้วัด 47 ตัว แบ่งเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ 9 ตัวชี้วัด ด้านการใช้ประโยชน์ 9 ตัวชี้วัด ด้านการบริหารจัดการและกระบวนการมีส่วนร่วม 12 ตัวชี้วัด ด้านการฟื้นฟูและบำรุงรักษา 2 ตัวชี้วัด ด้านภูมิปัญญา องค์ความรู้ และการพัฒนาบุคลากร 7 ตัวชี้วัด และด้านอื่นๆ 8 ตัวชี้วัด ในส่วนของชุมชนมีตัวชี้วัดรวมกันทั้งหมดจาก 4 ชุมชน ถึง 88 ตัวชี้วัด ชุมชนโคกเมือง 36 ตัวชี้วัด ชุมชนโคกพะยอม 47 ตัวชี้วัด ชุมชนบ้านทุ่งตะเชะ 36 ตัวชี้วัด และชุมชนปากพูน 29 ตัวชี้วัด ทั้งนี้เมื่อนำตัวชี้วัดทั้ง 88 ตัวให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา พบว่า มีตัวชี้วัดที่เหมาะสมในระดับปานกลางขึ้นไป 80 ตัวชี้วัด แต่มีหลายตัวที่เกณฑ์การประเมินยังไม่ชัดเจนจึงพิจารณาคัดเลือกร่วมกันอีกครั้งเหลือเพียง 56 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย ตัวชี้วัดด้านกายภาพชีวภาพ 22 ตัวชี้วัด ด้านการจัดการการใช้ประโยชน์ 12 ตัวชี้วัด ด้านการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วม 11 ตัวชี้วัด ด้านการฟื้นฟูและบำรุงรักษา 4 ตัวชี้วัด และด้านภูมิปัญญา องค์ความรู้ และการพัฒนาบุคลากร 7 ตัวชี้วัด โดยตัวชี้วัดส่วนใหญ่เป็นตัวชี้วัดด้านกระบวนการและผลลัพธ์มากกว่าด้านปัจจัยนำเข้าจากแหล่งอื่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานโดยคนในชุมชนเองเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของการจัดการป่าชายเลนโดยชุมชน ทั้งนี้รายละเอียดตัวชี้วัดในแต่ละด้านปรากฏในเอกสาร (เอกสารแนบ 1)

จากการนำตัวชี้วัดไปประเมินพบว่า แต่ละชุมชนมีผลที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทและการดำเนินการที่ผ่านมา ดังนี้ **ชุมชนโคกเมือง** มีศักยภาพสูงในด้านภูมิปัญญา องค์ความรู้ และการพัฒนาบุคลากร ด้านการบริหารจัดการและกระบวนการมีส่วนร่วม และด้านการฟื้นฟูและบำรุงรักษา มีศักยภาพปานกลางในด้าน การ

จัดการการใช้ประโยชน์ และด้านกายภาพชีวภาพ **ชุมชนโคกพะยอม** มีศักยภาพสูงในด้านการบริหารจัดการ และกระบวนการมีส่วนร่วม และด้านภูมิปัญญา องค์ความรู้ และการพัฒนาบุคลากร มีศักยภาพปานกลางในด้านการฟื้นฟูและบำรุงรักษา ด้านการจัดการการใช้ประโยชน์ และด้านกายภาพชีวภาพ **ชุมชนทุ่งตะเชะ** มีศักยภาพสูงในด้านการบริหารจัดการและกระบวนการมีส่วนร่วม และด้านภูมิปัญญา องค์ความรู้ และพัฒนาบุคลากร มีศักยภาพปานกลางในด้านการจัดการการใช้ประโยชน์ ด้านกายภาพและชีวภาพ และด้านการฟื้นฟูและบำรุงรักษา **ชุมชนปากพูน** มีศักยภาพสูงในด้านการบริหารจัดการและกระบวนการมีส่วนร่วม มีศักยภาพปานกลางในด้านภูมิปัญญา องค์ความรู้ และการพัฒนาบุคลากร ด้านการจัดการการใช้ประโยชน์ ด้านการฟื้นฟูและบำรุงรักษา และด้านกายภาพชีวภาพ

ข้อเสนอแนะ/ข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัย

- การสร้างกระบวนการพัฒนาตัวชี้วัดสามารถใช้เป็นทั้งเครื่องมือและกระบวนการการจัดการ ปาชาเลนของชุมชนได้เป็นอย่างดี ช่วยให้เห็นถึงข้อดี ข้อบกพร่อง ข้อควรพัฒนา ทั้งนี้หากชุมชนประเมิน/ทบทวนตนเองทุกปีก็จะได้ฐานข้อมูลเกี่ยวกับปาชาเลนของตนเองในทุกๆด้าน
- จากการศึกษาพบว่า ความสำเร็จของการจัดการปาชาเลนมาจากตัวชี้วัดด้านกระบวนการ มากกว่าด้านปัจจัยนำเข้าหรือปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จอื่นๆ
- ภาครัฐควรหาช่องทางในการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถสร้างความเข้มแข็ง และสามารถดูแลปาชาเลนด้วยตนเอง รวมถึงควรมอบอำนาจการดูแลสู่ชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เนื่องจากปัจจุบันชุมชนยังไม่มีอำนาจ ไม่สามารถจัดการ/ดูแลปาชาเลนได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งควรส่งเสริมปัจจัยต่างๆ เช่น ด้านกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากร อันเป็นการลดการพึ่งพาภาครัฐลงได้
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่สนใจสามารถนำตัวชี้วัดไปใช้ประเมินชุมชนเพื่อคัดเลือกชุมชนตัวอย่างในการเข้าไปดำเนินกิจกรรมหรือให้การสนับสนุน
- เห็นภูมิปัญญาเกี่ยวกับปาชาเลนอีกหลายเรื่องที่ยังไม่ได้พิสูจน์ หากมีการดำเนินงานวิจัยที่สามารถพิสูจน์เรื่องเหล่านี้ได้ก็เป็นการยกระดับองค์ความรู้ที่ชุมชนมีอยู่สู่ระดับสากลได้

ข้อเสนอแนะโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

รศ.ดร.สุธีระ ประเสริฐสรพร

- โครงการนี้พยายามให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดตัวชี้วัด ซึ่งทั้ง 4 พื้นที่มีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของขนาดพื้นที่ เรื่องวิวัฒนาการของปาชาเลน คำถามคือเมื่อลักษณะพื้นที่ไม่เหมือนกัน การพยายามใช้ตัวชี้วัดเดียวกันทำได้หรือไม่...**นักวิจัยชี้แจง :** ตัวชี้วัดที่ต่างกันส่วนใหญ่เป็นเรื่องของพืชและสัตว์ ซึ่งนักวิจัยให้ความสำคัญกับเรื่องนี้จึงพยายามใช้ตัวชี้วัดที่เป็นกลางที่ทุกพื้นที่สามารถใช้ร่วมกันได้

- ตัวชี้วัดมี 2 ส่วน คือ ตัวชี้วัดหลัก และตัวชี้วัดย่อย ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน ตัวอย่างเช่น ตัวชี้วัดด้านกายภาพชีวภาพ 1.1, 1.2, 1.3, 1.4 (1.4.1 – 1.4.6) ดังนั้นสูตรที่ใช้จะเอนเอียงไปยังดัชนีที่มีตัวชี้วัดย่อยมาก โดยเฉพาะหากตัวชี้วัดย่อยทั้งหลายสัมพันธ์กันเอง ดังนั้นจึงควรปรับเกณฑ์การคำนวณใหม่...**นักวิจัยชี้แจง :** จะทำการคำนวณใหม่โดยการหาค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดย่อยก่อนนำมาคูณกับค่าถ่วงน้ำหนัก

- ตัวชี้วัดแบ่งออกเป็นเหตุ และผล หากเหตุดี ผลย่อมดี ซึ่งในที่นี้มีตัวชี้วัดที่เป็นผล (ด้านกายภาพชีวภาพ) 22 ตัว และตัวชี้วัดที่เป็นเหตุ (การใช้ประโยชน์ การบริหารจัดการ และการฟื้นฟูบำรุงรักษา) 27 ตัว ซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกัน แต่เหตุกับผลไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมกัน เหตุเกิดก่อนผลประมาณ 3-4 ปี ในขณะที่ยังเก็บ

ข้อมูลเก็บ ณ เวลาเดียวกัน แสดงว่าผลที่เก็บ ณ ตอนนี้เป็นผลจากเหตุเมื่อ 3-4 ปีที่แล้ว เช่นเดียวกันเหตุที่เก็บ ตอนนี จะเกิดผลในอีก 3-4 ปีข้างหน้า จึงอยากให้ลองพิจารณาต่อว่าถ้าผลในปัจจุบันดี แต่เหตุและ กระบวนการไม่ดี แสดงว่าในอนาคตผลจะไม่ดี ในทางกลับกัน ถ้าผลปัจจุบันไม่ดี แต่เหตุดี ก็ทำนายได้ว่า อนาคตผลจะดี ฉะนั้นหากแบ่งดัชนีเป็นเหตุและผลจะสามารถพยากรณ์อนาคต และขยายองค์ความรู้ได้

- ตัวชี้วัดเรื่อง “การใช้เครื่องมือ(ไซ)จับปู” ควรคิดเป็นจำนวนปูที่จับได้ต่อพื้นที่ มากกว่าต่อประชากร เช่น จำนวนปูที่จับได้ต่อจำนวนรูปู หรือจำนวนปูที่จับได้ต่อไร่ เพื่อตัดปัญหาความขัดแย้งระหว่างขนาดพื้นที่ กับจำนวนประชากร ทั้งนี้ก็วิจัยต้องมีข้อมูลขนาดพื้นที่ หรือจำนวนรูปู ...ชุมชนพยายามถอดจากภูมิปัญญา เนื่องจากบางเรื่องไม่มีการเก็บข้อมูลไว้ แต่ที่ผู้ทรงฯเสนอให้ใช้เรื่องพื้นที่น่าสนใจและคิดว่าสามารถทำได้

ดร.เลิศชาย ศิริชัย

- เนื้องานที่ทำมีมากกว่าที่เขียนในเล่มรายงาน ตัวอย่างเช่นเรื่องการสร้างทีมวิจัยชุมชน ในรายงาน ไม่ได้เขียนว่าประกอบด้วยใคร ทำหน้าที่อะไร ผลเป็นอย่างไรบ้าง นอกจากนี้ในรายงานไม่มีผลว่าที่นำ 4 ชุมชนมาประชุมร่วมกัน เกิดผลอย่างไร แต่โดยรวมมองว่ารายงานถือเป็นมาตรฐานที่สามารถตอบคำถามและ สามารถปิดโครงการได้

- การเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการจัดการป่าชายเลนมีอยู่ 3 ระดับ คือ 1) การใช้ประโยชน์ เนื่องจากยังมีการทำประมงอยู่ 2) ต้องการใช้เรื่องป่าชายเลนเป็นเครื่องต่อรองในการหาประโยชน์ให้กับชุมชน เช่น ต้องการให้รู้ว่าที่นี่มีป่าชายเลนที่มีการบริหารจัดการอย่างดี ผลที่ได้ คือ ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย มีการให้ งบประมาณสนับสนุน อีกทั้งสามารถต่อรองเรื่องอื่นๆได้เช่น เรื่องราคายาง เป็นต้น 3) ระดับอุดมการณ์ คือ คาดหวังให้ป่าชายเลนคงอยู่ถึงลูกหลาน ดังนั้นการสร้างตัวชี้วัดจึงต้องคำนึงถึง 3 เรื่องนี้ และต้องสร้างตัวชี้วัด ที่ประกอบด้วย 1. เรื่องปัญหาเชิงโครงสร้าง ต้องวิเคราะห์ให้เห็นว่าในชุมชนมีคนที่กลุ่ม แต่ละกลุ่มมองเรื่อง ป่าชายเลนเหมือนหรือต่างกันอย่างไรบ้าง ต้องการให้จัดการหรือใช้ประโยชน์ต่างกันอย่างไร เหล่านี้เป็นต้น 2. ระดับการจัดการป่าชายเลนซึ่งมีหลายระดับ

โดยสรุปการทำเรื่องตัวชี้วัดเป็นผลดี สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ สามารถพิสูจน์ ยืนยัน และสร้าง ตัวตนได้ ผ่านการพยายามทำตามตัวชี้วัด เพียงแต่การนำไปใช้ในชุมชนต้องคำนึงถึงเรื่องพลวัต จึงต้องมีการ ปรับให้สามารถตอบคำถามที่ซับซ้อนให้ได้...**นักวิจัยแจ้ง :** ปัญหาเชิงโครงสร้างของชุมชนยังไม่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าในข้อเสนอแนะและอภิปรายผล เพื่อย่อยลดการศึกษาในระยะต่อไป

กิจกรรมภาคบ่าย

❶ มุมมองของ 4 ชุมชนต้นแบบ : ผ่านแกนนำ 4 คน จาก 4 ชุมชน ร่วมแลกเปลี่ยน ประสพการณ์ (ปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหา)

โคกเมือง : ในอดีต ประมาณปี 2540 ปัญหา คือ สัตว์น้ำหายาก สัตว์น้ำบางชนิดสูญพันธุ์ ความเค็ม ของน้ำลดลง มีน้ำเค็มจัดเพียง 3 เดือน (เม.ย.- มิ.ย.) พื้นที่ป่าลดลง ชุมชนพยายามแก้ปัญหา โดยการทำ ประชาคมหมู่บ้าน มีแนวคิดเรื่องการปลูกป่า ซึ่งพันธุ์ไม้ที่เลือกปลูกคือโกก่าง แต่ช่วงแรกประสบปัญหาคือ ปลูกแล้วตาย มีผู้แนะนำให้ไปเรียนรู้และศึกษาดูงานจากชุมชนอื่น ทำให้ทราบว่าดินของโคกเมืองไม่เหมาะต่อ การปลูกโกก่าง แต่เหมาะกับการปลูกลำพู ที่มีระบบรากแน่น ลักษณะแหลมๆโผล่ขึ้นมาเหนือพื้นดิน สามารถดักเก็บขยะได้ ประกอบกับมีลูกคนหนึ่งนำมาปลูกไว้หน้าบ้าน ผลคือ มีสัตว์น้ำมาอาศัยบริเวณต้นลำพู ในส่วนของชุมชนเริ่มปลูกเมื่อปี 2547 หลังจากปลูกลำพูดินก็เปลี่ยนไป มีดินโคลนหรือตะกอนมากขึ้น ส่งผล ให้พืชชนิดอื่นเจริญได้ดีด้วย เช่น ฝาด ปัจจุบันมีพื้นที่ป่าประมาณ 126 ไร่ ปริมาณสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น มีการจัดทำ แนวเขตอนุรักษ์ สำหรับเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ ใช้ชื่อว่า “ฟาร์มทะเล” ตัวชี้วัดที่บอกว่าพื้นที่เปลี่ยนไป คือ คนใน

ชุมชนสามารถกลับมาประกอบอาชีพประมงได้เช่นเดิม คิดเป็นร้อยละ 70 - 80 อุปกรณ์ที่ใช้ส่วนใหญ่เป็น อวน ไซ แห เหล่านี้เป็นต้น

โคกพะยอม : เดิมมีปัญหาเรื่องการทำสัมปทานป่า และคนในชุมชนมีการตัดไม้拿去ไปแปรรูปเป็นไม้ หลา ส่งขายต่างประเทศ ที่นับวันจะมีปริมาณและจำนวนชนิดพันธุ์ไม้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยไม่มีการปลูกทดแทน แต่ด้วยพื้นที่ป่าชายเลนมีจำนวนมาก ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่เด่นชัด ต่อมา มีการยกเลิกสัมปทานป่า ประกอบกับ ชุมชนเริ่มตระหนักว่าหากยังมีการตัดไม้อยู่เช่นนี้สักวันป่าต้องหมดแน่ จึงมีแนวคิดชวนกันปลูกป่า โดยเริ่ม ตั้งแต่ปี 2544 ช่วงปลายปี 2549 มีหน่วยงานเข้าไปเสนอให้ส่งหมู่บ้านเข้าประกวด จนได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว ทำให้หมู่บ้านมีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักไปทั่วประเทศ ปัจจุบันปริมาณสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น สามารถจับสัตว์น้ำ ได้มากขึ้น ในขณะที่การตัดไม้ยังมีอยู่บ้าง แต่เป็นการตัดเพื่อใช้ประโยชน์ในครัวเรือน เช่น ต่อดิมบ้าน ทำคอก สัตว์ เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนให้ความสำคัญกับเยาวชนอยากให้มีงานทำ จึงมีแนวคิดสร้างโรงเรียนในป่าชาย เลนขึ้น โดยนำเด็กนั่งเรือไปเรียนรู้ธรรมชาติ สอนเรื่องการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน ทุกวันอาทิตย์ 9.00- 17.00 น. มีนักเรียนเข้าร่วมประมาณ 25 คน โดยคาดหวังว่าเด็กเหล่านี้สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเอง และครอบครัวได้หากเรียนจบแล้วไม่มีงานทำ

ปากพูน : มีลักษณะทะเลเป็นแบบแผ่นดินงอก มีป่าชายเลนที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ ต่อมา มีการเลี้ยง กุ้งกุลาดำ เนื่องจากเป็นอาชีพที่มีกำไรมหาศาล (ลงทุน 1 แสน กำไร 1 ล้าน) จึงเกิดปัญหาการบุกรุกป่ากัน มากขึ้น ต่อมา มีการกระจายอำนาจการปกครองเกิดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เริ่มมีมาตรการร่วมกันระหว่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และอบต. เช่น ห้ามนำเครื่องจักรเข้าป่าชายเลน การบุกรุกป่าใหม่จึงไม่เกิดขึ้น ประกอบกับ เริ่มมีการอนุรักษ์ป่า มีการปลูกเพิ่ม เพื่อให้มีความหลากหลายของพันธุ์ไม้ เป็นการสร้างจิตสำนึก ตัวชี้วัด ที่บ่ง บอกถึงความอุดมสมบูรณ์ คือ ในขณะที่นั่งเรือไปชมป่าชายเลน มีกุ้ง ปลากระโดดขึ้นมาในเรือ มีปลาตีนที่มี ขนาดใหญ่ มีหนองผืนเลื้อยที่หายไปนาน มีหิ่งห้อย ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาสู่ชุมชน ทั้งนี้ยังมีปัญหา อยู่บ้างเช่นคนต่างพื้นที่เข้ามาตัดไม้ แก่โดยมีเรือตรวจการที่ได้รับการสนับสนุนจากอบต.

ทุ่งตะเชะ : กว่าจะเป็นชุมชนที่มีชื่อเสียงมาถึงปัจจุบัน ชุมชนต้องต่อสู้มาตั้งแต่ปี 2533 ปัจจุบันมีป่า ชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ มีพื้นที่กว่า 2,000 ไร่ มีไม้ใหญ่(ขนาด3-4 คนโอบ)จำนวนมาก โอกาสของทุ่งตะเชะอีก อย่างคือ มีความหลากหลายในการประกอบอาชีพ เนื่องจากมีความหลากหลายของฐานทรัพยากร มีเวทีให้ ชุมชนได้พบปะพูดคุยกัน ไม่ว่าจะเป็น ร้านน้ำชา ร้านขนมจีน เป็นต้น แกนนำส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง

ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ (รศ.ดร.สุธีระ ประเสริฐสรรพ) ที่มีต่อกิจกรรมนี้ : วิจัย คือ กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์

ชุมชนโคกเมือง : จุดเด่นคือ แกนนำเห็นความเปลี่ยนแปลงในช่วงชีวิตเขา จากที่ไม่มีป่าชายเลนเลย มามีป่าที่อุดมสมบูรณ์ ฉะนั้นคนที่เห็นการเปลี่ยนแปลงคือ คนที่มีช่วงชีวิตที่ยาวพอสมควร ข้อกังวลคือ เยาวชนรุ่นใหม่จะเป็นอย่างไร

โคกพะยอม : น่าสนใจ คือเนื่องจากผืนป่าเยอะมาก ใช้อย่างไรก็ไม่หมด ไม่มีปัญหาที่ชัดเจน แต่คนใน ชุมชนมองเห็นการเปลี่ยนแปลงเล็กๆที่จะส่งผลต่อภาพใหญ่ในอนาคต

ทุ่งตะเชะ : มีเวทีที่ทำให้เกิดกระบวนการนำข้อมูลมาสู่การวิพาก และนำความคิดเห็นที่ต่างกันมาซึ่ง ถือเป็นการทำวิจัยในชีวิตประจำวัน เป็นการนำข้อมูลมาหาความหมาย เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยน เป็นฐาน รากของประชาธิปไตย นำสู่การพัฒนาเนื่องจากการรับข้อมูลใหม่เข้ามาเรื่อยๆ อย่างมีสติ มีการเรียนรู้จาก ความต่าง

๒ กิจกรรมดูป่า แล หมา

แกนนำชุมชนได้นำผู้เข้าร่วมประชุมล่องเรือไปชม “หมา” ซึ่งเป็นวิธีการจับปลารูปแบบหนึ่ง มีการนำไม้ไปปักเป็นรูปสี่เหลี่ยมพื้นที่ประมาณ 4 ตารางเมตร จากนั้นนำตาข่ายไปล้อม และนำกิ่งไม้ไปใส่ไว้ข้างในสำหรับให้ปลาอาศัย ทั้งไว้ระยะหนึ่งจึงไปจับ วิธีการจับเบื้องต้นต้องนำเศษกิ่งไม้ที่ใส่ไปออกก่อน จากนั้นก็ช่วยกันล้อมให้พื้นที่เล็กลงเรื่อยๆ ค่อยๆดึงเอาเสาไม้ออกและยกตาข่ายขึ้น ซึ่งปริมาณปลาที่จับได้ถือว่ามากพอสมควร แต่มาทราบภายหลังว่าปลาที่จับได้ถูกปล่อยกลับลงทะเลทั้งหมดเนื่องจากเป็นการสาธิตให้ผู้เข้าร่วมประชุมชมเท่านั้นประกอบกับพื้นที่ที่ทำหมาอยู่ในเขตอนุรักษ์ แต่อย่างไรก็ตามจำนวนปลาที่จับได้บ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

ภาพกิจกรรม

ภาพบรรยากาศภายในห้องประชุม

“หมา” รูปแบบการจับปลาของชุมชนโคกเมือง

ข้อค้นพบ/ ข้อสังเกต

- รูปแบบการนำเสนอมีความแปลกใหม่ น่าสนใจ มีการแสดงละครเวที เพื่อสื่อให้เห็นถึงวิธีการวิจัย
- กำหนดการมีความน่าสนใจ ชวนให้ติดตามและค้นหาคำตอบ
- รูปแบบการเลี้ยงอาหารกลางวันแตกต่างจากที่อื่น กล่าวคือ มีการให้ชุมชนมีส่วนร่วมโดยการ ทำอาหารใส่ปิ่นโตมา ครอบครัพละ 1 ปิ่นโต มีข้าวและกับข้าว 2-3 อย่าง มีตัวแทนนั่งรับและลง รายชื่อผู้ที่นำปิ่นโตมา เนื่องจากมีผลต่อคะแนนการมีส่วนร่วมและมีผลต่อการได้รับรางวัลช่วง ปลายปี วิธีทานก็แปลกตา เน้นให้เดินตักและทานไปเรื่อยๆ ภายใต้ชื่อ อาหาร 100 อย่าง
- ทีมวิจัยลงพื้นที่หลายครั้ง เฉพาะในส่วนของกิจกรรมการกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมิน มีการจัดประชุมกลุ่มย่อยในแต่ละพื้นที่ถึง 4 ครั้ง
- นักวิจัยมีการชี้แจงในประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิสงสัย หรือให้ข้อเสนอแนะ ประกอบกับการเปิด โอกาสให้ชุมชนได้ร่วมชี้แจงและให้ข้อมูลเพิ่มเติม
- เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เกิดผลกับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

อัญชลี ทองช่วย....ผู้บันทึก

20 กุมภาพันธ์ 2557

สรุปกิจกรรม
นำเสนอรายงานความก้าวหน้า
โครงการ “เครื่องมือการจัดการพื้นที่พรุฉิมพลี อ.กระแสดินธุ์ จ.สงขลา”

กิจกรรม “นำเสนอรายงานความก้าวหน้า” โครงการเครื่องมือการจัดการพื้นที่พรุฉิมพลี อ.กระแสดินธุ์ จ.สงขลา จัดขึ้นเมื่อ 11 มีนาคม 2557 ณ ห้องประชุมเลิศพัฒน์ ชั้น 12 สำนักวิจัยและพัฒนา อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุม 11 คน ประกอบด้วย คณะวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ประสานงานและเจ้าหน้าที่จากสำนักประสานงานชุดโครงการ การวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ภาคใต้ตอนกลาง ซึ่งกิจกรรมในวันนี้ใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง เริ่มกิจกรรมด้วยการนำเสนอผลการศึกษา โดยคุณเบญจวรรณ ชีระกุล (หัวหน้าโครงการ) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

คณะวิจัย ประกอบด้วย

1. นางเบญจวรรณ ชีระกุล คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
2. ดร. นฤทธิ ดวงสุวรรณ นักวิชาการอิสระ เครือข่ายลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
3. นายอัษฎา บุขบงค์ นักวิจัยชุมชน สภาองค์กรชุมชน ต. เชิงแส
4. นางสาวสุรีรัตน์ ไชยเชื้อ นักวิจัยชุมชน สภาองค์กรชุมชน ต. เชิงแส
5. นางสาวรัตนภรณ์ ศิริอารยาภรณ์ ผู้ช่วยวิจัย

หลักการและเหตุผล : พรุฉิมพลีเป็นพื้นที่พรุที่มีคุณค่าในเรื่องของเป็นพื้นที่รองรับน้ำฝน ป้องกันน้ำท่วม เป็นแหล่งกักเก็บน้ำเพื่อการเกษตร เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นแหล่งอาศัยของนกประจำถิ่นและนกอพยพ เป็นพื้นที่เลี้ยงสัตว์ และเป็นแหล่งทรัพยากรประมงและไม้ใช้สอย พื้นที่พรุฉิมพลีในอดีตเมื่อประมาณ 40 ปีก่อน เป็นป่าพรุเสม็ดสมบูรณ์มีเนื้อที่ประมาณ 1,200 ไร่ ปัจจุบันเหลือเพียง 300-400 ไร่ มีการตัดถนนผ่าน มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่บางส่วนเป็นสวนปาล์มน้ำมัน และนาข้าว จากการระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ สามารถสรุปสาเหตุหลักของการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากป่าพรุเสม็ดไปเป็นพื้นที่สำหรับการเกษตร คือ ขาดข้อมูลทางเลือก ขาดการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เป็นต้น

วัตถุประสงค์ : ประกอบด้วย

วัตถุประสงค์หลัก : เพื่อศึกษาเครื่องมือและแนวทางในการจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่พรุฉิมพลี โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

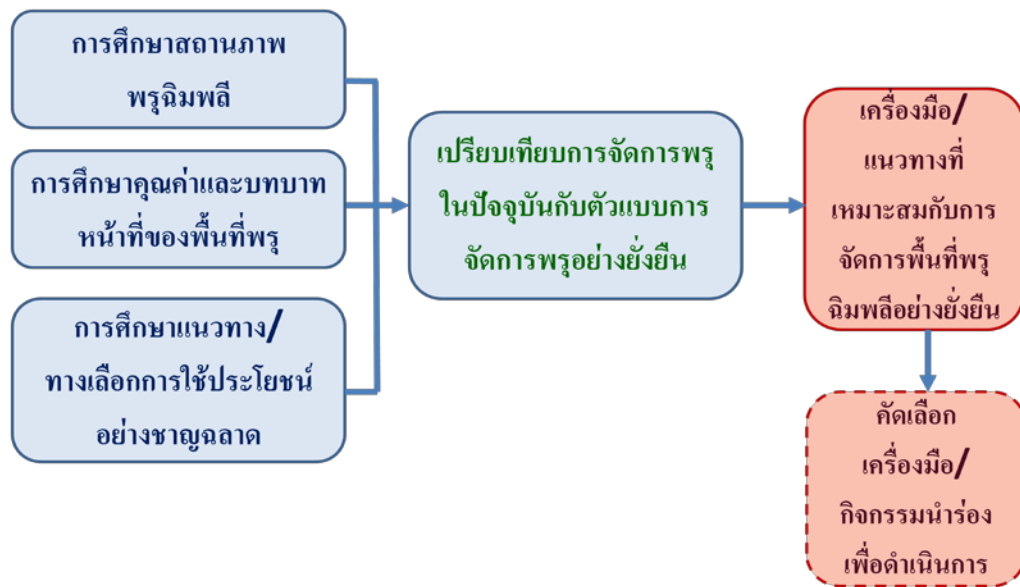
วัตถุประสงค์รอง

- 1) เพื่อศึกษาสถานภาพและคุณค่าของพื้นที่พรุฉิมพลี
- 2) เพื่อศึกษาแนวทาง/ทางเลือกการใช้ประโยชน์พื้นที่พรุฉิมพลีอย่างยั่งยืน
- 3) เพื่อศึกษาเครื่องมือ/แนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับพื้นที่พรุฉิมพลี

วิธีการศึกษา

พื้นที่ศึกษา : พื้นที่ในต.เชิงแส อ.กระแสดินธุ์ จ.สงขลา

กรอบแนวคิด

ขั้นตอนการศึกษา

- 1) ศึกษาสถานภาพพื้นที่พрудิมพลี โดยประยุกต์ใช้แนวทางการประเมินสถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างเร่งด่วน
- 2) ศึกษาคุณค่า บทบาท และหน้าที่ของพื้นที่พруд โดยการประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์ทางตรง โดยการประเมินมูลค่าตลาด (Market price valuation technique) และการประเมินมูลค่าเพื่อใช้ในอนาคต และมูลค่าจากการคงอยู่ โดยการสมมุติเหตุการณ์ให้ประมาณค่า (Contingent valuation method-CVM)
- 3) ศึกษาแนวทาง/ ทางเลือกการใช้ประโยชน์พрудอย่างชาญฉลาด เพื่อจัดทำข้อเสนอแนวทาง/ทางเลือกการใช้ประโยชน์พрудิมพลีอย่างชาญฉลาด และจัดประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อระดมความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ
- 4) ศึกษาเครื่องมือ/ แนวทางที่เหมาะสมสำหรับการจัดการพื้นที่พрудิมพลีอย่างยั่งยืน โดยการ
 - วิเคราะห์และสรุปตัวแบบ/ เครื่องมือ/ แนวทางการจัดการพื้นที่พрудอย่างยั่งยืน
 - ใช้กรอบแนวคิดการวางโครงการแบบเหตุผลสัมพันธ์ (Logical Framework) เพื่อระบุสถานภาพปัจจุบัน และกิจกรรมที่ควรดำเนินการสำหรับแก้ปัญหา
 - จัดประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อระดมความคิดเห็น/ให้ข้อเสนอแนะ
 - ตรวจสอบ/ยืนยันความถูกต้องของเครื่องมือ/แนวทางการจัดการพื้นที่พрудอย่างยั่งยืน (ตรวจสอบกับผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการพื้นที่พруд หรือคัดเลือกกิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้ภายในระยะเวลาและความเหมาะสมของงบประมาณ)

ผลการการศึกษา

1) สถานภาพของพื้นที่พรุฉิมพลี

๒ สถานภาพด้านกายภาพ

- ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 2 บ้านรัตปุน และหมู่ 3 บ้านเชิงแส
- มีเนื้อที่ 1,432.8 ไร่ มีการสร้างถนนผ่านกลางพื้นที่ มีป่าเสม็ดกระจายอยู่ทั่วไป มีกระเจ็ดหมูเป็นไม้พื้นล่าง พื้นที่บางส่วนถูกยกกร่องเพื่อปลูกปาล์มน้ำมัน ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยการปลูกไม้เนื้อแข็งที่ผลผลิตแต่เป็นการปลูกเพื่อจับจองพื้นที่เท่านั้น

ลักษณะภูมิประเทศ

- ความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 8-10 เมตร
- พื้นที่มีความกว้าง 1.67 กิโลเมตร ยาว 2.31 กิโลเมตร
- พื้นที่มีลักษณะลาดเทจากด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือไปยังทิศตะวันออกเฉียงใต้ ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม
- พรุฉิมพลีมีลักษณะภูมิฐานเป็นที่ราบชายฝั่งทะเล (Coastal plain) เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำทะเลในสมัยเพ่งล่งไป หรือยุคโฮโลซีน ทำให้เกิดชายฝั่งทะเลงอก

ลักษณะภูมิอากาศ

- ลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบร้อนชื้น ประกอบด้วย 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน (กุมภาพันธ์ – ตุลาคม และฤดูฝน (ตุลาคม – มกราคม)
- ปริมาณน้ำฝนรวมตลอดปี (Annual rainfall) เฉลี่ย 30 ปี อยู่ระหว่าง 1,600-1,800 มิลลิเมตร
- อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี เฉลี่ย 30 ปี ประมาณ 28 องศาเซลเซียส

ลักษณะทางอุทกวิทยา

- พื้นที่พรุมีพื้นที่ลาดเอียงน้ำไหลไปตามผิวดินลงสู่ทะเลสาบ
- คลองที่สำคัญที่ไหลผ่านขอบพรุด้านตะวันออก คือ คลองเชิงแส โดยที่ภายหลังได้มีการขุดคลองผ่านกลางพื้นที่พรุเชื่อมกับคลองเชิงแส ซึ่งคลองดังกล่าวยังทำให้เกิดการระบายน้ำออกจากพื้นที่พรุ

ดิน

- บริเวณผิวดินมีเนื้อดินเป็นดินร่วนมีสีเทาหรือสีเทาปนดำ ส่วนด้านล่างเป็นดินเหนียวสีน้ำตาลปนเทา มีจุดประสีเหลือง การระบายน้ำไม่ดี
- ดินในพื้นที่พรุฉิมพลีเกือบทั้งหมดเป็นชุดดินระแงะ (Rangae series: Ra) ซึ่งเป็นดินที่มีลักษณะเป็นกรดจัดมาก และมีน้ำแช่ขังอยู่ เนื่องจากการระบายน้ำและการซึมผ่านของน้ำไม่ดี จึงเป็นดินที่ไม่เหมาะสำหรับทำการเกษตร

การใช้ประโยชน์ที่ดิน (พ.ศ. 2554)

จากการสำรวจข้อมูลภาคสนามพบว่า พื้นที่พรุบางส่วนได้ถูกใช้ประโยชน์ไปในการปลูกปาล์มน้ำมัน โดยเฉพาะบริเวณขอบพรุและส่วนที่ติดกับถนนที่ตัดผ่านพรุ

๒ สถานภาพด้านชีวภาพ

- พืช จากการศึกษาพบพืชทั้งหมด 30 ชนิด เป็นพืชน้ำ 10 ชนิด ทั้งนี้ได้มีการจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับพืชที่สำรวจพบ สำหรับการใช้ประโยชน์ต่อไป
- นก พบนกทั้งหมด 39 ชนิด มีทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพ เช่น นกปากห่าง ซึ่งพบกว่า 1,000 ตัว ทั้งนี้ทางโครงการจะทำการสำรวจนกอีกครั้งในช่วงฤดูแล้ง
- สัตว์น้ำ จากการสำรวจและสอบถามพบสัตว์น้ำทั้งหมด 21 ชนิด ประกอบด้วยปลา 18 ชนิด และสัตว์น้ำอื่นๆ 3 ชนิด โดยส่วนใหญ่เป็นสัตว์น้ำที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ เช่น ปลาดุก ปลาหมอ เป็นต้น ทั้งนี้ได้จัดทำฐานข้อมูลสัตว์น้ำไว้เช่นกัน

๒ สถานภาพด้านเคมี

- ความเป็นกรด-ด่างของน้ำในพื้นที่พรุ อยู่ระหว่าง 6.5-9.0 (ค่ามาตรฐานน้ำผิวดิน 5.0-9)
- ปริมาณออกซิเจนที่ละลายน้ำมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-7.95 mg/L (จุดเก็บตัวอย่าง 1,2,3, 5, 8 และ 9 มีค่าต่ำกว่ามาตรฐานน้ำผิวดิน) อาจเนื่องจากเป็นบริเวณที่อยู่ติดกับที่นาของชุมชน มีต้นไม้ปกคลุมมาก แสงสว่างน้อย
- อุณหภูมิน้ำ 25.5-32.2 องศาเซลเซียส

๒ สถานภาพด้านเศรษฐกิจ-สังคม

- การแบ่งเขตการปกครอง : ตำบลเชิงแส แบ่งเป็น 5 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ 1 บ้านเขาใน หมู่ 2 บ้านรัตปุน หมู่ 3 บ้านเชิงแส หมู่ 4 บ้านคลองโหนด และหมู่ 5 บ้านเชิงแส
- จำนวนประชากร : จากข้อมูลของกรมการปกครอง เมื่อ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2555 พื้นที่ ต.เชิงแส มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 995 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 2,953 คน เป็นชาย 1,472 คน และหญิง 1,481 คน
- การประกอบอาชีพ : ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร อาชีพหลักคือ การทำนาและทำไร่สวนผสม อาชีพเสริมหรืออาชีพรอง ได้แก่ การทำน้ำตาลโหนด การทำประมง เลี้ยงสัตว์ (วัว/ควาย) และรับจ้าง
- คุณภาพชีวิต : ประชากรมีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง โดยมีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับการทำนาหลายด้าน เช่น ด้านประมง ด้านการเกษตร

๒ การใช้ประโยชน์ป่าพรุ

- การใช้ไม้
- การทำประมง
- การเก็บของป่า
- พื้นที่เลี้ยงสัตว์ (ควาย)
- การใช้น้ำสำหรับทำนา
- การใช้พื้นที่พรุปลูกปาล์ม

๒ ภาวะคุกคามในพื้นที่

เดิมเป็นพื้นที่สาธารณะ เป็นพื้นที่รกร้างว่างเปล่า ในปี 2535 มีการออกโฉนดที่ดินให้กับข้าราชการ ในต.กระแสดินซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนนอกพื้นที่ เมื่อชุมชนเห็นว่าคนอื่นสามารถครอบครองได้ จึงเข้าไปจับจอง/ครอบครองพื้นที่บ้าง ซึ่งต่อมาก็ได้รับการออกเอกสารสิทธิ์ ปี 2542 มีการ

ชุดคลองและสร้างถนนผ่านกลางพื้นที่พรุ วัตถุประสงค์เพื่อส่งน้ำไปยังพื้นที่ ต.กระแสดินรุ้ง นอกจากนี้ยังมีการสร้างถนนอันเปรียบเสมือนเป็นการเร่งให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าพรุมากขึ้น เนื่องจากประชาชนสามารถเข้าถึงกลางพื้นที่ ปี 2548 เริ่มมีการปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่ โดยการขุดคู ยกร่อง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนนอกพื้นที่และมีการจ้างให้คนในพื้นที่เป็นคนดูแล ในปี 2549 ชุมชนได้ร่วมกันกำหนดเขตอภัยทานในคลองเชิงแส ช่วงระหว่างวัดเชิงแสกลางกับวัดเชิงแสใต้ ทั้งนี้ปัจจุบันยังมีการซื้อขายที่ดินกันอยู่ ราคาไร่ละประมาณ 30,000 – 50,000 บาท เนื่องจากปัจจุบันที่ดินที่ตกทอดมาสู่รุ่นลูกไม่มีการใช้ประโยชน์เลยเกิดแนวคิดที่ว่าขายดีกว่าทิ้งไว้เปล่าๆ จึงถือเป็นภัยคุกคามที่สำคัญอย่างหนึ่ง

นอกจากนี้ได้พยายามทำการสำรวจและกำหนดขอบเขตพื้นที่ของแต่ละคน ซึ่งเป็นงานที่ยากมากเนื่องจากเจ้าของพื้นที่เองก็ไม่สามารถบอกได้ว่าพื้นที่ของตนเองอยู่ตรงไหน แต่สิ่งที่ได้คือ พบว่าพื้นที่เกือบทั้งหมดเป็นที่ส่วนบุคคล

๒ การจัดการพื้นที่ในปัจจุบัน

เนื่องจากเป็นที่ส่วนบุคคล เจ้าของที่ดินมีอิสระในการจัดการหรือเปลี่ยนแปลงพื้นที่ไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ โดยบางส่วนมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นสวนปาล์มน้ำมันซึ่งส่วนใหญ่เป็นนายทุนชาวบ้านที่ครอบครองพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปเปลี่ยนแปลงพื้นที่ ยกเว้นเข้าไปขุดบ่อล่อปลาในฤดูแล้งเท่านั้น

2) การศึกษามูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ ของพื้นที่พรุฉิมพลี ในส่วนของประเด็นนี้ทางโครงการได้วางแผนไว้ดังนี้

- ศึกษามูลค่าจากการใช้ประโยชน์โดยตรง โดยใช้วิธีการประเมินมูลค่าตลาด (Market price valuation technique)....อยู่ระหว่างการสำรวจข้อมูล
- การประเมินมูลค่าเพื่อใช้ในอนาคตและมูลค่าการคงอยู่ ใช้วิธีการประเมินมูลค่าโดยการสมมติเหตุการณ์ให้ประมาณค่า (contingent valuation method - CVM) โดยสอบถามความเต็มใจที่จะจ่ายสำหรับรักษาพื้นที่พรุฉิมพลีไว้เพื่อการใช้ประโยชน์ในอนาคต....อยู่ระหว่างการปรับปรุงแบบสอบถาม

เกี่ยวกับรายละเอียดในส่วนนี้พบว่างานล่าช้ากว่าแผนเยอะมาก เนื่องจาก ใช้เวลาในการทำและปรับปรุงแบบสอบถามค่อนข้างนาน ทั้งนี้ในส่วนของการศึกษามูลค่าจากการใช้ประโยชน์ทางตรงซึ่งทำการศึกษาแล้ว 39 ครั้วเรือน จากทั้งหมด 80 ครั้วเรือน พบว่า

● ลักษณะทางสังคม

- ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัว
- อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป
- ร้อยละ 87 มีสถานภาพสมรสแล้ว
- ร้อยละ 71 ผู้ตอบแบบสอบถามนับถือศาสนาพุทธ
- ร้อยละ 74 มีลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขนาดเล็ก คือ มีสมาชิกในครอบครัวตั้งแต่ 1 คน ถึง 4 คน
- ส่วนใหญ่มีการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยบริเวณป่าพรุฉิมพลีมาตั้งแต่เกิด
- ร้อยละ 85 มีระยะทางจากบ้านถึงป่าพรุฉิมพลีน้อยกว่า 3 กิโลเมตร

- ร้อยละ 77 ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา

● **ลักษณะทางเศรษฐกิจ**

- ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก และทำประมงเป็นอาชีพเสริม
- ร้อยละ 67 มีรายได้เฉลี่ยน้อยกว่า 10,000 บาท ต่อเดือน

3) การศึกษาแนวทาง/ทางเลือกการใช้ประโยชน์พื้นที่พรุฉิมพลี...*อยู่ระหว่างวิเคราะห์ข้อมูล*

4) Output ของโครงการ

ลำดับ ที่	ผลผลิต		ผลสำเร็จ (%)	สาเหตุที่ล่าช้า (ผลสำเร็จไม่ถึง 100%) และแนวทางแก้ไข
	ผลผลิตในข้อเสนอโครงการ / จากการปรับแผน	ผลผลิตที่ได้จริง		
1	การประเมินสภาพของ พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างเร่งด่วน	สถานภาพพื้นที่พรุฉิมพลี	เกือบ 100%	ต้องเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในช่วง ฤดูแล้ง
2	การประเมินมูลค่าทาง เศรษฐศาสตร์ของพื้นที่พรุ / จากการปรับแผน	แบบสอบถามสำหรับการ ประเมินมูลค่าทาง เศรษฐศาสตร์	30%	สาเหตุที่ล่าช้า - ขั้นตอนการ พัฒนาแบบสอบถามและ ขอรับความคิดเห็นจาก ผู้เชี่ยวชาญใช้ระยะเวลา มากกว่าแผนงานที่วางไว้ แนวทางแก้ไข - จะ ดำเนินการเก็บข้อมูลและ วิเคราะห์ให้แล้วเสร็จภายใน เดือนกุมภาพันธ์ 2557 เพื่อ
3	การศึกษาแนวทาง/ทางเลือก การใช้ประโยชน์พื้นที่พรุฉิมพลี อย่างชาญฉลาด	ผลการทบทวนเอกสาร	20%	สาเหตุที่ล่าช้า - เนื่องจาก ในช่วงที่ผ่านมาได้ใช้เวลาใน การศึกษาข้อมูลในพื้นที่ ทำ ให้ไม่สามารถดำเนินการตาม แผนงานที่วางไว้ได้ แนวทางแก้ไข - จะ ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน เดือนมีนาคม 2557 เพื่อไม่ให้ งานส่วนอื่นล่าช้าตามไปด้วย

คุณอัษฎา บุษบงค์ (นักวิจัยชุมชน)

โครงการได้คืนข้อมูลให้กับคนในชุมชนเป็นระยะ พื้นที่พรุฉิมพลีชาวบ้านเรียกว่าเป็นอู่ข้าวอู่น้ำ ความมั่นคงทางอาหารอยู่ที่นี้ แต่ระยะหลังเกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ทำสวนปาล์มน้ำมัน ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในพื้นที่แต่เป็นข้าราชการที่อาศัยนโยบายของกระทรวงมหาดไทย ทำให้คนเชิงแสรู้สึกว่าการทำลายสิ่ง

บางอย่างไป หลังจากมีโครงการวิจัย ช่วยให้ชุมชนมีข้อมูลนำไปสู่แผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น มีข้อมูลว่าเรามีนกหลายชนิด มีนกอพยพมาอาศัยอยู่จำนวนมาก สภาพพื้นที่ที่มีความเป็นไปได้ เป็นต้น

สำหรับการปลูกปาล์มน้ำมันส่วนใหญ่เป็นคนนอกพื้นที่ซึ่งเขาเองก็ไม่มั่นใจนักว่าเขามีสิทธิ์ในที่ดิน 100% หรือไม่ เพราะพบมีการออกโฉนดแบบผิดๆ การตัดถนนเพื่อการบุกรุกพื้นที่ จึงมองว่างานวิจัยชิ้นนี้ เกิดประโยชน์กับชุมชน ทำให้รู้สึกว่ามีค่า และเกิดเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนนำไปสู่โครงการอื่นๆ เช่น การทำแก้มลิงเพื่อแก้ปัญหาภัยพิบัติ นอกจากนี้มีแผนว่าหากได้คืนพื้นที่ทั้งหมดจะทำเป็นอ่างเก็บน้ำ เป็นสถานที่ท่องเที่ยว เป็นสถานที่พักผ่อนในคาบสมุทรสติงพระ เหล่านี้เป็นต้น

ฉะนั้นโจทย์ของงานวิจัยจะเป็นอย่างไรนั้นทางชุมชนไม่ทราบแต่คนในชุมชนต้องได้ประโยชน์ ได้เห็นความสำคัญของพื้นที่ ตัวอย่างเช่น ค่านิยมของคนในชุมชนไม่ต้องการขาย ปลาที่จับได้ส่วนใหญ่นำมาทำอาหารบริโภคในครัวเรือน การตีราคาจึงไม่สามารถทำได้ หรือทำได้ยาก จึงอาจส่งผลต่อการวิเคราะห์ข้อมูลของโครงการ

ทั้งนี้เมื่อวันที่ 7 มี.ค. 57 ที่ผ่านมา ทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แจ้งให้ท่านนายอำเภอทราบว่าชุมชนมีการประกาศกติกา **ห้ามบุคคลภายนอกอำเภอกระแสนธุ์ จับปลาในพื้นที่พรุฉิมพลี** โดยถือเป็นวาระของกระแสนธุ์ ส่วนเรื่องการท่องเที่ยวสามารถทำได้แต่ทำภายใต้กติกาของชุมชน เช่น ห้ามล่าสัตว์ ทั้งนี้ อ.กระแสนธุ์ถือเป็นชุมชนต้นแบบ และได้รับการคัดเลือกเข้าสู่โครงการจังหวัดจัดการพื้นที่เป็นอำเภอแรก อย่างไรก็ตามสิ่งที่มองเป็นโอกาสบางอย่าง เช่น จำนวนนักท่องเที่ยวประจำถิ่นและนกอพยพที่มีจำนวนมากสำหรับชาวบ้านมองว่าเป็นปัญหา หรือแม้แต่ข้อสะท้อนจากการทำบัญชีครัวเรือนที่พบว่าต้นทุนการผลิตสูงก็ยังไม่สามารถแก้ไขได้ เหล่านี้เป็นต้น

ความเห็นผู้ประสานงาน ฯ

เป็นโครงการที่น่าสนใจ เนื่องจากเป็นการพัฒนาเครื่องมือในการจัดการพื้นที่ และสิ่งที่จะได้จากโครงการคือ การมีระบบการจัดการในพื้นที่ ทั้งนี้ความคาดหวังของผู้ทรงคุณวุฒิในขณะพัฒนาโครงการ ระบุว่า “ต้องพยายามทำให้ชุมชนมองเห็นถึงคุณค่า และนำคุณค่าไปสู่ประโยชน์ของพื้นที่ รวมทั้งแนวทางในการอนุรักษ์ เพราะเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญ” การเปลี่ยนแปลงพื้นที่เป็นการปลูกปาล์มน้ำมัน หรือการเกษตรอื่นๆ ถือเป็นพฤติกรรมที่คานกับกระแสการอนุรักษ์พอสมควร หากชาวบ้านมีเครื่องมือและมีความรู้มากขึ้น จะเข้าใจและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พื้นที่ และต่อตรงกับคนภายนอกที่เข้ามาใช้ประโยชน์ ที่ผ่านมาชาวบ้านยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มากนัก ฉะนั้นการที่โครงการนี้ลงไปจะได้ทั้งเครื่องมือ แนวทาง และการคืนข้อมูลในอนาคตจะเป็นตัวกระตุ้นให้คนอนุรักษ์และห่วงแหนทรัพยากรมากขึ้น

ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ

❶ รศ.ดร.สุธีระ ประเสริฐสรรพ

- โดยภาพรวม งานล่าช้าไปในประเด็นการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ และประเด็นการศึกษาแนวทาง/ทางเลือกการใช้ประโยชน์พื้นที่พรุฉิมพลีอย่างชาญฉลาด แต่โดยเนื้องานมีข้อมูลกายภาพ และระบบนิเวศจำนวนหนึ่ง ซึ่งข้อมูลเหล่านี้อาจจะหาได้ง่าย ดังนั้นงานต่อไปจึงยากขึ้นเนื่องจากไม่สามารถใช้ข้อมูลจากการรีวิวดูได้ จึงต้องเร่งงาน
- ลักษณะของงานเป็นการจัดการในที่ดินที่คลุมเครือ คือ ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่ามีเจ้าของหรือไม่ ดังนั้นสิ่งที่ต้องระวังคือ เมื่อเกิดการพัฒนาของพื้นที่จะเกิดความขัดแย้งสูงมาก เนื่องจากพื้นที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้น ต่างจากการปลูกปาล์มซึ่งมูลค่าไม่เพิ่มขึ้น ทำเพียงเพื่อต้องการครอบครอง ทุกคนจะเริ่มจับตามอง อีกทั้งหากเจ้าของพื้นที่เป็นคนนอกพื้นที่ การจัดการจะลำบาก เนื่องจากไม่สามารถ

ใช้กระบวนการชุมชนหรือกระบวนการยุติธรรมชุมชนเข้าไปจัดการได้ จะกลายเป็นความขัดแย้งระหว่างคนนอกกับคนใน ระหว่างคนมีสิทธิ์กับชาวบ้าน จึงจำเป็นต้องหาความชัดเจนในประเด็นนี้ก่อน แต่ปัญหาคือจะทำอย่างไร เสนอว่าอาจจะต้องเช็คข้อมูลจากสำนักงานที่ดิน ซึ่งมีแผนที่ขนาดใหญ่ ขณะนี้มีข้อมูล 2 ส่วนคือ พื้นที่ที่ยังไม่มีเจ้าของ กับพื้นที่ที่มีเจ้าของแต่ศาลตัดสินว่าเป็นการออกโฉนดโดยไม่ชอบ ฉะนั้นต้องเคลียร์เรื่องที่ดินกันให้ชัดเจนก่อน เพราะไม่อยากให้นักวิจัยมีปัญหาเกี่ยวกับเจ้าของที่ดิน และไม่อยากให้แนวทางที่ศึกษาไม่สามารถนำไปใช้ได้

- คนในพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์จากพрудิมพลีมีไม่ถึง 100 ครัวเรือน อีกทั้งคนในพื้นที่มองเห็นพื้นที่เป็นเพียงปัจจัยการดำรงชีพ ประกอบกับมีดัชนีชี้วัดความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งแสดงว่าพื้นที่ใหญ่พอสำหรับคนในชุมชน คือการผลิตขึ้นใหม่ของทรัพยากรมากกว่าการเก็บเกี่ยวมาใช้ประโยชน์ของคนในพื้นที่ จึงไม่น่าจะมีปัญหาเรื่องความเสื่อมโทรมของทรัพยากร เว้นแต่จะมีคนนอกเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งขณะนี้มองว่าคนนอกสามารถเข้ามาช่วยใช้ได้ง่ายขึ้นจากการตัดถนน อาจส่งผลให้พื้นที่สูญเสียศักยภาพในการผลิต กระทั่งต่อขนาดของพื้นที่พรุคือลดลง กระทั่งต่อกำลังการผลิต และหากยังเกิดลักษณะเช่นนี้ไปเรื่อยๆ ประกอบกับคนในเกิดเห็นโอกาสและเข้าสู่วงจรการเก็บเกี่ยวมากขึ้น ความยั่งยืนจะลดลง
- แผนที่เสนอ ต้องเข้าใจภาพรวมทั้งหมดที่อยู่ร่วมกันระหว่าง คน ระบบนิเวศ เศรษฐกิจและการพัฒนาที่จะเกิดขึ้น ในส่วนของการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจขอให้เพิ่มมูลค่าจากการบริโภคเอง (ลดค่าใช้จ่าย) และขาย (สร้างรายได้) ทั้งนี้การเก็บข้อมูลควรทำแบบ 2-3 เล้า คือ เก็บข้อมูลจากคนในพื้นที่ และข้อมูลจากแหล่งอื่น เพื่อเอาข้อมูลมาแย้งกัน เพื่อดูว่าข้อมูลไปทางเดียวกันหรือไม่ เช่น คนในพื้นที่บอกว่าการจับปลาส่วนใหญ่จับมาเพื่อกิน แต่ได้มูลค่าผลประโยชน์เฉลี่ยต่อครัวเรือนออกมากกว่า 800,000 บาท/ปี แสดงถึงข้อมูลที่ขัดแย้งกัน ซึ่งไม่น่าจะถูกต้อง...*นักวิจัยชุมชนชี้แจงว่า เป็นตัวเลขจากการทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งเราให้ชุมชนตีมูลค่าของปลาที่จับมากินหรือสิ่งที่หามาได้เทียบกับราคาสลัด*
- เรื่องแผนการจัดการที่จะเสนอ เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากพื้นที่พรุ หากใช้แบบสอบถามชุดสุดท้าย คือ แบบสอบถามเชิงความคิดเห็นคิดว่าคงไม่พอ เนื่องจากเป็นเชิงคุณภาพเกินไป ต้องใช้เครื่องมือเชิงประจักษ์มากขึ้น ทั้งนี้หลักการของความยั่งยืน คือ ธรรมชาติผลิตมากกว่าที่เก็บเกี่ยวมาใช้ การได้มาซึ่งข้อมูลจึงต้องคำนึงถึงขนาดพื้นที่ จำนวนประชากร และกำลังการผลิต ทั้งนี้มองว่าน่าจะมีข้อมูลทางวิชาการซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีคนทำไว้แล้วเกี่ยวกับกำลังการผลิตของพื้นที่ป่าพรุ
- ควรสังเคราะห์ให้เห็นความสัมพันธ์ ของสัตว์ พืช คน ดิน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการเสนอมาตรการการจัดการพื้นที่ อันจะเป็นการคุ้ยหาได้ข้อมูล ทั้งนี้เสนอว่าควรมีการทำบัญชีทรัพยากร ควบคู่กับการทำบัญชีครัวเรือน เพื่อดูว่าการเพิ่ม รับ ลด จ่าย จะอาศัยทรัพยากรได้อย่างไรบ้าง เนื่องจาก การเพิ่ม(รับ) คือการนำทรัพยากรไปขาย ส่วนการลด(จ่าย) คือการนำทรัพยากรมาบริโภคเอง
- หากการท่องเที่ยวเข้ามา ต้องมองเห็นองค์ประกอบอื่นรอบตัว เช่น ที่พัก การพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ดีมาก เพราะคนนอกจะนำเงินมาจ่ายในพื้นที่ ทั้งนี้ประโยชน์จะมากขึ้นหากเราโยกการท่องเที่ยวกับการขนส่ง กับที่พัก กับวิถีการผลิต ซึ่งต้องเป็น partner กัน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งจากการจัดการตัวเอง เนื่องจากมองว่าตัวพื้นที่เองยังไม่มีศักยภาพเพียงพอในการดึงดูดนักท่องเที่ยว จึงต้องอาศัยพื้นที่ใกล้เคียงด้วย...*ในส่วนนี้อาจเป็นข้อเสนอที่อยู่นอกเหนืองานวิจัย*

- การให้ชาวบ้านเห็นคุณค่าต้องให้เห็นผลที่เกิดกับตัว โดยการพิจารณาความสัมพันธ์ของชาวบ้านกับพรุ หากไม่สามารถให้ข้อมูลหรือไม่สามารถอธิบายให้เห็นได้เขาก็จะไม่เห็นคุณค่า ซึ่งกระบวนการอธิบายคือกระบวนการเวที และกระบวนการเวทีที่ดีคือกระบวนการที่ชาวบ้านเข้าใจตัวเลขและมีส่วนร่วมในการหาตัวเลขด้วยตัวเอง

โดยสรุป คือ การตีความข้อมูล การให้หลักคิดกับพื้นที่ รวมถึงการอธิบายข้อมูลเศรษฐกิจของพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตสามารถทำได้ แต่สิ่งแรกที่ต้องทำคือ ต้องเคลียร์เรื่องที่ดินให้ได้ก่อน

๒ ดร.พรพิมล เชื้อดวงผุย

งานล่าช้าไปค่อนข้างมาก ข้อมูลค่อนข้างน้อย ทั้งนี้ด้วยพื้นที่พรุต้องเป็นน้ำ ตัวทรัพยากรที่เกี่ยวข้องจึงหนีไม่พ้นสัตว์น้ำ พืชน้ำ ดังนั้นสิ่งที่ควรตระหนักให้มากคือ สถานภาพของทรัพยากรในพื้นที่ และระบบนิเวศที่มีอยู่ ซึ่งต้องสัมพันธ์กันมากกว่านี้ ที่เห็นขณะนี้ก็เป็นเพียงข้อมูลเกี่ยวกับชนิด/จำนวนของพืช สัตว์ซึ่งมีจำนวนมากแต่ยังไม่เห็นในส่วนของคุณค่าหรือการใช้ประโยชน์ เนื่องจากในส่วนของวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ยังดำเนินการไม่เรียบร้อย

ข้อมูลการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ควรละเอียดกว่านี้ เช่น การใช้เครื่องมือในการทำประมง ความถี่ในการทำ การใช้เครื่องมือในแต่ละช่วง ความเสี่ยงจากการใช้เครื่องมือ ทั้งนี้หากสามารถชี้ให้เห็น เช่น การเป็นสัตว์เฉพาะถิ่น ที่อื่นไม่มี ก็จะโยงไปสู่การใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถเกิดได้ แต่ทำอย่างไรจึงจะยั่งยืน เช่น การมีนกเยอะดูเหมือนดี แต่จริงๆเกิดปัญหากับชุมชน ชาวนาเดือดร้อน จึงต้องมานั่งคิดกันว่าทำอย่างไรจึงจะได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย

การเก็บข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ ควรมีขั้นตอนที่ชัดเจน และปริมาณข้อมูลควรเป็นตัวแทนค่าที่เชื่อถือได้ เช่น คุณภาพน้ำ ต้องระบุว่าเก็บ ณ จุดไหน ความถี่ในการเก็บกี่ครั้ง เหล่านี้เป็นต้น เนื่องจากเรื่องคุณภาพน้ำมีความแปรปรวนค่อนข้างมาก สำหรับประเด็นนี้เห็นว่าสามารถเก็บข้อมูลเพิ่มเติมได้ เนื่องจากมีเครื่องมือวัดคุณภาพน้ำที่มีวิธีการหรือขั้นตอนไม่ยุ่งยาก แค่อุ่มลงบริเวณที่ต้องการวัดค่าก็จะขึ้นมาเลย

การเขียนรายงานทางวิทยาศาสตร์ ควรตรวจเช็คความถูกต้อง เนื่องจากเป็นรายงานที่มีการเผยแพร่เมื่อเสร็จสิ้นโครงการ เช่น การเขียนชื่อวิทยาศาสตร์ พบว่าผิดเยอะมาก ทั้งนี้หากผู้วิจัยไม่มีความชำนาญก็ต้องทำงานหนัก หรือต้องหาคนช่วย

๓ อ.พีไลวรรณ ประพฤติ

งานมีความล่าช้ากว่าแผนที่กำหนดไว้มาก กล่าวคือ 1) สถานภาพของพื้นที่ ค่อนข้างเป็นไปตามแผน แต่ต้องเพิ่มการสังเคราะห์ข้อมูล 2) การศึกษามูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ ล่าช้ามาก และไม่ได้สรุปผลการดำเนินงาน 3) การศึกษาแนวทาง/ทางเลือกการใช้ประโยชน์ ระบุไว้ว่าผลสำเร็จ 20% แต่ไม่ได้รายงานผล ทำให้ไม่สามารถประเมินได้

สิ่งที่รายงานขาด ข้อควรระวัง และสิ่งที่ต้องเพิ่มเติม มีดังนี้

- ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้ในแต่ละส่วนเพื่อตอบโจทย์วิจัย และส่งต่อข้อมูลไปยังการวิเคราะห์ขั้นถัดไป
- ตรวจสอบชื่อวิทยาศาสตร์ และรูปแบบการเขียนชื่อวิทยาศาสตร์ ซึ่งควรเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งเล่ม
- เรื่องพืช ควรแยกเป็นพืชกินได้ และพืชสมุนไพร เนื่องจากมองว่าจะเป็นประโยชน์ต่องาน

- เรืองนก ควรทำเพิ่มในประเด็น นกประจำถิ่น และนกอพยพ เนื่องจากการจัดการต่างกัน เช่น นกอพยพ ต้องจัดทำที่ไว้สำหรับให้นกเกาะ ทั้งนี้จากข้อมูลสามารถสรุปได้ว่ามีนกที่เปอร์เซ็นต์เมื่อเทียบกับลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
- เรื่องสัตว์น้ำประเด็นคือ ขาย หรือบริโภค หรือไม่ทั้งขายไม่ทั้งบริโภค ควรมีความชัดเจนในประเด็นนี้ เนื่องจากการมีสัตว์น้ำบางชนิดเป็นการบ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านจึงต้องรู้ว่าสัตว์บางชนิดที่เราไม่กิน แต่มันหายไป บ่งบอกถึงอะไร
- เพิ่มขอบเขตพื้นที่พฤษิมพลี และสัญลักษณ์ในแผนที่ทุกแผ่น
- การเก็บตัวอย่างน้ำเก็บแค่ครั้งเดียวไม่ได้ ทั้งนี้ต้องระบุช่วงเดือนที่เก็บ ความถี่ที่เก็บ ระดับความลึกที่เก็บ ข้อมูลที่ระบุในหน้า 26 “ความเป็นกรด-ด่าง ของน้ำในพื้นที่พรุ 6.5-9.0” จึงไม่น่าจะใช้ได้ เนื่องจากค่ามันกว้างมาก สำหรับประเด็นนี้มองว่าผู้ช่วยวิจัยน่าจะช่วยให้
- ควรแบ่งกลุ่มจำนวนประชากรเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์ทางตรง (ม.2 และ ม.3) และกลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์ทางอ้อม (ม.1 ม.4 และ ม.5)
- เรื่องการใช้ประโยชน์ ถือเป็นหัวใจสำคัญ จึงต้องจำแนกว่าส่วนไหนเป็นประโยชน์ทางตรง หรือประโยชน์ทางอ้อม โดยการนำฤดูกาลมาจับ
- เรื่องภาวะคุกคาม ต้องออกมาเป็นตัวแปรให้ได้ ทั้งนี้หากพิจารณาจาก Time Line ภาวะคุกคามคือการออกโฉนดที่ดิน การขุดคลอง การสร้างถนน การปลูกปาล์มน้ำมัน ในส่วนของการออกโฉนดที่ดินมีทั้งบวกและลบจึงต้องทำการทดสอบตัวแปรว่า “การออกโฉนดที่ดิน” เป็นภาวะคุกคาม หรือตัวปกป้องกันแน่
- ควรนำสิ่งที่อยากรู้ และจำเป็นต้องใช้ไปใส่ในแบบสอบถามให้หมด เนื่องจากพบว่าขาดข้อมูลในหลายประเด็น เช่น การใช้ประโยชน์ทางอ้อม ข้อมูลเรื่องปาล์มน้ำมัน ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะคุกคาม เหล่านี้เป็นต้น
- รายละเอียดประเด็นอื่นๆตามที่ระบุไว้ในเล่มรายงานความก้าวหน้า

งานที่ต้องดำเนินการต่อ

- จัดทำข้อเสนอแนะในรูปแบบของเอกสารส่งให้นักวิจัยเพื่อปรับแก้ในส่วนของรายงานความก้าวหน้า
- ประสานงานกับทีมวิจัยเพื่อจัดทำเอกสารต่างๆประกอบการขออนุมัติเบิกเงินงวดที่ 2 อาทิเช่น รายงานสรุปการเงิน ประมาณการค่าใช้จ่ายงวดต่อไป คำชี้แจงความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นต้น

อัญชลี ทองช่วย....ผู้บันทึก

17 มีนาคม 2557

ภาพกิจกรรม

สรุปกิจกรรมนำเสนอผลการวิจัย

โครงการ “การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์จัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรในพื้นที่เสี่ยงภัย
แผ่นดินถล่ม และการวางแผนจัดการพื้นที่เสี่ยงภัยดินถล่มในพื้นที่ตำบลเกาะใหญ่ อำเภอกะ
ระแสสินธุ์ ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร และตำบลเขาพระ อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา”

กิจกรรม “นำเสนอผลการวิจัย” โครงการการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์จัดทำ
ฐานข้อมูลทรัพยากรในพื้นที่เสี่ยงภัยแผ่นดินถล่มและการวางแผนจัดการพื้นที่เสี่ยงภัยดินถล่มในพื้นที่
ตำบลเกาะใหญ่ อำเภอกะระแสสินธุ์ ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร และตำบลเขาพระ อำเภอรัตภูมิ จังหวัด
สงขลา จัดขึ้นเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2557 ณ ห้องประชุม 140 อาคาร 1 คณะทรัพยากรธรรมชาติ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุม 8 ท่าน ประกอบด้วย นักวิจัย แกน
นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ประสานงานและเจ้าหน้าที่จากสำนักประสานงานชุดโครงการวิจัยและ
พัฒนาเชิงพื้นที่ภาคใต้ตอนกลาง เริ่มกิจกรรมด้วยการนำเสนอผลการศึกษา โดยคุณจิตนพาวุธ บัวบัว
(หัวหน้าโครงการ) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

หลักการและเหตุผล

การเกิดภัยพิบัติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นน้ำท่วม ภัยแล้ง และภัยพิบัติอื่น ๆ ล้วนส่งผลกระทบต่อผู้ที่อยู่อาศัยใน
บริเวณนั้น โดยพื้นที่ที่ทำการศึกษาคือพื้นที่ที่เคยประสบภัยแผ่นดินถล่มอยู่แล้ว จะทำอย่างไรให้สามารถ
จัดการพื้นที่ได้เมื่อเกิดภัยพิบัติ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อตรวจสอบวิเคราะห์สภาพพื้นที่ และจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรพื้นที่เสี่ยงภัยแผ่นดินถล่ม
ในพื้นที่ตำบลเกาะใหญ่ อำเภอกะระแสสินธุ์ ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร และตำบลเขาพระ
อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อวางแผนจัดการพื้นที่เสี่ยงภัยแผ่นดินถล่ม เพื่อใช้ในการดำเนินงานป้องกันและบรรเทา
ภัยพิบัติ ด้วยความร่วมมือกับศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดสงขลา และ
องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ขอบเขตการศึกษา

1. จัดทำฐานข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับจำนวนสมาชิกในครัวเรือน การเจ็บป่วยของสมาชิก
และทรัพยากรในครัวเรือนของประชาชนในพื้นที่ศึกษา เพื่อที่จะจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับ
ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดแผ่นดินถล่ม ได้ง่ายต่อการเข้าให้ความช่วยเหลือ
2. การวางแผนจัดการพื้นที่เสี่ยงภัยดินถล่มในพื้นที่ศึกษา จะดำเนินการโดยใช้วิธีการจัดการ
โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นฐานในการวางแผนจัดการพื้นที่เสี่ยงภัยดินถล่มในพื้นที่
ศึกษา

3. จัดทำแผนที่แสดงพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดแผ่นดินถล่มในพื้นที่ศึกษา จะดำเนินการในรูปแบบของแผนที่ดิจิทัลซึ่งจะแสดงถึงแนวโน้มที่จะเกิดแผ่นดินถล่มในพื้นที่ศึกษาเท่านั้น ไม่ได้ประเมินถึงมูลค่าความเสียหาย อันเนื่องมาจากแผ่นดินถล่ม และผลการวิจัยที่ได้จะนำเสนอเพื่อใช้ในการวางแผนจัดการกับภัยพิบัติต่อไป

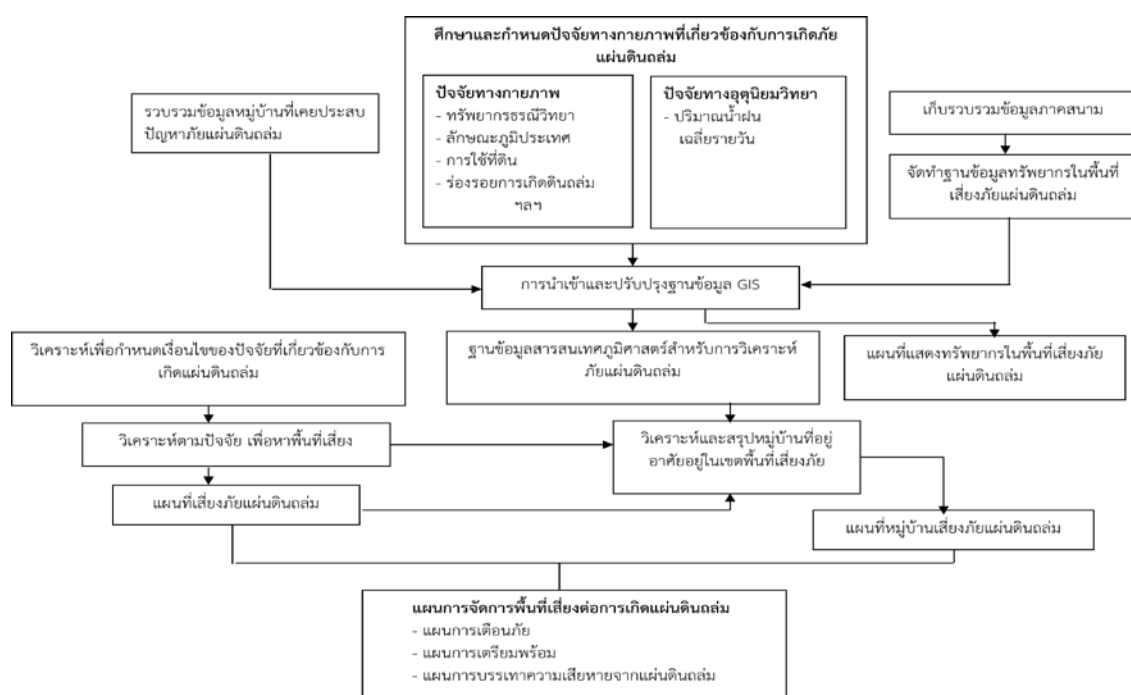
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ (Outcomes)

1. ได้แผนที่และข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัยแผ่นดินถล่ม และหมู่บ้านที่เสี่ยงภัยแผ่นดินถล่ม
2. ได้แผนที่ทรัพยากรในพื้นที่เสี่ยงภัยแผ่นดินถล่ม
3. ได้แผนการป้องกันภัยจากแผ่นดินถล่ม
4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูล และผลการศึกษาไปใช้ในการวางแผนการตัดสินใจ และการป้องกัน แก้ไขปัญหาภัยจากแผ่นดินถล่มได้

แนวทางในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

เมื่อทำการศึกษาวิจัยแล้วเสร็จทุกกิจกรรม จะทำการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปเผยแพร่ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดสงขลา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการอื่นๆ ที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย ได้นำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ต่อไป และร่วมมือกับศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดสงขลา ร่วมกันฝึกอบรมแนวทางการจัดการพื้นที่เสี่ยงภัยแผ่นดินถล่มในพื้นที่ โดยการจัดตั้งศูนย์ประสานงานความร่วมมือในการเตรียมพร้อมที่จะรับมือเมื่อเกิดภัยแผ่นดินถล่มเกิดขึ้น เพื่อที่จะให้ชุมชนได้นำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเองเมื่อเกิดเหตุการณ์จริง ทั้งนี้หลังจากเสร็จสิ้นโครงการจะมีการจัดทำคู่มือประชาชนด้วย

ขั้นตอนการศึกษา

ผลการศึกษา

จากการศึกษา ร่องรอยการเกิดแผ่นดินถล่ม พบว่า ในพื้นที่ตำบลหัวเขา มีร่องรอยการเกิดจำนวน 2 แห่ง พื้นที่ตำบลเกาะใหญ่ และตำบลเขาพระมีร่องรอยการเกิดแผ่นดินถล่ม 1 แห่ง ทั้งนี้ในระหว่างดำเนินการวิจัยได้เกิดเหตุการณ์แผ่นดินถล่มขึ้นในพื้นที่ตำบลเกาะใหญ่ ในบริเวณหมู่ที่ 1 จำนวน 4 จุด หมู่ที่ 4 6 และ 9 หมู่ละ 1 จุด รวม 7 จุด ซึ่งจากเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้บ้านเรือนราษฎร 4 หลังได้รับความเสียหาย วัด 2 แห่ง ได้รับผลกระทบ คือ วัดทุ่งบัว และวัดเกาะใหญ่ ที่อุโบสถ และศาลาการเปรียญได้รับความเสียหายเล็กน้อย ถนนภายในหมู่บ้านได้รับผลกระทบ 2 จุด ส่งผลให้รถไม่สามารถสัญจรไปมาได้ แต่ไม่มีผู้ได้รับบาดเจ็บ และเสียชีวิต

สำหรับประเด็น การวิเคราะห์หาพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดแผ่นดินถล่ม โดยใช้แบบจำลองของ Zaraba and Menzl Chang (1982) มีปัจจัยที่ใช้ในการศึกษาหาพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดแผ่นดินถล่ม 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) การใช้ประโยชน์ที่ดิน 2) ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 3) ลักษณะโครงสร้างทางธรณี และ 4) ความลาดชันของพื้นที่ ซึ่งจากการศึกษาสามารถแบ่งความเสี่ยงได้ 4 ระดับ คือ ไม่มีความเสี่ยง ความเสี่ยงต่ำ ความเสี่ยงปานกลาง และความเสี่ยงสูง ซึ่งผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดแผ่นดินถล่มสูงในตำบลหัวเขา มี 3 พื้นที่ คือ บ้านหัวเขาแดง บ้านสวนจันทร์ และบ้านนอก ในตำบลเกาะใหญ่มี 6 พื้นที่ คือ บ้านทุ่งบัว บ้านเกาะใหญ่ บ้านแหลมบ่อท่อ บ้านแหลมหาด บ้านแหลมชัน และบ้านยางทอง ส่วนในตำบลเขาพระมีมากที่สุดถึง 9 พื้นที่ คือ บ้านเขาพระ บ้านควนดินแดง บ้านคลองหิน บ้านเขาสอยดาว บ้านบนควน บ้านทุ่งคมบาง บ้าน สีสอน บ้านควนเขาล้อน และบ้านคลองแก้ว

นอกจากนี้ทางโครงการฯ ได้สำรวจและจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรที่เกี่ยวข้องและมีส่วนสำคัญในการช่วยอพยพหรือให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย เมื่อเกิดภัยธรรมชาติอันมีส่วนช่วยให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในส่วนของข้อมูลการเจ็บป่วยของประชากรในพื้นที่ก็มองว่ามีความสำคัญ จึงได้ทำการเก็บข้อมูล และแบ่งความต้องการได้รับความช่วยเหลือออกเป็น 3 ระดับ กล่าวคือ ต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน ปานกลาง และน้อย ออกมาในรูปแบบของแผนที่ ในส่วนของการวางแผนจัดการพื้นที่เสี่ยงมีการจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขึ้นในทุกพื้นที่ มีการมอบหมายหน้าที่ของแต่ละฝ่ายตลอดจนมีการวางแผนมาตรการรับมือการเกิดภัยพิบัติไว้ 3 ช่วงเวลา คือ ก่อนเกิดเหตุ ระหว่างเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ ทั้งนี้ทางโครงการฯ ได้มีการจัดทำคู่มือ “การจัดการพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดแผ่นดินถล่มโดยชุมชน” ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่เป็นอย่างยิ่ง

ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ

1. มีการเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่เยอะมาก ดังนั้นควรนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด ตัวอย่างเช่น ข้อมูลครัวเรือนด้านโรคต่างๆ ถือว่ามีประโยชน์กับงานด้าน Health Science มาก ทางรพสต. สปสข. หรือ อบต. ควรได้รับรู้และนำข้อมูลในส่วนนี้ไปใช้ประโยชน์ ในส่วนของข้อมูลอื่นๆ ของ

ครวเรือนที่อยู่นอกเหนือพื้นที่การเกิดแผ่นดินถล่มควรนำมาใช้เพื่อเป็นพื้นที่รองรับหรือให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยพิบัติ

2. งานส่วนใหญ่ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้อยู่ที่งานลงพื้นที่เก็บข้อมูลครวเรือน แต่เมื่อผู้วิจัยนำข้อมูลเชิงพื้นที่มาเชื่อมโยงกับเรื่องแผ่นดินถล่มอาจยังไม่เห็นประโยชน์ชัดเจน เพราะแผ่นดินถล่มเป็นจุดเล็กๆแต่ครวเรือนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ไม่มีแผ่นดินถล่ม ในส่วนของการวางแผนร่วมกับชุมชนเป็นงานที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งแต่มีการนำเสนอในรายงานไม่มากเท่าที่ควร
3. สาเหตุการเกิดแผ่นดินถล่มในพื้นที่ตำบลห้วยเขาและตำบลเกาะใหญ่ เกิดจากการขุดดินหลังบ้านหรือการตัด slope เพื่อทำที่อยู่อาศัย นำดินไปถมที่ นำดินไปขาย ซึ่งเป็นสาเหตุจากการกระทำของมนุษย์ และมีฝนเป็นตัว trigger ดังนั้นควรเพิ่มเติมข้อมูลในส่วนนี้ เพื่อนำมาเป็นข้อเสนอแนะว่าพื้นที่ใดบ้างไม่ควรตัดหน้าดินขาย
4. แผนที่ 4.1-4.3 ควรแสดงจุดสำคัญ เช่น อบต. เทศบาล และเลขถนนเพื่อให้แผนที่อ่านง่าย และใช้ประโยชน์ได้สูงสุด
5. ระดับความต้องการความช่วยเหลือเช่น ภาพที่ 4.7 (หน้า 88) ควรนำแผนที่มา Merge กับแผนที่เสี่ยงภัยก่อนเพราะบ้านที่ต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน (สีแดง) อาจไม่มีความเสี่ยงในการเกิดแผ่นดินถล่มก็ได้
6. ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดแผ่นดินถล่มจาก 46 ผู้เชี่ยวชาญ มีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงไร เมื่อได้ weight มาแล้ว มีการทดสอบหรือ test hypothesis กับเหตุการณ์จริงหรือไม่
7. ปัจจัยหลัก (A) ระดับปัจจัย (B) และค่าคะแนนปัจจัยย่อย (C) ในงานวิจัยชิ้นนี้ได้มาจากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญ 46 คน เป็นข้อมูลแบบ Subjective แต่ไม่ Scientific ซึ่งการให้คะแนนลักษณะนี้มี Literature มากมายที่มีการ test และ verify น้ำหนักและคะแนนไว้ ซึ่งมีความน่าเชื่อถือกว่า (รายละเอียดดังเอกสารแนบ) จึงอยากให้นักวิจัยนำไปปรับใช้ ทั้งนี้อาจนำผลที่ได้ไปเปรียบเทียบกับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 46 คน เพราะหากเป็นไปในทิศทางเดียวกันก็หมายความว่าวิธีการที่นักวิจัยเลือกใช้มีความน่าเชื่อถือเช่นเดียวกัน
8. ปัจจัยหลัก (A) ระดับปัจจัย (B) และค่าคะแนนปัจจัยย่อย (C) ยังมีจุดอ่อน อาทิเช่น
 - 8.1 ปัจจัยหลัก (A) มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับดินถล่มมากกว่านี้ ทั้งนี้อาจแยกเป็น 2 ส่วนหลักๆ คือ แบบ Static เช่น Slope ของลาดดิน ชนิดของหิน และแบบ Dynamic เช่น ปริมาณน้ำฝน เหล่านี้เป็นต้น
 - 8.2 ระดับปัจจัย (B) ที่เสนอบางส่วนไม่ถูกต้องและไม่มี Scientific background เช่น ความลาดชัน $< 15^\circ$ = ไม่เกิดภัยพิบัติ, ปริมาณน้ำฝน > 110 มิลลิเมตร/ปี, พื้นที่ที่เป็นที่ราบ ต้องไม่มีความเสี่ยง แต่ในรายงานระบุว่ามีความเสี่ยงต่ำ ขอให้ตรวจสอบในส่วนนี้เพิ่มเติม

9. ค่า weight ที่ใช้ไม่มี Scientific background ทำให้ผลที่ได้มีความน่าเชื่อถือต่ำ ตัวอย่างเช่น ภาพที่ 4.31 (หน้า 139) แสดงพื้นที่สีแดงมีความเสี่ยงต่อการเกิดแผ่นดินถล่มสูง มากกว่า 50% แต่พบว่า การเกิดแผ่นดินถล่มในพื้นที่มีไม่มาก (ที่ report มามี case เดียว) ทำให้ผลการศึกษาคัดแย้งกันเอง
10. ควรแบ่งระดับความเสี่ยงเป็น 4 ระดับ คือ ไม่มีความเสี่ยง มีความเสี่ยงต่ำ มีความเสี่ยงปานกลาง และมีความเสี่ยงสูง
11. ควรเพิ่มเติมรายละเอียดการจัดการพื้นที่เสี่ยงภัยแผ่นดินถล่ม เช่น หน้า 142 ควรให้รายละเอียดการซ่อมแซม เพราะถือเป็นหัวใจสำคัญของการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้น
12. งานวิจัยได้แผนที่แสดงพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดแผ่นดินถล่ม แต่ไม่ปรากฏพื้นที่เสี่ยงต่อการไหลของดินที่อาจไหลได้ไกลเมื่อเกิดแผ่นดินถล่ม

อัญชลี ทองช่วย....ผู้บันทึก

8 เมษายน 2557

❖ ภาพกิจกรรม

สรุปกิจกรรมนำเสนอผลการวิจัย
โครงการ “วิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาระบบบริหารจัดการข้อมูลตำบลรูปแบบ “เกิดผลเร็ว” โดย
การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจพัฒนาพื้นที่
ตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล”

กิจกรรม “นำเสนอผลการวิจัย” โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาระบบบริหารจัดการข้อมูลตำบลรูปแบบ “เกิดผลเร็ว” โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจพัฒนาพื้นที่ตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล จัดขึ้นเมื่อ 21 เมษายน 2557 ณ ห้องประชุมเลิศพัฒน์ ชั้น 12 สำนักวิจัยและพัฒนา อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุม 14 คน ประกอบด้วย คณะวิจัย นายก-ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน บัณฑิตอาสา (หมู่ที่ 2 5 และ 9 ตำบลนาทอน) ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ประสานงานและเจ้าหน้าที่จากสำนักประสานงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ภาคใต้ตอนกลาง เริ่มกิจกรรมด้วยการนำเสนอผลการศึกษา โดยคุณผาติมะ เกนุย์ (หัวหน้าโครงการ) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาระบบบริหารจัดการข้อมูลตำบลรูปแบบ “เกิดผลเร็ว” โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจพัฒนาพื้นที่ตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล” มี **วัตถุประสงค์** 1) เพื่อสร้างกระบวนการ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการข้อมูลระดับครัวเรือน ชุมชน ตำบล ในพื้นที่ศึกษา ได้นำข้อมูลไปใช้ตัดสินใจวางแผนพัฒนาพื้นที่ตำบลในรูปแบบเกิดผลเร็วได้ตามเป้าหมาย 2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการข้อมูลระดับครัวเรือน ชุมชน ตำบล เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจพัฒนาพื้นที่ ระหว่างพื้นที่เล็ก(บ้านยะระโตดน้อย) ในระดับหมู่บ้าน และพื้นที่ใหญ่ในระดับตำบล 3) เพื่อนำสารสนเทศที่เกิดจากการมีข้อมูลครัวเรือน ชุมชน ตำบล ไปจัดทำแผนงานภายในตำบลแก้ปัญหาความเป็นอยู่ให้กับคนในพื้นที่ มี**คำถามการวิจัย** คือ จะสร้างกระบวนการ การมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างไร ให้ชุมชนคิดเป็น ในการบริหารจัดการข้อมูลระดับครัวเรือน ชุมชน ตำบล “ในรูปแบบเกิดผลเร็ว” รองรับระบบสนับสนุนการตัดสินใจในการพัฒนาพื้นที่ให้ประสบความสำเร็จ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาพื้นที่ตำบลได้อย่างมีประสิทธิภาพ แบ่งเป็น 4 คำถามย่อย คือ 1) จะสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการข้อมูลของชุมชนให้เกิดผลเร็วอย่างไรที่ ให้ชุมชนคิดเป็น เพื่อให้สามารถนำมาใช้สนับสนุนการตัดสินใจพัฒนาตำบลได้สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ 2) เงื่อนไขความสำเร็จหรือไม่สำเร็จระหว่างพื้นที่เล็กกับพื้นที่ใหญ่คืออะไร และขนาดของพื้นที่ มีความแตกต่างกันมากน้อยแค่ไหน 3) ทำอย่างไรที่จะให้ ชุมชนกลายเป็นชุมชนเริ่มคิดได้ และเรียนรู้ 4) มีปัจจัยอะไรบ้างที่จะทำให้สามารถนำสารสนเทศไปสู่การใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาตำบลได้อย่างมีประสิทธิภาพ **พื้นที่ศึกษา** ตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล ซึ่งประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน ส่วน **วิธีการศึกษา** ใช้การสำรวจ การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การบันทึกข้อมูลบัญชีครัวเรือน

การสังเกตแบบเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มเป้าหมาย การจัดเวทีรวบรวมข้อมูลรายหมู่บ้าน การวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลผ่านเวทีระดับตำบล เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ใช้โปรแกรมখনหาด โปรแกรม MapWindow GIS โปรแกรมบัญชีรับจ่ายครัวเรือน และแผนชุมชนที่มีอยู่

ผลการศึกษา พบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและการวางแผนร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ทำให้งานสำเร็จ นำสู่การบริหารจัดการข้อมูลระดับชุมชน ตำบลให้เกิดผลเร็ว กล่าวคือ ทุกภาคส่วนตั้งแต่ผู้บริหาร ผู้นำท้องที่ ท้องถิ่น ผู้นำศาสนา แกนนำชุมชน ตลอดจนเยาวชนให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม ร่วมให้ข้อมูล อีกทั้งยังมีการจัดระบบและแบ่งงานกันทำ ผ่านทีมงานถึง 23 คน ได้แก่ 1) ทีมหลักจำนวน 13 คน ประกอบด้วย บัณฑิตอาสา สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุข ผู้นำศาสนา เยาวชน และบุคคลทั่วไป โดยบัณฑิตอาสาจะทำหน้าที่หลักในการเก็บข้อมูล ส่วนกำนัน ผู้ใหญ่บ้านซึ่งรู้จักพื้นที่เป็นอย่างดีช่วยในเรื่องของการชี้แนวเขต 2) ทีมประสานงานในพื้นที่ ประกอบด้วยทีมวิจัยจำนวน 3 คน โดยมีนายกและรองนายกเป็นที่ปรึกษา 3) ทีมเสริม ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ของอบต.นาทอน จำนวน 7 คน ซึ่งทางนายกมอบหมาย ได้แก่ เจ้าหน้าที่นโยบายและแผน เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการ เจ้าหน้าที่ฝ่ายสาธารณสุข และเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา ทำหน้าที่เก็บข้อมูลจากบัญชีรับ-จ่ายครัวเรือน นำสู่การวิเคราะห์ข้อมูลรับจ่ายระดับหมู่บ้านและตำบล จะเห็นได้ว่ากระบวนการวิจัยนำมาซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง

ผลจากการบริหารจัดการข้อมูล 1) การนำเข้าข้อมูลประชากรจากทะเบียนราษฎรทั้ง 9 หมู่บ้านเข้าโปรแกรมখনหาด ช่วยให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับผู้พิการ ผู้สูงอายุ ข้อมูลประชากรตามช่วงอายุ การศึกษา กลุ่มองค์กร ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการวางแผนพัฒนาตำบล ทั้งนี้ทางอบต.นาทอน ได้จ้างเจ้าหน้าที่เพิ่ม 1 คน เพื่อดูแลงานด้านนี้โดยตรง นอกจากนี้ยังรู้ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ประมาณ 8,500 ไร่ นำสู่การหาแนวทางแก้ไขปัญหา โดยเบื้องต้นทางอบต.นาทอน ได้ไปศึกษาดูงาน ณ อบต.ช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2557 ด้วยเพราะอบต.ช่องมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์แต่สามารถบริหารจัดการได้ค่อนข้างดี 2) ข้อมูลจากโปรแกรม MapWindow GIS ซึ่งใช้แผนที่มาตราส่วน 1 : 4,000 ได้แนวเขตหมู่บ้าน ทั้ง 9 หมู่บ้าน พิกัดจุดครัวเรือน สถานที่สำคัญ แหล่งน้ำ ทำให้ได้แผนที่หมู่บ้านและแผนที่ตำบลนาทอน 3) ข้อมูลจากโปรแกรมบัญชีรับจ่ายครัวเรือน ทำให้ทราบรายรับ รายจ่ายของครัวเรือน ตำบล และได้ครัวเรือนต้นแบบที่ทำบัญชีรายรับรายจ่ายครัวเรือนหมู่บ้านละ 10 ครัวเรือน ทั้งนี้ภาพรวมในเรื่องรายรับรายจ่ายทั้งในระดับครัวเรือนและตำบลพบว่า มีรายรับมากกว่ารายจ่าย นอกจากนี้การทำบัญชีครัวเรือนยังช่วยให้เกิดการคิดแก้ปัญหาการใช้จ่ายในระดับครัวเรือนซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง 4) ข้อมูลด้านอื่นๆ อาทิเช่น การใช้ปุ๋ยเคมีจำนวนมากในหมู่ที่ 9 นำมาซึ่งการจัดฝึกอบรม และจัดตั้งกลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพจำหน่ายแก่เกษตรกรที่เป็นสมาชิกในราคาต้นทุน การมีข้อมูลด้านพืชผัก เช่น ตะไคร้ พริก ข่า จำนวนมากในหมู่ที่ 9 นำมาซึ่งการจัดตั้งกลุ่มเครื่องแกง

ด้ามือขึ้น เพื่อผลิตเครื่องแกงจำหน่าย มีสมาชิกกลุ่มจำนวน 13 คน ทั้งนี้อยู่ระหว่างดำเนินการขยายผลไปยังหมู่ที่ 4

โดยสรุปภายใต้การบริหารจัดการข้อมูลแบบเกิดผลเร็ว ผลที่ได้คือ ได้แผนงานของแต่ละหมู่บ้าน ได้แผนพัฒนา 3 ปี ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลสำหรับการเสนอของบประมาณ ชุมชนคิดเป็น และเกิดการเรียนรู้จากการเข้าร่วมประชุม ร่วมรับรู้กระบวนการในการทำวิจัย และเกิดการรวมกลุ่มต่างๆ อาทิเช่น กลุ่มเลี้ยงแพะ กลุ่มเครื่องแกง เหล่านี้เป็นต้น

นายตรา เหมโคกน้อย : ในฐานะนักวิจัยร่วม ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า จากการดำเนินงานโครงการ ได้เห็นการทำงานแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานของรัฐ (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ที่ต้องการเห็นข้อมูลที่เป็นจริง ซึ่งผู้บริหารได้มอบหมายให้ทางสำนักงานปลัดลงทำงานคู่ขนานไปกับนักวิจัย ในการลงพื้นที่ทุกหมู่บ้านทำให้ได้ข้อมูลมาประกอบการทำแผนพัฒนา 3 ปีได้อย่างครบถ้วนและตรงตามเป้าหมาย นำสู่การแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยมีการลงนาม (MOU) ระหว่างนายกฯ และผู้ใหญ่บ้านทั้ง 9 หมู่บ้าน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความจริงใจที่จะแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน ภายใต้แนวคิด “แกहरา” และ “ชันชี” ที่สำคัญคือ ท่านนายกเห็นความสำคัญของการจัดการข้อมูล นำสู่การตัดสินใจแก้ปัญหา และมีการจ้างเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นบัณฑิตอาสาสมัครงานด้านนี้โดยเฉพาะ โดยมีหน้าที่หลักคือ การ update ข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน ทั้งนี้เมื่อชุมชนมีข้อมูลพร้อม มีกระบวนการทำงานที่ชัดเจน ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม ก็เป็นเรื่องง่ายที่จะของบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ดังจะเห็นได้จากขณะนี้มีการนำข้อมูลที่ได้จากโครงการไปขยายผลนำสู่การอนุมัติโครงการจาก สสส.แล้วถึง 4 โครงการ อันจะทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสืบไป จากการทำวิจัยไม่เพียงแต่ได้ในเรื่องของข้อมูลเท่านั้นแต่ระหว่างการทำกระบวนการยังเกิดแกนนำจิตอาสาขึ้นมากมาย หลายคนมีความสามารถ มีภาวะความเป็นผู้นำและได้รับการเสนอชื่อเป็นคณะกรรมการฝ่ายๆต่างซึ่งมีบทบาทเพิ่มขึ้นในภายหลัง

สุดท้ายคือเรื่องการทำงานอย่างลงตัวระหว่างทีมงานหลัก ทีมงานประสาน และทีมงานเสริม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทีมงานเสริมซึ่งทางอบต.เห็นความสำคัญ และได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ของอบต.ลงมาช่วย ทำให้ได้ข้อมูลและปัญหาที่แท้จริงของพื้นที่ นำไปสู่การบริหารจัดการที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในอนาคต นำสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งขณะนี้เกิดขึ้นแล้วในหมู่ที่ 6

นายกอบต.นาทอง : ก่อนอื่นต้องขอขอบคุณทางนักวิจัยที่ได้เข้าไปเสริมงานให้พื้นที่ที่มีความเข้มแข็งมากขึ้น ซึ่งเดิมเราทำงานพัฒนาโดยเน้นเรื่องสุขภาวะและคุณภาพชีวิตอยู่แล้ว อีกทั้งยังมีแนวคิดการ “แกहरา” หรือจัดการตนเอง ผ่าน 4 เสาหลัก คือ องค์การศาสนา องค์การท้องถิ่น องค์การท้องที่ (กำนันผู้ใหญ่บ้าน) และภาคประชาสังคม ที่ทำงานร่วมกัน ให้เกียรติ และเติมเต็มซึ่งกันและกัน หลังจากมีงานวิจัยเข้ามาช่วยให้พื้นที่มีการรวมตัว มีโอกาสได้พูดคุยกันมากขึ้น เป็นจุดรวมพลคนทำงาน นำมาซึ่งข้อตกลงในการใช้หลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ที่ไม่เน้นเพียงการใช้เสียงข้างมากเพียงอย่างเดียว หรือที่เป็นที่รู้จักกันดีภายใต้คำว่า “ชันชี”

ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ควรทำข้อมูลแผนแม่บทที่ดินให้สำเร็จ โดยใช้โปรแกรม MapWindow ประยุกต์กับการทำแผนที่ภาษี และจัดทำแผนแม่บทประชากร ด้วยโปรแกรมখনหาด เพื่อเป็นรากฐานในการใช้กระบวนการ Quick-HAS ให้เกิดผลเร็ว
2. ควรมีการสร้างคนรุ่นใหม่ใน อบท. และ ชุมชนขึ้นมาเพื่อรองรับการจัดทำและปรับปรุงข้อมูล GIS-MapWindow และโปรแกรมখনหาด ให้มีความทันสมัยตลอดเวลา
3. การจัดลำดับและเลือกปัญหาจากการค้นพบด้วยกระบวนการ Quick-HAS มาแก้ปัญหาทันทีถือเป็นสิ่งสำคัญมากในระดับหมู่บ้าน เพื่อที่ชาวบ้านจะได้เรียนรู้กระบวนการคิดบนเหตุและผล จากการใช้ข้อมูลเพื่อค้นหาทางออก ไม่ใช่ใช้วิธีการ “ยกมือ” แบบเสียงข้างมากเพียงอย่างเดียว แต่เน้นให้ใช้ข้อมูลที่เป็นวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหาชุมชน/หมู่บ้าน ควบคู่ไปกับระบบเสียงข้างมากด้วย
4. งานชิ้นนี้ ควรดำเนินการต่อไป และควรมีการดึงความรู้ที่เกิดขึ้นระหว่างการทำวิจัย มานำเสนอทั้งในรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ และการจัดทำคู่มือการทำ Quick-HAS แบบง่าย ของหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้เพื่อเป็นต้นแบบ และถ่ายทอดความรู้ไปยังหมู่บ้านอื่นๆต่อไป
5. นอกจากการเขียนรายงาน การปรับแก้ไขรายงานให้เหมาะสมตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ทีมวิจัยควรนำจุดอ่อนของโครงการฯ ไปแก้ไขในภาคปฏิบัติการต่อไป โดยใช้กลไกการทำงานของ อบท. ถือเป็น Quick-HAS ที่ อบท. สนับสนุนในกระบวนการทำ ไม่ใช่จากงานวิจัยของ สกว.
6. หัวใจสำคัญของกระบวนการ Quick-HAS ที่เห็นควรดำเนินการที่ ต.นาทอน ต่อไป คือ
 - การจัดตั้งกลไกการทำงานของคณะทำงาน ในระดับหมู่บ้านให้ครบทุกหมู่บ้าน ก่อนกระบวนการทำประชาคมหมู่บ้านเพื่อจัดทำแผนของ อบท. ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีอยู่ปกติแล้ว เพียงแต่นำกระบวนการ Quick-HAS มาใช้อย่างชัดเจนในทุกหมู่บ้าน ใช้ระยะเวลาหมู่บ้านละ 7-10 วัน ก่อนที่จะจัดเวทีประชาคม
 - สร้างคนรุ่นใหม่ เช่น บัณฑิตอาสา ในการจัดการ การนำเข้าข้อมูลใน 2 โปรแกรมหลัก เพื่อรองรับการทำข้อมูลให้ทันสมัย และใช้ประโยชน์ได้จริงในเวทีการทำประชาคมหมู่บ้าน
 - เริ่มปฏิบัติการ Quick-HAS ทุกปี ก่อนการทำประชาคมหมู่บ้าน และเลือกข้อปัญหาที่แก้ได้ทันทีหลังจากจบกระบวนการทำข้อมูลแล้ว โดยไม่รอช้า หรือไม่รอขั้นตอนทางราชการที่ค่อนข้างล่าช้าจนชาวบ้านเบื่อกับการทำข้อมูลที่ “ไม่เกิดผลเร็ว” อย่างที่สภาพปัญหาต้องการให้แก้

7. งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานที่ยากสำหรับนักวิจัย เพราะต้องเข้าใจการทำงานพัฒนาเชิงวิจัย ดังจะเห็นได้จากรายงานว่ายังไม่ถือเป็นรายงานวิจัย
8. รายละเอียดในบทสุดท้ายถือว่าตอบวัตถุประสงค์ แต่ output ของงานวิจัย คือ การตอบคำถามการวิจัย ซึ่งรายงานฉบับนี้ยังไม่ตอบคำถามที่ตั้งไว้
9. เนื้อหารายงาน 90% เป็นการรายงานกิจกรรม โดยเฉพาะในบทที่ 4 (หน้า 45-137) ส่วนบทที่ 5 และ บทที่ 6 เป็นบริบทของ 2 พื้นที่ (หน้า 141-219) บทที่ 7 มีเพียง 3 หน้า และเป็นเพียงการอธิบายเปรียบเทียบพื้นที่ 2 พื้นที่ โดยไม่มีการให้เหตุผลและขาดการสังเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ
10. งานลักษณะนี้เป็น Action Research คือปฏิบัติแบบ Quick-HAS เพื่อดูในประเด็น 1) การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม 2) เงื่อนไขความสำเร็จในพื้นที่ที่ต่างกัน 3) วิธีทำให้ชุมชนได้คิดได้เรียนรู้ และ 4) ปัจจัยการใช้สารสนเทศวางแผน ถือเป็น Action Research ที่ต้องใช้เวลา 1 ปี เพราะต้องปฏิบัติ ดูผล หาคำตอบให้คำถามการวิจัย ซึ่งรายงานฉบับนี้ยังดำเนินการไม่ถึงการสังเคราะห์ให้เป็นความรู้ ส่งผลให้ Quick-HAS นี้ต่างจากกรณีของระยะโตดน้อยที่ใช้เวลาสั้นกว่า
11. ควรมีการนำประเด็นที่ทางนายก อบต.นาทอน นำเสนอเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชุมชน หลังจากมีโครงการ ซึ่งถือเป็น outcome มาเพิ่มเติมในรายงานบทสุดท้าย ทั้งนี้เพื่อให้รายงานวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
12. ควรมีการนำเอาข้อเสนอแนะ (comment) ของผู้ทรงคุณวุฒิช่วง 6 เดือนแรกมาอธิบายให้เห็นว่าได้นำไปดำเนินการหรือนำไปสู่การปรับปรุงแผนการทำงานในช่วง 6 เดือนที่ 2 อย่างไรบ้าง โดยอาจใส่รายละเอียดข้อมูลดังกล่าวไว้ในภาคผนวก
13. ควรมีการเพิ่มเติมรายละเอียดของแผนพัฒนาตำบลนาทอน ปี 2558-2560 ในประเด็นที่เกิดจากการนำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงานโครงการไปใช้ประกอบในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ทั้งนี้เพื่อเป็นการยืนยันว่า อบต.ได้นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์จริง
14. หากพิจารณาในระดับชุมชนท้องถิ่น ถือว่าเป็นผลการวิจัยที่ควรนำไปศึกษาและขยายผลได้เป็นอย่างดี สามารถนำไปจัดเวทีเรียนรู้แก่ชุมชนเพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาอบต. และมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อผู้บริหารท้องถิ่น
15. อบต.นาทอนในฐานะเจ้าของพื้นที่งานวิจัยควรจัดพิมพ์แผนที่หมู่บ้าน/ข้อมูลรวมของหมู่บ้าน เป็นป้ายไวนิล ขนาดประมาณ 2*2 เมตร ติดไว้บริเวณหอประชุมหมู่บ้าน ทั้งนี้เพื่อการแทรกซึมการเรียนรู้สู่ชาวบ้านผ่านสื่อแผนที่

16. ควรขยายผลในประเด็นปัญหาหลักของการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เพราะจากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาเรื่องที่ดินทำกินเป็นปัญหาของหลายหมู่บ้าน ซึ่งเมื่อได้ข้อมูลจากการใช้ระบบ GIS แล้ว ควรเจาะลึกรายละเอียดในระดับรายละเอียดต่อไป ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาให้กับชาวบ้านต่อไป

ทั้งนี้ทางสำนักงานมีข้อเสนอแนะสำหรับการปรับแก้เล่มรายงาน ดังนี้

1. รูปแบบรายงานควร มี 5 บท ดังนี้

● **บทที่ 1 บทนำ**

- 1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา
- 1.2 คำถามการวิจัย
- 1.3 วัตถุประสงค์
- 1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
- 1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

● **บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง...ควรมีการตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องอย่างครอบคลุมและทันสมัยที่แสดงให้เห็นว่าความรู้ใดที่รู้แล้วและส่วนใดที่ยังไม่รู้จึงต้องหาความรู้โดยการทำวิจัย**

● **บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย**

- 1.1 **วิธีการศึกษา** อธิบายวิธีการศึกษาที่ใช้โดยต้องระบุว่าวิธีการศึกษาที่ใช้ในการตอบคำถามการวิจัยในแต่ละคำถามใช้วิธีใด
- 1.2 **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ระบุรายละเอียดของประชากร วิธีการสุ่มตัวอย่าง การคำนวณหาขนาดตัวอย่าง และจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา
- 1.3 **เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา** อธิบายเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ทั้งนี้ควรระบุว่าแต่ละเครื่องมือเครื่องมือที่ใช้ตอบคำถามการวิจัยข้อใด
- 1.4 **การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล** อธิบายการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล หรือการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีอื่นที่ไม่ใช่สถิติ แต่สอดคล้องกับการตอบคำถามหลักการวิจัย ดังนั้นจึงควรแสดงให้เห็นว่าการวิเคราะห์ข้อมูลที่กล่าวถึงมีความสอดคล้องกับคำถามใด

- บทที่ 4 ผลการวิจัย

- บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

2. เพิ่ม Abstract และ กิตติกรรมประกาศ
3. จัดรูปแบบตัวอักษรเป็น “ตัวตรง” และจัดแบบ “กระจาย”
4. ชื่อตาราง ควรอยู่ตรงหัวตาราง (ตารางที่ 1.....)
5. การนำเสนอข้อมูลควรเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง ระหว่าง ตาราง หรือ กราฟ ไม่ควรใช้ทั้ง 2 อย่าง (ตัวอย่างเช่น หน้า 73-77)
6. รูปแบบตารางหลายตารางไม่เหมาะสม โดยเฉพาะตารางภาพรวมข้อมูลคร่าวๆ หน้า 82-91 อาจใช้การบรรยายแทน
7. หมายเลขหน้า ควรอยู่บริเวณ “บน-ขวา, ล่าง-กึ่งกลาง, ล่าง-ขวา” เลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง
8. เขียนอ้างอิงในเนื้อหาให้ถูกต้อง ตัวอย่างเช่น (จำนงค์ แรกพินิจ, 2545)
9. แผนที่ตำบล/หมู่บ้าน (หน้า 99-103) ไม่ชัดเจน ไม่สื่อ ไม่มีการระบุสถานที่สำคัญต่างๆ
10. หน้าที่เป็นแนวนอน (หน้า 107-112) ขอให้ดำเนินการสลับด้านใหม่
11. เลือกใช้รูปแบบเดียวกันทั้งเล่ม เช่น กรณีของหมู่บ้าน จะใช้ “หมู่ หรือ หมู่ที่” ก็ได้แต่ขอให้เหมือนกันทั้งเล่ม
12. ในส่วนของสารบัญ จัดรายละเอียดให้ตรงกัน และตรวจสอบเลขหน้าให้ถูกต้อง
13. ตรวจสอบเรื่องระยะ การเว้นวรรค และคำผิด
14. ปรีณิตรายงานฉบับสมบูรณ์ เป็น “หน้าหลัง”

หมายเหตุ : หลังจากปรับแก้แล้วขอให้ส่งรายละเอียดให้ทางสำนักงานพิจารณาอีกครั้งก่อนเข้าเล่ม

อัญชลี ทองช่วย....ผู้บันทึก

24 เมษายน 2557

✚ ภาพกิจกรรม

สรุปประเด็นจากการประชุม “นำเสนอรายงานความก้าวหน้า”
โครงการ “การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อการผลิตไม้ผลเศรษฐกิจของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกร
ในจังหวัดนครศรีธรรมราช”

กิจกรรมนำเสนอรายงานความก้าวหน้า โครงการ “การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อการผลิตไม้ผลเศรษฐกิจของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรในจังหวัดนครศรีธรรมราช” จัดขึ้นเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2557 ณ ห้องประชุมอาคารคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ใต้ใหญ่ มีผู้เข้าร่วมประชุม 36 คน ประกอบด้วย

● **คณะวิจัย 7 คน ได้แก่**

1. รศ.ดร.สมพร ณ นคร	มทร.ศรีวิชัย ใต้ใหญ่
2. รศ. นพ ศักดิ์เศรษฐ์	มทร.ศรีวิชัย ใต้ใหญ่
3. ผศ.ดร. ชัยสิทธิ์ ปรีชา	มทร.ศรีวิชัย ใต้ใหญ่
4. ผศ. ทิพาพรรณ ทองเจือ	มทร.ศรีวิชัย ใต้ใหญ่
5. ผศ. จรัญ ทองเจือ	มทร.ศรีวิชัย ใต้ใหญ่
6. นายวิฑูร อินทมนั	มทร.ศรีวิชัย ใต้ใหญ่
7. นางสาวสุนันทนา นุราภักดิ์	มทร.ศรีวิชัย ใต้ใหญ่

● **ผู้ทรงคุณวุฒิ 2 คน ได้แก่**

1. ดร.อารี วิบูลย์พงศ์	คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
2. นายณรงค์ คงมาก	282/5 ต.ท่าประจ๊ะ อ.ชะอวด จ.นครศรีฯ

● **เกษตรกร 14 คน ได้แก่**

1. นายวินัย โชติพันธ์	113 ม. 5 ต.บ้านเกาะ อ.พรหมคีรี จ.นครศรีฯ
2. นายทวี ชูประสูตร	156 ม. 5 ต.บ้านเกาะ อ.พรหมคีรี จ.นครศรีฯ
3. นายโชค นาครัตน์	61/2 ม. 7 ต.ท่าจั่ว อ.เมือง จ.นครศรีฯ
4. นายชลรัก บัวประหลาด	5/1 ม.7 ต.ท่าจั่ว อ.เมือง จ.นครศรีฯ
5. นายจงเกษม คงแก้ว	71 ม. 3 ต.นางหลง อ.ชะอวด จ.นครศรีฯ
6. นางจรรยา หนูยิ้มซ้าย	282/2 ม.3 ต.ท่าประจ๊ะ อ.ชะอวด จ.นครศรีฯ
7. นายประพันธ์ แดงพรหม	39 ม. 9 ต.กรุงชิง อ.นบพิตำ จ.นครศรีฯ
8. ร.ต.วิจิตร เมืองพรหม	113 ม.5 ต.กรุงชิง อ.นบพิตำ จ.นครศรีฯ
9. นายสุริยะ รัตนวัย	73 ม.6 ต.บางจาก อ.เมือง จ.นครศรีฯ
10. นายอภิชาติ แพนกสงฆ์	47/21 ม.3 ต.ท่าประจ๊ะ อ.ชะอวด จ.นครศรีฯ
11. นายกัจรัตน์ ณ นคร	31/1 ม.15 ต.คลองน้อย อ.ปากพนัง จ.นครศรีฯ

12. นายสมใจ นาคงาม	59 หมู่ 15 ตำบลคลองน้อย อำเภอปากพนัง
13. นายวิรัตน์ สุขแสง	66 หมู่ 15 ตำบลคลองน้อย อำเภอปากพนัง
14. นางสาวกมลทิพย์ กุลคง	65/1 หมู่ 15 ตำบลคลองน้อย อำเภอปากพนัง

● **ผู้บริหาร อาจารย์และเจ้าหน้าที่** จาก มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ใสใหญ่ สกว. และสำนักประสานงาน “การวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ภาคใต้ตอนกลาง” ได้แก่

1. ดร.ยุพธนา พงษ์พิริยะเดชะ	รองอธิการบดีประจำวิทยาเขตนครศรีธรรมราช
2. ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย	รองผู้อำนวยการ สกว. ด้านยุทธศาสตร์วิจัยเชิงพื้นที่
3. ผศ.ดร.ไชยวรรณ วัฒนจันทร์	ผู้ประสานงานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ภาคใต้ตอนกลาง
4. น.ส.เบญจมาศ ตีระมาศวณิช	เจ้าหน้าที่ประสานงานอาวุโส สกว.
5. นายรวิเกียรติ ดำเรือง	มทร.ศรีวิชัย ใสใหญ่
6. นางสาวเจนจิรา ทองพวา	มทร.ศรีวิชัย ใสใหญ่
7. นายอเนก สายกัแสง	มทร.ศรีวิชัย ใสใหญ่
8. นายอิศรานุวัฒน์ นาคอุบล	มทร.ศรีวิชัย ใสใหญ่
9. นางสาววันวิสาข์ รัตนชัย	มทร.ศรีวิชัย ใสใหญ่
10. น.ส.ดวงพร ปานอุทัย	เจ้าหน้าที่บริหารโครงการ สกว.
11. น.ส.ดวงพร รักษาพันธุ์	เจ้าหน้าที่บริหารงาน ABC ใต้กลาง สกว.
12. น.ส.อัญชลี ทองช่วย	เจ้าหน้าที่บริหารโครงการ ABC ใต้กลาง สกว.
13. น.ส.กรกมล ชุนเพชร	เจ้าหน้าที่สื่อสารมวลชน ABC ใต้กลาง สกว.

สำหรับกิจกรรมในครั้งนี้ เป็นการนำเสนอผลการดำเนินงานของโครงการฯ ในรอบ 6 เดือน (ตั้งแต่วันที่ 20 กันยายน 2556 ถึง 19 มีนาคม 2557) เริ่มกิจกรรมด้วยการกล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมประชุม โดย ดร.ยุพธนา พงษ์พิริยะเดชะ รองอธิการบดีประจำวิทยาเขตนครศรีธรรมราช ใจความว่า “ผมในนามของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีความยินดี และขอขอบคุณทุกท่านที่ให้เกียรติ และให้ความร่วมมือในการมาร่วมกิจกรรมในวันนี้ ทั้งนี้ทางวิทยาเขตอยากได้รับความร่วมมือเช่นนี้ต่อไป และหวังว่าคงมีโอกาสรื้อกันใหม่ในประเด็นที่จะร่วมมือกันในอนาคต” ต่อด้วยการกล่าวเปิดการประชุม โดย ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย รองผู้อำนวยการ สกว. ด้านยุทธศาสตร์วิจัยเชิงพื้นที่ ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ “งานโครงการนี้มีที่มาของโจทย์ว่า สิ่งที่จะสร้างความแตกต่างแก่เกษตรกรได้มากที่สุด คือ การเรียนรู้ ที่มีแล้วก็จะติดตัวไปตลอด แต่อย่างไรก็ตามวิธีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ทักันมา เช่น การอบรมยังไม่ตอบโจทย์ ยังไม่ได้องค์ความรู้ที่ลึกพอ ดังนั้นโจทย์ตอนนี้ คือ นอกเหนือจากความรู้ที่มหาวิทยาลัยมีอยู่เยอะมาก ทำอย่างไรจึงจะเข้าไปถึงเกษตรกร เพราะหากสามารถทำได้ก็เหมือนเป็นการต่อท่อที่มี

ประสิทธิภาพ ซึ่งวิธีการ คือ ต้องฟังความต้องการ และปัญหาของเกษตรกรให้มากขึ้น ทั้งนี้ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นอย่างแน่นอนจากการทำโครงการ คือ องค์ความรู้ที่เกษตรกรจะได้รับ และวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ของสถาบันการศึกษาที่มีรูปแบบแตกต่างไปจากที่ทำอยู่เดิม”

นำเสนอรายงานความก้าวหน้าโครงการฯ โดย รศ.ดร.สมพร ณ นคร (หัวหน้าโครงการฯ) ซึ่งโครงการนี้มีผู้ร่วมวิจัย จำนวน 7 คน สำหรับกิจกรรมในวันนี้มีเพียง 1 ท่าน คือ นายเวที วิสุทธิแพทย์ ที่ติดราชการไม่สามารถเข้าร่วมได้ อีกส่วนที่เข้าร่วมคือ เกษตรกร ซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่ม กลุ่มละ 2 - 3 คน จากทั้งหมดประมาณ 100 คน **มีที่มาของโครงการ** คือ จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นแหล่งผลิตผลไม้เศรษฐกิจที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ จะเห็นได้จากพื้นที่และปริมาณผลผลิตซึ่งมีจำนวนไม่น้อย กล่าวคือ **มังคุด** มีพื้นที่ปลูก 80,000 ไร่ ไร่ให้ผลผลิต/ปี 20,000 กว่าตัน **ทุเรียน** มีพื้นที่ปลูก 38,000 ไร่ ไร่ให้ผลผลิต 20,000 กว่าตัน **เงาะ** มีพื้นที่ปลูก 35,000 ไร่ ไร่ให้ผลผลิต 16,000 ตัน ส่วน**ส้มโอ** ได้ข้อมูลจากสำนักงานเกษตรจังหวัด มีพื้นที่ปลูกไม่มากนัก คือ ประมาณ 5,000 ไร่ ไร่ให้ผลผลิตประมาณ 5 ล้านผล/ปี จากความต้องการของผู้บริโภคที่มีมากขึ้น ในขณะที่ปริมาณการผลิตไม่คงที่ อันเนื่องจากสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมที่แปรปรวน เกษตรกรขาดความรู้ ผลผลิตไม่ได้มาตรฐาน คุณภาพยังไม่เป็นที่ต้องการของตลาด บางช่วงราคาตกต่ำ เกษตรกรส่วนหนึ่งหันไปปลูกพืชที่ดูแลง่าย เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ทั้งนี้จากการระดมความคิดเห็นเมื่อวันที่ 14 พ.ค. 56 พบว่า ปัญหาคือ เกษตรกรส่วนใหญ่ผลิตไม้ผลไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควร มีค่าเฉลี่ยของการผลิตต่อไร่ต่ำกว่าเกณฑ์การผลิตไม้ผลของประเทศ และยังต่ำกว่าเกณฑ์การผลิตไม้ผลของจันทบุรี นั่นหมายความว่า เกษตรกรขาดองค์ความรู้ด้านการผลิตไม้ผลให้มีคุณภาพ และปริมาณมากขึ้น จึงเป็นที่มาของโจทย์วิจัยในครั้งนี้

คำถามการวิจัย : จะมีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างไรเพื่อนำมาใช้ในการเพิ่มศักยภาพการผลิตไม้ผลของเกษตรกรในจังหวัดนครศรีธรรมราช

วัตถุประสงค์ของโครงการ : 1) เพื่อประเมินศักยภาพของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผลในจังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้และการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยในการผลิตไม้ผลภายใต้สภาวะภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง และ 3) เพื่อประเมินผลการเรียนรู้และการพัฒนาของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผลในจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีการวิจัย : การวิจัยในครั้งนี้เป็นการประเมินศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรที่ผลิตไม้ผลในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 4 ชนิด ชนิดละ 2 กลุ่ม รวมเป็น 8 กลุ่ม ซึ่งการประเมินศักยภาพใช้วิธีให้กรออกแบบสอบถาม ผ่านการเชิญของสำนักงานเกษตรจังหวัด อย่างน้อยกลุ่มละ 15 - 20 คน เพื่อประเมินองค์ความรู้เรื่องการจัดการสวน การจัดการศัตรูพืช การตลาดและการรวมกลุ่ม และให้เกษตรกรวิเคราะห์ตนเอง (SWOT analysis) หลังจากประเมินศักยภาพของเกษตรกรแล้ว แยกเกษตรกรออกเป็น 2 กลุ่ม จำนวนเท่าๆกัน กลุ่มหนึ่งให้เรียนรู้แบบ KM อีกกลุ่มเรียนรู้แบบบรรยาย ทำการทดสอบความรู้ก่อนและ

หลังกระบวนการเรียนรู้ และจะวัดอีกครั้งหลังจากได้เรียนรู้ในแปลงสาธิต ต่อด้วยการนำผลที่ได้จากทั้ง 2 กลุ่ม มาเปรียบเทียบกันโดยใช้ t-test

ผลการศึกษา

ทางคณะวิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลนำสู่การประเมินศักยภาพการผลิตไม้ผลของเกษตรกรผู้ปลูกไม้ผล 4 ชนิด ได้แก่ มังคุด เงาะ ทุเรียน และส้มโอ ชนิดละ 2 กลุ่ม (2 อำเภอ) รวมเป็น 8 กลุ่ม โดยนำเสนอข้อมูลแยกเป็นรายพืช และเป็นการนำเสนอข้อมูลในลักษณะเปรียบเทียบกันระหว่างเกษตรกร 2 กลุ่ม (2 อำเภอ) ดังนี้ เกษตรกรผู้ปลูก **มังคุด** ระหว่างอำเภอเมือง และอำเภอพรหมคีรี เกษตรกรผู้ปลูก **เงาะ** ระหว่างอำเภอชะอวด กับอำเภอฉวาง เกษตรกรผู้ปลูก **ส้มโอ** ระหว่างอำเภอปากพนังและอำเภอเมือง และเกษตรกรผู้ปลูก **ทุเรียน** ระหว่างอำเภอนบพิตำ และอำเภอช้างกลาง ในประเด็นต่างๆ คือ ข้อมูลพื้นฐาน การจัดการสวน การจัดการศัตรูพืช การตลาดและการรวมกลุ่ม รวมถึงการวิเคราะห์ SWOT

จากผลการดำเนินงานโครงการ สามารถรวบรวมและสร้างเครือข่ายเกษตรกร ผู้ปลูกไม้ผลเศรษฐกิจ 4 ชนิด คือ มังคุด เงาะ ทุเรียน และส้มโอ ชนิดละ 2 กลุ่ม รวมเป็น 8 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีข้อมูลพื้นฐาน มีศักยภาพด้านการผลิต และมีรายได้ที่แตกต่างกัน ดังนี้ 1) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูก**เงาะ** อำเภอชะอวดและอำเภอฉวาง จากผลการสำรวจพบว่ากลุ่มเกษตรกรอำเภอชะอวด มีรายได้และสามารถจัดการสวนได้ดีกว่ากลุ่มเกษตรกรอำเภอฉวาง เช่น การจัดการปุ๋ย การให้น้ำ การจัดการด้านศัตรูพืช และด้านการตลาด 2) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูก**ทุเรียน** อำเภอนบพิตำและอำเภอช้างกลาง พบว่ากลุ่มเกษตรกรอำเภอนบพิตำ มีรายได้และสามารถจัดการสวนได้ดีกว่ากลุ่มเกษตรกรอำเภอช้างกลาง เช่น การจัดการปุ๋ย การให้น้ำ การจัดการด้านศัตรูพืช และด้านการตลาด 3) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูก**ส้มโอ** อำเภอปากพนัง และอำเภอเมือง พบว่ากลุ่มเกษตรกรอำเภอปากพนัง มีรายได้และสามารถจัดการสวนได้ดีกว่ากลุ่มเกษตรกรอำเภอเมือง เช่น การจัดการปุ๋ย การให้น้ำ การจัดการด้านศัตรูพืช และด้านการตลาด 4) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูก**มังคุด** พบว่า เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอำเภอเมืองและอำเภอพรหมคีรี มีข้อมูลพื้นฐาน รายได้ และศักยภาพด้านการผลิต เช่น การจัดการปุ๋ย การให้น้ำ การจัดการด้านศัตรูพืช และด้านการตลาด ไม่แตกต่างกัน

จากการทดสอบความรู้ด้านการผลิตไม้ผลคุณภาพก่อนเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ทั้ง 2 แบบ (แบบบรรยาย และ KM) ของเกษตรกรทั้ง 8 กลุ่ม พบว่า เกษตรกรมีความรู้เพิ่มขึ้นหลังผ่านกระบวนการเรียนรู้ทั้ง 2 แบบ แต่ผลสัมฤทธิ์ไม่แตกต่างกันในกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมังคุด ทุเรียน และส้มโอ ส่วนกลุ่มผู้ปลูกเงาะนั้น เกิดผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กระบวนการเรียนรู้แบบ KM เกิดผลสัมฤทธิ์ที่สูงกว่าการบรรยาย อาจเนื่องจากวิทยากรที่เป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ของกลุ่มเป็นผู้มีความรู้และมีประสบการณ์ตรง และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ดี นอกจากนี้ พบว่าเกษตรกรที่มีศักยภาพแตกต่างกันก่อนเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้และมีความรู้ทางด้านวิชาการครบถ้วนไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้จะมีการนำเกษตรกรเข้าสู่ภาคปฏิบัติโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแปลงสาธิตต่อไป เพื่อให้

เกษตรกรเกิดการเรียนรู้จากการศึกษาดูงานซึ่งกันและกัน อันจะทำให้เกษตรกรมีครบทั้งองค์ความรู้ และเทคนิคการปฏิบัติ ที่สามารถนำไปปฏิบัติในการผลิตไม้ผลให้มีคุณภาพต่อไป

ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ

① คุณณรงค์ คงมาก

- การเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างเกษตรกร 2 อำเภอ ซึ่งมีความแตกต่างกันเรื่องสภาพภูมิศาสตร์ มีความน่าสนใจมาก โดยเฉพาะเรื่ององค์ความรู้และการจัดการสวนซึ่งแต่ละพื้นที่มีแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น การปลูกเงาะ องค์ความรู้ที่มีความสำคัญและมีผลต่อการผลิตเงาะนอกฤดู คือองค์ความรู้เรื่องการตัดแต่งกิ่ง ซึ่งพื้นที่อ.ชะอวดให้ความสำคัญและทำได้ค่อนข้างดี เมื่อเปรียบเทียบกับอ.ฉวางและอ.นาสาร ประเด็นคือ อ.ฉวางหรืออ.นาสารสามารถเรียนรู้นำสู่การผลิตเงาะนอกฤดูในพื้นที่ตนเองได้หรือไม่ ถือเป็นสิ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้นสิ่งสำคัญที่สุดของการปลูกไม้ผลให้ประสบความสำเร็จ คือ การเรียนรู้ของเกษตรกร โดยเฉพาะความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีความสำคัญว่าการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ(ควบคุมไม่ได้) ทั้งนี้ทางโครงการควรนำจุดแข็งของแต่ละพื้นที่มาพิจารณาและออกแบบการจัดเวทีให้เกิดการศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างพื้นที่ เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้กับเครือข่ายเกษตรกร
- ทางโครงการฯควรทบทวนกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีมาแต่เดิม ได้แก่ **“โรงเรียนเกษตรกร”** ของจังหวัดนครฯ ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตรได้ให้การสนับสนุนอันเป็นลักษณะการจัดการการเรียนรู้ในแปลงเกษตรกร ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ไม่ใช่การเรียนรู้ในมหาวิทยาลัย ซึ่งต่างจากการเรียนรู้ภายใต้โครงการฯ ที่เน้นการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยเป็นหลัก ในระยะที่ 1 (6 เดือนแรก) ฉะนั้นอยากให้อำเภอรูปแบบการเรียนรู้ในระยะที่ 2 (6 เดือนหลัง) กล่าวคือ เน้นการเรียนรู้ในแปลง เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบเดียวกับโรงเรียนเกษตรกร และควรจัดทำ “คู่มือการผลิตไม้ผลคุณภาพ” เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์สำหรับการผลิตไม้ผลแต่ละชนิดเพื่อแจกจ่ายให้แก่เกษตรกรต่อไป
- กระบวนการเรียนรู้แบบ KM และการบรรยาย ควรมีการนิยามขอบเขตและอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินการ ตลอดจนความแตกต่างให้เกษตรกรเข้าใจ เพราะเป็นส่วนสำคัญสำหรับการประเมินวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม KM นั้นจะมีกระบวนการที่ซับซ้อนกว่าการบรรยายทั่วไป จึงควรกลับไปพิจารณากระบวนการทำ KM ที่ผ่านมามีจุดอ่อนอะไรบ้างและกลับไปทำเพิ่มเติม เนื่องจากผลประเมินที่ได้ทั้งสองวิธีในภาพรวมของกลุ่มต่างๆไม่มีความแตกต่างกัน และการบรรยายดูเหมือนกับว่าจะให้ผลที่ดีกว่า ดังนั้นในการวิเคราะห์ผลควรชี้ให้เห็นว่าตรงส่วนไหนของกระบวนการที่ทำให้การเรียนรู้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและการเรียนรู้ที่เหมาะสมควรมีวิธีการอย่างไรเพื่อที่จะเป็นตัวอย่างต่อไปได้

- ช่วงเวลาของการศึกษาอยู่ในช่วงของการเก็บเกี่ยวผลผลิต (กันยายน – มีนาคม) จึงเป็นโอกาสดีที่ทางโครงการจะได้เก็บข้อมูลจริง อันสามารถถอดปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นออกมาเป็นองค์ความรู้ได้อีกชุดหนึ่ง
- ข้อมูลเรื่องตลาด สิ่งที่น่าสนใจและควรตรวจสอบเพิ่มเติม คือ เรื่องของเส้นทางตลาด ตัวอย่างเช่น มังคุด เกษตรกรไม่ได้ส่งผลผลิตไปตลาดไทย แต่ส่งไปยังล้งต่างๆในพื้นที่ ประกอบกับลักษณะการขายในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นการเหมาสวน ดังนั้นข้อมูลที่น่าสนใจ คือ จำนวนล้งที่มีอยู่ในพื้นที่ และเส้นทางส่งต่อสินค้า นอกจากนี้การมีล้งในพื้นที่สร้างการเปลี่ยนแปลงในด้านการจัดการ ในด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิตและการควบคุมคุณภาพอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้เห็นทิศทางและแนวโน้มของตลาดได้ชัดเจนขึ้น รวมทั้งใช้ในการวางแผนการจัดการในอนาคตได้
- ควรใช้เกณฑ์มาตรฐาน GAP เป็นเกณฑ์วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ และน้อมนำไปสู่เกษตรอินทรีย์ แต่มีข้อพึงระวังคือ แปลงที่มี GAP และไม่มี GAP ในกลุ่มเป้าหมายของโครงการมีสัดส่วนเท่าไร มีความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้อย่างไร
- ความท้าทายจึงอยู่ที่ 6 เดือนหลัง ว่าการเรียนรู้สามารถถ่ายทอดกันได้จริงหรือไม่

๒.ดร.อารี วิบูลย์พงศ์

- เรื่องภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงเป็นตัวคลุมเรื่องทั้งหมด แต่ยังเห็นรายละเอียดไม่มากเท่าที่ควร ไม่ทราบว่าจะวิเคราะห์ประเด็นนี้อย่างไร เกษตรกรจะสามารถฟื้นความจำในช่วงที่ผ่านมาได้หรือไม่ เพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์ต่อ ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญและน่าสนใจมากหากสามารถถอดมาได้ ทั้งนี้จะโยงถึงการเรียนรู้ของเกษตรกรได้แน่นอนว่าในระยะเวลา 6 เดือนยังไม่ได้คำตอบแต่คาดหวังและขอตามดูว่าจะได้คำตอบหรือไม่
- กระบวนการเรียนรู้ที่ทำมาเป็นการเรียนรู้เรื่องการผลิต แต่ยังไม่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ และการตลาด ทั้งนี้เมื่อโครงการจบคงได้เห็น
- **หลักเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ศึกษาในพืชแต่ละกลุ่มที่เลือกมา 2 พื้นที่ ใช้เกณฑ์ใดควรอธิบายเพิ่มเติม ทั้งนี้ควรมีการวิเคราะห์ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้**
- เรื่องการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ซึ่งเลือกมา 2 อย่างคือ บรรยาย และ KM นั้นยังไม่เห็นเกี่ยวกับรายละเอียดหรือวิธีการของการทำ KM ซึ่งมีผลอย่างมากต่อผลการประเมิน ทำให้คะแนนที่ได้หลังจากกระบวนการทั้ง 2 ไม่แตกต่างกัน และการบรรยายดูเหมือนกับว่าจะให้ผลที่ดีกว่า ดังนั้นในการวิเคราะห์ผลควรชี้ให้เห็นว่าตรงส่วนไหนของกระบวนการที่ทำให้การเรียนรู้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก
- ควรทำในมิติทางเศรษฐศาสตร์ให้มีความเข้มข้น เช่น ปัจจัยที่ทำให้ผลผลิตมีคุณภาพสูง และระบบตลาด

③ คุณเบญจมาศ ตีระมาศวณิช

- โจทย์หลักของโครงการนี้คือเครื่องมือในการยกระดับการเรียนรู้ของเกษตรกรเพื่อการผลิตไม้ผลคุณภาพ จากผลการประเมินในรายงานพบมีข้อมูลค่อนข้างเยอะ แต่ขาดการวิเคราะห์ข้อมูลให้เห็นช่องว่างของความรู้และการจัดการในการผลิตไม้ผลคุณภาพของพืชแต่ละชนิดว่าต้องการองค์ความรู้หรือข้อมูล ตลอดจนกระบวนการจัดการรูปแบบใดบ้าง ซึ่งจะโยงอยู่กับเรื่องของ KM
- การเรียนรู้ของเกษตรกร ควรมีการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้เดิมว่ามีข้อดี หรือมีช่องว่างขององค์ความรู้หรือการจัดการอย่างไร เพื่อจะได้หยิบมาใช้ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของโครงการ อาทิ เทคนิคในการผลิตแบบเดิมนั้นปัจจุบันยังสามารถใช้ได้หรือไม่ หรือต้องการองค์ความรู้และการจัดการแบบใหม่ๆ เพื่อจัดการกับความเสี่ยง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ซึ่งมีผลต่อการออกดอก ทั้งนี้หากทางโครงการสามารถแปลข้อมูลเหล่านั้นออกมา จะช่วยให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของการบันทึกข้อมูล

④ ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย

ข้อมูล

- หน่วยการผลิตเป็นครัวเรือน ไม่ได้จ้างแรงงานภายนอก แต่ข้อมูลที่เก็บเป็นรายบุคคล ไม่ใช่รายครัวเรือน ทำให้แปลความหมายไม่ออก โดยเฉพาะหากจะดูประเด็นการถ่ายทอดสู่ลูกหลานด้วยแล้ว ข้อมูลที่เก็บมาคงใช้ไม่ได้ อย่างไรก็ตามส่วนที่ใช้ได้คือ ข้อมูลของเกษตรกรต้นแบบ ซึ่งแสดงว่าพื้นฐานความรู้ไม่ใช่ตัวหลัก แต่สิ่งที่ได้เรียนรู้เพิ่มเติมมากกว่าที่สำคัญ
- อีกส่วนที่น่าสนใจ คือ รายได้ ที่ค่อนข้างแตกต่างกันหากมีการจัดการที่แตกต่างกัน ซึ่งไม่แน่ใจว่าเป็นรายได้ต่อไร่ หรือต่อครัวเรือน ฉะนั้นการจะเทียบเคียงต้องมีหน่วยเดียวกัน
- การหาค่าความสัมพันธ์ (Correlation) ระหว่างกลุ่มที่มีรายได้สูงกับรายได้ต่ำเป็นสิ่งที่น่าสนใจ โดยควรชี้ให้เห็นว่าปัจจัยหรือตัวแปรใดมีความสำคัญที่ทำให้ผลผลิตมีความแตกต่างกัน เช่น การให้น้ำ การตัดแต่งกิ่ง การใส่ปุ๋ย เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกรได้เรียนรู้ว่าความรู้ตัวไหนสำคัญที่สุดต่อการผลิตไม้ผลแต่ละชนิด
- การทำ SWOT ควรอธิบายที่มาของข้อมูล ว่ามาจากข้อมูลอะไรหรือมาจากกระบวนการพูดคุยหารือกัน ทั้งนี้ควรแบ่งกลุ่มความรู้ เป็นความรู้ด้านเทคนิค และความรู้ด้านการจัดการ

การจัดการกระบวนการเรียนรู้

- การทำ KM ยังไม่ชัดเจนไม่ได้อธิบายว่ามีกระบวนการทำอย่างไร เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการกระบวนการเรียนรู้คืออะไร เช่น การเชิญผู้เชี่ยวชาญมาถ่ายทอดความรู้/ประสบการณ์ เกษตรกรนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติแล้วนำกลับมาเล่าใหม่ ดังนั้นควรมีการทบทวนเรื่องรูปแบบ

การจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยการ Review กระบวนการ KM และ การ Review กระบวนการ เข้าถึงความรู้รูปแบบเดิมของเกษตรกร

- เกษตรกรต้นแบบ มีพื้นฐานความรู้ที่น่าสนใจ คือ พื้นฐานการศึกษาและพื้นฐานประสบการณ์ ซึ่งน่าจะถอดความรู้ของคนเหล่านี้หรือเชิญมาเล่าให้เกษตรกรรายอื่นฟัง เพื่อจะได้นำไปทดลองปฏิบัติตาม
- สาเหตุที่ทำให้ผลประเมินการจัดกระบวนการเรียนรู้ทั้งสองวิธีให้ผลไม่แตกต่างกันมากนัก อาจด้วยเรื่องเวลาของการทดสอบที่เร็วเกินไป หรืออาจเป็นเพราะการบรรยายเกิดหลังจากการเก็บข้อมูลปัญหาของเกษตรกรมาก่อน ทำให้สามารถออกแบบการเรียนรู้เพื่อตอบปัญหาของเกษตรกรได้ตรงเป้าจึงทำให้ผลประเมินที่ได้ของทั้งสองวิธีไม่แตกต่างกัน
- การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ดำเนินการมา เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้บนฐานการผลิต ทั่วไป แต่ทางโครงการขวางใจทฤษฎีว่าเกษตรกรได้เผชิญหรือกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศโดยไม่รู้ตัว ฉะนั้นคำถาม คือ เกษตรกรสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ มีการปรับตัวหรือปรับเปลี่ยนอย่างไรบ้าง อาทิเช่น การตัดแต่งกิ่ง การให้น้ำ นอกจากนี้ ควรระบุด้วยว่ากระบวนการเรียนรู้และปรับตัวที่เกิดขึ้นเกษตรกรได้มาจากไหน (สังเกตด้วยตัวเอง/ ปรับตามกลุ่มเพื่อน)

อื่นๆ

- ระยะเวลาดำเนินงานโครงการ ปีครึ่ง น่าจะนานพอ ดังนั้นเมื่อจบโครงการน่าจะวัดได้ว่าเกษตรกรที่เข้ามาเรียนรู้กับโครงการได้ผลตอบแทนที่แตกต่างจากเดิมหรือไม่ มีรูปแบบเชิงรายได้ที่เห็นชัดเจนเป็นอย่างไร
- มหาวิทยาลัยควรทำคู่มือการผลิตไม้ผลแต่ละชนิด โดยเทียบให้เห็นเกี่ยวกับ ต้นทุนต่อไร่ ผลตอบแทนต่อไร่ เป็นลักษณะข้อมูลเฉลี่ยย้อนหลัง 5 ปี อันจะเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจเลือกปลูกพืชที่ให้ผลตอบแทนคุ้มค่ามากที่สุดอีกทั้งเป็นตัวช่วยจัดการความเสี่ยงได้อีกรูปแบบหนึ่ง เนื่องจากที่ผ่านมาพบมีการโค่นเงาะเพื่อปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมันจำนวนมาก จะเห็นได้ว่าเรื่องต้นทุนการผลิตต่อไร่ของพืชแต่ละตัวมีความสำคัญมาก เกษตรกรควรมีการเก็บข้อมูลเรื่องต้นทุนการผลิตต่อไร่

๕ รศ.ดร.สุธีระ ประเสริฐสรรพ

- ใช้สถิติเชิงพรรณนามากไป ควรสังเคราะห์ต่อให้เป็นความรู้มากกว่าการเอาตัวเลขมาเขียนอธิบายซ้ำ
- ควรพึงระวังเรื่องการสรุปเป็นความรู้เพื่อนำไปปฏิบัติต่อ ตอนนีสรุปว่า ยกเว้นเงาะแล้ว การบรรยายและ KM ให้ผลไม่ต่างกัน จะเป็นการส่งสัญญาณ (signal) ให้ถ่ายทอดความรู้ mode เดิมคือการบรรยาย ทั้งๆที่เป็นที่ทราบดีว่า KM ได้ผลมากกว่า บทบาทนักวิชาการน่าจะอยู่ที่

EK (Explicit Knowledge) แต่การทำ KM คือบทบาทของเกษตรกรในการใช้ TK (Tacit Knowledge)

๖ รศ.ดร.สายันห์ สดุดิ

- มีความครบถ้วนในการดำเนินงานตามแผน แต่ประเด็นสำคัญอยู่ที่ว่าจะนำบทสรุปการวิเคราะห์ในเรื่องปัญหา จากการทำ SWOT ไปแก้ไขหรือปรับปรุงอย่างไร เพื่อช่วยแก้ปัญหาให้เกษตรกรได้ หรือนำไปสู่การวางนโยบายในอนาคตอย่างไร เช่น ปัญหาเรื่องปุ๋ยปลอม การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่เป็นอันตราย ผลกระทบจากความแปรปรวนของภูมิอากาศ ต้นทุนการผลิตสูง คุณภาพผลผลิตไม่ได้มาตรฐาน กระกระจายผลผลิตล่าช้า เป็นต้น
- ผลจากการวิเคราะห์ปัญหาและโอกาสในการผลิตไม้ผลทั้ง 4 ชนิด ในระยะต่อไปจะมีการดำเนินการอย่างไรที่นำไปสู่การส่งเสริมโอกาส และแก้ปัญหาที่เป็นอุปสรรค
- ในระยะต่อไปจะมีการเก็บข้อมูลย้อนหลังของการออกดอกไมผลทั้ง 4 ชนิด เป็นเวลา 5 ปี ที่ผ่านมา ควรพิจารณาถึงสวนที่มีการเก็บข้อมูลอย่างถูกต้อง ส่วนข้อมูลอุตุนิยมวิทยาควรใช้ข้อมูลย้อนหลังอย่างน้อย 30 ปี ในการวิเคราะห์ผล
- ควรมีการให้ความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับ “ปุ๋ยสั่งตัด” หรือการใช้ปุ๋ยโดยมีการวิเคราะห์ธาตุอาหารในดิน และมีการผสมปุ๋ยตามความต้องการของพืชแต่ละชนิดในแต่ละสวน เพื่อเป็นการลดปริมาณปุ๋ยให้มีความเหมาะสม อันจะเป็นการลดต้นทุนการผลิต และไม่เกิดปัญหาธาตุอาหารบางตัวสูงเกินไป เพราะข้อมูลจากรายงานเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยสูตรสำเร็จ เช่น 15-15-15, 13-13-21, 8-24-29 เป็นต้น อาจเกิดสภาวะความเป็นพิษของ....แต่หากมีการวิเคราะห์ดินจะทำให้ทราบผลดังกล่าวได้ จากประเด็นนี้พบว่าการวิเคราะห์ SWOT ที่เป็นจุดอ่อนคือ ไม่มีการวิเคราะห์ดินและพืช
- กระบวนการเรียนรู้ การจัดการความรู้โดยวิธีทวนความรู้ของเกษตรกร ช่วยให้ทราบถึงปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา ซึ่งเกษตรกรผู้มีประสบการณ์ถ่ายทอดไปสู่เกษตรกรที่ปลูกไม้ผลชนิดเดียวกันได้ นับว่ามีประโยชน์มากในการปรับปรุงคุณภาพผลผลิต
- ประเด็นที่น่าสนใจคือ เมื่อทำการวิเคราะห์ SWOT จนทราบถึงปัญหาของการผลิตไม้ผลแต่ละชนิดแล้ว ความสำคัญอยู่ที่ว่าจะนำไปสู่การแก้ไขอย่างไรให้เป็นรูปธรรม ทีมวิจัยควรให้ความสำคัญในประเด็นนี้

อัญชลี ทองช่วย

2 พฤษภาคม 2557

สรุปกิจกรรม
นำเสนอรายงานความก้าวหน้า
โครงการ “การศึกษาการทำแผนชุมชนพหุวัฒนธรรมในการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์
จากระบบนิเวศบริการป่าชายเลนตำบลห้วยเขา จังหวัดสงขลา”

กิจกรรม “นำเสนอรายงานความก้าวหน้า” โครงการ “การศึกษาการทำแผนชุมชนพหุวัฒนธรรมในการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศบริการป่าชายเลนตำบลห้วยเขา จังหวัดสงขลา” จัดขึ้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2557 ณ ห้องประชุมเลิศพัฒน์ ชั้น 12 สำนักวิจัยและพัฒนา อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุม 9 คน ประกอบด้วย คณะวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ประสานงานและเจ้าหน้าที่จากสำนักประสานงาน “การวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ภาคใต้ตอนกลาง” ซึ่งกิจกรรมในวันนี้ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง เริ่มกิจกรรมด้วยการนำเสนอผลการศึกษา โดยคุณพิไลวรรณ ประพฤติ (หัวหน้าโครงการ) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

โครงการ “การศึกษาการทำแผนชุมชนพหุวัฒนธรรมในการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศบริการป่าชายเลนตำบลห้วยเขา จังหวัดสงขลา” เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการหาคำตอบแก่ชุมชนเป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนข้อมูลและเติมเต็มการจัดทำแผนชุมชนในการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศป่าชายเลนให้มีความสมบูรณ์อย่างเป็นระบบ และบูรณาการแผนชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้พื้นที่ **ป่าชายเลนเป็นตัวตั้ง ชุมชนเป็นศูนย์กลาง ชาวบ้านเป็นเจ้าของ** มีที่มาจากปัญหาของชุมชนที่ไม่มีกรอบทิศทางในการทำงานเชิงรุก เป็นเพียงเจ้าของพื้นที่ที่คอยรับรองผู้มาเยี่ยมชม

วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1) เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศบริการป่าชายเลน ในด้านประวัติศาสตร์ สภาพแวดล้อม ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม
- 2) เพื่อศึกษาข้อมูลของกลุ่มองค์กรชุมชน ในด้านศักยภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา
- 3) เพื่อจัดทำแผนชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศบริการป่าชายเลน

ผลการศึกษา

จากการศึกษา บริบทของชุมชน พบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนห้วยเขาเป็นเนินเขา มีที่ราบริมทะเลเพียง 225,000 ตารางเมตร ซึ่งเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของชุมชน จึงค่อนข้างมีความแออัด คิดเป็นความหนาแน่นถึง 14 คนต่อตารางเมตร เป็นเหตุให้มีการรุกรานพื้นที่เข้าไปในทะเลเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย ในส่วนของพหุ

วัฒนธรรม มีการอยู่ร่วมกันของหลายศาสนา ส่วนใหญ่เป็นไทยพุทธ และไทยมุสลิม มีสถาบันทางศาสนา ประกอบด้วยวัดและมัสยิดหลายแห่ง มีประเพณีวัฒนธรรมหลากหลายตามความเชื่อของแต่ละศาสนา มีหน่วยงานต่างๆในพื้นที่ ประกอบด้วย 1) ศูนย์ป้องกันและปราบปรามประมงทางทะเลภาคใต้ตอนล่าง จังหวัดสงขลา 2) ค่ายทหารกองพันทหารปืนใหญ่ที่ 5 3) ค่ายพระปกเกล้า และ 4) กรมศิลปากร การคมนาคมมีทั้งทางบกและทางน้ำ โดยเฉพาะทางน้ำค่อนข้างมีความสำคัญเนื่องจากเป็นที่ตั้งของท่าเรือขนานยนต์ มีสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งมองว่าเป็นโอกาสของพื้นที่ อาทิเช่น ชุมประตูปอแก้ง บ่อน้ำร้อนโบราณ-บ่อทรัพย์ สุสานสุลต่าน สุไลมาน เหล่านี้ เป็นต้น

สำหรับประเด็น**การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน** พบว่า พื้นที่ป่าชายเลนส่วนใหญ่อยู่ในหมู่ที่ 2 ซึ่งเป็นทั้งป่าชายเลนธรรมชาติและป่าชายเลนที่ปลูกขึ้นมาใหม่ภายใต้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พื้นที่ประมาณ 10 ไร่ ส่งผลให้ป่าชายเลนมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น และเป็นที่น่าสังเกตว่าพื้นที่ที่มีการปลูกป่านั้นเป็นพื้นที่ของชุมชนไทยพุทธ แต่คณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นไทยมุสลิม ป่าชายเลนผืนนี้จึงเป็นเครื่องมือก่อเกิดความสัมพันธ์ ทะลายความแตกต่างของศาสนา สร้างความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและประชาชนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีความสำคัญ ด้านนิเวศ กล่าวคือ 1) ช่วยป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง 2) เป็นแหล่งไม้ใช้สอย ที่เน้นใช้เพื่อซ่อมแซมเครื่องมือประมงและที่อยู่อาศัย ซึ่งปัจจุบันต้องมีการขออนุญาต และตัดได้ไม่เกิน 10 ต้นต่อครั้ง 3) เป็นแหล่งสมุนไพร เช่น ตาตุ่มทะเล ใช้เป็นยาถ่ายท้อง ทั้งนี้ในปัจจุบันพบสมุนไพรน้อยมากเนื่องจากพื้นที่ป่าชายเลนที่ปลูกใหม่มีลักษณะเป็น “พืชเชิงเดี่ยว” แต่สิ่งที่เห็นชัดเจนหลังจากปลูกป่ามาเป็นเวลา 4 ปี คือ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร โดยเฉพาะ ปลากระบอก ที่เพิ่มปริมาณขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้การใช้ประโยชน์ป่าชายเลนเน้นใช้ประกอบอาชีพประมงเป็นหลัก ซึ่งมีเครื่องมือหลากหลาย อาทิเช่น ไชนั้ง ไชหนอน บาม คอกล้อมปลา โพงพาง อวน และกระชังเลี้ยงปลากระพงขาว ซึ่งเป็นอาชีพใหม่ที่เพิ่งขยายเข้ามาในพื้นที่ (เดิมเลี้ยงเฉพาะบริเวณเกาะยอ) ประโยชน์อีกส่วนคือ การให้บริการด้านการศึกษา ที่รองรับสถาบันทางการศึกษา และหน่วยงานภายนอกมากมาย

ประเด็น **นิเวศบริการป่าชายเลน** ที่เกี่ยวข้องกับการทำแผนชุมชนจะเน้นที่การมีกินมีใช้ และการเป็นอยู่ชั่วคราว ซึ่งจากการลงพื้นที่พบว่าเศรษฐกิจของชุมชนส่วนใหญ่มาจากการดำเนินกิจกรรมทางทะเล และชายฝั่ง ไม่ว่าจะเป็นการทำประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการแปรรูปอาหารทะเล ที่ค่อนข้างมีความหลากหลายและมีการทำเป็นเชิงพาณิชย์มากขึ้น นอกจากนี้จากการทำ Seasonal calendar พบว่าทุกหมู่บ้านใช้ประโยชน์หรือให้บริการจากป่าชายเลนเกือบตลอดทั้งปี โดยเฉพาะบริเวณทะเลใน (ใกล้ชายฝั่งของชุมชน) ซึ่งมีสัตว์น้ำที่จับได้หลักๆ คือ ปลากระบอก กุ้งแชบ๊วย กุ้งหางแดง ปลาหางโคะ ปลาตุ๊กทะเล ที่ค่อนข้างมีความสำคัญทางเศรษฐกิจ (ราคาสูง) อย่างไรก็ตามพบปลาบางชนิดสูญพันธุ์ไปจากพื้นที่ อาทิเช่น ปลาโคบ ปลาแมว ปลาหูหลอด ปลาผักฟ้า ปลาแก้ว ปลาลัง และปลากูรา

ทั้งนี้หากพิจารณาในประเด็นประวัติศาสตร์ชุมชนหัวเขาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศบริการป่าชายเลน โดยใช้ time line สามารถแบ่งช่วงเวลาได้เป็น 2 ช่วง คือ 1) ช่วงก่อนมีการตื่นตัวในการฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าชายเลน (ก่อนปี พ.ศ. 2496-2536) ซึ่งมีเหตุการณ์สำคัญๆ กล่าวคือ วิวัฒนาการการจับสัตว์น้ำ วิวัฒนาการการใช้เครื่องมือประมง เริ่มมีการปลูกป่าชายเลนซ่อมแซม ผลที่ตามมาคือ มีภูมิปัญญาในการจับสัตว์น้ำ ภูมิปัญญาในการใช้ประโยชน์จากไม้ในป่าชายเลน 2) ช่วงการตื่นตัวในการฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าชายเลน (พ.ศ.2536-ปัจจุบัน) เหตุการณ์ที่สำคัญคือ เป็นพื้นที่เป้าหมายในโครงการพระราชดำริมีกิจกรรมปลูกป่า ชายเลนอย่างสม่ำเสมอ มีการก่อตั้งชมรมฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชายเลน อีกทั้งสมเด็จพระเทพฯเสด็จปลูกป่าในพื้นที่ ซึ่งผลที่ตามมาคือ มีป่าชายเลนเพิ่มขึ้น ชาวบ้านรับรู้ถึงความสำคัญของป่าชายเลน หน่วยงานต่างๆ เข้ามาในพื้นที่มากขึ้น มีผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำมากขึ้น เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งข้อมูลทั้งหมดที่กล่าวมาเบื้องต้นจะถูกนำเข้าสู่กระบวนการจัดทำแผนชุมชนต่อไป

ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ

1. การดำเนินงานโดยภาพรวมเป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ และมีการดำเนินงานเกินกว่าแผนไปมากพอสมควร อาทิเช่น การจัดประชุมกลุ่มย่อย การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น
2. นำเสนอผลการศึกษาได้ละเอียด และครอบคลุม โดยเฉพาะในประเด็นบริบทชุมชน ในส่วนของรายละเอียดการทบทวนเอกสารเขียนได้ค่อนข้างกระชับ
3. ผู้วิจัยสร้างผลงานได้เร็วเนื่องจากมีความคุ้นเคยกับพื้นที่ ประกอบกับมีการลงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง
4. ผู้วิจัยมีความเข้าใจใส่ และสามารถรวบรวมข้อมูลพร้อมทั้งดำเนินงานตามขั้นตอนได้เป็นอย่างดี
5. แนวคิดการทำแผนชุมชนของโครงการมีความแตกต่างจากรูปแบบเดิมๆ ที่ดำเนินการมา กล่าวคือ เป็นแบบ bottom up เน้นให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการขับเคลื่อนหรือจัดทำแผนด้วยตัวเอง นักวิจัยเป็นเพียงผู้ช่วยวิเคราะห์ให้ชุมชนมีข้อมูลที่ถูกต้อง ครอบคลุมและสอดคล้องกับความเป็นจริงของบริบทชุมชน ทั้งนี้หวังว่ากระบวนการดังกล่าวจะทำให้ชุมชนมีจิตสำนึกและเห็นความสำคัญเรื่องป่าชายเลนมากขึ้น ตลอดจนหวังว่าจะมีกลุ่มองค์กรที่ไม่มีผลประโยชน์ทางการเมืองเข้ามามากขึ้น
6. ประเด็นที่ทำทนายของงานนี้ คือ แผนชุมชน + หลักนิเวศบริการ + พหุวัฒนธรรม โดยเฉพาะเรื่องของศาสนา ที่ต้องใช้หลัก Compromise อย่างมาก เนื่องจากทั้ง 2 ศาสนาอาจจะมีแนวคิดด้านเศรษฐศาสตร์ต่างกัน การผูกโยงเข้ากับนิเวศบริการที่มีมิติเศรษฐศาสตร์จึงไม่ง่ายเท่าชุมชนที่มีสังคมวัฒนธรรมเดียว
7. การทำแผนชุมชนระดับตำบลถือเป็นนิมิตรหมายที่ดีเกี่ยวกับประเด็นการมีส่วนร่วม

อย่างไรก็ตามมีสิ่งที่จะต้องดำเนินการเพิ่มเติมในระยะต่อไปเพื่อความสมบูรณ์ของโครงการฯ ดังนี้

1. ควรกำหนดขอบเขตของนิเวศบริการป่าชายเลนให้ชัดเจน และเพิ่มเติมในประเด็นความสัมพันธ์ของ ป่าชายเลนกับมิติต่างๆให้ชัดเจน
2. เนื้อหาในส่วนของนิเวศบริการป่าชายเลนน้อยเกินไป ควรขยายความและเพิ่มเติมข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับป่าชายเลนให้มากขึ้น
3. ลักษณะพหุวัฒนธรรมมีข้อมูลค่อนข้างละเอียด แต่ขาดการเชื่อมโยงว่าจะนำเข้าสู่การจัดทำแผนชุมชนได้อย่างไร ตลอดจนมีปัญหาอะไรบ้างระหว่างพหุวัฒนธรรม
4. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับบริการทางนิเวศทั้งทางตรงและทางอ้อม ตลอดจนควรมีการจัดทำแผนที่การใช้ประโยชน์บริการทางนิเวศต่างๆเหล่านั้นด้วย
5. อาจจำเป็นต้อง Review งานเพิ่มเติมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเกี่ยวกับ การจัดการฟื้นฟูป่าชายเลน แผนงาน/นโยบายเกี่ยวกับป่าชายเลน เหล่านี้เป็นต้น
6. การใช้กระบวนการ A-I-C เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจจะไม่เหมาะสมเท่าที่ควร ทั้งนี้กระบวนการ A-I-C เหมาะกับการจัดทำแผนมากกว่า
7. ควรแสดงความเชื่อมโยงหรืออธิบายเกี่ยวกับข้อมูลพิกัดจุดสำคัญต่างๆของชุมชนว่าจะไปเกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์บริการนิเวศป่าชายเลนอย่างไร ทั้งนี้หากสามารถผูกโยงข้อมูลพิกัดจุดรายครัวเรือนในประเด็นความสัมพันธ์ของครัวเรือนได้จะเป็นข้อมูลที่น่าสนใจมาก
8. ควรตัดรายละเอียดในประเด็นเงื่อนไขของนิเวศบริการที่ผู้รับบริการเป็นผู้จ่ายออก
9. พื้นที่ตำบลหัวเขาเป็นพื้นที่ที่มีหน่วยงาน องค์กร หรือนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมมาก ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการทำแผนด้วย อาทิเช่น ปตท. มูลนิธิชัยพัฒนา มหาวิทยาลัย โรงเรียน ตลอดจน อบจ. อบต. ดังนั้น นักวิจัยควรศึกษาแผนงานของกลุ่มคนเหล่านี้ด้วย เพราะอาจส่งผลกับแผนชุมชนของโครงการ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับนิเวศบริการป่าชายเลน
10. เพิ่มการทำ time line เกี่ยวกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ควบคู่ไปกับ time line เดิม เพื่อช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ที่สอดคล้องกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น เช่น การบุกรุกพื้นที่ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากร เหล่านี้เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีในส่วนของข้อควรพิจารณา ดังนี้

1. คำว่านิเวศบริการในพื้นที่ตำบลหัวเขา มีมากกว่าเรื่องป่าชายเลน ซึ่งบางนิเวศน่าจะให้บริการขนาดใหญ่หรือมีผลทางเศรษฐกิจมากกว่าป่าชายเลนด้วยซ้ำ อาทิเช่น ท่าเรือขนส่ง โบราณสถาน หัวเขาแดง การท่องเที่ยว เป็นต้น ดังนั้นการทำแผนที่เน้นนิเวศบริการป่าชายเลน อาจทำให้ชุมชนไม่เห็นในส่วนอื่นของนิเวศอื่น

2. เพื่อให้เกิดความยั่งยืน output คือ กติกาที่ต้องให้ระบบดำเนินการได้ด้วยตนเอง แต่ที่ review มายังเห็นในส่วนระบบเศรษฐกิจทางตรงของป้าชายเลนน้อยมาก อาจส่งผลให้การสร้างกติกา (แผนชุมชน) ตามแนวคิดนิเวศบริการทำได้ค่อนข้างยาก
3. เรื่ององค์กรเป็นเรื่องที่ค่อนข้างเปราะบางโดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งของการเมืองท้องถิ่น นักวิจัยจึงควรพึงระวังและควรเน้นทำเฉพาะในเรื่องของข้อมูลจะดีกว่า เนื่องจากกติกาต้องเดินด้วยข้อมูล เพื่อให้ชาวบ้านเห็นข้อมูล เห็นความสำคัญนำสู่แผนการบำรุงรักษา จากนั้นหากมีองค์กรเข้ามาก็ต้องยอมรับกติกาที่ชุมชนตั้งไว้
4. การจัดประชุมหรือการจัดเวทีพูดคุยบ่อยครั้ง อาจทำให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความเบื่อหน่าย โดยเฉพาะหากไม่สามารถสื่อให้เห็นถึงผลที่จะเกิดกับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม
5. ควรให้ความสำคัญกับการประสาน และทำงานร่วมกับภาคอื่นๆด้วย
6. การจัดทำแผนชุมชนให้ยึดหลัก “นิเวศบริการ” ให้ชัด โดยเฉพาะมิติเศรษฐกิจที่คนภายในชุมชน ปล่อยให้คนในชุมชนด้วยกันมากกว่าที่ต้องจ่ายให้ภายนอกพื้นที่ ระบบนิเวศบริการจึงจะยั่งยืนได้ในพื้นที่

❖ ภาพกิจกรรม

สรุปกิจกรรม

“ถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีสู่ชุมชน”

โครงการพัฒนาระบบประเมินสถานการณ์น้ำ เพื่อการเตือนภัยน้ำท่วมในลุ่มน้ำเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา

กิจกรรม “สัมมนาถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยี” โครงการพัฒนาระบบประเมินสถานการณ์น้ำ เพื่อการเตือนภัยน้ำท่วมในลุ่มน้ำเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา จัดขึ้นเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2557 ณ ห้องประชุมเขาน้ำค้าง 2 วิทยาลัยการอาชีพนาทวี อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา มีผู้เข้าร่วม 46 คน ประกอบด้วย ตัวแทนจากส่วนราชการ หน่วยงาน โรงเรียน ตัวแทนชุมชน คณะวิจัย ผู้ประสานงานและเจ้าหน้าที่จากสำนักประสานงานฯ ซึ่งกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีดังกล่าวข้างต้น เป็นกิจกรรมสุดท้ายของโครงการ เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูล อีกทั้งยังเป็นการนำเสนอผลการวิจัยหรือเป็นการคืนข้อมูลให้พื้นที่ได้รับทราบ

เริ่มกิจกรรมด้วยการกล่าวเปิดงาน โดย ผศ.ดร.ไชยวรรณ วัฒนจันทร์ ซึ่งมีใจความสำคัญ คือ “มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และสกว.ได้ร่วมกันสนับสนุนงานวิจัยเพื่อแก้ปัญหาเรื่องน้ำท่วม ซึ่งเป็นปัญหาที่ยากที่จะแก้ไข โดยมีอาจารย์จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์หลายท่านรวมถึงอาจารย์ธนิต เฉลิมยานนท์ ร่วมกันทำงานวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาพื้นที่น้ำท่วมในพื้นที่อำเภอนาทวี จากการถอดบทเรียนในพื้นที่อำเภอนาทวี ซึ่งประสบปัญหาเรื่องน้ำท่วมเช่นเดียวกันกับพื้นที่นาทวี ภายใต้การดำเนินงานโครงการมีการติดตั้งกล้อง CCTV และพัฒนาระบบเตือนภัยน้ำท่วมขึ้น แต่ทั้งนี้คงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการติดตาม และนำข้อมูลมาวางแผน และหามาตรการในการป้องกันต่อไป

ลำดับต่อไปเป็นการนำเสนอผลการศึกษา โดย รศ.ดร.ธนิต เฉลิมยานนท์ ซึ่งมีรายละเอียดโดยสังเขปดังนี้ “ผมและทีมวิจัยได้ทำงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำท่วมและแผ่นดินถล่มจำนวนมาก ในหลายจังหวัด อาทิ จังหวัดนครศรีธรรมราช (อ.สิชล) จังหวัดสงขลา (อ.สิงหนคร อ.หาดใหญ่) สำหรับพื้นที่อำเภอนาทวีได้รับทราบข้อมูลจากพื้นที่ว่าประสบปัญหาทั้งในส่วนของน้ำท่วมและดินถล่ม ซึ่งต้องการได้รับความช่วยเหลือ จึงเป็นที่มาที่ไปของโครงการ ประกอบกับมีงบประมาณจากมหาวิทยาลัย และมีนักศึกษาที่พร้อมจะช่วยเรื่องงานวิจัยจึงได้ลงพื้นที่ อ.นาทิวินำสู่การเขียนข้อเสนอโครงการขอรับการสนับสนุนทุนวิจัย สำหรับกิจกรรมในวันนี้มี 2 ส่วน คือ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเตือนภัยน้ำท่วม ซึ่งผม (รศ.ดร.ธนิต) เป็นผู้บรรยาย กับอีกส่วนคือ ระบบเตือนภัยดินถล่มซึ่งทำการศึกษาที่ อ.คลองทราย

การพัฒนาระบบเตือนภัยน้ำท่วมในพื้นที่อำเภอนาทวี การพัฒนาระบบเตือนภัยไม่ใช่วิธีป้องกันไม่ให้เกิดน้ำท่วมแต่เป็นในเรื่องของระบบเตือนภัยที่จะช่วยให้เกิดการสูญเสียทรัพย์สินและสูญเสียชีวิตน้อยลง ซึ่งมีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้

อำเภอนาทวี เป็นพื้นที่ที่เกิดน้ำท่วมบ่อย และจะทวีความรุนแรงขึ้นในอนาคต ซึ่งมีสาเหตุเนื่องมาจากที่อยู่อาศัยเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ที่สำคัญคือเรื่องของภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศของโลก สภาพภูมิประเทศของกลุ่มน้ำคลองนาทวีรอบๆตลิ่งเป็นพื้นที่ลุ่ม เมื่อฝนตกหนักหรือปริมาณน้ำมากก็จะไหลล้นตลิ่งทั้งสองฝั่ง ประกอบกับมีพื้นที่ป่าเหลือน้อยมาก ประมาณ 10-20% อีก 80% ถูกเปลี่ยนเป็นพื้นที่สำหรับการเกษตร ได้แก่ สวนยางพารา เป็นหลัก ซึ่งรองรับน้ำได้น้อยลง ส่งผลให้น้ำไหลลงสู่คลองเยอะขึ้น ปริมาณน้ำในคลองจึงสูงขึ้น นอกจากนี้ยังมีการสร้างบ้านเรือนติดคลองส่งผลให้น้ำไหลไม่สะดวก เมื่อน้ำขึ้นก็จะไหลเข้าท่วมบ้านเรือนข้างต้น อีกประเด็นคือ อ.นาทวีไม่มีการบังคับใช้ผังเมือง ส่งผลให้ไม่สามารถควบคุมเรื่องการสร้างบ้านเรือน และการใช้ประโยชน์ที่ดินได้ สิ่งต่างๆดังกล่าวข้างต้นล้วนแล้วแต่เป็นสาเหตุทำให้เกิดน้ำท่วมทั้งสิ้น

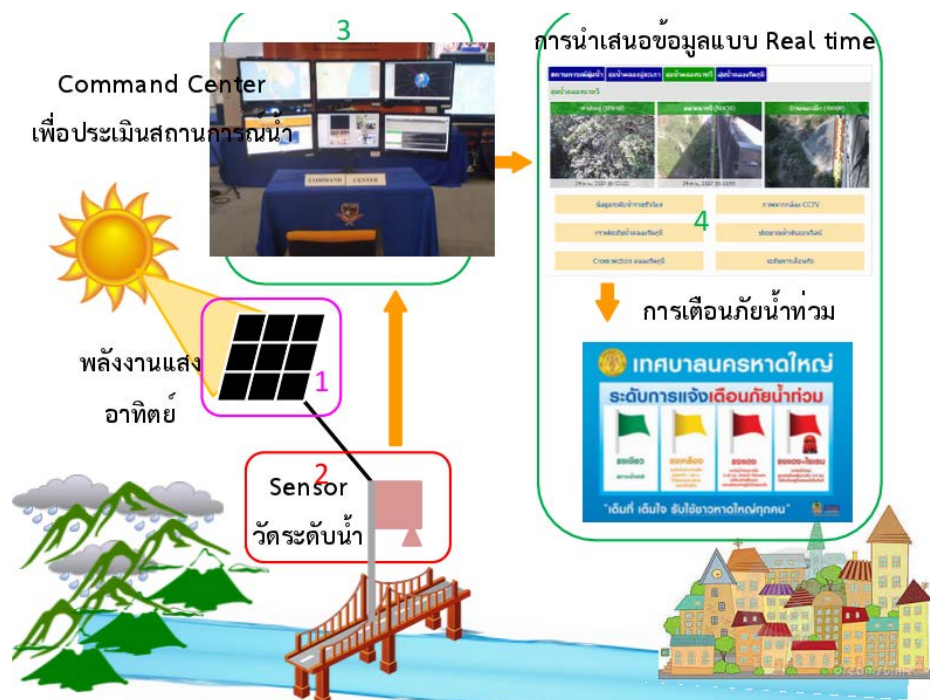
จากการสำรวจลำคลอง พบว่า ลักษณะลำคลองส่วนใหญ่เป็นคลองแคบๆ ซึ่งทางกรมชลประทานเริ่มมีการเข้าไปขุดลอกให้กว้างขึ้นบ้างแล้ว อีกประเด็นที่อยากอธิบายเพิ่มเติม คือ เรื่องภาวะโลกร้อน ซึ่งส่งผลให้หิมะทั่วโลกละลาย ปริมาณน้ำในทะเลเพิ่มขึ้น อุณหภูมิขึ้น เมื่อน้ำอุ่นขึ้นก็จะระเหยง่ายขึ้น เป็นก๊าซได้ง่าย เป็นเมฆได้ง่าย จึงเกิดฝนตกได้มากขึ้น ส่งผลให้เกิดน้ำท่วมได้บ่อยขึ้นในอนาคต ฉะนั้น โจทย์ คือ เราจะรับมือกับภาวะน้ำท่วมฉับพลันได้อย่างไร ซึ่งโดยทั่วไปการรับมือมี 2 วิธี หลักคือ แบบใช้โครงสร้างกับไม่ใช้โครงสร้าง การใช้โครงสร้าง เช่น การสร้างเขื่อน การสร้างกำแพงกันน้ำ ซึ่งใช้งบประมาณค่อนข้างสูง ส่วนวิธีไม่ใช้โครงสร้าง คือ การใช้ผังเมือง เช่น การกำหนดเขตห้ามสร้างบ้าน ห้ามถมที่เป็นต้น ซึ่งอาจเป็นการรื้อถอนสิทธิ์ของเจ้าของที่ดิน อันนำมาซึ่งปัญหาต่างๆ การบังคับใช้ผังเมืองจึงไม่ใช่เรื่องง่าย อีกวิธีที่จะนำเสนอในวันนี้คือ “ระบบเตือนภัย” ซึ่งแปลว่า เรารู้ล่วงหน้าว่าจะท่วมแน่ และเรายินดีให้ท่วมแต่เราขอรู้ก่อน ขอรูล่วงหน้า เพื่อให้สามารถขนย้ายสิ่งของ หรืออพยพได้ทัน อันเป็นการช่วยลดความเสี่ยง เป็นวิธีที่ยอมให้น้ำท่วมแต่จำกัดความเสียหาย ซึ่งวิธีนี้มีค่าใช้จ่ายถูกที่สุด แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ฉะนั้นสิ่งที่จะพูดในวันนี้ก็เกี่ยวข้องกับเรื่องของ “การพัฒนาระบบเตือนภัย” ในพื้นที่อำเภอนาทวี

วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1) เพื่อเก็บข้อมูล และหาความสัมพันธ์ของระดับน้ำกับเวลาโดยการติดตั้งอุปกรณ์วัดระดับน้ำ (Sensor) ในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาคลองนาทวี และลุ่มน้ำย่อยคลองรัตภูมิ
- 2) พัฒนาระบบเตือนภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาคลองนาทวี และลุ่มน้ำย่อยคลองรัตภูมิ เพื่อให้ชุมชนนำไปใช้
- 3) เพื่อสร้างระบบเผยแพร่ข้อมูลน้ำท่า และภาพเตือนภัยบนอินเทอร์เน็ตแบบเวลาจริง (Real Time)

ผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

จากการศึกษาได้ระบบประเมินสถานการณ์น้ำ ที่สามารถบอกได้ว่าน้ำมาจากไหน น้ำขึ้น-น้ำลงอย่างไร ซึ่งสามารถเตือนภัยผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้เลย โดยมีหลักการดังภาพ

จากภาพเมื่อมีฝนตกลงในพื้นที่ น้ำก็จะไหลลงคลองนาทวี ก็จะนำ Sensor ซึ่งเป็นอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ตัวหนึ่ง ไปวัดระดับน้ำที่คลองนาทวี และเอาข้อมูลที่วัดได้ส่งเข้าระบบคอมพิวเตอร์ ระบบก็จะทำการคำนวณออกมาว่า เมื่อฝนตก 10 มิลลิเมตร น้ำจะขึ้นกี่ เซนติเมตร ฝนตก 100 มิลลิเมตรน้ำจะขึ้นกี่เซนติเมตร เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งสามารถประเมินได้ว่าจะเกิดน้ำท่วมหรือไม่ โดยจะมีการโชว์ภาพให้เห็นบนระบบอินเทอร์เน็ต นำสู่การเตือนภัยน้ำท่วม ผ่านรูปแบบธงเขียว-เหลือง-แดง ซึ่งธงเขียว หมายถึง ปลอดภัย ธงเหลือง หมายถึง เตรียมพร้อม ส่วนธงแดง

หมายถึง อพยพ ทั้งหมดนี้เป็นภาพรวมของโครงการ ซึ่งทำการศึกษาทั้งลุ่มน้ำคลองนาทวี แต่ศึกษาเฉพาะจุดหลักๆเนื่องจากหากทำการศึกษาทั้งหมดต้องใช้งบประมาณสูงมาก

๒. สภาพทั่วไปของลุ่มน้ำคลองนาทวี

ลุ่มน้ำคลองนาทวีเป็นลุ่มน้ำที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 3 ของลุ่มน้ำในจังหวัดสงขลา รองจากลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา และลุ่มน้ำสะบ้าย้อย-เทพา มีพื้นที่ประมาณ 1,600 ตารางกิโลเมตร มีความยาวประมาณ 80 กิโลเมตร ฝนที่ตกในลุ่มน้ำนี้ทุกๆเม็ตจะไหลลงคลองนาทวี โดยเดือนที่มีฝนตกหนักที่สุดอยู่ในเดือน พ.ย. คือ ประมาณ 700 มิลลิเมตร ซึ่งจากข้อมูลพบว่าเพียงเดือนพ.ย. เดือนเดียวมีฝนตกเกือบครึ่งหนึ่งของปริมาณฝนตกทั้งปี

๒. การสำรวจคุณสมบัติของคลอง เกี่ยวกับหน้าตัด ความกว้าง ความชัน ความลึก นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือสำรวจระดับความเร็วในการไหลของน้ำ จากนั้นนำมาหาความสัมพันธ์ก็จะทำให้ทราบถึงความสามารถในการระบายน้ำของคลองต่างๆ และรู้ข้อมูลว่าจากต้นน้ำถึงปลายน้ำใช้เวลาเดินทางมากน้อยแค่ไหน

๒. ระบบเตือนภัย : ขั้นตอนการเตือนภัย มีการติด Sensor ไว้บริเวณต้นน้ำ เมื่อน้ำถึงระดับที่ต้องเตือนภัยก็จะส่งสัญญาณไปยังระบบอินเตอร์เน็ตที่เซตไว้ ซึ่งให้หลักการของน้ำหลาก โดยการศึกษาความสัมพันธ์ของต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ กล่าวคือ เมื่อน้ำขึ้นที่ต้นน้ำอีกก็ชั่วโมงน้ำจะขึ้นที่กลางน้ำ อีกก็ชั่วโมงจะขึ้นที่ปลายน้ำ เมื่อทราบข้อมูลเหล่านี้ก็จะสามารถเตือนภัยได้ จากนั้นมาดูว่าจะเตือนภัย ณ จุดไหนบ้าง ซึ่งในที่นี้เลือก 2 ชุมชนใหญ่ คือ ชุมชนตลาดนาทวี และชุมชนตลาดจะนะ โดยใช้ระดับน้ำที่บ้านท่าประดู่ เป็นตัวต้นน้ำ เพื่อดูว่าถ้าน้ำขึ้นที่ท่าประดู่ก็ชั่วโมงน้ำจะขึ้นที่ตลาดนาทวี อีกก็ชั่วโมงน้ำจะขึ้นที่ตลาดจะนะ ซึ่งระยะทางลำน้ำจากท่าประดู่ถึงตลาดนาทวี 15 กิโลเมตร จากตลาดนาทวีไปจะนะ 29 กิโลเมตร จากการเก็บข้อมูลพบว่า หากน้ำขึ้นสูงที่ท่าประดู่จะใช้เวลาประมาณ 4-5 ชั่วโมงในการเดินทางมาถึงนาทวี และใช้เวลา 8-9 ชั่วโมงถึงจะนะ นี่คือข้อมูลที่เราได้ จากนั้นนำข้อมูลมาทำเป็นแผนผังทางเดินของน้ำ มีการติดตั้งสถานีโทรมาตรในพื้นที่อำเภอนาทวี 3 จุด คือ สะพานผูกประดู่ สะพานตลาดนาทวี และสะพานคลองลึก ซึ่งมีอุปกรณ์สำคัญประกอบด้วย

- แผง Solar Cell เพื่อรับพลังงานจากเซลล์แสงอาทิตย์
- Sensor วัดระดับน้ำ ซึ่งส่งสัญญาณลงไปที่วัดความลึกของน้ำ

- กล้อง CCTV หรือ กล้องวงจรปิดที่สามารถมองเห็นภาพจริงในพื้นที่ได้ ซึ่งทั้ง sensor และกล้อง CCTV จะทำงานเสริมกัน

- ระบบรับ-ส่งข้อมูล เข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถดูข้อมูลได้จากที่บ้าน

อย่างไรก็ตาม ณ ขณะนี้ประสบปัญหาคือ กล้อง CCTV ไม่สามารถใช้งานได้ในช่วงกลางคืน จึงอยากขอความอนุเคราะห์เรื่องไฟส่องสว่าง เพื่อให้กล้องสามารถใช้งานได้ 24 ชั่วโมง โดยทุกสถานที่ที่ได้ติดตั้งแล้ว ทางคณะผู้วิจัยได้ประสานงานกับหน่วยงาน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้รับทราบ และช่วยกันดูแลรักษาไม่ให้เกิดการสูญหาย

ในส่วนของการแสดงผลระบบเตือนภัยบนอินเทอร์เน็ต นั้นสามารถแสดงได้หลายรูปแบบ อาทิเช่น ข้อมูลระดับน้ำรายชั่วโมง ราย 15 นาที กราฟระดับน้ำ ภาพจากกล้อง CCTV ในอดีต ภาพถ่าย ซึ่งกรณีของการแสดงผลภาพถ่ายจะบอกรายละเอียดเกี่ยวกับ ระดับน้ำ สถานะ โดยหากรายงานว่าเป็นสถานะปกติก็แสดงเป็นธงสีเขียวขึ้นมาด้วย ซึ่งข้อมูลทั้งหมดที่กล่าวมาทุกท่านสามารถดูรายละเอียดได้จากเว็บไซต์ของศูนย์วิจัยภัยพิบัติทางธรรมชาติภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (www.nadrec.psu.ac.th) จึงอยากให้ทุกคนลองเข้าไปใช้ระบบนี้ดู ซึ่งข้อมูลต่างๆที่ทั้ง 3 สถานีเก็บได้ นักวิจัยจะเก็บไว้ใน server ของศูนย์วิจัยฯ เมื่อครบ 1 ปีก็จะนำข้อมูลมาประเมินว่า ถ้าฝนตก 10 มิลลิเมตร น้ำจะขึ้นเท่าไร ในอนาคตก็จะสามารถทราบได้ว่า ถ้าฝนตกเท่านี้ น้ำจะขึ้นเท่าไร

สุดท้ายก็ต้องขอขอบคุณทางสกว.ที่สนับสนุนงบประมาณ และขอบคุณชลประทานที่ให้ยืมเครื่องมือ ในส่วนของเครื่องวัดระดับน้ำ

ถาม-ตอบ

- นอกจากเรื่องไฟส่องสว่างแล้วทางนักวิจัยต้องการใช้ชุมชนช่วยในส่วนไหนอีกบ้าง...
นักวิจัยชี้แจง ค่าใช้จ่ายมี 2 ส่วน คือ 1) ข้อมูลที่จัดเก็บทั้งหมด เวลาส่งขึ้นระบบอินเทอร์เน็ตต้องเสียค่าใช้จ่ายรายเดือนๆละประมาณ 600 บาท/สถานี รวม 3 สถานีก็ 1,800 บาท ซึ่งขณะนี้ยังพอมีเงินจากงานวิจัยซึ่งยังสามารถจ่ายได้ 2) เครื่องมือตัวนี้เมื่อถึงระยะหนึ่งก็ต้องมีการเปลี่ยนอุปกรณ์บางอย่าง ซึ่งส่วนนี้ก็เป็นค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
- สามารถขยายพื้นที่ในการติดตั้งสถานีโทรมาตรได้หรือไม่ เนื่องจากยังมีอีกหลายพื้นที่ที่เกิดน้ำท่วม จึงอยากให้อัปเดตเพิ่มอีก 1 จุด บริเวณทับช้าง อีกส่วนคือ การ

สร้างฝ่ายปลักปริง ที่ชุมชนมองว่าสร้างผิดที่...**นักวิจัยชี้แจง** มี 2 คำถาม คำถามแรก คือ ติดตั้งเพิ่มได้ไหม อย่างที่แจ้งแล้วว่าหากมีเงินก็สามารถทำได้ครับ แต่ ณ ขณะนี้ เราทำภายใต้งบประมาณของโครงการวิจัย ทั้งนี้หากมีหน่วยงานอื่นๆยินดีสนับสนุน งบประมาณเราก็สามารถทำให้ได้ คำถามที่ 2 เรื่องฝ่ายปลักปริง ขอเรียนตรงๆว่าผม ไม่ทราบเกี่ยวกับที่มาที่ไป แต่เข้าใจว่าทางชลประทานทำเพื่อดันน้ำเข้าไปในพื้นที่ของ เกษตรกร น่าจะใช้เพื่อทำการเกษตรเป็นหลัก

- ไม่แน่ใจว่าวันนี้ได้เชิญทางส่วนราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาในระดับอำเภอมาร่วมด้วยหรือไม่ เนื่องจากมองว่าน่าจะมีหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพหลัก เช่น เทศบาล อำเภอ หรือ อบต. ซึ่งมีงบประมาณเข้ามาาร่วมรับทราบข้อมูลด้วย เพราะทางโครงการได้เข้ามาดำเนินการติดตั้งเครื่องไว้แล้ว ชุมชนเองก็ได้ประโยชน์จึง อยากให้อำเภอหรืออบต.มีส่วนรับผิดชอบบ้าง ทั้งนี้ในการแก้ปัญหาน้ำท่วมที่ทาง ผู้วิจัยบอกว่ามี 3 วิธี นั้นมองว่าในส่วนของ 2 การออกกฎต่างๆเพื่อแก้ปัญหาเรื่องการ ก่อสร้างบ้านเรือน หรือการใช้ประโยชน์ที่ดิน น่าจะสามารถทำได้...**นักวิจัย** ขอขอบคุณ สำหรับข้อ comment ครับ
- การที่ท่านเข้ามาทำโครงการเตือนภัยก็ถือเป็นเรื่องที่ดี แต่งานของท่านต้องใช้ผ่าน ระบบ internet ซึ่งท่านเองก็บอกว่าช่วงที่ฝนตกหนักอยู่ในช่วงเดือน พ.ย.การที่เครื่อง เปิดทุกเดือนก็มีค่าใช้จ่าย จึงเสนอว่าน่าจะเปิดแค่ช่วง 2-3 เดือนที่มีความเสี่ยงในการ เกิดน้ำท่วม แต่หากจำเป็นต้องเปิดเพื่อประเมินเครื่องเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการ ประเมินสถานการณ์น้ำก็อาจจำเป็นต้องเปิดไว้ตลอด...**นักวิจัยชี้แจง** ก็เห็นด้วยกับ การเปิดเครื่องบางช่วงซึ่งอาจจะเป็นในช่วง ต.ค.-ม.ค. ก็ได้ อย่างที่บอกว่าระบบเรา เพิ่งเริ่มจึงอยากลองดูสักปีหนึ่งก่อน เมื่อระบบนี้เราก็อาจจะเปิดแค่ 4 เดือนก็ได้

ข้อสังเกตที่พบ

- หากพิจารณา output ของกิจกรรมนี้จากสัญญาโครงการพบว่า สิ่งที่โครงการคาดว่าจะได้รับ จากการจัดกิจกรรมนี้ คือ 1) มีเครือข่ายชาวบ้านในการเฝ้าระวังเตือนภัย 2) หน่วยงานท้องถิ่น และชาวบ้านในพื้นที่ลุ่มน้ำมีความรู้ความเข้าใจระบบเตือนภัยที่พัฒนาขึ้น แต่มีข้อสังเกตคือ สำนักประสานงานฯ ไม่มั่นใจว่ามีหน่วยงานหรือภาคีที่เกี่ยวข้องกับการนำเครื่องมือไปใช้

ประโยชน์เข้าร่วมในกิจกรรมครั้งนี้หรือไม่ อีกทั้งยังไม่มี การพูดคุยถึงการแต่งตั้งตัวแทนชาวบ้านในการเฝ้าระวังเตือนภัย

- รูปแบบการถ่ายทอดเป็นการบรรยาย ประกอบกับระยะเวลาที่ใช้ในการถ่ายทอดน้อยเกินไป : ควรจัดทั้งวัน และควรมีการนำผู้เข้าร่วมประชุมลงพื้นที่ไปดูจุดที่มีการติดตั้งเครื่องและศึกษาการใช้งานจากตัวเครื่องจริงๆ
- การนำเสนอในบางประเด็นขาดการตรวจสอบข้อมูล อาทิเช่น มีการนำเสนอด้วยภาพ แต่ปรากฏว่าไม่ใช่ภาพของพื้นที่ศึกษา

งานที่ต้องดำเนินการต่อ

- ส่ง (ร่าง) รายงานฉบับสมบูรณ์ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิของโครงการพิจารณา
- ส่งผลการพิจารณาให้ทีมวิจัยปรับแก้ไขรายงานฉบับสมบูรณ์
- ตรวจสอบเล่ม (ร่าง) รายงานฉบับสมบูรณ์ เพื่อส่งข้อเสนอแนะให้ทีมวิจัยปรับเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ โดยยึดรายละเอียดจากสัญญาเป็นสำคัญ
- ประสานงานกับทีมวิจัยเพื่อจัดทำเอกสารต่างๆประกอบการปิดโครงการ อาทิเช่น รายงานสรุปการเงิน แบบสรุปโครงการ คำชี้แจงความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ เหล่านี้เป็นต้น

อัญชลี ทองช่วย....ผู้บันทึก

9 มิถุนายน 2557

❖ ภาพกิจกรรม

รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนา

โครงการ ถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีสู่ชุมชน

**เรื่อง “การพัฒนาระบบประเมินสถานการณ์น้ำ เพื่อการเตือนภัยน้ำท่วม และการประเมินพื้นที่
เสี่ยงภัยดินถล่มและพัฒนาระบบเตือนภัย พื้นที่ลุ่มน้ำนาทวี จังหวัดสงขลา**

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ชื่อหน่วยงาน/ชุมชน
1	นายบุญเลิศ พงษ์จิรภิตติ	ที่ว่าการอำเภอนาทวี
2	นายสหพัฒน์ สวัสดิกุล	เทศบาลตำบลนาทวีนอก
3	นายณัฐวุฒิ ศิริไวย	
4	นายสุรินทร์ ศิริอนันต์	
5	นายสวัสดิ์ อรัญศักดิ์	ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4 (ปลักปลิง)
6	นางสาวธารทิพย์ ศรีสมัย	การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อ.นาทวี
7	นางสาวสุพรรณิ ชัยมาตร	
8	นายประยุทธ์ เขียดเล้าะ	สาธารณสุข อ.นาทวี
9	นางสาวสุจิตรา ศิริวงศ์	
10	นายดนเฒาะ หมัดเล็ม	
11	นายหะหมัด ดันหวัง	โรงพยาบาลสมเด็จพระบรมราชินีนาถ อ.นาทวี
12	นายสุทิพย์ แก้วสุข	
13	นายสนั่น ชายพันธุ์	องค์การบริหารส่วนตำบลขุนตืดหวาย อ.จะนะ
14	นายเล็ก กุ้สมานเกียรติ	
15	นางอัมพร รัตน์ทุ	สำนักงานสาธารณสุข อ.จะนะ
16	รต.ต. ประจวบ หนูดำ	
17	นายนิยม ไกรสนาม	องค์การบริหารส่วนตำบลฉาง
18	นายปิยวรรณ อินทกุล	
19	นายวาสน์ บุญสุวรรณ	ต.นาทวี อ.นาทวี
20	นายคณศ ไผ่พรม	
21	นางเวียน ศิริไวย	ต.คลองทราย อ.นาทวี
22	นายณัฐวิธ สังข์ทอง	
23	นายประสิทธิ์ ปานพรหม	บ้านนาทวี
24	นายมนูญ นวลศรี	
25	นายล้อม นิการมย์	โรงเรียนชุมชนบ้านสะทอน
26	นางจันทรา นวลศรี	
27	นายประยุทธ์ นวลศรี	ต.ฉาง อ.นาทวี

28	นายมานิต นวลศรี	ต.คลองทราย อ.นาทวี
29	นางออง นวลศรี	ต.คลองทราย อ.นาทวี
30	นางสุชาดา สังข์เพชร	ต.คลองทราย อ.นาทวี
31	นางสาวสาวิตรี ทวีลา	ต.คลองทราย อ.นาทวี
32	นายชัยวาณิชย์ เส้นหมุด	ต.นาทวี อ.นาทวี
33	นายดลเฝ้าะ ชะเดหรี	บ้านพลีเหนือ
34	นายก็อลปี ลำเหม	บ้านพลีใต้
35	นางคันสนีย์ ปุรณัน	โรงเรียนศรีนครินทร์
36	นางธัญลักษณ์ สุทธิสว่าง	โรงเรียนสุทธีรัตน์
37	นางโชติรส ศรีระสันต์	ต.ควนลัง อ.หาดใหญ่

หมายเหตุ : รายชื่อที่อยู่ในตารางนำมาจากใบลงทะเบียน ยกเว้นหน่วยงานจากมหาวิทยาลัย

สรุปกิจกรรม นำเสนอผลการศึกษา

โครงการ “การศึกษาการทำแผนชุมชนพหุวัฒนธรรมในการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศบริการป่าชายเลนตำบลห้วยเขา จังหวัดสงขลา”

กิจกรรม “นำเสนอผลการศึกษา” โครงการ “การศึกษาการทำแผนชุมชนพหุวัฒนธรรมในการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศบริการป่าชายเลนตำบลห้วยเขา จังหวัดสงขลา” จัดขึ้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2557 ณ ห้องประชุมเลิศพัฒน์ ชั้น 12 สำนักวิจัยและพัฒนา อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุม 12 คน ประกอบด้วย คณะวิจัย แกนนำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ประสานงานและเจ้าหน้าที่จากสำนักประสานงาน “การวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ภาคใต้ตอนกลาง” เริ่มกิจกรรมด้วยการนำเสนอผลการศึกษา โดยคุณพิไลวรรณ ประพฤติ (หัวหน้าโครงการ) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1) เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศบริการป่าชายเลน ในด้านประวัติศาสตร์ สภาพแวดล้อม ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม
- 2) เพื่อศึกษาข้อมูลของกลุ่มองค์กรชุมชน ในด้านศักยภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา
- 3) เพื่อจัดทำแผนชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศบริการป่าชายเลน

ผลการศึกษา

จากการศึกษา บริบทของชุมชน พบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนห้วยเขาเป็นเนินเขา มีที่ราบริมทะเลเพียง 225,000 ตารางเมตร ซึ่งเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของชุมชน จึงค่อนข้างมีความแออัด เป็นเหตุให้มีการรุกร้าพื้นที่เพื่อสร้างที่อยู่อาศัย แต่อย่างไรก็ตามชุมชนห้วยเขาเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธ ไทยมุสลิม และ ไทยเชื้อสายจีน มีสถาบันทางศาสนาประกอบด้วยวัด มัสยิด วิหารและศาลเจ้าหลายแห่ง มีประเพณีวัฒนธรรมหลากหลายตามความเชื่อของแต่ละศาสนา ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

สำหรับประเด็น การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศป่าชายเลน พบว่า พื้นที่ป่าชายเลนส่วนใหญ่อยู่ในหมู่ที่ 2 ซึ่งเป็นทั้งป่าชายเลนธรรมชาติ และป่าชายเลนที่ปลูกขึ้นมาใหม่ภายใต้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พื้นที่ประมาณ 10 ไร่ ส่งผลให้ป่าชายเลนมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น และเป็นที่น่าสังเกตว่าพื้นที่ที่มีการปลูกป่านั้นเป็นพื้นที่ของชุมชนไทยพุทธ แต่คณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นไทยมุสลิม ป่าชายเลนผืนนี้จึงเป็นเครื่องมือก่อเกิดความสัมพันธ์ทะเลาะความแตกต่างของศาสนา สร้างความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและประชาชนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีความสำคัญ ด้านนิเวศ กล่าวคือ 1) ช่วยป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง 2) เป็นแหล่งไม้ใช้สอย ที่เน้นใช้เพื่อซ่อมแซมเครื่องมือประมงและที่อยู่อาศัย ซึ่งปัจจุบันต้องมีการขออนุญาต และตัดได้ไม่เกิน 10 ต้นต่อครั้ง 3) เป็นแหล่งสมุนไพร เช่น ตาตุ่มทะเล ใช้เป็นยาถ่ายท้อง ทั้งนี้ในปัจจุบันพบสมุนไพรน้อยมากเนื่องจากพื้นที่ป่าชายเลนที่ปลูกใหม่มีลักษณะเป็น “พืชเชิงเดี่ยว” แต่สิ่งที่เห็นชัดเจนหลังจากปลูกป่ามาเป็นเวลา 4 ปี คือ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร โดยเฉพาะ ปลากระบอก ที่เพิ่มปริมาณขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้การใช้ประโยชน์ป่าชายเลนเน้นใช้ประกอบอาชีพประมงเป็นหลัก ซึ่งมีเครื่องมือหลากหลาย อาทิเช่น ไชนัง ไชหนอน

บาม คอกล้อมปลา โพงพาง อวน และกระชังเลี้ยงปลากระพงขาว ซึ่งเป็นอาชีพใหม่ที่เพิ่งขยายเข้ามาในพื้นที่ (เดิมเลี้ยงเฉพาะบริเวณเกาะยอ) ประโยชน์อีกส่วนคือ การให้บริการด้านการศึกษา ที่รองรับสถาบันทางการศึกษา และหน่วยงานภายนอกมากมาย

ทั้งนี้หากพิจารณาในประเด็นประวัติศาสตร์ชุมชนหัวเขาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศบริการป่าชายเลน โดยใช้ time line สามารถแบ่งช่วงเวลาได้เป็น 2 ช่วง คือ 1) ช่วงก่อนมีการตื่นตัวในการฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าชายเลน (ก่อนปี พ.ศ. 2496-2536) ซึ่งมีเหตุการณ์สำคัญๆ กล่าวคือ วิวัฒนาการการจับสัตว์น้ำ วิวัฒนาการการใช้เครื่องมือประมง เริ่มมีการปลูกป่าชายเลนซ่อมแซม ผลที่ตามมาคือ มีภูมิปัญญาในการจับสัตว์น้ำ ภูมิปัญญาในการใช้ประโยชน์จากไม้ในป่าชายเลน 2) ช่วงการตื่นตัวในการฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าชายเลน (พ.ศ.2536-ปัจจุบัน) เหตุการณ์ที่สำคัญคือ เป็นพื้นที่เป้าหมายในโครงการพระราชดำริ มีกิจกรรมปลูกป่าชายเลนอย่างสม่ำเสมอ มีการก่อตั้งชมรมฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชายเลน อีกทั้งสมเด็จพระเทพฯเสด็จปลูกป่าในพื้นที่ ซึ่งผลที่ตามมาคือ มีป่าชายเลนเพิ่มขึ้น ชาวบ้านรับรู้ถึงความสำคัญของป่าชายเลน หน่วยงานต่างๆ เข้ามาในพื้นที่มากขึ้น มีผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำมากขึ้น เหล่านี้เป็นต้น

ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ผลงานที่ออกมายังไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของโครงการมากนัก โดยเฉพาะวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ซึ่งแผนของชุมชนนั้นควรจะต้องสื่อถึง บริบทของชุมชนที่เป็นพหุวัฒนธรรม และสื่อถึงความสัมพันธ์กับบริการจากระบบนิเวศป่าชายเลน
2. จากการศึกษาได้ข้อมูลบริบทชุมชนที่ค่อนข้างละเอียด แต่แผนชุมชนจากงานวิจัยนี้ยังเป็นแผนที่ค่อนข้างกว้างและยังไม่ได้เชื่อมโยงกับข้อมูลบริบทชุมชน ดังนั้น ถ้าจะให้แผนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ควรนำรายละเอียดของการพึ่งพาบริการทางนิเวศแต่ละประเด็นมาพิจารณา เพื่อวางแผนให้ตอบรับการให้บริการนั้นๆ อย่างแท้จริง
3. คณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลไว้เป็นอย่างดี โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลที่สมเหตุสมผล แต่ในส่วนของการสังเคราะห์ข้อมูลให้เป็นความรู้นั้น ผู้วิจัยยังไม่ได้แสดงให้เห็นในรายงานอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำข้อมูลที่เฉพาะเจาะจง ในเรื่องของบริการทางนิเวศของป่าชายเลนมากำหนดแผนที่เฉพาะเจาะจงสำหรับการใช้ประโยชน์บริการนิเวศของป่าชายเลนให้เหมาะสมและยั่งยืน
4. ควรทบทวนงานวิจัย ทฤษฎีหรือแนวคิด เกี่ยวกับการวิเคราะห์ AIC SWOT และ TOWS เพิ่มเติม
5. ควรวิเคราะห์นิเวศบริการป่าชายเลน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่เป้าหมาย (ชุมชนหัวเขา) เนื่องจากในเนื้องานเขียนไว้เฉพาะภาพรวมเท่านั้น ไม่ได้มีการเจาะจงพื้นที่
6. ควรเชื่อมโยงข้อมูลระหว่าง ข้อมูลจากแบบสอบถาม ข้อมูลจากการวิเคราะห์ SWOT และแผนที่ได้ เช่น ชุมชนเสนอให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ในแผนชุมชนระบุเพียงเรื่อง การจัดอบรมมัคคุเทศก์ เป็นต้น
7. ควรตรวจสอบข้อมูล SWOT เนื่องจากพบว่าบางประเด็น อยู่ผิดที่ เช่น เอา W (จุดอ่อน) ไปเป็น T (อุปสรรค) เป็นต้น และพบว่าหลายข้อไม่เกี่ยวกับป่าชายเลน เมื่อจับคู่ TOWS เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์จึงมีข้อผิดพลาด
8. ควรตรวจสอบแผนชุมชนจากพื้นที่และรายงานเพิ่มเติมว่าประเด็นที่ชุมชนต้องการเร่งด่วน คืออะไร
9. ควรทำโครงสร้าง หรือ แผนภูมิ กระบวนการทำแผนชุมชน เพื่อสรุปให้ชุมชนเห็นถึงกระบวนการและนำไปสู่การปฏิบัติได้
10. ข้อมูลในตารางที่ 26 28 34 37 และ 38 ต้องสัมพันธ์กัน เช่น ตารางที่ 26 บอกว่าประมาณ 20% เห็นว่า การบริหารจัดการมีปัญหา แต่ตารางที่ 28 บอกว่า 80% มีปัญหาในการประกอบอาชีพ ดังนั้น

TOWS (ตาราง 34) ควรได้แผนเพื่อแก้ปัญหาเรื่องการประกอบอาชีพด้วย จึงจะทำให้ยุทธศาสตร์หัวข้อ 4.5.2 และ 4.5.3 สัมพันธ์กัน และที่สำคัญคือ โครงการในตาราง 37 38 จะได้ถูกต้องและนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ เป็นต้น

11.ในบทที่ 5 ควรสรุปให้เห็นบริบทของชุมชนที่เน้นถึงการใช้ประโยชน์จากบริการทางนิเวศของป่าชายเลน เช่น ผลผลิตจากการประมงมีสัตว์น้ำชนิดใดบ้างที่ต้องพึ่งพาป่าชายเลนในฤดูกาลหรือช่วงอายุใดของสัตว์น้ำนั้นๆ หรือชาวบ้านคิดเห็นกับป่าชายเลนหรือบริการป่าชายเลนอย่างไรบ้าง และถ้าบริบทของการใช้ประโยชน์ หรือการพึ่งพาบริการทางนิเวศชัดเจน ก็จะทำให้แผนที่ช่วยกันวางไว้นั้น สะท้อนถึงการบริหารจัดการทางนิเวศที่ชัดเจนมากกว่านี้ เป็นต้น

12.ควรมีการบูรณาการแผนชุมชนที่จัดทำขึ้นร่วมกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

13.ควรระวังเรื่องการใช้ Key word เนื่องจาก Key word หลักของงานนี้คือ Ecosystem service แต่ไม่สามารถวิเคราะห์ให้เห็นถึงข้อมูลเกี่ยวกับนิเวศบริการป่าชายเลนได้

14. ควรใช้ประโยชน์จากข้อมูลพิกัดจุดให้มากกว่านี้ เนื่องจากมีข้อมูลที่ค่อนข้างละเอียด

15.ควรจัดเวทีคืนข้อมูลแก่ชุมชนอีกครั้งหนึ่ง

อัญชลี ทองช่วย....ผู้บันทึก

22 ตุลาคม 2557

สรุปกิจกรรม
“นำเสนอรายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ 2”
โครงการ “การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อการผลิตไม้ผลเศรษฐกิจของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกร
ในจังหวัดนครศรีธรรมราช”

กิจกรรม “นำเสนอรายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ 2” โครงการ “การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อการผลิตไม้ผลเศรษฐกิจของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรในจังหวัดนครศรีธรรมราช” จัดขึ้นเมื่อ 16 มกราคม 2558 ณ มีผู้เข้าร่วมประชุม 37 คน ประกอบด้วย คณะวิจัย ตัวแทนเกษตรกร ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ประสานงาน และเจ้าหน้าที่จากสำนักประสานงาน “การการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ภาคใต้ตอนกลาง” เริ่มกิจกรรมด้วยการนำเสนอผลการศึกษาระยะ 6 เดือนที่ 2 โดย รศ.ดร.สมพร ณ นคร (หัวหน้าโครงการ) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1) เพื่อประเมินศักยภาพของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผลในจังหวัดนครศรีธรรมราช
- 2) เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้และการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยในการผลิตไม้ผลภายใต้สภาวะภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง
- 3) เพื่อประเมินผลการเรียนรู้และการพัฒนาของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผลในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการศึกษา

จากการศึกษาความสัมพันธ์ของสภาพภูมิอากาศต่อการออกดอกของไม้ผลเศรษฐกิจ 4 ชนิด ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ในช่วงระยะเวลา 7 ปีที่ผ่านมา (2550-2556) พบว่า สภาพภูมิอากาศมีผลกระทบต่อการออกดอกของพืชในแต่ละปี โดยการออกดอกของพืชทั้ง 4 ชนิด ขึ้นอยู่กับความแห้งแล้งของพื้นที่นั้นๆ เป็นหลัก และในแต่ละปี พบว่า เกิดความแปรปรวนของปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมา จึงทำให้การออกดอกเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพภูมิอากาศ อีกทั้งยัง พบว่า สภาพภูมิอากาศของจังหวัดนครศรีธรรมราช ฝั่งทิศตะวันตกมีปริมาณน้ำฝนลดต่ำลงในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคมของทุกปี จึงทำให้ไม้ผลที่ปลูกในบริเวณนี้ออกดอกในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งแตกต่างกับสภาพภูมิอากาศของจังหวัดนครศรีธรรมราช ฝั่งทิศตะวันออก ซึ่งมีปริมาณน้ำฝนลดต่ำลง 2 ช่วง คือ ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม และช่วง กรกฎาคม - สิงหาคม ส่งผลให้มังคุด และส้มโอที่ปลูกในพื้นที่ดังกล่าวออกดอก 2 ช่วงเช่นเดียวกัน แต่การออกดอกในช่วงที่ 2 (กรกฎาคม - สิงหาคม) ไม่ได้เกิดขึ้นเป็นปกติทุกๆ ปี ในปีที่มีปริมาณน้ำฝนจำนวนมากไม้ผลในพื้นที่นี้จะไม่ออกดอกในช่วงที่ 2

ในส่วนของการเปรียบเทียบการใช้เครื่องมือเก็บเกี่ยวผลผลิตมังคุด 2 ชนิด คือ ไม้จ้ำปา และถุงผ้า พบว่า ไม้จ้ำปามีความสะดวก รวดเร็วในการเก็บเกี่ยว และเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรมากกว่าถุงผ้า แต่เครื่องมือเก็บเกี่ยวแบบถุงผ้าเกิดความเสียหายน้อยกว่าการใช้ไม้จ้ำปา อย่างไรก็ตามในเวทีนำเสนอรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 2 ตัวแทนเกษตรกรได้นำเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นจากท่อ PVC สำหรับใช้เก็บเกี่ยวผลผลิตมังคุดมานำเสนอ ด้วยมองว่าสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เร็วและเกิดความเสียหายน้อย คณะวิจัยจึงขอนำเครื่องมือดังกล่าวไปให้เกษตรกรทดลองใช้เพื่อวิเคราะห์ความพึงพอใจในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวมังคุด ปีการผลิต 2558 ต่อไป

ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ

1. การนำเสนอข้อมูลบางส่วนมีความผิดพลาด ตัวอย่างเช่น ภาพที่ 9 หน้า 181 ในรูป (A) การแสดงกราฟไม่มีตัวเลขในแกนตั้ง ในรูป (B) ให้รายละเอียดไม่ครบถ้วน รูป (C) และ (D) ไม่ระบุว่า เป็นอุณหภูมิสูงสุดหรือต่ำสุด ในภาพที่ 16 หน้า 188 และภาพที่ 22 หน้า 194 ก็เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ควรจัดรูปกราฟโดยรวมให้ตรงกัน และควรเพิ่มเติมรายละเอียดที่สำคัญเพื่อเป็นการอธิบายกราฟ
2. ปรับรูปแบบในการเขียนค่าทางสถิติให้เหมือนกันทั้งเล่ม
3. ก่อนนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องข้องกับกระบวนการ KM มาวิเคราะห์ทางสถิติ (F-test) ควรมีการ transform ข้อมูลก่อน
4. ควรตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เพราะการแสดงผลบางส่วนขัดแย้งกับความเป็นจริง อาทิ เช่น เป็นที่ยอมรับว่าอุณหภูมิในภาคใต้มีแนวโน้มสูงขึ้น แต่จากข้อมูลที่รวบรวมมา เมื่อวิเคราะห์ ผลพบว่า อุณหภูมิบางพื้นที่กลับลดลง ซึ่งแย้งกับความเป็นจริง เหล่านี้เป็นต้น
5. การศึกษาผลกระทบการเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศ เดิมกำหนดต้องใช้ข้อมูลย้อนหลังเพื่อ ประกอบการพิจารณาอย่างน้อย 30 ปี แต่ผลปรากฏว่ามีข้อมูลไม่ครบ 30 ปี ทั้งนี้อาจด้วย ข้อจำกัดของสถานีอุตุนิยมวิทยาของแต่ละพื้นที่ เกี่ยวกับประเด็นนี้จึงควรให้เหตุผลประกอบ เพิ่มเติม อย่างไรก็ตามอิทธิพลของปริมาณน้ำฝนมีผลอย่างมากต่อการออกดอก หากเป็นไปได้จึง ควรมีการเก็บข้อมูลปริมาณน้ำฝนรายปีฯ รายแปลง โดยอาจนำร่องในพื้นที่ที่เป็นแปลงสาธิต เพื่อให้เกษตรกรมีข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำในการผลิตไม้ผลนอกฤดูต่อไป
6. ในส่วนของอุปกรณ์ หรือเครื่องมือสำหรับเก็บผลผลิต (มังคุด) เกษตรกรบางรายมองว่ายังมี เครื่องมือที่ใช้ได้ผล ถือเป็นภูมิปัญญาซึ่งนักวิจัยอาจไม่เคยเห็น ได้แก่การใช้ท่อพีวีซี ซึ่งได้นำมา ให้ที่ประชุมดูเป็นตัวอย่างด้วยแล้วนั้น ถือเป็นอีกทางเลือกหนึ่งแก่เกษตรกร อย่างไรก็ตามการใช้ เครื่องมือขึ้นอยู่กับความถนัดและความชำนาญของผู้ใช้ จึงอยากให้ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ผลิตจาก ท่อพีวีซีดังกล่าวไปขยายผลต่อ
7. ควรมีการประชาสัมพันธ์และขยายผลโครงการให้กว้างขวาง ทั้งถึงทั้งระดับอำเภอ-ตำบล- หมู่บ้าน อีกทั้งควรนำประเด็นเรื่อง “ลม” มาเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาวางแผนการผลิตไม้ ผลนอกฤดูควบคู่กับเรื่องของปริมาณน้ำฝน
8. การจัดกระบวนการเรียนรู้จากแปลงสาธิต ควรมีทีมงานของโครงการ ลงพื้นที่สนามเก็บความรู้ และประเมินผลที่เกิดขึ้นในแปลงสาธิตทั้งก่อนและหลังรับการสนับสนุน ทั้งนี้พบว่าภายใต้การ ดำเนินงานโครงการฯ การเลือกแปลงสาธิตส่วนใหญ่เป็นแปลงที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ด้วยคาดหวังว่าจะมีการพัฒนาแปลงหลังจากได้รับการสนับสนุนจากโครงการแล้ว จึงควรมีการ ประเมินผลจากการดำเนินงานในแปลงสาธิตด้วย

9. ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการออกดอกกับปริมาณน้ำฝน ซึ่งเปรียบเทียบไว้ในรอบ 7 ปี เป็นการศึกษาที่น่าสนใจ แต่ความท้าทายที่ตามมาคือ ผู้วิจัยจะสามารถนำข้อค้นพบไปขยายผล หรือแปลงสู่ภาคปฏิบัติได้อย่างไร
10. การนำกลุ่มที่มีความรู้ไม่เท่ากัน มาร่วมในโครงการฯ เป็นการจับคู่ Matching กันเพื่อถ่ายทอดความรู้ให้แก่กันและกันนั้น ได้ผลจริงหรือไม่ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้างในกลุ่มที่มีระดับความรู้ต่ำกว่า เช่น กรณีชาวสวนเงาะอำเภอลำทะเมนชัย กับ ชาวสวนเงาะอำเภอนครชัยศรี ผลเป็นอย่างไร โดยเฉพาะในแง่ของการนำผลจากการจัดการความรู้ (KM) ไปสู่การเปลี่ยนแปลงในกลุ่มชาวสวนที่มีระดับความรู้ต่ำกว่า ควรอธิบายให้เห็นผลจากการถ่ายทอดความรู้ระหว่างคู่พื้นที่ ในพืชชนิดเดียวกันเพิ่มเติม
11. เทคนิคการทำให้ไม้ผลออกนอกฤดู โดยเฉพาะเงาะนั้นสามารถทำได้ และทำได้ง่ายกว่ามังคุดมาก เนื่องจากใช้อิทธิพลของภูมิอากาศในการกำหนดการออกดอก ภายใต้การดำเนินงานโครงการจึงควรมีแปลงสาธิตเรื่องการผลิตเงาะนอกฤดูในพื้นที่อำเภอนครชัยศรี เนื่องจากในพื้นที่ดังกล่าวยังไม่มี การผลิตเงาะนอกฤดูทั้งนี้หากสามารถทำได้ถือเป็นการใช้งานวิจัยในการพัฒนาการผลิตไม้ผลได้ทันที
12. การผลิตมังคุดนอกฤดูเป็นโจทย์ที่มีความท้าทายมาก ในเบื้องต้นงานวิจัยนี้ยังไม่สามารถนำผลไปสร้างการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วใน “มังคุด” อย่างไรก็ตามพบความพยายามในสวนของ นายวินัย โชติพันธ์ แปลงสาธิต ที่ อำเภอบางบาล จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งนำผลการศึกษาของโครงการฯไปปรับใช้เพื่อผลิตมังคุดนอกฤดูแม้จะยังไม่ได้ผลเท่าที่ควรซึ่งต้องหาความสัมพันธ์ของการออกดอกกับปริมาณน้ำฝนให้ลึกซึ้งต่อไป
13. นักวิจัยควรมีส่วนช่วยในการสร้างระบบภูมิคุ้มกันในการตัดสินใจปลูกไม้ผลแก่เกษตรกรใน จังหวัดนครราชสีมา โดยเฉพาะเรื่องของการพยากรณ์การออกดอกล่วงหน้าอย่างน้อย 1-2 ปี เพื่อลดความเสี่ยงจากการลงทุนของชาวสวน
14. จากการศึกษาเกี่ยวกับเครื่องมือการเก็บเกี่ยวมังคุด พบว่า การใช้ถุงผ้าดีกว่าการใช้ไม้จิ้มฟัน โดยเฉพาะเรื่องของคุณภาพผลผลิตที่เสียหายน้อยกว่า แต่การยอมรับของชาวสวนยังไม่สูง ดังนั้นโครงการฯและฝ่ายส่งเสริม ควรใช้กระบวนการ KM ในการปรับเปลี่ยนหรือยอมรับการใช้ถุงผ้าเก็บเกี่ยวมังคุด ซึ่งเป็นข้อค้นพบจากโครงการ
15. ควรจัดทำเอกสารเทคโนโลยีการผลิตไม้ผลนอกฤดูให้ครบถ้วนทั้ง 4 พืช และสมบูรณ์ สอดคล้องกับกับสภาวะอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป ที่สำคัญต้องคำนึงถึงการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง
16. ควรเพิ่มรายละเอียดเกี่ยวกับ “ข้อค้นพบของผู้วิจัย” ในบทสรุปผู้บริหาร อาทิ จากการศึกษาพบว่า การทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ (KM) บ่อยๆ จะช่วยให้เกษตรกรเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ดีกว่าการจัดประชุมสัมมนา/ อบรม เหล่านี้เป็นต้น
17. ในรายงานฉบับสมบูรณ์ ในส่วนของข้อเสนอแนะจากงานวิจัย ควรเพิ่มรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นวิจัยที่น่าสนใจหรือประเด็นที่ควรทำวิจัยต่อยอด ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักฐานประกอบการขอทุนสนับสนุนงานวิจัยจากสกว.หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

18. หากสามารถดำเนินการได้ควรมีการสอดแทรกองค์ความรู้เรื่องการจออนุสิทธิบัตรแก่เกษตรกรที่สนใจ

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/หน่วยงาน
1	นายโชค นาครัตน์	61/2 ม.7 ต.ท่าจั่ว อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช
2	นางบุญนำ ทองมล	34/2 ม. 7 ต.ท่าจั่ว อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช
3	นางสนธิ ฐัจจำ	61 ม. 7 ต.ท่าจั่ว อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช
4	นางจุฑาทิพย์ นิยมวรรณ	5/2 ม. 7 ต.ท่าจั่ว อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช
5	นายกรวิทย์ นาครัตน์	52 ม. 7 ต.ท่าจั่ว อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช
6	นางวิมล นนทามิตร	5/3 ม. 7 ต.ท่าจั่ว อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช
7	นายสมเจตร ปานมณี	138 ม. 7 ต.ท่าจั่ว อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช
8	นายชลรัก บัวประหลาด	5/1 ม. 7 ต.ท่าจั่ว อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช
9	นายจิต พันธพล	61/1 ม. 7 ต.ท่าจั่ว อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช
10	นางสาวชอบ บัวประหลาด	5 ม. 7 ต.ท่าจั่ว อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช
11	ร.ต. วิจิตร เมืองพรหม	113 ม.5 ต.กรูชิง อ.นบพิตำ จ.นครศรีธรรมราช
12	นายประพันธ์ แดงพรหม	39 ม.9 ต.กรูชิง อ.นบพิตำ จ.นครศรีธรรมราช
13	นายอภิชาติ แพรกสงฆ์	145 ม.3 ต.นาเริง อ.นบพิตำ จ.นครศรีธรรมราช
14	นายวินัย โชติพันธ์	113 ม.5 ต.บ้านเกาะ อ.พรหมคีรี จ.นครศรีธรรมราช
15	นายไสว จิตรพราหมณี	133 ม.7 ต.บ้านเกาะ อ.พรหมคีรี จ. นครศรีธรรมราช
16	นายเฉลียว แก้วธวัชวิเศษ	58/1 ม.4 ต.บ้านเกาะ อ.พรหมคีรี จ. นครศรีธรรมราช
17	นางสาวยุพิน ชูประสูตร	156 ม.5 ต.บ้านเกาะ อ.พรหมคีรี จ. นครศรีธรรมราช
18	นางสุจิตรา ตรีโพพันธ์	134/4 ม.5 ต.บ้านเกาะ อ.พรหมคีรี จ. นครศรีธรรมราช
19	นางสาวจรี หัตถจำนงค์	133 ม. 7 ต. บ้านเกาะ อ. พรหมคีรี จ. นครศรีธรรมราช
20	นายกิจรัตน์ ณ นคร	31/1 ม.15 ต.คลองน้อย อ. ปากพนัง จ. นครศรีธรรมราช
21	นายอิมรอน แสงวิมาน	165 ม. 13 ต.คลองน้อย อ. ปากพนัง จ. นครศรีธรรมราช
22	นายวิรัตน์ สุขแสง	66 ม.15 ต.คลองน้อย อ. ปากพนัง จ. นครศรีธรรมราช
23	ผศ.ดร. ไชยวรรณ วัฒนจันทร์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (อ. หาดใหญ่ จ.สงขลา)
24	นางสาวดวงพร รักขพันธ์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (อ. หาดใหญ่ จ.สงขลา)
25	นางสาวอัญชลี ทองช่วย	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (อ. หาดใหญ่ จ.สงขลา)
26	นางสาวกรกมล ขุนเพชร	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (อ. หาดใหญ่ จ.สงขลา)
27	นางสาวจิราภา บุตรหมั่น	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (อ. หาดใหญ่ จ.สงขลา)
28	รศ. ดร. สายัณห์ สดุดี	ผู้ทรงคุณวุฒิ
29	นายณรงค์ คงมาก	ผู้ทรงคุณวุฒิ
30	นายจกเกษม คงแก้ว	ผู้ทรงคุณวุฒิ
31	นายวิรัตน์ ตรีโชติ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
32	รศ.ดร. สมพร ณ นคร	คณะวิจัย
33	รศ. นพ ศักดิเศรษฐ์	คณะวิจัย
34	ผศ. ทิพาวรรณ ทองเจือ	คณะวิจัย

35	ผศ. จรรย์ ทองเจือ	คณะวิจัย
36	นายเวที วิสุทธิแพทย์	คณะวิจัย
37	นางสาวสุนันทนาถ นุราภักดิ์	คณะวิจัย

อัญชลี ทองช่วย....ผู้บันทึก

23 มกราคม 2558

สรุปกิจกรรม
นำเสนอรายงานความก้าวหน้า
โครงการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมสังคม “สามประสานเพื่อการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้านในเมือง
หาดใหญ่ : ต้นแบบระบบบริการสุขภาพเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย
วันที่ 9 เมษายน 2558
ณ ห้องประชุมเลิศพัฒน์ ชั้น 12 สำนักวิจัยและพัฒนา อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC)
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

กิจกรรม “นำเสนอรายงานความก้าวหน้า” โครงการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมสังคม “สามประสานเพื่อการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้านในเมืองหาดใหญ่ : ต้นแบบระบบบริการสุขภาพเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย” จัดขึ้นเมื่อ 9 เมษายน 2558 ณ ห้องประชุมเลิศพัฒน์ ชั้น 12 สำนักวิจัยและพัฒนา อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุม 10 คน ประกอบด้วย คณะวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ประสานงานและเจ้าหน้าที่จากหน่วยพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม ซึ่งกิจกรรมในวันนี้ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง เริ่มกิจกรรมด้วยการนำเสนอผลการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

โครงการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมสังคม “สามประสานเพื่อการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้านในเมืองหาดใหญ่ : ต้นแบบระบบบริการสุขภาพเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนานวัตกรรมดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในเมืองหาดใหญ่ ผลการศึกษาในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา ประกอบด้วย 2 ประเด็นหลัก คือ 1) กระบวนการสร้างความเข้าใจ และ 2) ผลลัพธ์ของการพัฒนา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

กระบวนการสร้างความเข้าใจ

กระบวนการสร้างความเข้าใจก่อนการพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน ดำเนินการโดยการศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุกับกลุ่มเป้าหมายและครอบครัว ใน 4 ประเด็นใหญ่ๆ ได้แก่ 1) ข้อมูลสุขภาพและระบบบริการสุขภาพที่มีอยู่ในสถานบริการรวมทั้งบริบทของพื้นที่ที่ส่งผลต่อการจัดระบบบริการสุขภาพ 2) นโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องทั้งระดับพื้นที่และระดับจังหวัด 3) แหล่งประโยชน์ในชุมชนและทุนทางสังคม และ 4) บริบททางสังคมและวัฒนธรรม หลังจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 4 ประเด็นดังกล่าวแล้ว จึงได้นำมากำหนดปัญหาและเป้าหมายของการพัฒนาร่วมกัน นำมาซึ่งการออกแบบระบบบริการสุขภาพ 2 ระบบ คือ ระบบการดูแลที่บ้าน (home based care) และระบบการดูแลในชมรมผู้สูงอายุ (center-based care) กับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ 3 ฝ่าย ได้แก่ 1) ภาคบริการสุขภาพ 2) ภาคชุมชน และ 3) ภาคท้องถิ่น ภายใต้เงื่อนไขการสร้างกระบวนการเปลี่ยนแปลง 4 ประเด็นหลัก คือ 1) การออกแบบระบบการแบ่งภาระในการดูแล (Task shifting) 2) การสร้างทีมการดูแล (Mutual aids) 3) การสนับสนุนด้านทรัพยากร (resource development/ allocation) และ 4) การพัฒนานโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม (Public Participation/ Policy)

ผลลัพธ์การพัฒนา

การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการในระยะ 6 เดือนแรกของโครงการ ได้ผลลัพธ์ออกมาใน 2 ประเด็น คือ 3 Product และ 3 Process ซึ่ง 3 Product ได้แก่ 1) หลักสูตรพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุติดเตียงและติดบ้านในชุมชน 2) ระบบการจัดการภาระการดูแลแบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุติดบ้านและติดเตียงในชุมชน (task shifting) และ 3) โปรแกรมการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน ส่วน 3 Process ได้แก่ 1) กระบวนการพัฒนากลุ่มคนที่มีความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุติดบ้าน และติดเตียงในชุมชน 2) กระบวนการพัฒนาเครือข่ายทีมปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุติดบ้านและติดเตียง และ 3) กระบวนการพัฒนาเครือข่าย ชมรมผู้สูงอายุในเขตเมือง

ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ

- 1) ควรเพิ่มเติมรายละเอียดเพื่อแสดงให้เห็นว่า ส่วนใดเป็นผลจากการดำเนินงานโครงการ “การพัฒนาต้นแบบระบบการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านในเขตเมืองหาดใหญ่” ซึ่งเป็นโครงการที่ได้ดำเนินการมาแล้ว ส่วนใดเป็นผลจากงานวิจัยชิ้นนี้ หรือส่วนใดเป็นผลสืบเนื่องมาสู่การขยายผลในโครงการนี้ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้สามารถติดตามได้สะดวกขึ้นควรใช้ลูกศรแสดงความก้าวหน้าเทียบกับแผนงานที่กำหนดไว้
- 2) งานชิ้นนี้เป็นงานวิจัยระดับมหาวิทยาลัย ดังนั้นควรมีความละเอียด ลึกซึ้ง และควรเขียนหรือสกัดออกมาให้ได้ว่า “ความรู้ใหม่” ที่เกิดจากงานชิ้นนี้คืออะไร และจะนำความรู้หรือสิ่งที่พบไปแก้ปัญหาในพื้นที่ได้อย่างไร
- 3) ควรเพิ่มเติมรายละเอียดในแผนการดำเนินงานให้ชัดเจน ให้เห็นถึงการพัฒนานวัตกรรม การดำเนินการแบบสามประสาน
- 4) ควรระบุรายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการ รวมถึงแนบเครื่องมือ ได้แก่ บท/แนวสัมภาษณ์ผู้บริหาร และบท/แนวสนทนาในการดำเนินการกลุ่ม (ในภาคผนวก)
- 5) การจัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม โดยมีผู้เข้าร่วมถึง 67 คน ในครั้งเดียวนั้น ไม่เหมาะสมเท่าที่ควร เนื่องจากด้วยระยะเวลาที่มีจำกัด ผู้เข้าร่วมจะไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างทั่วถึง
- 6) จากเอกสารแนบหมายเลข 1 หน้า 13 นักวิจัยระบุว่า “การวิจัยครั้งนี้แบ่งการศึกษาเป็น 2 ระยะ คือ ระยะเตรียมการ และระยะดำเนินการ แต่ในรายงานไม่ได้เขียนให้เห็นรายละเอียดต่างๆที่สำคัญในหลายประเด็น อาทิ

6.1 ระยะเตรียมการ

- ข้อ 2 คัดเลือกชุมชน 3 ชุมชน ซึ่งจะเป็นตัวแทนของชุมชนเมืองเขตธุรกิจ ชุมชนเมืองที่มีความหนาแน่นและแออัด และชุมชนที่มีบริบททั้งเมือง แต่ในรายงานไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลทั้ง 3 ชุมชน และไม่ได้นำมาใช้ประกอบในการวิเคราะห์ผลที่ได้ซึ่งน่าจะมีประโยชน์ช่วยให้เห็นความต่าง ในการนำมาจัดระบบบริการให้สอดคล้องกับลักษณะของชุมชนได้ชัดเจนมากขึ้น
- ข้อ 4 เตรียมผู้วิจัยภาคสนาม ในรายงานไม่ได้ระบุว่าใคร จำนวนเท่าไร
- ข้อ 6 สืบหาข้อมูลพื้นฐานระบบบริการสุขภาพ และระบบสนับสนุนทางสังคมการดูแลผู้สูงอายุจากการสัมภาษณ์ และศึกษาในเอกสาร ในรายงานมีเพียงข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม แต่ไม่มีข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารเลย
- ข้อ 7 สืบหารายชื่อ ข้อมูลสุขภาพเพื่อทราบจำนวน ประเภท และภาวะการพึ่งพา ในรายงานไม่เห็นข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของผู้สูงอายุ ส่วนข้อมูลภาวะการพึ่งพา มีปรากฏแต่ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

6.2 ระยะดำเนินการ

- ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหากระบวนการการดูแลผู้สูงอายุ การเข้าถึงบริการสุขภาพ และทุนทางสังคม โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านภาคบริการสุขภาพ ด้านภาคชุมชน และด้านภาคท้องถิ่น ไม่มีรายงานข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับเนื้อหาใน 3 ด้านนี้เลย
- 7) ควรปรับปรุงการวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญในระยะเตรียมการ และระยะดำเนินการข้างต้น เพื่อให้ได้เนื้อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับบริบทของชุมชน และศูนย์บริการที่เลือกสรร อันจะทำให้ได้ผลงานที่มีคุณค่า นำไปสู่การปฏิบัติ/พัฒนาได้จริงมากยิ่งขึ้น
 - 8) งานชิ้นนี้จะส่งผลลัพธ์ในเชิงคุณภาพมากยิ่งขึ้น หากสามารถดำเนินการได้ครอบคลุม เนื่องจากระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ มีทั้งองค์ประกอบที่เป็นแนวกว้างและแนวลึก ดังนี้

8.1 แนวกว้าง

- มีขอบเขตตั้งแต่ ผู้สูงอายุที่สุขภาพดี เสี่ยงต่อโรค เริ่มมีโรค พิกการ/ช่วยตัวเองไม่ได้ ในส่วนนี้มีความต้องการ และลักษณะการดูแลที่ต่างกัน
- ลักษณะการดูแลมีตั้งแต่ สนับสนุน ส่งเสริม ป้องกัน และ แก้ไข
- ลักษณะชุมชนขนาดใหญ่ มีความแตกต่างหลากหลาย

8.2 แนวลึก

- มีขอบเขต ตั้งแต่ตัวผู้สูงอายุเอง ครอบครัว ผู้ดูแล ชุมชน ท้องถิ่น และระบบบริการระดับชุมชนถึงโรงพยาบาล
- 9) คณะวิจัยเก็บข้อมูลได้รวดเร็วในระยะแรก กล่าวคือใช้เวลาเพียง 1-2 เดือน (ก.ย. - ต.ค. 57) แต่เมื่อพิจารณาพบว่าขาดการแจกแจงรายละเอียดที่สำคัญ ซึ่งทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลนำมาซึ่งคำตอบที่หลวมๆ ไม่เข้มข้น ทั้งในเชิงวิชาการ และเชิงคุณภาพ อีกทั้งไม่ได้นำบริบทของพื้นที่มาประกอบประกอบอธิบายผลเลย
 - 10) ควรวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้นำให้ถี่ถ้วน ในหลายๆแง่มุม ก่อนที่จะนำเสนอข้อสรุป หรือนำเสนอรูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ต่อคณะผู้บริหารเทศบาลนครหาดใหญ่ ซึ่งจากผลการศึกษา บทที่ 4 ข้อ 2 (หน้า 17 – 21) พบว่าเป็นความเห็นจาก อสม. ผู้ดูแล และจิตอาสาที่เข้าร่วมโครงการเท่านั้น ไม่ปรากฏในส่วนที่เป็นความเห็นของผู้สูงอายุโดยตรงเลย ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมาก และไม่ควรจะขาดหายไป
 - 11) ควรตรวจสอบวัตถุประสงค์การวิจัยให้ชัดเจน เนื่องจาก ในบทที่ 5 หน้า 24 เขียนว่า “การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความร่วมมือของภาคีเครือข่ายชุมชนในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุฯ” แต่ในหน้า 8 ข้อ 1.2 เขียนว่า “เพื่อพัฒนานวัตกรรมในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในเมืองหาดใหญ่”
 - 12) เพื่อให้ได้มาซึ่ง Model ระดับประเทศ ที่สามารถนำไปใช้ในพื้นที่อื่นๆได้ตามความคาดหวัง และเพื่อให้งานชิ้นนี้แตกต่างจากงานของพื้นที่อื่นๆ กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ ควรมี analytical thinking มากกว่านี้
 - 13) รายงานที่นำเสนอยังไม่ตอบคำถามการวิจัย ข้อที่ 1 และ 2 ยังไม่ได้มาซึ่งรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน
 - 14) คณะวิจัยควรตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำเสนอ อีกทั้งในการนำเสนอความก้าวหน้าระยะต่อไป คณะวิจัยควรเข้าร่วมเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยพร้อมเพรียงกัน
 - 15) คณะวิจัยให้ความสำคัญกับการเขียนรายงานน้อยเกินไป
 - 16) ควรแนบแผนงานโครงการในระยะต่อไปโดยละเอียด (ในภาคผนวก) ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเบื้องต้นว่าการดำเนินการ ระยะ 6 เดือนที่ 2 และ 6 เดือนที่ 3 จะได้ผลลัพธ์หรือบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่

อัญชลี ทองช่วย....ผู้บันทึก

20 เมษายน 2558

สรุปกิจกรรม
นำเสนอผลการศึกษา
โครงการ “เครื่องมือการจัดการพื้นที่พรุฉิมพลีอย่างยั่งยืน อ.กระเสสันต์ จ.สงขลา”

กิจกรรม “นำเสนอผลการศึกษา” โครงการเครื่องมือการจัดการพื้นที่พรุฉิมพลีอย่างยั่งยืน อ.กระเสสันต์ จ.สงขลา จัดขึ้นเมื่อ 20 เมษายน 2558 ณ ห้องประชุมเลิศพัฒน์ ชั้น 12 สำนักวิจัยและพัฒนา อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย คณะวิจัย แกนนำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ประสานงานและเจ้าหน้าที่จากสำนักประสานงาน “การวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ภาคใต้ตอนกลาง” เริ่มกิจกรรมด้วยการนำเสนอผลการศึกษา โดยคุณเบญจวรรณ ธีระกุล (หัวหน้าโครงการ) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1) เพื่อศึกษาสถานภาพและคุณค่าของพื้นที่พรุฉิมพลี
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์พื้นที่พรุฉิมพลีอย่างยั่งยืน
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการพื้นที่พรุฉิมพลีอย่างยั่งยืน โดยการผสมผสานงานวิจัยเชิงสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งใช้วิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษา

พรุฉิมพลีจัดเป็นป่าพรุเสื่อมสภาพ ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งพืชและสัตว์ ชุมท้องถิ่นมีการใช้ประโยชน์จากพรุทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรง ได้แก่ การทำประมง การนำไม้เสม็ดไปเผาถ่าน การเก็บหาของป่า เป็นพื้นที่เลี้ยงสัตว์ และเป็นแหล่งน้ำสำหรับการทำนา ส่วนประโยชน์ทางอ้อม คือ เป็นแหล่งกักเก็บน้ำในฤดูฝนเพื่อป้องกันน้ำท่วมพื้นที่เกษตร เป็นแหล่งกักเก็บคาร์บอนที่สำคัญซึ่งช่วยบรรเทาปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นแหล่งอาศัยและเพาะพันธุ์สัตว์น้ำวัยอ่อน จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาของพื้นที่พบว่า ปัญหาหลักคือ ความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ เนื่องจากพื้นที่พรุถูกเปลี่ยนเป็นพื้นที่ทำการเกษตร อันมีสาเหตุจากชุมชนขาดความรู้และจิตสำนึกเกี่ยวกับคุณค่าและประโยชน์ของพื้นที่ป่าพรุ ขาดการบริหารจัดการที่เหมาะสมหรือที่เรียกว่าขาดการใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด รวมถึงขาดการฟื้นฟูพื้นที่พรุที่เสื่อมโทรม ส่งผลให้คุณค่าและการบริการด้านนิเวศที่ได้รับจากพื้นที่พรุฉิมพลีลดลง ดังนั้นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับการจัดการพื้นที่พรุฉิมพลีอย่างยั่งยืนคือ ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับคุณค่าและบทบาทหน้าที่ของพื้นที่พรุฉิมพลี การมีส่วนร่วม และการเจรจาเพื่อสร้างข้อตกลงร่วมกันของชุมชนในการจัดการพื้นที่ดังกล่าว ตลอดจนการปรับใช้นโยบาย/กฎหมายที่เหมาะสม

สำหรับประเด็นแนวทางการใช้ประโยชน์พื้นที่พรุฉิมพลีอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย 3 ประเด็นหลัก คือ 1) การใช้ประโยชน์ผลผลิตจากพื้นที่พรุ ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและคุณค่าด้านอื่นๆ เช่น การทำประมงของชุมชนท้องถิ่นเพื่อยังชีพโดยใช้เครื่องมือประมงพื้นบ้าน การใช้ประโยชน์ไม้เสม็ดโดยร่วมกันกำหนดกติกาการใช้ประโยชน์ เป็นต้น 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวิถีชีวิต โดยการพัฒนาพื้นที่พรุเชิงแสงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับศึกษาธรรมชาติโดยเฉพาะการดูนกและศึกษาระบบนิเวศป่าพรุ 3) การทำการเกษตรในพื้นที่พรุอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมให้เจ้าของพื้นที่ทำการเกษตรในรูปแบบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงระบบน้ำในพื้นที่พรุ เช่น การปลูกไม้เสม็ด เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับเจ้าของที่ดิน ด้วยคาดหวังว่าหากเจ้าของพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้น จะเห็นความสำคัญของพื้นที่พรุฉิมพลีและไม่คิดเปลี่ยนแปลงพื้นที่ไปทำการเกษตรอย่างอื่น

โดยเฉพาะปลูกปาล์มน้ำมัน ในส่วนของแนวทางการจัดการพื้นที่พรุฉิมพลีอย่างยั่งยืน นั้นประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก คือ แนวทางการจัดการและประเด็นร่วม โดยแนวทางการจัดการประกอบด้วย 1) การอนุรักษ์พื้นที่พรุที่มีอยู่ และ 2) การใช้ประโยชน์จากพื้นที่พรุอย่างยั่งยืน และ 3) การฟื้นฟูพื้นที่พรุที่เสื่อมโทรม ส่วนประเด็นร่วมที่เกี่ยวข้องกับทุกแนวทางการจัดการประกอบด้วย 1) องค์กร/สถาบันการจัดการ 2) นโยบาย/กฎหมาย/กฎระเบียบ และ 3) การมีส่วนร่วม โดยที่เครื่องมือด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม คือ การมีส่วนร่วมและการเจรจาสร้างข้อตกลง

ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ

โดยภาพรวม ผลงานที่ได้เป็นงานที่น่าสนใจ เนื่องจากเป็นเรื่องของการจัดการทรัพยากรที่บางส่วนยังเป็นสาธารณะสมบัติ เป็นงานที่มีความยาก นักวิจัยได้ใช้ความอุตสาหพยายามพอสมควร เป็นงานที่ซับซ้อนและต้องเข้าใจถึงความเชื่อมโยงของข้อมูลพื้นที่กับแนวทางการจัดการต้นแบบที่ผู้วิจัยนำมาเป็นแนวทางอ้างอิง อย่างไรก็ตาม จากการนำเสนอการดำเนินงาน แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในการทำงานเป็นอย่างมาก และทีมวิจัยมีความสัมพันธ์อันดีกับพื้นที่ศึกษา แต่เพื่อให้รายงานมีความครบถ้วน สมบูรณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ตรวจสอบคำผิด และการเขียนอ้างอิงท้ายเล่มให้ตรงกับเนื้อหา
2. ควรปรับ abstract โดยแปลให้ครอบคลุมครบถ้วนทุกประเด็นและสอดคล้องกับบทคัดย่อภาษาไทย
3. ปรับบทสรุปผู้บริหาร และบทคัดย่อให้กระชับ แสดงให้เห็นถึงเครื่องมือในการจัดการพื้นที่พรุฉิมพลีที่สอดคล้องและเหมาะสมกับพื้นที่อย่างแท้จริง
4. ควรเพิ่มนิยามศัพท์เฉพาะในบทที่ 1 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำว่า “การจัดการอย่างชาญฉลาด” และ “การจัดการอย่างยั่งยืน” เพื่อจะได้ทราบว่า ผลการศึกษาข้อ 4.3 กับ 4.4 ต่างกันอย่างไร
5. การวิเคราะห์ผลหลายประเด็นยังไม่ชัดเจน บางประเด็นมีข้อผิดพลาด เช่น
 - 5.1 การวิเคราะห์ต้นทุนคงที่ ต้นทุนผันแปร
 - 5.2 ขาดการวิเคราะห์สภาพปัญหาในพื้นที่พรุในหน้า 4-44 ถึง 4-46 หรือการวิเคราะห์แนวทางจาก guidelines ต่างๆ ที่ได้ทบทวนไว้ในบทที่ 2 เพื่อสร้างกรอบการวิจัย
 - 5.3 ขาดการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไข โดยใช้กรอบแนวคิดการวางโครงการแบบเหตุผลสัมพันธ์ (Logical Framework) เพื่อระบุสถานการณ์ปัจจุบันและกิจกรรมที่ควรดำเนินการสำหรับแก้ปัญหาของพื้นที่พรุฉิมพลี ซึ่งระบุอยู่ในสัญญาโครงการ หน้าที่ 9
 - 5.4 ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลสภาพพื้นที่กับแนวทางการจัดการ
 - 5.5 การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยเสนอให้ใช้พันธุ์ปลาในท้องถิ่น/ ควบคุมการใช้สารเคมี/ ใช้วิธีการเพาะเลี้ยงที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย (หน้า 4-85) ซึ่งมองว่าผลการศึกษาควรระบุได้เลยว่าปลาในท้องถิ่น ที่เหมาะสมควรส่งเสริมให้เพาะเลี้ยงคือปลาอะไร เนื่องจากผู้วิจัยมีข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์น้ำ และคุณภาพน้ำของพื้นที่พรุ จึงควรเสนอได้ว่าปลาชนิดใดมีโอกาสพบน้อยหรือใกล้สูญพันธุ์ และควรส่งเสริมการเลี้ยงอย่างไร เพื่อให้ได้ความหลากหลายทางชีวภาพคืนมา อีกทั้งเป็นการเลี้ยงที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย เป็นต้น อย่างไรก็ตามในพื้นที่มีทรัพยากรอีกหลายอย่างที่ผู้วิจัยควรพิจารณา และเสนอเป็นเครื่องมือเพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยไม่ควรยึดติดกับแนวทางต้นแบบ จนลืมนำข้อมูลจริงของพื้นที่ที่มีอยู่ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเอง

- 5.6 การประเมินมูลค่าของพุดำเนินการไม่ครบถ้วน อีกทั้งได้มูลค่าออกมาน้อยมาก อาจเนื่องจากคำนวณเฉพาะการใช้ประโยชน์ทางตรงจาก 39 ครัวเรือนเท่านั้น ประกอบกับยังไม่มี การประเมินมูลค่าทางตรงด้านอื่นๆ จึงไม่ควรเผยแพร่ข้อมูลเนื่องจากจะกลายเป็นแง่ลบ มากกว่าบวก อีกทั้งควรมีข้อมูลการใช้ประโยชน์ทางอ้อมอื่นๆ มาเสริม เพื่อให้มูลค่าโดย ภาพรวมของพื้นที่พุดำเนินการสูงขึ้น
- 5.7 ควรตรวจสอบข้อมูลทางด้านเศรษฐศาสตร์ ทั้งในส่วนของผลที่ได้และการเขียนอธิบายผล เช่น มูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อจะใช้ในอนาคต หน้า 4-68 เป็นต้นไป ผู้วิจัยอธิบายผล การศึกษาว่า “ครอบครัวขนาดเล็กจะเต็มใจจ่ายที่มูลค่า 268 บาท/ปี ซึ่งมากกว่าครอบครัว ขนาดกลางและครอบครัวขนาดใหญ่ เพราะครอบครัวขนาดกลางและขนาดใหญ่อาจจะมี ภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัวเยอะ ทำให้เต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการใช้ประโยชน์ในอนาคตใน มูลค่า/ปีนี้น้อยกว่าครอบครัวขนาดเล็ก หรือ “กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการศึกษาสูงกว่าปริญญา ตรีเต็มใจจ่ายเพื่อการใช้ประโยชน์ในอนาคตในมูลค่า 600 บาท/ปี เนื่องจากทางบ้านอาจมี ฐานะร่ำรวย หรือครอบครัวมีงานการที่มั่นคงมีรายได้ดี และมีความคิดที่ตีมองเห็นถึง ผลประโยชน์ในอนาคตและมีความคิดที่ตีมองเห็นถึงผลประโยชน์ในอนาคต” ซึ่งเป็นการสรุป ตามความคิดเห็นส่วนตัวของผู้วิจัย ไม่ใช่ผลจากการสัมภาษณ์ ทำให้ไม่เห็นความเป็นเหตุเป็น ผลที่แท้จริง
- 5.8 ควรสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากตารางที่ 4-6 ซึ่งมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะคอลัมน์ที่ 7 (สถานภาพในพื้นที่พุดำเนินการ) และ คอลัมน์ที่ 8 (สถานภาพทางการอนุรักษ์)
- 5.9 แผนที่ 4-19 ตาราง 4-13 และ แผนที่ 4-12 ตารางที่ 4-14 มีความน่าสนใจ ควรมีการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม
6. ข้อมูลสถานภาพด้านคุณภาพน้ำ หน้า 4-13 ควรมีการจัดกลุ่มจุดเก็บตัวอย่าง เช่น จุดน้ำเข้า จุดน้ำออก พื้นที่ขอบพรุ พื้นที่กลางพรุ เป็นต้น
7. ตารางที่ 4-7 4-8 และ 4-9 ควรเพิ่มคอลัมน์ สถานภาพในพื้นที่พุดำเนินการ
8. ตาราง 4-23 ควรมีรายละเอียดข้อมูลสัดส่วนระหว่างการใช้ประโยชน์/ การจำหน่าย และควรบอก จำนวนครัวเรือนที่จับปลาแต่ละชนิดด้วย
9. ควรเปรียบเทียบข้อมูลสถานภาพด้านชีวภาพของพื้นที่พุดำเนินการกับพื้นที่พรุอื่นๆ หลายๆ แห่ง เพื่อจะได้เห็นว่า พุดำเนินการมีความสำคัญมากเพียงใด
10. ควรนำเสนอข้อมูลการใช้ประโยชน์ : สัดส่วนการใช้ประโยชน์เพื่อการบริโภค และการจำหน่าย จำนวนครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์แต่ละชนิด
11. แนวทางที่นำเสนอหลายแนวทางเป็นแนวทางที่น่าสนใจ แต่ควรมีการระบุผู้ที่ควรจะเป็น actor ในการปฏิบัติตามแนวทางเหล่านั้นให้ชัดเจน เพื่อให้แนวทางที่เสนอไว้ถูกนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง
12. ข้อมูลหลายประเด็นน่าสนใจแต่ไม่มีข้อมูลเชิงปริมาณที่ชัดเจน เช่น จำนวนหรือสัดส่วนการ ประกอบอาชีพของคนในชุมชนที่ศึกษา ซึ่งหากมีจะช่วยให้เห็นภาพการพึ่งพาคุณค่าประโยชน์จาก พื้นที่พรุ หรือนำไปวิเคราะห์การไม่เห็นคุณค่าของพื้นที่พรุได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
13. รายละเอียดอื่นๆ ตามที่ผู้ทรงเสนอแนะไว้ในเล่ม (ร่าง) รายงานฉบับสมบูรณ์

อัญชลี ทองช่วย....ผู้บันทึก

24 เมษายน 2558

สรุปกิจกรรม
นำเสนอรายงานความก้าวหน้า
โครงการ “การจัดการความมั่นคงทางอาหารจังหวัดสงขลา”
วันที่ 19 พฤษภาคม 2558
ณ ห้องประชุมเลิศพัฒน์ ชั้น 12 สำนักวิจัยและพัฒนา อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC)
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

กิจกรรม “นำเสนอรายงานความก้าวหน้า” โครงการ “การจัดการความมั่นคงทางอาหารจังหวัดสงขลา” จัดขึ้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2558 ณ ห้องประชุมเลิศพัฒน์ ชั้น 12 สำนักวิจัยและพัฒนา อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย คณะวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ประสานงานและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานพันธมิตรมหาวิทยาลัยกับสังคม ซึ่งมีโครงการเข้าร่วมนำเสนอจำนวน 2 โครงการ รายละเอียดดังนี้

❶ โครงการ “รูปแบบการจัดการความมั่นคงทางอาหารในพื้นที่ชุมชนชายฝั่งขนาดเล็ก : กรณีศึกษาชุมชนบูโบย ตำบลแหลมสน อำเภอละงู จังหวัดสตูล” ซึ่งมี ผศ.ดร.เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี สังกัดคณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นหัวหน้าโครงการ

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารของชุมชนด้านความเพียงพอและการเข้าถึงอาหารของชุมชน
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความมั่นคงทางอาหารของชุมชน
- 3) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการความมั่นคงทางอาหารของชุมชน

ผลการศึกษา

จากการศึกษาบริบทของชุมชน พบว่า ชุมชนบูโบยตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลของจังหวัดสตูล มีประชากร 1,039 คน หรือ 271 ครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามและประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านมายาวนานหลายร้อยปี แหล่งอาหารที่มาจากธรรมชาติจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อชุมชน ความมั่นคงทางอาหารของชุมชนประมงพื้นบ้านจึงขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของฐานทรัพยากรชายฝั่งและทะเล เนื่องจากเป็นทั้งแหล่งอาหารและแหล่งรายได้หลักของครัวเรือน โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 78.75 พึ่งพาและได้รับอาหารจากแหล่งธรรมชาติ แสดงให้เห็นว่าชุมชนสามารถเข้าถึงทรัพยากรได้อย่างสะดวกและเข้าถึงได้ตลอดเวลา แต่ในอีกมุมหนึ่งการพึ่งพาธรรมชาติเพื่อเป็นแหล่งอาหารที่ค่อนข้างสูงเช่นนี้บ่งบอกถึงความเสี่ยงต่อความมั่นคงทางอาหารในอนาคตหากทรัพยากรทางทะเลมีการเปลี่ยนแปลงไป ดังจะเห็นได้จากเสียงสะท้อนที่ว่า “ปีนี้เป็นปีแรกที่จำนวนสัตว์น้ำที่จับได้ลดลงอย่างมาก” แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาและลงพื้นที่สำรวจ พบว่า สัตว์น้ำที่จับได้มีปริมาณและความหลากหลายของชนิดค่อนข้างสูง ซึ่งนอกจากจะเพียงพอสำหรับบริโภคในครัวเรือนแล้วยังสามารถส่งขายนอกชุมชนและต่างประเทศ สามารถสร้างรายได้ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นในมิติของการมีอยู่จึงค่อนข้างมั่นใจว่าชุมชนบูโบยมีอาหารบริโภคอย่างเพียงพอ ส่วนประเด็นการเข้าถึงนั้นจากการศึกษาและจัดทำปฏิทินกิจกรรมพบว่า ชุมชนบูโบยสามารถเข้าถึงทรัพยากรได้ตลอดเวลาทุกฤดูกาล

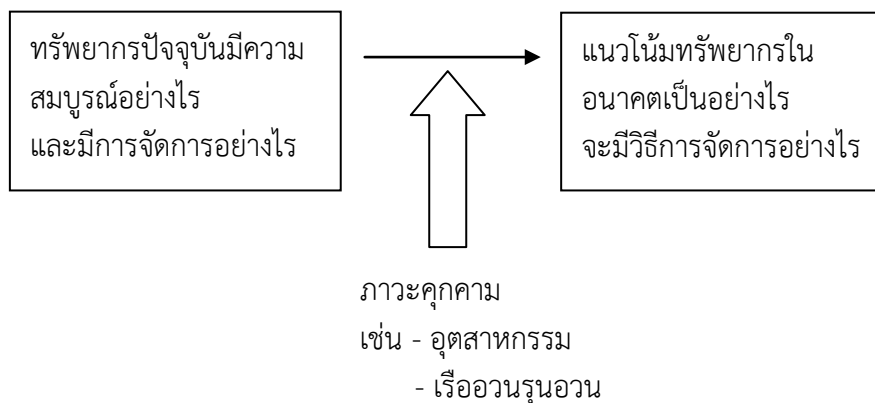
นอกจากนี้ยังพบว่าจากการทำประมงมายาวนานหลายร้อยปี ชาวบ้านมีทักษะ มีความรู้ และความชำนาญอีกทั้งมีภูมิปัญญาเกี่ยวกับแหล่งที่อยู่ของอาหาร ภูมิปัญญาการจับสัตว์น้ำ และภูมิปัญญาด้านการใช้เครื่องมือในการหาอาหาร ซึ่งเมื่อดูจากแผนที่การวางเครื่องมือพบว่า แทบจะทุกบริเวณในท้องทะเลของชุมชน

สามารถจับสัตว์น้ำชนิดใดชนิดหนึ่งด้วยเครื่องมือใดเครื่องมือหนึ่งได้ทั่วทั้งบริเวณ ที่สำคัญเน้นเป็นเครื่องมือที่ช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรสัตว์น้ำ

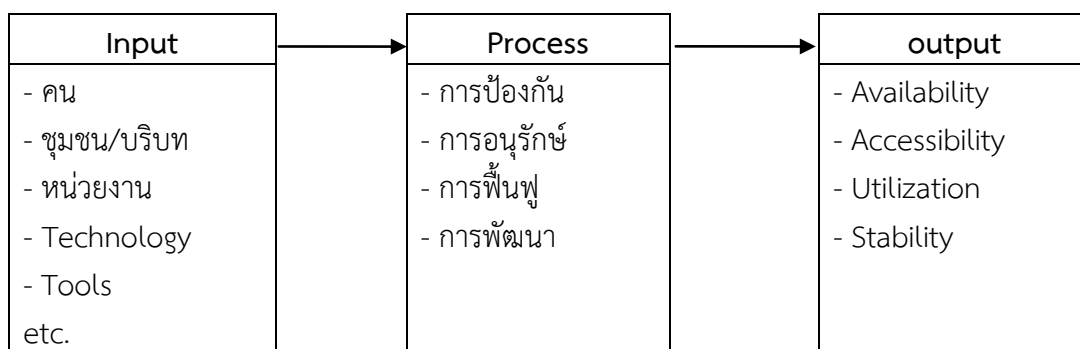
ในส่วนของผลการศึกษาศาภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง พบมีประเด็นที่สำคัญหลายประการที่สามารถนำไปสู่การวิเคราะห์เชื่อมโยงกับประเด็นความมั่นคงทางอาหาร อาทิ ร้อยละ 77.5 มีอายุระหว่าง 21-60 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยแรงงาน สะท้อนว่าคนในชุมชนส่วนใหญ่ยังมีกำลังแรงงานที่จะสามารถประกอบอาชีพหรือหาอาหารหล่อเลี้ยงครอบครัวและส่งขายต่อได้อยู่ จึงไม่น่าจะมีปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ร้อยละ 93.75 นับถือศาสนาอิสลาม ข้อมูลในส่วนนี้สามารถโยงถึงสิทธิในการทำมาหากินที่ชุมชนแบ่งปันอยู่ร่วมกันมากกว่าร้อยละปีโดยไม่มีข้อขัดแย้งในการหาอาหารร่วมกัน ในส่วนของระยะเวลาเฉลี่ยที่อาศัยอยู่ในชุมชนเท่ากับ 46 ปี ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชนใกล้เคียงกับอายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างหมายความว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนมาตั้งแต่เกิด มองในแง่ของประสบการณ์เกี่ยวกับการหาอาหารก็น่าจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้รู้จักสภาพแหล่งอาหารและทรัพยากรต่างๆ รวมถึงวิธีการให้ได้มาซึ่งอาหารเป็นปกติ และอาจจะหมายความว่าโดยนัยได้ว่า การที่สามารถพึ่งพาอาหารมาได้อย่างยาวนาน น่าจะบ่งบอกถึงวิธีการในการจัดการแหล่งอาหารบางอย่างที่ทำให้มีความยั่งยืนมาจนถึงปัจจุบัน เหล่านี้เป็นต้น

ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ

- 1) ควรเพิ่มหรือเขียนโจทย์และ finding ที่จะได้ให้ชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องรูปแบบการจัดการความมั่นคงทางอาหาร

- 2) ควรเพิ่ม นิยามรูปแบบการจัดการความมั่นคงทางอาหารให้ชัดเจนมากขึ้น เช่น

- 3) ในงวดที่ 1 ต้องได้ข้อมูลด้าน supply ซึ่งมีรายงานชนิดที่พบใน 6 แหล่ง แต่ food security ต้องคำนึงถึงปริมาณที่มีและที่ต้องการบริโภคด้วย การรายงาน “ปริมาณ” ควรบอกด้วยว่าได้ข้อมูลมาอย่างไร โดยเฉพาะเมื่ออาหารมีเงื่อนไขของฤดูกาลด้วย (การสอบถามมีการยืนยันความถูกต้องอย่างไร) ข้อมูลที่เป็นปริมาณการจับ คือ Accessibility มันมากหรือน้อยกว่า regeneration rate เพราะภาพในรายงานดูเหมือนจะมี surplus ด้านปริมาณจนดูเหมือนมีมูลค่าทางเศรษฐกิจเป็นบวก
- 4) Food security ในมิติชุมชน คือ การเข้าถึงอาหารของ “ทุกคน” ไม่ใช่ปริมาณรวมของทั้งชุมชน เราจะทราบข้อมูลนี้ได้อย่างไร
- 5) ข้อมูลด้าน supply มีลักษณะเป็น seasonal การได้ข้อมูล ณ ขณะนี้อาจไม่ได้หมายความว่าเป็นตัวแทนทั้งปี อีกทั้ง 10-20 ปีข้างหน้าสภาพสังคมจะเป็นอย่างไร แนวโน้มสถานการณ์ระยะต่อไปเป็นอย่างไร มีผลต่อความมั่นคงทางอาหารอย่างไร ควรเพิ่มเติมข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นเหล่านี้ด้วย
- 6) ควรมองมิติอื่นประกอบด้วย เพราะขณะนี้ focus ในส่วนของอาหารทะเล อาจจะต้องมองถึงนาข้าว พืชผัก ผลไม้ ปศุสัตว์ด้วย และขณะเดียวกันควรให้ความสำคัญกับบริบทชุมชน เช่น ความเป็นมุสลิม (จะหยิบความโดดเด่นนี้มาอธิบายได้อย่างไร) เป็นต้น และควรคำนึงถึง วิถีชีวิตของชุมชนที่จะเปลี่ยนไปจะกระทบต่อ ความมั่นคงทางอาหารอย่างไร
- 7) ควรพิจารณาใช้ concept เศรษฐศาสตร์ เพื่อ normalize ระหว่าง demand และ supply ที่ใช้อธิบาย food security ความมั่นคงทางอาหาร คือ Availability + Accessibility มีมูลค่า B1 แต่ local resume ไม่ตอบ Utilization เพราะขาดความหลากหลาย เมื่อศึกษา flow ในคำถามที่ 3 เราจะทราบ B2 ที่ใช้ซื้ออาหารจากข้างนอก (เช่น ข้าว) ดัชนี food security จึงอธิบายได้จาก surplus ของ $B1 > B2$ ส่วน Stability หมายถึง sustainability คือ $renew > harvest$ rate หากใช้ concept นี้ก็จะตอบโจทย์ Stability ได้ อย่างไรก็ตามแม้ว่า มี surplus ทางเศรษฐศาสตร์ แต่ทัศนคติของชุมชนอาจให้ความสำคัญด้านอาหาร-ร่างกาย น้อยกว่าสิ่งอื่น ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ utilization ที่ไม่สมดุลในคนรวย (กินอาหารไม่ครบหมู่) ดังนั้น ชุมชนต้องเข้าใจเรื่อง Utilization ในด้านสุขภาพกายด้วย
- 8) งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นงานรูปแบบ ประกอบกับจำนวนประชากรมีเพียง 260 ครัวเรือน การเก็บข้อมูลจึงควรเก็บทั้ง 260 ครัวเรือนเพื่อลด error gap
- 9) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70) เป็นผู้หญิงจึงควรระวังเรื่อง genius bias
- 10) แผนที่ทรัพยากร ควรระบุแหล่งอาหารอย่างอื่นด้วย
- 11) ในระยะต่อไปควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูล
- 12) ตัวชี้วัดที่น่าสนใจ คือ เรื่องค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหาร ซึ่งต้องลงไปเก็บข้อมูลว่ามีค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง

๒ โครงการ “แนวทางการจัดการความมั่นคงทางอาหารเชิงเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนและชุมชนในพื้นที่อำเภอเมืองและอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา” ซึ่งมี ผศ.ดร.ชัยรัตน์ จุสปาโล สังกัดคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เป็นหัวหน้าโครงการ

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารเชิงเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนและชุมชน ในพื้นที่อำเภอเมืองและอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา
- 2) เพื่อประเมินการจัดการความมั่นคงทางอาหารเชิงเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนและชุมชน ในพื้นที่อำเภอเมืองและอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา
- 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเสี่ยงหรือความไม่มั่นคงทางอาหารเชิงเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนและชุมชน ในพื้นที่อำเภอเมืองและอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา
- 4) เพื่อหาแนวทางการจัดการความมั่นคงทางอาหารเชิงเศรษฐกิจและสังคมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่อำเภอเมืองและอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

ผลการศึกษา

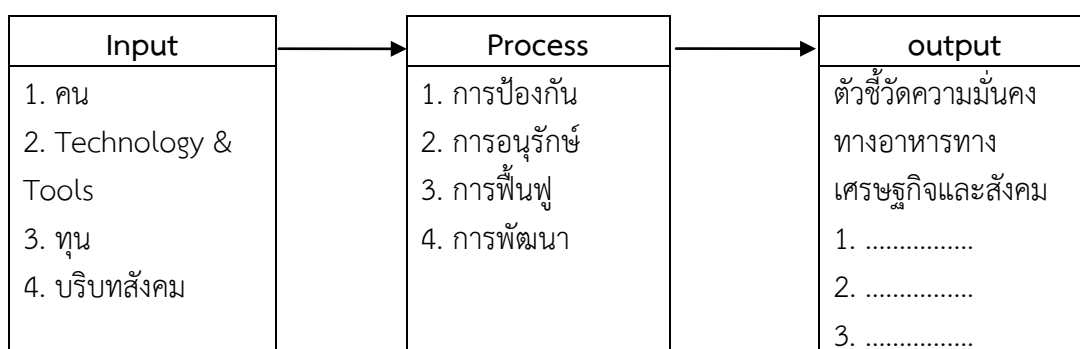
จากการศึกษาสถานการณ์ และการประเมินการจัดการความมั่นคงทางอาหารเชิงเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนและชุมชนในพื้นที่อำเภอเมืองและอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ใน 4 มิติ พบว่า ในพื้นที่ชุมชนบ้านอ่างทองและคลองโหนด ต.ทุ่งหวัง อ.เมือง จังหวัดสงขลา แต่ละครัวเรือนมีอาหารเพียงพอสำหรับการบริโภค เนื่องจากพื้นที่เป็นแหล่งผลิตอาหารได้ส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะข้าว ส่วนในประเด็นการเข้าถึงอาหาร ชุมชนเข้าถึงแหล่งอาหารตามธรรมชาติได้น้อยลงเนื่องจากระบบนิเวศของพื้นที่เปลี่ยนแปลงไป การเข้าถึงแหล่งอาหารส่วนใหญ่ได้จากระบบตลาด โดยเฉพาะตลาดนัดตอนเย็นของชุมชน ในส่วนของการใช้ประโยชน์จากอาหาร การบริโภคอาหารมีความครบถ้วนตามหลักโภชนาการ และมีความมั่นใจเนื่องจากเป็นผู้ปรุงอาหารเอง ประกอบกับวัตถุดิบที่นำมาใช้ปรุงอาหารส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบในท้องถิ่น ทั้งนี้ชุมชนมีเสถียรภาพด้านอาหารในแง่การซื้อขาย แลกเปลี่ยนอาหารทั้งที่ผลิตได้ภายในชุมชน และนำเข้ามาจากภายนอกชุมชนซึ่งอยู่ใกล้เคียง ในส่วนของพื้นที่ชุมชนตลาดใต้-บ้านกลาง และชุมชนทุ่งออก ตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ชุมชนสะท้อนว่าการมีอาหารเพียงพอหรือไม่ขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจ โดยเฉพาะรายได้ที่มาจากการทำสวนยางพารา ซึ่งส่วนใหญ่ถือว่ามีอาหารเพียงพอสำหรับการบริโภค การเข้าถึงอาหารเน้นไปที่แหล่งอาหารจากระบบตลาดและร้านค้าในชุมชนเป็นหลัก เนื่องจากระบบนิเวศของพื้นที่ไม่เอื้ออำนวย ในส่วนของการใช้ประโยชน์จากอาหาร การบริโภคอาหารค่อนข้างครบถ้วนตามหลักโภชนาการ และค่อนข้างมีความมั่นใจในอาหารที่บริโภคเนื่องจากส่วนใหญ่เป็นผู้ปรุงอาหารเอง แต่มีในส่วนของพืชผักบางชนิดที่ไม่ค่อยมั่นใจในความปลอดภัย เช่น ผักคะน้า กะหล่ำ ทั้งนี้ชุมชนมีเสถียรภาพด้านอาหารในแง่การซื้อขาย แลกเปลี่ยนอาหารซึ่งส่วนใหญ่นำเข้ามาจากภายนอกชุมชนซึ่งอยู่ใกล้เคียง

ส่วนผลการศึกษาดูงานที่ชุมชนบ้านโกงน้ำ จังหวัดพัทลุง พบว่า บ้านโกงน้ำ จังหวัดพัทลุง สร้างชุมชนจนเข้มแข็งจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน กลายเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองที่มีความมั่นคงทางอาหารทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน กล่าวคือ ห่วงโซ่อาหารภายในหมู่บ้านมีเพียงพอต่อการบริการบริโภค โดยเฉพาะข้าว พืชผัก สัตว์ปีก ปลา และผลไม้ต่างๆ โดยอาศัยหลักเหตุผลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เกิดกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอาหารเพื่อการบริโภคส่วนที่เหลือก็นำไปจำหน่าย เกิดศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์สาธิตการตลาด สหกรณ์การยาง โรงงานผลิตปุ๋ยชีวภาพ และกลุ่มองค์กรต่างๆ นอกจากนี้ในระดับครัวเรือนยังมีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย มีการเลี้ยงสัตว์และปลูกผักไว้กินเองซึ่งกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ล้วนส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนทั้งสิ้น จึงมองว่าพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 พื้นที่สามารถนำมา

ประยุกต์ใช้กับพื้นที่ของตนเองได้ และนำสู่การพัฒนาแนวทางการจัดการความมั่นคงทางอาหารที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ต่อไป

ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ

- 1) ผู้วิจัยควรวางกรอบการเขียนรายงานใหม่ เพื่อให้อ่านง่าย และควรตัดประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานออก อย่างไรก็ดีตามหากนักวิจัยมองว่าหลายประเด็นมีความสำคัญสามารถเขียนเป็นบทสรุปผู้บริหาร (ความยาวประมาณ 10 หน้า) ได้
- 2) ในรายงานมีการนำเสนอ 3 เรื่อง คือ 1. การให้ความหมายเรื่องความมั่นคงทางอาหาร 2. สถานการณ์ความมั่นคงทางอาหาร และ 3. ผลการเรียนรู้บ้านโกงน้ำ แต่ผู้วิจัยไม่สามารถเขียนเชื่อมโยงให้เห็นความเกี่ยวข้องกันในรายงาน
- 3) ข้อสรุปในวัตถุประสงค์ข้อ 2 เรื่องประเมินการจัดการความมั่นคงทางอาหารเชิงเศรษฐกิจและสังคมฯ ยังไม่ชัดเจน ไม่สามารถบอกได้ว่าประเมินแล้วการจัดการหรือความมั่นคงทางอาหารของพื้นที่เป็นอย่างไร ตัวอย่างเช่น พื้นที่ ต.ปริก อ.สะเดา “ความมั่นคงทางอาหารขึ้นอยู่กับราคายางพารา” ประเด็นคือเขาจัดการเรื่องการกินอย่างไร เมื่อราคายางพาราเปลี่ยนไป เขาให้ความสำคัญกับอาหารเป็นลำดับที่เท่าไรในการตัดสินใจใช้เงินเมื่อราคายางพาราลดลง เป็นต้น
- 4) ความมั่นคงทางอาหารเชิงสังคมหมายถึงอะไร ชาวบ้านมีนิยามใหม่ ตามที่กล่าวในรายงานน่าจะเป็นค่านิยมของความมั่นคงเชิงนิเวศมากกว่า (เช่น มีปลาในนา ในลำคลอง) ดังนั้นควรให้นิยามความมั่นคงทางอาหารเชิงเศรษฐกิจและสังคมให้ชัดเจน และควรระบุว่ามิติชีวิตอะไรบ้างทั้งนี้ควรมีการเปรียบเทียบค่านิยมของชาวบ้านกับชุมชนอื่นที่เคยให้ไว้จากการ literature review
- 5) ควรทบทวนเอกสารเพิ่มเติม โดยเฉพาะเรื่องการจัดการความมั่นคงทางอาหาร/ ความมั่นคงทางอาหารเชิงเศรษฐกิจและสังคม
- 6) ควรปรับ conceptual framework ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยควรวางกรอบแนวคิด ดังนี้

- 7) ควรพยายามสกัดปรากฏการณ์ที่ได้จากการเก็บข้อมูลหรือบทเรียนในพื้นที่ ออกมาให้อยู่ในกรอบแนวคิดที่วางไว้
- 8) ควรวิเคราะห์ออกมาให้ชัดเจนว่า ระหว่างความมั่นคงทางอาหาร กับลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมอะไรเป็นตัวแปรต้น อะไรเป็นตัวแปรตาม
- 9) finding สุดท้ายของงานนี้คืออะไร และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ควรเขียนว่าจะใช้ finding ไปทำอะไร

- 10) พื้นที่ศึกษาทั้ง 2 พื้นที่ มีสภาพสังคมแตกต่างกัน ผลการศึกษาจากทั้ง 2 พื้นที่จึงสามารถนำมาสังเคราะห์เปรียบเทียบกันได้ โดยในพื้นที่ ต.ปริก อ.สะเดา ประชากร 90% ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา ซึ่งมองว่าน่าจะมีความมั่นคงทางอาหารเชิงเศรษฐกิจ ส่วน ต.ทุ่งหวัง อ.เมือง น่าจะมีคำตอบเรื่องความมั่นคงทางอาหารเชิงสังคม อย่างไรก็ตาม ต.ทุ่งหวัง ถือว่ามีความน่าสนใจเนื่องจากมีทั้งเรื่องของนิเวศ เศรษฐกิจ และสังคม ดังนั้นจึงควรสังเคราะห์ประเด็นเหล่านี้ออกมาให้ชัดเจน
- 11) สิ่งที่ควรพึงระวัง คือ เมื่อดำเนินการถึงวัตถุประสงค์หรือคำถามที่ 4 แล้วจะมีกระบวนการหรือวิธีการทำให้ชาวบ้านยอมรับข้อเสนอการจัดการความมั่นคงทางอาหารได้อย่างไร และสามารถพิสูจน์ได้อย่างไรว่าสามารถนำไปจัดการได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ต้องไม่ลืมว่าสังคมต้องมีการพึ่งพาเราไม่สามารถให้ระดับครัวเรือนมีความมั่นคงทางอาหารได้อย่างสมบูรณ์ เพราะระบบสังคมต้องมีการหมุนเวียนเศรษฐกิจในเรื่องอุปโภคด้วย หากระดับครัวเรือน มีการผลิตอาหารได้เพียงพอทั้งหมด ระบบตลาดอาหารจะไม่เกิด ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนอาจจะหยุดชะงักได้

อัญชลี ทองช่วย....ผู้บันทึก
22 พฤษภาคม 2558

❖ ภาพกิจกรรม

สรุปกิจกรรม
นำเสนอรายงานความก้าวหน้า
โครงการ “การจัดการความมั่นคงทางอาหารจังหวัดสงขลา”
วันที่ 20 พฤษภาคม 2558
ณ ห้องประชุมเลิศพัฒน์ ชั้น 12 สำนักวิจัยและพัฒนา อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC)
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

กิจกรรม “นำเสนอรายงานความก้าวหน้า” โครงการ “การจัดการความมั่นคงทางอาหารจังหวัดสงขลา” จัดขึ้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2558 ณ ห้องประชุมเลิศพัฒน์ ชั้น 12 สำนักวิจัยและพัฒนา อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (LRC) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย คณะวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ประสานงานและเจ้าหน้าที่จากหน่วยพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม ซึ่งมีโครงการเข้าร่วมนำเสนอจำนวน 3 โครงการ รายละเอียดดังนี้

❶ โครงการ “การพัฒนาตัวชี้วัดและเครื่องมือประเมินระดับความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือนเกษตรกร กรณีศึกษา อ.รัตภูมิ จ.สงขลา” ซึ่งมี อ.พิไลวรรณ ประพฤติ สังกัดคณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นหัวหน้าโครงการ

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดและเครื่องมือในการประเมินระดับความมั่นคงทางอาหารในอาชีพเกษตรกร
- 2) เพื่อจะได้ทราบถึงสถานภาพความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา
- 3) เพื่อเปรียบเทียบระดับความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือน ตามรูปแบบการผลิตของเกษตรกรในพื้นที่

ผลการศึกษา

จากการศึกษาบริบทพื้นที่อำเภอรัตภูมิ พบว่า อำเภอรัตภูมิมีพื้นที่ทั้งหมด 413,492 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตร 294,800 ไร่ การใช้ประโยชน์ที่ดินของอำเภอรัตภูมิขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นที่เป็นหลัก เช่น ด้านทิศตะวันตก ซึ่งเป็นเทือกเขา เป็นพื้นที่ป่าสัณฐานดีและป่าอนุรักษ์ที่สำคัญ บริเวณที่ราบสูงเชิงเขามีการทำสวนยางพารา บริเวณที่มีคลองหลายๆ สายไหลผ่านมีความเหมาะสมในการทำสวนผลไม้ ได้แก่ บริเวณ ต.เขาพระ และ ต.ท่าชะมวง และบริเวณตอนกลางและด้านตะวันออกของอ.รัตภูมิซึ่งเป็นพื้นที่ราบ มีการทำนาเป็นหลัก โดยอาศัยน้ำจากคลองธรรมชาติ (คลองรัตภูมิ) และคลองชลประทาน ซึ่งปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตจากเดิมที่มีการทำนาข้าวเพื่อบริโภคและนำผลผลิตส่วนเกินไปขายเป็นการทำนาข้าวเพื่อขายเป็นหลัก เนื่องมาจากการยกระดับการก่อสร้างเส้นทางสำคัญ “รัตภูมิ-พัทลุง” โดยใช้หินที่ได้จากการสัมปทานใน ต.คูหาใต้ ทำให้การคมนาคมมีความสะดวกมากขึ้น มีเทคโนโลยีและความทันสมัยเข้ามาในพื้นที่ ทำให้การทำนาข้าวแบบดั้งเดิมลดลง และมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่บางส่วนเป็นสวนยางพารา ได้แก่ พื้นที่บางส่วนใน ต.ท่าชะมวง ต.คูหาใต้ และ ต.ควนรู และบางพื้นที่ปรับไปเป็นสวนปาล์มน้ำมัน ได้แก่ พื้นที่บางส่วนใน ต.คูหาใต้ ส่วนทางตอนล่างของตำบล มีเขตอุตสาหกรรมเกิดขึ้น เนื่องจากมีพื้นที่ที่เอื้ออำนวย เช่น มีเส้นทางคมนาคมหลัก ตัดผ่านตำบล จำนวน 3 เส้นทาง ทำให้มีการขนส่งที่สะดวกสบาย ประกอบกับเป็นพื้นที่ที่มีวัตถุดิบสำหรับป้อนเข้าโรงงาน เช่น น้ำยางพารา หรือไม้ยางพารา เป็นต้น

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นนำไปสู่การจัดทำแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินของอำเภอรัตภูมิ ซึ่งนอกจากจะแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของพื้นที่แล้ว ยังได้ทราบถึงปัญหาที่ชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งในพื้นที่ 4 ประเด็น

คือ 1) ปัญหาจากการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพื่อทำการเกษตร (สวนยางพารา) ซึ่งพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุกคิดเป็น 20% ของพื้นที่ป่าทั้งหมด 2) ปัญหาการทำสัมปทานบ่อทราย ส่งผลให้การไหลของคลองธรรมชาติเปลี่ยนเส้นทาง เกิดการกัดเซาะริมตลิ่ง 3) ปัญหาจากโรงโม่หิน ทำให้มีเศษหินหรือตะกอนหินตกลงในคลองและขวางทางน้ำ ส่งผลให้พื้นที่การเกษตรที่อยู่ปลายน้ำได้รับน้ำจากคลองน้อยลง และ 4) ผลกระทบจากการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในตำบลกำแพงเพชร แม้ว่าการมีโรงงานเข้ามาตั้งในตำบลกำแพงเพชรจะมีข้อดี คือเกิดการจ้างงาน ส่งผลให้ประชากรมีรายได้ และเกษตรกรสามารถส่งผลผลิตทางการเกษตรโดยตรงแก่โรงงานได้โดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง รวมทั้งการมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวก แต่ก็ยังมีความขัดแย้งในเรื่องของการปล่อยน้ำเสียของโรงงาน มลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้ถนนเกิดการชำรุดเนื่องจากการขนส่งในปริมาณมาก และที่สำคัญคือมีอาจมีแนวโน้มที่จะเกิดโรงงานใหม่เพิ่มมากขึ้น

สำหรับการจัดทำเครื่องมือวัดความมั่นคงทางอาหารที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่นั้น คณะวิจัยได้ทำการรวบรวมตัวชี้วัดจากวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวนทั้งสิ้น 213 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย การมีอาหาร 75 ตัวชี้วัด การเข้าถึงอาหาร 82 ตัวชี้วัด การใช้ประโยชน์จากอาหาร 56 ตัวชี้วัด จากนั้นคณะวิจัยได้สร้างแบบสอบถามที่เหมาะสมกับพื้นที่ ผ่านการปรึกษากับผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่เกษตร นำมาซึ่งคำถามที่ครอบคลุมตัวชี้วัดทั้งหมด 102 ตัวชี้วัด ทั้งนี้จากการพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาสาระของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีตัวชี้วัดที่สอดคล้องทั้งหมด 87 ตัวชี้วัด ได้แก่ ด้านการมีอาหาร 26 ตัวชี้วัด ด้านการเข้าถึงอาหาร 27 ตัวชี้วัด และด้านการใช้ประโยชน์จากอาหาร 34 ตัวชี้วัด ในส่วนของผลการวิเคราะห์ระดับความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนนั้นจะรายงานผลให้ทราบในระยะต่อไป

ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ

1) ควรปรับหลักการและเหตุผล โดยเน้นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัด อาทิ

- ความสำคัญของตัวชี้วัด และเครื่องมือ
- ตัวชี้วัดและเครื่องมือ ณ ปัจจุบัน ใช้อะไร มีปัญหาอะไร
- ใครจะเป็นผู้ใช้
- ใช้ทำอะไร (รู้สถานการณ์/ สร้างความตระหนัก/ ทำแผน)
- ทำไมจึงจำเป็นต้องทำ

และสิ่งที่สำคัญ ควรจะจินตนาการให้เห็นว่า ลักษณะตัวชี้วัดและเครื่องมือจะเป็นอย่างไร ใครเป็นผู้ใช้ ใช้อย่างไร สามารถแปลผลได้อย่างไร เหล่านี้เป็นต้น

- 2) ควรปรับขอบเขตการวิจัย โดยระบุว่า จะศึกษาแค่ไหน เพราะอะไร ทั้งนี้อาจทำเฉพาะเกษตร ฉะนั้นตัวชี้วัดจะ scope เฉพาะเกษตร
- 3) เพิ่ม definition เรื่อง ความมั่นคงทางอาหาร/ ตัวชี้วัด/ เครื่องมือ
- 4) การพัฒนาตัวชี้วัด Food security นอกจากการพัฒนาเองแล้ว verify เองแล้ว ควรเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่ใกล้เคียงกันทั้งในและต่างประเทศ
- 5) การ Review เรื่องความมั่นคงทางอาหารควรแยกภาพ Micro ออกจาก Macro เช่น นโยบายเป็น Macro แต่งานที่ทำค่อนข้างเป็น Micro คือ ระดับชุมชน และต้องพยายาม link macro เข้ากับผลกระทบระดับ Micro ให้ได้ เพราะหากสามารถดำเนินการได้ เราจะได้คำตอบว่า Micro level ถูกกำกับด้วย Macro อย่างไร มีนโยบายอะไรบ้างที่มีนัยสำคัญ ต่อความมั่นคงทางอาหารของชุมชน

- 6) เมื่อ Review แล้วควรมีการสรุปในตอนท้ายว่าได้อะไร อาทิ ได้กรอบการวางตัวชีวิต ได้เครื่องมือ รวมถึงอาจจะต้องบอกว่าได้ตัวชีวิตที่ specific กับบริบทเกษตรกรอย่างไร ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่างานที่ Review ส่วนใหญ่มาจาก คุณศจินทร์
- 7) สูตรตัวแปรต่างๆ ควรวิเคราะห์ sensitivity ของตัวแปรที่มีต่อ HFV, HFC, HFU เพราะการเก็บข้อมูลขึ้นอยู่กับความรู้สึกของกลุ่มตัวอย่างที่สอบถามด้วย เนื่องจาก personal มาก ประกอบกับสังคมรัฐภูมิกำลังถูกปรับเปลี่ยนตามทิศทางการพัฒนาของระบบ Logistic/ท่าเรือ ซึ่งจะมีผลทำให้การใช้พื้นที่และแรงงานเปลี่ยนไป ดังนั้นเรื่อง HFV อาจจะ sensitive กับการเปลี่ยนแปลง
- 8) ตาราง 19-21 ควรระบุที่มาของแต่ละตัวชีวิตด้วย
- 9) มีหลายประเด็นที่ยังไม่ชัดเจน อยากให้นักวิจัยชี้แจง อาทิ
 - ทำไม HFU จึงเน้นเรื่องสุขอนามัยอาหาร ซึ่งต่างจากบางโครงการที่เน้นคุณค่าสารอาหาร
 - ตัวชีวิตมีจำนวนมาก การเอามาสรุปใส่สมการให้เหลือ 3-4 ตัวทำอย่างไร แต่ละตัวชีวิตควรมีการ weight ใหม่
 - การ Weight HFS ทำอย่างไร
 - หน้า 87 HFV (ตาราง 12) มองเพียงการผลิตข้าวเท่านั้นหรือ เพราะเมื่อดูการเข้าถึง หน้า 136 มีโปรตีน มีไขมันด้วย
 - หน้า 88 นิยามของรายได้คืออะไร รับ-จ่าย ใหม่
 - หน้า 90 HFU ทำไมคิดเฉพาะพลังงานและโปรตีนของผู้ใหญ่
 - หน้า 135 ตัวชีวิต 24-27 นำไปสู่ข้อ 28 แต่ทำไม IOC ข้อ 28 จึงไม่สอดคล้อง รวมทั้งข้อ 29-34 หน้า 136 ด้วย
- 10) ในระยะต่อไป นักวิจัยต้องพยายามพัฒนาตัวชีวิต และเครื่องมือที่เอาไปประยุกต์ให้ง่าย (สามารถเก็บข้อมูลได้ง่าย คนใช้ใช้ได้ง่าย) แปลผลได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้
- 11) การทำงานลักษณะนี้ชุมชนอาจจะเข้าใจยากว่าจะเอาข้อมูลไปทำไม ทางแก้ในอนาคตสำหรับงานลักษณะนี้ คือ ต้องใช้ approved ใหม่ เช่น นำชุมชนมาเรียนรู้ร่วมกันโดยการร่วมออกแบบวิจัย

๒ โครงการ “แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางอาหารของชุมชนภายใต้วิถีโหนด-นา-เล ในคาบสมุทรมหานคร” ซึ่งมี อ.เจตน์สุกฤษฎี สังขพันธ์ สังกัดคณะศิลปศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นหัวหน้าโครงการ

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อจัดทำแผนที่ความมั่นคงทางอาหาร โดยแสดงให้เห็นว่ามีฐานทรัพยากรอะไรบ้าง ปริมาณเท่าใด อยู่ที่ไหนบ้าง อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่โหนด-นา-เลในคาบสมุทรมหานคร และจัดทำฐานบัญชีคุณค่าทรัพยากรอาหารของชุมชน
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยสาเหตุ ภาวะคุกคามที่มีผลต่อความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่โหนด-นา-เลในคาบสมุทรมหานคร
- 3) เพื่อศึกษาศักยภาพของคน/ชุมชน เพื่อแสดงให้เห็นว่าในชุมชนมีคนที่มีความรู้ ภูมิปัญญา ความรู้ นวัตกรรม รวมถึงกระบวนการชุมชนอะไรบ้าง
- 4) เพื่อศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางอาหารของชุมชนภายใต้วิถีโหนด-นา-เลในคาบสมุทรมหานคร

ผลการศึกษา

จากการศึกษาระบบการผลิตอาหารของชุมชน พบว่า ในอดีตการทำเกษตรของคนในชุมชน เป็นการผลิตเพื่อยังชีพเป็นหลัก เหลือกินจึงขายหรือแลกเปลี่ยนเป็นสินค้าอื่นที่จำเป็น แต่เมื่อประมาณ 30 ปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันการทำเกษตรของคนในชุมชนมีความก้าวหน้าขึ้นมาก กระบวนการผลิตจึงเปลี่ยนเป็นผลิตเพื่อการค้า หรือการจำหน่ายมากขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรต้องพึ่งพาเทคโนโลยีและปัจจัยผลิตจากภายนอกเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม สามารถจำแนกระบบการผลิตของเกษตรกรในอำเภอสิงหนครและอำเภอสทิงพระ ได้ดังนี้ 1) ระบบการผลิตพืชอาหารหลัก ได้แก่ การทำนาข้าว และการทำไร่สวนผสม ซึ่งรูปแบบการผลิตเป็นการผสมผสานระหว่างการใช้สารเคมีกับการใช้สารชีวภาพ 2) ระบบการผลิตพืชเศรษฐกิจ เพื่อขายเป็นรายได้ มีการใช้สารเคมีอย่างเข้มข้นในการผลิต โดยเฉพาะในการปลูกกระเทียมและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 3) ระบบการปลูกพืชผักสวนครัว ซึ่งมีทั้งปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือนและเพื่อจำหน่าย โดยใช้พื้นที่รอบบริเวณบ้าน แต่มีบางส่วนที่มีการแบ่งพื้นที่ทำกินส่วนหนึ่งเพื่อปลูกผักสวนครัว และ 4) ระบบปศุสัตว์ ซึ่งมีทั้งเลี้ยงไว้บริโภคและจำหน่ายเช่นเดียวกัน

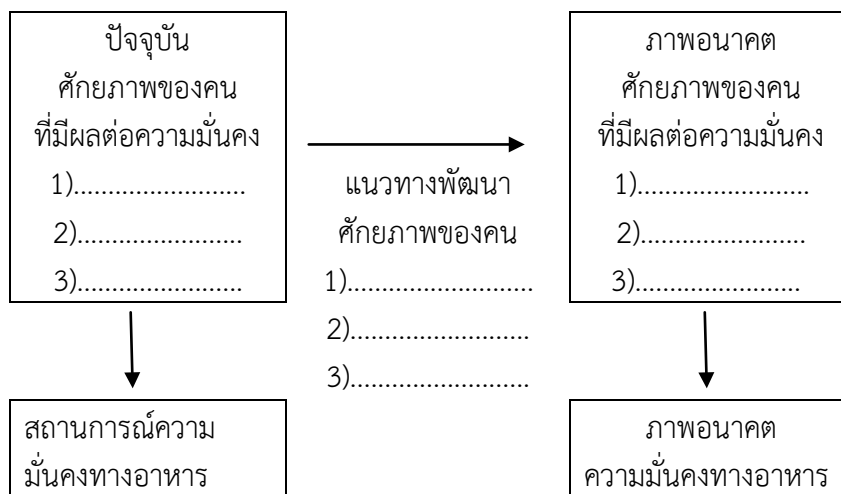
ในส่วนของปัจจัยที่เป็นความเสี่ยงต่อความมั่นคงทางอาหาร มีดังนี้ 1) ความเสี่ยงทางด้านกายภาพ ซึ่งเป็นผลจากการใช้ที่ดินทำกินเป็นหลัก เช่น การปลูกพืชชนิดเดิมซ้ำๆ การให้บุคคลภายนอกเช่าที่ดิน 2) ความเสี่ยงทางด้านชีวภาพ โดยเฉพาะเรื่องของเมล็ดพันธุ์ เนื่องจากเกษตรกรไม่มีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ไว้ปลูกในฤดูกาลถัดไป รวมถึงการรุกรานของเมล็ดพันธุ์จากบริษัท ซึ่งมีความต้องการใช้สารเคมีในปริมาณสูง 3) ความเสี่ยงทางด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้ในการผลิตแบบปลอดภัย ความรู้เรื่องการผลิตด้วยกรรมวิธีชีวภาพ ที่ขาดการหนุนเสริมอย่างต่อเนื่อง และการใช้ภูมิปัญญาในการเก็บอาหารจากหัวไร่ปลายนา ซึ่งคนรุ่นหลังไม่ได้มีการสืบทอดต่อ 4) ความเสี่ยงด้านวัฒนธรรม และวิถีการบริโภค ซึ่งมีความเสี่ยงจากการรุกรานของอาหารขยะ และขนาดครอบครัวที่เล็กลง 5) ความเสี่ยงด้านคน กล่าวคือ ผู้นำที่มีศักยภาพด้านความคิดขาดการถ่ายทอดสู่ผู้นำแถวสอง 6) ความเสี่ยงทางด้านระเบียบ กฎเกณฑ์ กติกาการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ชุมชนมีกติกาการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม แต่มีข้อจำกัด คือ สามารถใช้ได้กับคนภายในชุมชนเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงมีคนนอกพื้นที่ หรือพื้นที่ใกล้เคียงเข้ามาใช้ประโยชน์ร่วมด้วย ส่งผลให้ไม่สามารถจัดการได้ 7) ความเสี่ยงด้านแรงงาน แรงงานในภาคเกษตรส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 40 ปี ประกอบกับแรงงานรุ่นใหม่ไม่นิยมประกอบอาชีพเกษตร และ 8) ความเสี่ยงด้านราคาผลผลิตของพืชเศรษฐกิจ ซึ่งในแต่ละปีราคาขึ้นลงไม่เท่ากัน ดังนั้นหากมีการลงทุนมากความเสี่ยงต่อการขาดทุนก็จะสูง

ในส่วนของแผนที่ความมั่นคงทางอาหาร และแผนที่ศักยภาพของคนและชุมชนนั้น ในระยะที่ผ่านมา ยังไม่ได้ดำเนินการ ผู้วิจัยจะรายงานผลให้ทราบในระยะต่อไป

ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ

- 1) ปรับหลักการและเหตุผล โดยให้ความสำคัญกับ key word คือ “การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน” อาทิ ศักยภาพชุมชน สำคัญต่อความมั่นคงทางอาหารอย่างไร/ ปัญหาของศักยภาพชุมชนเป็นอย่างไร/ ทำไมจึงจำเป็นต้องหาแนวทางเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน เหล่านี้เป็นต้น
- 2) เพิ่มนิยามศัพท์ เช่น ศักยภาพชุมชน/ แนวทางเสริมสร้างศักยภาพ
- 3) ปรับขอบเขตการวิจัย โดยระบุว่า scope แคไหน เพื่ออะไร เพราะอะไร

- 4) ควรปรับกรอบแนวคิด และ focus เรื่องให้ชัด เพราะเนื้อหาในรายงานส่วนใหญ่เป็นบริบทพื้นที่ และการผลิตอาหาร ซึ่งอาจจะไม่สอดคล้องกับโจทย์วิจัยมากนัก (กรอบแนวคิดควรเป็นดังภาพ)

- 5) บทที่ 2 ควรสรุปผลจากการ Review อาทิ พบอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพคน/ แนวทางสร้างเสริมศักยภาพคนที่มีผลต่อความมั่นคงทางอาหาร
- 6) บทที่ 3 บรรยายละเอียดเกี่ยวกับประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
- 7) ข้อมูลปฏิทินอาหาร เป็นเรื่องที่น่าสนใจเพราะจะทำให้รู้ว่ามีอาหารในช่วงเวลาใดบ้าง อย่างไรก็ตามควรเพิ่มความละเอียด และควรมีการนำเสนอด้วยว่าในแต่ละประเด็นมีใครเก่ง มีใครที่สามารถจะเป็นที่เลี้ยงให้กับชุมชน หรือเป็นศูนย์เรียนรู้ได้บ้าง เป็นต้น
- 8) การสรุปปัญหาของพื้นที่ ควรพยายามโยงให้เห็นว่าจะใช้ศักยภาพของคนหรือชุมชนเข้ามาแก้ปัญหาอย่างไร
- 9) รายงานที่เกี่ยวข้องกับคนและชุมชน ตลอดจนปัจจัยคุกคามควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางอาหาร เท่านั้น
- 10) แผนที่ความมั่นคงทางอาหาร และแผนที่ศักยภาพชุมชนจะมีลักษณะอย่างไร เนื่องจากที่นำเสนอเป็นเพียงแผนที่อาหาร อย่างไรก็ตามแนะนำให้ให้นักวิจัยไปศึกษาเกี่ยวกับแผนที่ความมั่นคงทางอาหารของคนเชิงแสง เป็นแผนที่ทำมือ ที่มีรายละเอียดทั้งในส่วนของแหล่งอาหาร และศักยภาพของคน ซึ่งติดตั้งไว้บริเวณวัดเชิงแสง
- 11) ควรอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็น บัญชีคุณค่าฐานทรัพยากร (อะไรคือคุณค่า และหาอย่างไร)
- 12) ความมั่นคงทางอาหารในฐานะชุมชน 3 วิถี (โหนด-นา-เล) เป็นอย่างไร งานวิจัยจะนำไปสู่การเสริมสร้างศักยภาพของคน 3 กลุ่มได้อย่างไร
- 13) ผลการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ควรย้ายไปอยู่ภาคผนวก
- 14) การจัดทำเรื่องฐานข้อมูลออนไลน์ซึ่งจะดำเนินการในระยะต่อไป มีประเด็นคำถามและข้อเสนอ ดังนี้
- ฐานข้อมูลมีความแตกต่างจากข้อมูลของหน่วยงานอื่นอย่างไร
 - สุดท้ายแล้วระบบอยู่ที่ไหน ใครเป็นผู้ดูแล ใครเป็นผู้ update ข้อมูล ทั้งนี้หากจะให้เกษตรกรเป็นผู้ update ข้อมูล อะไรคือแรงจูงใจ/ เกษตรกรจะได้ประโยชน์อะไร

- คณะวิจัยควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับโปรแกรมขอนหาต โปรแกรมท้องทุ่งไทย เพื่อคัดกรองดูว่าสามารถนำมาปรับใช้กับประเด็นความมั่นคงทางอาหารได้อย่างไร

๓ โครงการ “แผนที่คุณค่าทรัพยากรและตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหาร ควน ป่า นา เล กรณีศึกษา อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา” ซึ่งมี อ.กัลยาณัฏฐ์ อภิโชติเดชาสกุล สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาแนวโน้มสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารของอำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา
- 2) เพื่อจัดทำเครื่องมือแผนที่คุณค่าทรัพยากร และพัฒนาตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารในระดับชุมชนของอำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนความมั่นคงทางอาหารโดยชุมชนของอำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

ผลการศึกษา

อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 14 ตำบล 139 หมู่บ้าน ประชากรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75) นับถือศาสนาอิสลาม ด้านการประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร เป็นหลัก ได้แก่ การทำสวนยางพารา สวนผลไม้ นอกจากนี้ยังมีการทำประมง และการเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะนกเขาขาวที่มีการเลี้ยงเป็นฟาร์มขนาดใหญ่ ทำรายได้ปีหนึ่งนับล้านบาท ทั้งนี้ในปัจจุบันมีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในพื้นที่จำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงงานแปรรูปสัตว์น้ำ โรงงานแปรรูปยางพารา ส่งผลกระทบต่อพื้นที่มีงานทำเพิ่มขึ้น

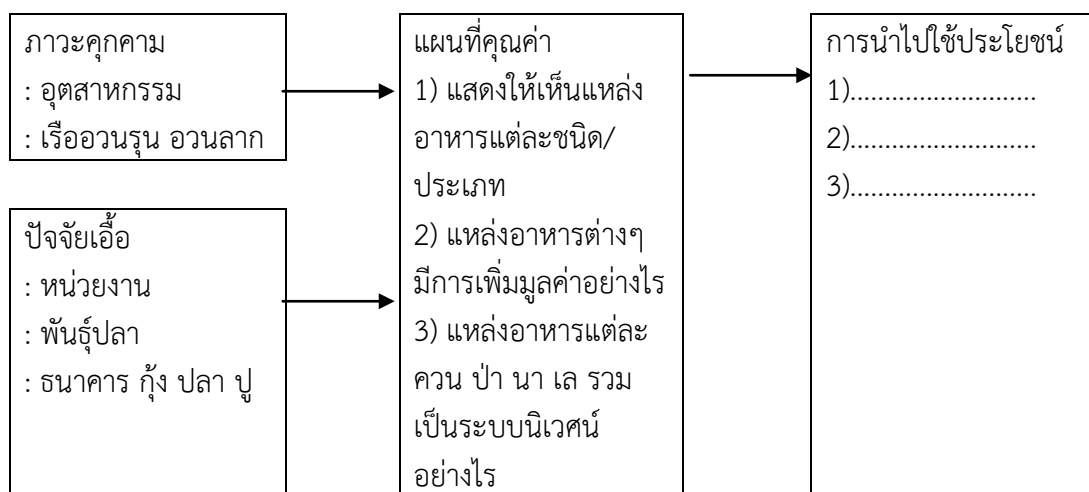
จากการศึกษาฐานทรัพยากร ควน ป่า นา เล ในส่วนของ ควน พบว่า ประกอบด้วย 5 ตำบล คือ ตำบลสะพานไม้แก่น นาหว้า น้ำขาว ท่าหมอไทร และคลองเป๊ะ มีทรัพยากรประกอบด้วย ผลไม้ 24 ชนิด สมุนไพร 1 ชนิด ผักพื้นบ้าน 16 ชนิด เห็ด 1 ชนิด และของป่า 3 ชนิด ปริมาณการใช้ทรัพยากร ส่วนใหญ่จะเป็นผลไม้ 8,640 กิโลกรัมต่อเดือน รองลงมาคือผักพื้นบ้าน 2,299 กิโลกรัมต่อเดือน โดยใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก สำหรับ ป่า พบว่า ประกอบด้วย 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลน้ำขาว นาหว้า และ คลองเป๊ะ มีทรัพยากรประกอบด้วย ผลไม้ 5 ชนิด สมุนไพร 5 ชนิด ผักพื้นบ้าน 17 ชนิด เห็ด 3 ชนิด ของป่า 5 ชนิด และสัตว์ 17 ชนิด ปริมาณการใช้ทรัพยากร ส่วนใหญ่จะเป็นของป่า ประมาณ 120 กิโลกรัมต่อเดือน รองลงมาคือ ผักพื้นบ้าน 84 กิโลกรัมต่อเดือน โดยใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก สำหรับ นา พบว่า ประกอบด้วย 8 ตำบล คือ ตำบลป่าชิง สะพานไม้แก่น น้ำขาว ชุนตดหวาย ท่าหมอไทร คู แค และคลองเป๊ะ พบพันธุ์ข้าว 31 ชนิด ส่วนใหญ่เป็นข้าวเล็บนก รองลงมาคือข้าวลูกปลา ข้าวเข้มทอง ในส่วนของแรงงานนั้นใช้ทั้งแรงงานในครัวเรือน และแรงงานจ้าง อัตราค่าจ้างเฉลี่ยประมาณ 327.58 บาท ในส่วนของ เล พบว่า ประกอบด้วย 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลนาทับ สะกอม และตลิ่งชัน มีทรัพยากรประกอบด้วย ปูม้า กุ้งกระดาน หอยเสือ หมึก 2 ชนิด ปลา 16 ชนิด กุ้ง 6 ชนิด ปริมาณการใช้ทรัพยากร ส่วนใหญ่จะเป็นปลา ประมาณ 400,000 กิโลกรัมต่อเดือน รองลงมาคือปู และกุ้ง ประมาณ 80,000 และ 55,000 กิโลกรัมต่อเดือน ตามลำดับ สำหรับแรงงานใช้ทั้งแรงงานในครัวเรือนและแรงงานจ้าง อัตราค่าจ้างเฉลี่ยประมาณ 263.30 บาท

เมื่อพิจารณาภาพรวมของ 4 ฐานทรัพยากร พบว่า พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ กล่าวคือ พบแหล่งทรัพยากรมากที่สุด 3 ฐาน (ควน/ป่า/นา) ได้แก่ ตำบลนาเป๊ะ และตำบลนาหว้า รองลงมาพบแหล่งทรัพยากร 2 ฐาน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มฐานควนกับนา ได้แก่ ตำบลสะพานไม้แก่น และตำบลท่าหมอไทร กลุ่มฐานควนกับป่า ได้แก่ ตำบลนาหว้า ซึ่งมีประเภท และชนิดของทรัพยากรแต่ละฐานทรัพยากร ดังนี้ ฐานควนมี 5 ประเภท 45 ชนิด ฐานป่า 6 ประเภท 52 ชนิด ฐานนา 31 ชนิดพันธุ์ข้าว และฐานเล 6 ประเภท 27

ชนิด ในส่วนของการจัดทำแผนที่คุณค่าทรัพยากรนั้น คณะวิจัยจะดำเนินการนำข้อมูลจากการสำรวจเบื้องต้น ผสมกับการกวดพิักจุด โดยชุมชนมีส่วนร่วม และจะรายงานผลให้ทราบในระยะต่อไป

ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ

- 1) บทที่ 1 หลักการและเหตุผล ควร focus เรื่อง แผนที่คุณค่าทรัพยากร และตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหาร ควน ป่า นา เล สำคัญอย่างไร ทำไมจึงต้องศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ เป็นต้น
- 2) คำถามการวิจัย ต้องเน้นเรื่องการหาคุณค่าของทรัพยากรใน ควน ป่า นา เล และควรเพิ่มคำว่า ควน ป่า นา เล ในคำถามการวิจัยข้อ 1 2 และ 3 ด้วย
- 3) ควรเพิ่มหัวข้อประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ กล่าวคือ นำแผนที่คุณค่าไปทำอะไร อย่างไร
- 4) ขอบเขตในการศึกษา ควรเขียนขอบเขตในลักษณะว่าจะทำแค่ไหน เพราะอะไร ไม่ควรนำวัตถุประสงค์มาเขียนในส่วนนี้
- 5) ควรเพิ่มนิยามเรื่อง แผนที่คุณค่าทรัพยากร/ ควน ป่า นา เล/ ตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหาร
- 6) การทบทวนเอกสาร ควรมีความต่อเนื่องกัน และควรแสดงให้เห็นว่าแผนที่คุณค่าคืออะไร เป็นเครื่องมือสำหรับใช้ทำอะไร มีที่ไหนบ้าง ทำอย่างไร จะประยุกต์ใช้อย่างไรได้บ้าง เป็นต้น
- 7) Designงานเป็น PAR แต่วิธีการศึกษามีเพียง Focus group, Brainstorm, Indepth, interview, Questionnaire ดังนั้นหากสามารถเพิ่มกระบวนการเพื่อให้งานนี้เป็น PAR อย่างแท้จริงจะน่าสนใจมาก ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูล ควรระบุว่าวิเคราะห์อะไร วิเคราะห์อย่างไร
- 8) ข้อเสนอเพื่อปรับกรอบแนวคิดของงาน

- 9) ในแผนที่ไม่ควรเน้นเฉพาะว่ามีอะไร ที่ไหน แต่ต้องเชื่อมโยงให้เห็นและบอกคุณค่าของสิ่งที่มี
- 10) ข้อมูลที่นำเสนอมีมากกว่าในรายงาน ดังนั้นควรเพิ่มเติมผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลในรายงานด้วย
- 11) ข้อมูลดิบที่ยังไม่ได้วิเคราะห์ ควรใส่ในภาคผนวก
- 12) ในพื้นที่ที่มีมิติต่างๆค่อนข้างเยอะ ซึ่งนักวิจัยยังไม่เขียนออกมาให้เห็น เช่น การแปรรูปวัตถุดิบ ซึ่งทางสำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ (สวทน.) ม.สงขลานครินทร์ ลงไปช่วยเรื่องการแปรรูป ดังนั้นควรเขียนเชื่อมโยงให้เห็นสิ่งที่มี และบอกให้ได้ว่ามีมูลค่า คุณค่า ที่เกิดตามมาอย่างไร

- 13) สิ่งที่ยากให้โครงการนี้ทำ คือ เรืองฐานข้อมูลที่ชี้ให้เห็นว่า พื้นที่ที่มีทรัพยากรอะไรอยู่บ้าง มีคุณค่าแค่ไหน ทรัพยากรได้รับความเสียหายจากการใช้เครื่องมือทำลายล้าง (เรืออวนรุน อวนลาก) ไปมากน้อยแค่ไหน ทั้งนี้เพื่อให้พื้นที่โดยเฉพาะกลุ่มจะอนุรักษ์ถิ่นมีข้อมูลไปต่อสู้กับระดับนโยบาย หรือนำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป
- 14) ควรปรับข้อมูลให้มีความถูกต้อง โดยเฉพาะเรื่องหน่วย ดังนี้
- ระยะทางการเดินทางออกทะเลของ 3 ตำบล คือตลิ่งชัน นาทับ และ สะกอม ไม่ควรเอาระยะเดินทางมาหาค่าเฉลี่ย แต่ควร weight กับจำนวนคนแล้วได้เป็น km/คน/ครั้ง ได้ผลผลิต kg/km, kg/คน, kg/อุปกรณ์
 - หน่วยของพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์ไม่ควรเป็น km แต่ต้องเป็น km^2 /คน ตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารควรเป็น kg/คน
 - ข้อมูลได้จากแบบสอบถามนิเวศน์ละ 100 HH และยังแยกชั้นตำบลอีก 5 ตำบล จะทำให้ได้ข้อมูล error ควร verify กับหลักฐาน เช่น แผนที่ดาวเทียม ข้อมูลสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เป็นต้น (ระวังปัญหาการคิดสถิติทำให้ได้ข้อมูลไม่ชัดเจน)
 - การหาจำนวนประชากรใช้สูตร Yamane ของครัวเรือนทั้งอำเภอจะนะ ถ้าหากใช้กับรายตำบลจะได้ sample = ? เท่ากับการหาทั้งอำเภอแล้วเอามาหาร 4 หรือไม่

อัญชลี ทองช่วย....ผู้บันทึก

27 พฤษภาคม 2558

❖ ภาพกิจกรรม

สรุปผลการดำเนินงานประชาสัมพันธ์
สำนักประสานงาน ABC ไต้หวัน
ประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2557- มกราคม 2558

ชนิดของสื่อ	ความถี่ในการเผยแพร่
สื่อวิทยุ - สถานีวิทยุ ม.อ. - สถานีวิทยุชุมชน FM 101 MHz	9 ครั้ง 25 ครั้ง
สื่อหนังสือพิมพ์	2 ครั้ง
สื่อสิ่งพิมพ์	6 ฉบับ
สื่อโทรทัศน์	1 ครั้ง
เว็บไซต์	23 ครั้ง 7 ครั้ง
สื่อมวลชน	4 ครั้ง
วีดิทัศน์ชุดความรู้	4 เรื่อง

ผลการดำเนินงานกิจกรรมเผยแพร่งานด้านสื่อสารมวลชน

สื่อ	เป้าหมายในการดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน
วิทยุ	ประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านสื่อวิทยุ 2 สถานี ได้แก่ 1. สถานีวิทยุ ม.อ. 2. สถานีวิทยุชุมชน FM 101.0 MHz เพื่อเผยแพร่กิจกรรมข่าวสาร รวมทั้งผลงานวิจัยของสำนักงาน และ สกว.	สถานีวิทยุ ม.อ. รายการสภากาแฟ ออกอากาศทุกวันอังคาร สัปดาห์แรกของเดือน - 11-2-57 // โครงการการพัฒนาตัวชี้วัดการจัดการป่าชายเลนโดยชุมชนอย่างยั่งยืนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม กรณีศึกษา 4 จังหวัดภาคใต้ตอนกลาง ผู้ให้สัมภาษณ์ อ.เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี - 5-3-57 // โครงการเพาะพันธุ์ปัญญา ผู้ให้สัมภาษณ์ รศ.ดร.สุธีระ ประเสริฐสรรพ - 2-4-57 // โครงการการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ จัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรในพื้นที่เสี่ยงภัยดินถล่ม และการวางแผนการจัดการพื้นที่ดินถล่มในพื้นที่ ต.เกาะใหญ่ อ.กระแสมั่น จ.สงขลา ผู้ให้สัมภาษณ์ อ.สิงหนคร ต.เขาพระ อ.รัตภูมิ จ.สงขลา ผู้ให้สัมภาษณ์ อ.จิตนพ วุ่นบัว ม.หาดใหญ่ - 7-5-57 // โครงการการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาระบบการบริหารจัดการข้อมูลตำบลรูปแบบเกิดผลเร็ว โดยความร่วมมือของชุมชนเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจพัฒนาพื้นที่ ต.นาทอน อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล ผู้ให้สัมภาษณ์ นางสาวผาติมา เกนัย - 6-6-57 // โครงการการศึกษาการทำแผนชุมชน พหุวัฒนธรรมในการบริหารจัดการ การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศบริการป่าชายเลน ต.หัวเขา จ.สงขลา ผู้ให้สัมภาษณ์ อ.พิไลวรรณ ประพฤติ - 2-7-57 // โครงการการพัฒนาระบบประเมินสถานการณ์เพื่อการเตือนภัยน้ำท่วม ในลุ่มน้ำเขตพื้นที่จ.สงขลา รายการเครือข่ายสายตรงวิทยุสถาบัน ออกอากาศดังนี้ - เวที ABC Forum เรื่อง การปฏิรูปการศึกษาเพื่อทักษะในศตวรรษที่ 21 ของเยาวชนสงขลา เมื่อวันที่ 26 ก.พ. 57 - เวที ABC Forum เรื่องการปฏิรูปการศึกษาเพื่อทักษะในศตวรรษที่ 21 ของเยาวชนสงขลา

		(ตอนย้อนคิดการศึกษาสู่การปฏิรูป) เมื่อวันที่ 18 เม.ย. 57 - เวที ABC Forum เรื่อง ความมั่นคงทางอาหารในจ.สงขลา เมื่อวันที่ 12 มิ.ย. 57 สถานีวิทยุชุมชน FM 101 MHz <u>รายการ ABC TALK ร่วมคิด ร่วมคุย กับสกว.</u> ออกอากาศเป็นประจำทุกวันศุกร์ เวลา 11.00-12.00 น. - 7-2-57 // พะเยาวิจัย ตอน 2 - 14-2-57 // พะเยาวิจัย ตอน 3 - 21-2-57 // พะเยาวิจัย ตอน 4 - 28-2-57 // พะเยาวิจัย ตอน 5 - 7-3-57 // พะเยาวิจัย ตอน 6 - 14-3-57 // พะเยาวิจัย ตอน 7 - 21-3-57 // ปฏิรูปการศึกษา เอาอย่างไร ตอน 1 - 28-3-57 // ปฏิรูปการศึกษา เอาอย่างไร ตอน 2 - 4-4-57 // อ.สุธีระ ประเสริฐสรรพ กับโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา ตอน 1 - 11-4-57 // อ.สุธีระ ประเสริฐสรรพ กับโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา ตอน 2 - 18-4-57 // ปฏิรูปการศึกษา ภาค 2 ตอน 1 - 25-4-57 // ปฏิรูปการศึกษา ภาค 2 ตอน 2 - 2-5-57 // ปฏิรูปการศึกษา ภาค 2 ตอน 3 - 9-5-57 // ปฏิรูปการศึกษา ภาค 2 ตอน 4 - 16-4-57 // ปฏิรูปการศึกษา ภาค 2 ตอน 5 - 23-5-57 // ความมั่นคงทางอาหาร ตอน 1 - 30-5-57 // ความมั่นคงทางอาหาร ตอน 2 - 6-6-57 // ความมั่นคงทางอาหาร ตอน 3 - 13-6-57 // ความมั่นคงทางอาหาร ตอน 4 - 20-6-57 // ความมั่นคงทางอาหาร ตอนจบ - 27-6-57 // การใช้ระบบสารสนเทศจัดการทรัพยากรในพื้นที่เสี่ยง ตอน 1 - 4-7-57 // การใช้ระบบสารสนเทศจัดการทรัพยากรในพื้นที่เสี่ยง ตอน 2 - 11-7-57 // โครงการพัฒนาระบบการจัดการข้อมูลรูปแบบเกิดเร็ว ตอน 1
--	--	---

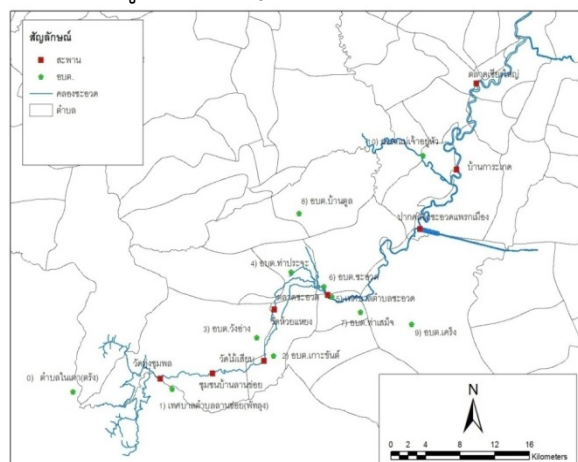
		- 18-7-57 // โครงการพัฒนาระบบการจัดการข้อมูลรูปแบบเกิดเร็ว ตอน 2 - 25-7-57 // ประชุมวิชาการงานวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อรับมือภัยพิบัติ
หนังสือพิมพ์	- ข่าวเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์	ข่าวเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์ ดังนี้ 1. ผู้จัดการภาคใต้ - ข่าว สกว.- ม.อ. หาดใหญ่ ระดมสมองแก้ปัญหาวิกฤตอาหารในจ.สงขลา 2. หนังสือพิมพ์สมิหลาไทมส์ - สกว.จับมือทีมยุทธศาสตร์จังหวัดสงขลาหาแนวทางแก้ปัญหาความมั่นคงทางอาหาร
โทรทัศน์	- ข่าวเผยแพร่ในโทรทัศน์	1. ทีวีเคเบิล 93 - เวที ABC Forum เรื่อง การปฏิรูปการศึกษาเพื่อทักษะในศตวรรษที่ 21 ของเยาวชนสงขลา เมื่อวันที่ 26 ก.พ. 57
เว็บไซต์	- เว็บไซต์สำนักงาน www.abc-souththai.org - เว็บไซต์อื่นๆ	Update ข้อมูล กิจกรรม ข่าวสาร ในเว็บไซต์สำนักงานให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ แบ่งเป็น 1. ข่าวประชาสัมพันธ์ 10 ครั้ง 2. ข่าวกิจกรรม 16 ครั้ง 3. อื่นๆ ฝากประชาสัมพันธ์กิจกรรม ข่าวสารของสำนักงานในเว็บไซต์อื่นๆ ดังนี้ 1. เว็บไซต์ผู้จัดการ 3 ครั้ง 2. เว็บไซต์วิทยุ ม.อ. 1 ครั้ง 3. เว็บไซต์มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ 1 ครั้ง 4. เว็บไซต์ สวท. 1 ครั้ง 5. เว็บไซต์ ม.อ. 1 ครั้ง
สื่อสิ่งพิมพ์	จดหมายข่าว	จัดทำจดหมายข่าว 6 ฉบับ ดังนี้ - จดหมายข่าว การวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ภาคใต้ ตอนกลาง ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 - จดหมายข่าว การวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ภาคใต้ ตอนกลาง ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 - จดหมายข่าว การวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ภาคใต้ ตอนกลาง ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 - จดหมายข่าว การวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ภาคใต้ ตอนกลาง ปีที่ 9 ฉบับที่ 4

		- จัดหมายข่าว การวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ภาคใต้ ตอนกลาง ปีที่ 9 ฉบับที่ 5 - จัดหมายข่าว การวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ภาคใต้ ตอนกลาง ปีที่ 9 ฉบับที่ 6
สื่อมวลชน	เชิญสื่อมวลชนเข้าร่วมทำข่าว	- เวที ABC Forum เรื่อง การปฏิรูปการศึกษาเพื่อทักษะในศตวรรษที่ 21 ของเยาวชนสงขลา เมื่อวันที่ 26 ก.พ. 2557 - เวที ABC Forum เรื่อง กรอบปฏิรูปการศึกษาเพื่อทักษะในศตวรรษที่ 21 ของเยาวชนสงขลา (ตอนย้อนคิดการศึกษา สู่อการปฏิรูป) เมื่อวันที่ 18 เม.ย. 57 - เวที ABC Forum เรื่อง ความมั่นคงทางอาหารในจังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 12 มิ.ย. 57 - เวทีนำเสนอผลการวิจัยโครงการ การพัฒนาตัวชี้วัดการจัดการป่าชายเลนโดยชุมชนอย่างยั่งยืนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม กรณีศึกษา 4 จังหวัดภาคใต้ตอนกลาง ณ ชุมชนโคกเมือง อ.ควนเนียง จ.สงขลา เมื่อวันที่ 17 ก.พ. 57
วิดิทัศน์ชุดความรู้		- ผลิตสื่อวิดิทัศน์ชุดความรู้ เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยทั้งสิ้น 3 เรื่อง 1. โครงการ “การจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วมแบบปรับตามสถานการณ์ กรณีศึกษาคาบสมุทรสทิงพระ จ.สงขลา” 2. โครงการ “การพัฒนารูปแบบการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งเพื่อการพึ่งพาตนเองของชาวประมงพื้นบ้านใน ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล” 3. โครงการ “พัฒนาตัวชี้วัดการจัดการป่าชายเลนโดยชุมชนอย่างยั่งยืนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม กรณีศึกษา พื้นที่ 4 จังหวัดภาคใต้ตอนกลาง” 4. โครงการ “เครื่องมือการจัดการพื้นที่พรุฉิมพลี อ.กระแสสินธุ์ จ.สงขลา”

“เครื่องวัดปริมาณน้ำฝนอัตโนมัติสำหรับประกอบการเตือนภัยชุมชน”

จากสภาพปัญหาอุทกภัยที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปีในพื้นที่ภาคใต้ตอนกลางหลายพื้นที่เกิดทั้งน้ำท่วมดินโคลนถล่ม น้ำป่าไหลหลาก สร้างความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน โดยสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดอุทกภัยคือปริมาณน้ำฝนที่ตกลงในพื้นที่ ทั้งนี้ในหลายๆพื้นที่ประชาชนได้รวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายเพื่อเฝ้าระวังและเตือนภัยขึ้น อย่างไรก็ตามยังขาดเครื่องมือวัดปริมาณน้ำฝนเพื่อใช้เก็บข้อมูลประกอบการพิจารณาเตือนภัยซึ่งเครื่องมือมีน้อยและไม่ครอบคลุมพื้นที่ อีกทั้งเครื่องมือวัดปริมาณน้ำฝนที่ใช้กันอยู่ทั่วไปส่วนมากเป็นเครื่องมือที่ใช้คนอ่านวัดค่าปริมาณน้ำฝนแล้วรายงานไปยังศูนย์ข้อมูลทำให้ไม่สะดวกล่าช้าต่อการพยากรณ์และการเตรียมการรับมือกับน้ำท่วม ส่วนเครื่องมือแบบอัตโนมัติก็ไม่สามารถทำงานได้เมื่อกระแสไฟฟ้าดับและยังมีราคาแพง ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นอุปสรรคต่อการทำงานของเครือข่ายเฝ้าระวังและเตือนภัยที่ต้องการใช้ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจอย่างทันทั่วทั้งที่ดังนั้นการพัฒนาเครื่องมือวัดปริมาณน้ำฝนอัตโนมัติที่มีราคาถูกและใช้วัสดุหาง่ายในท้องถิ่นเพื่อให้ชุมชนสามารถนำไปใช้และดูแลรักษาเองได้จึงเป็นแนวทางการแก้ปัญหาที่ช่วยให้การทำงานของเครือข่ายเฝ้าระวังและเตือนภัยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

โครงการวิจัย“เครื่องวัดปริมาณน้ำฝนอัตโนมัติสำหรับประกอบการเตือนภัยชุมชน”โดยมี **นายศุภกร กตาทิการกุล** สาขาวิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณเป็นหัวหน้าโครงการ และทีมงานจากสาขาวิชาฟิสิกส์คณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยทักษิณได้ร่วมกันศึกษาวิจัยและพัฒนาเครื่องวัดปริมาณน้ำฝนอัตโนมัติ ที่มีหัววัดแบบกึ่งทรงกระบอกอาศัยความสัมพันธ์ของแรงดันไฟฟ้าและระดับน้ำ มีแหล่งกักเก็บพลังงานไฟฟ้าสำรองจากเซลล์แสงอาทิตย์ และมีการส่งข้อมูลเซนเซอร์ไร้สายเพื่อนำมาประมวลผลด้วยไมโครคอนโทรลเลอร์ ซึ่งเป็นเทคนิคที่ยังไม่ได้มีการศึกษามาก่อน ผลของงานวิจัยเครื่องมือวัดปริมาณน้ำฝนสามารถวัดปริมาณน้ำได้สูงสุด 35 มิลลิเมตร และตรวจวัดปริมาณน้ำฝนได้ถึง 140 มิลลิเมตร ภายในเวลา 1 ชั่วโมงมีระบบควบคุมการปล่อยน้ำทิ้งทุกๆ 15 นาที และส่งข้อมูลได้อัตโนมัติด้านพลังงานสามารถรองรับแหล่งกำเนิดไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์ขนาด 20 วัตต์ และแบตเตอรี่ขนาด 12 โวลต์ 9 แอมแปร์ได้ จึงสามารถตรวจวัดได้อย่างต่อเนื่องถึงแม้ว่าท้องฟ้าจะปิดเป็นเวลา 2-3 วัน ในกรณีให้เครื่องวัดปริมาณน้ำฝนและระบบปล่อยน้ำทิ้งทำงานทุกๆ 5 นาทีมีประสิทธิภาพในการตรวจวัดที่น่าเชื่อถือและยอมรับได้ โดยราคาค้นทุนการผลิตต่อเครื่องคือ 12,528 บาท ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับเครื่องวัดตามท้องตลาดที่สามารถวัดได้อย่างต่อเนื่องและมีระบบพลังงานสำรองแบบเซลล์แสงอาทิตย์และแบตเตอรี่เหมือนกันพบว่ามีความราคาสูงถึง 30,000 บาท ทั้งนี้ราคาที่แตกต่างกันนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพและการส่งข้อมูลเป็นสำคัญ

แผนที่ลำนํ้าคลองชะอวดสำหรับติดตั้งเครื่องมือวัดปริมาณน้ำฝนอัตโนมัติ

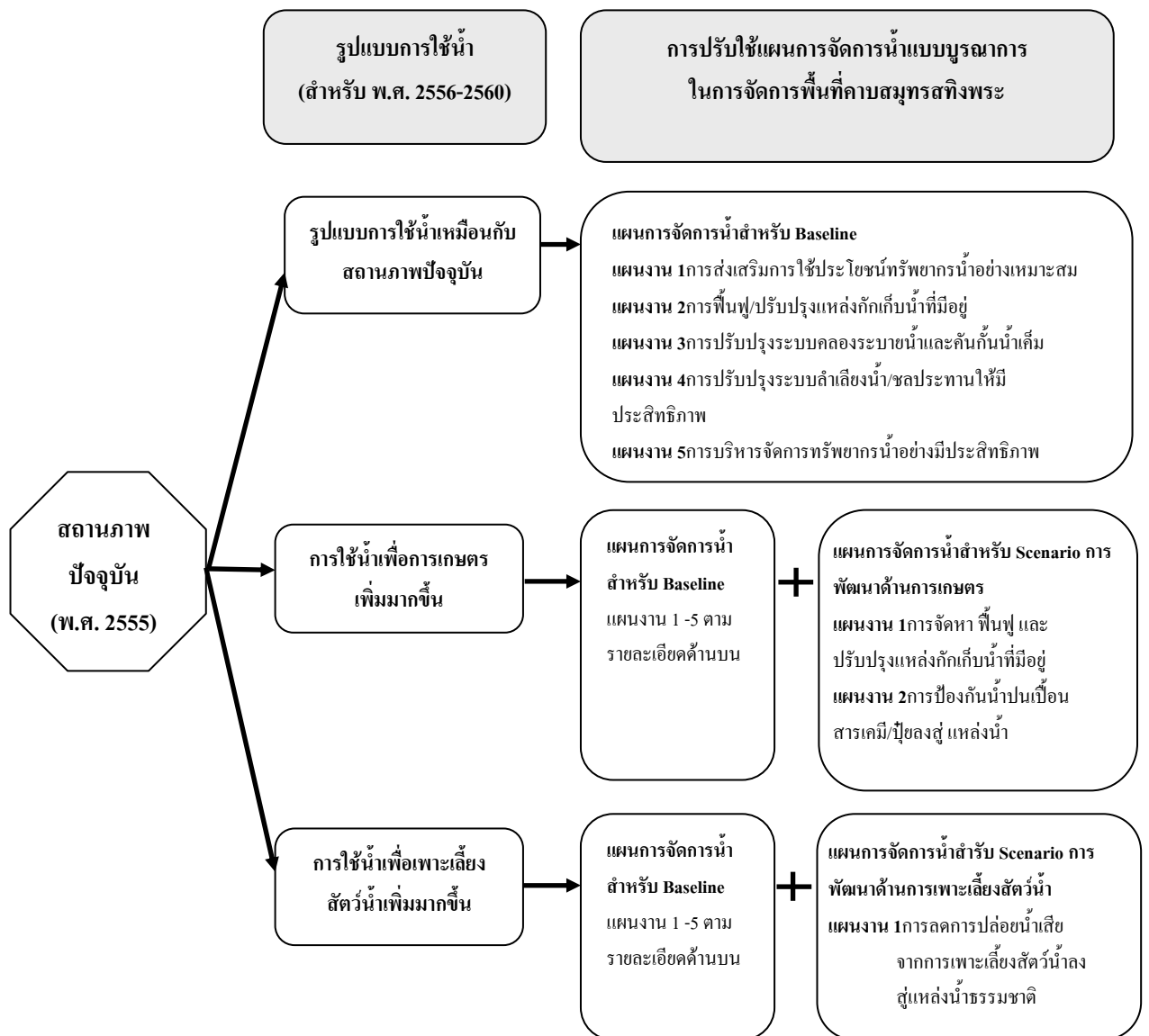
เครื่องมือวัดปริมาณน้ำดังกล่าวได้นำไปติดตั้งในพื้นที่ 6 ตำบล เพื่อใช้ประกอบการเตือนภัยให้แก่ชุมชน ซึ่งอยู่ในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำคลองชะอวดครอบคลุมอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง อำเภอชะอวดและอำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราชได้แก่ เทศบาลตำบลลานข่อย อบต.เกาะขันธุ์ อบต.ท่าประจะ อบต.ท่าเสม็ด อบต.แม่เจ้าอยู่หัว และอบต.บ้านตุลและยังได้อบรมการใช้เครื่องมือให้แก่ชุมชน/หน่วยงานในพื้นที่เพื่อให้สามารถใช้งานและดูแลรักษาเครื่องมือได้ด้วยตัวเอง นอกจากนี้ยังได้นำมาใช้ในโครงการศึกษาศักยภาพและพัฒนาโรงไฟฟ้าพลังงานน้ำของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำรอบเขาหลวง โดยมี ผศ.พยอม รัตนมณี สังกัดคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นหัวหน้าโครงการซึ่งได้รับทุนจาก สกว. และ กฟผ. ทั้งนี้ได้ทำการสร้างและติดตั้งแล้วจำนวน 24 จุดในบริเวณน้ำตกกะโรม น้ำตกพรหมโลก น้ำตกอ้ายเขียว น้ำตกกรุงชิง น้ำตกท่าแพ (อุทยานแห่งชาติเขาหลวง) และน้ำตกดาตฟ้า (อุทยานแห่งชาติใต้ร่มเย็น) จ.นครศรีธรรมราช เพื่อใช้เก็บข้อมูลปริมาณน้ำฝนเบื้องต้นและเพื่อใช้ประเมินว่าปริมาณน้ำฝนมีเพียงพอสำหรับการผลิตพลังงานไฟฟ้าหรือไม่

“แผนการจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการคาบสมุทรสทิงพระ จ.สงขลา”

“คาบสมุทรสทิงพระ” เป็นพื้นที่ทางฝั่งตะวันออกของทะเลสาบสงขลาอยู่ระหว่างทะเลสาบสงขลากับอ่าวไทย ครอบคลุมพื้นที่ 4 อำเภอ ของจังหวัดสงขลา คือ อ.สิงหนคร อ.สทิงพระ อ.ระโนด และ อ.กระแสสินธุ์ คาบสมุทรสทิงพระเป็นพื้นที่ที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ กล่าวคือ ปริมาณและคุณภาพน้ำไม่เหมาะสมกับความต้องการของผู้ใช้น้ำเกิดปัญหาอุทกภัยและมีน้ำท่วมขังเป็นเวลานาน นอกจากนี้ยังเกิดการขาดแคลนน้ำสำหรับการเกษตรในฤดูแล้ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อประกอบอาชีพของชุมชนและก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำโดยสาเหตุหนึ่งของปัญหา คือ การบริหารจัดการน้ำที่ไม่มีประสิทธิภาพ

โครงการ “การจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วมแบบปรับตามสถานการณ์ : กรณีศึกษาคาบสมุทรสทิงพระ จ.สงขลา” ซึ่งมีนางเบญจวรรณ ธีระกุล สังกัดสถานวิจัยพื้นที่ชุ่มน้ำ คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นหัวหน้าโครงการ และทีมงานจากเครือข่ายลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ได้ร่วมกันศึกษาวิจัยและพัฒนาแผนการจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการสำหรับคาบสมุทรสทิงพระซึ่งปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอีก 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2556-2560) และความต้องการของภาคส่วนต่างๆโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากทุกภาค ผลการวิจัยได้ก่อให้เกิดแผนการจัดการน้ำ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) Baselineรูปแบบการใช้น้ำไม่เปลี่ยนแปลงผ่านการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำอย่างเหมาะสม การฟื้นฟู/ปรับปรุงแหล่งกักเก็บน้ำ คลองระบายน้ำ และระบบลำเลียงน้ำตลอดจนการบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ 2) Scenario ด้านการเกษตรโดยการจัดหา พื้นฟู ปรับปรุงแหล่งกักเก็บน้ำที่มีอยู่ ควบคู่กับการป้องกันการปนเปื้อนของสารเคมี/ปุ๋ยลงสู่แหล่งน้ำ และ 3) Scenario ด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยการลดการปล่อยน้ำเสียจากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ ทั้งนี้การปรับใช้แผนการจัดการน้ำแบบบูรณาการทั้ง 3 แผน จะขึ้นอยู่กับสถานการณ์การใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำ คือ หากไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้น้ำจากปัจจุบัน (พ.ศ.2555) หน่วยงานหรือชุมชนในพื้นที่สามารถนำแผนการจัดการน้ำแบบบูรณาการสำหรับ Baseline มาปรับใช้หรือเป็นแนวทางสำหรับการจัดการพื้นที่ แต่หากสถานการณ์การใช้น้ำเปลี่ยนแปลงไปมีการเพิ่มขึ้นของการทำนาปรังหรือการใช้น้ำเพื่อทำสวนปาล์มมากขึ้น จะต้องนำแผนการจัดการน้ำสำหรับ Scenario ด้านการเกษตรมาปรับใช้เพิ่มเติม หรือหากมีการใช้น้ำเพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมากขึ้นจะต้องนำแผนการจัดการน้ำสำหรับ scenario ด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมาปรับใช้เพิ่มเติมดังภาพที่ 1

ผลจากงานวิจัยดังกล่าว ถูกนำไปใช้ประกอบการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ของสภาองค์กรชุมชน ต.ท่าหิน อ.สทิงพระ จ.สงขลา นำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการศึกษาวิจัย โครงการประสานภาคีความร่วมมือในการสร้างความรู้ที่เหมาะสมระดับท้องถิ่นในการจัดการภัยพิบัติจังหวัดสงขลาโดยมี คุณบรรเจต นະແສ เป็นหัวหน้าโครงการ ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยมีพื้นที่นำร่องอยู่ในคาบสมุทรสทิงพระ นอกจากนี้ยังมีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลพื้นฐาน เช่น แผนที่สารสนเทศภูมิศาสตร์ในระดับตำบลที่จัดทำขึ้น เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับจัดการพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรชุมชนในพื้นที่ เช่น สภาองค์กรชุมชน ต.เชิงแส อ.กระแสสินธุ์ จ.สงขลา ชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วิถีโหนด นา เล ต.ท่าหิน อ.สทิงพระ จ.สงขลา และนักวิจัยยังได้นำผลการศึกษาจากโครงการมาต่อยอดงานวิจัย ภายใต้โครงการ “เครื่องมือการจัดการพื้นที่พหุมิติอย่างยั่งยืน” ซึ่งเป็นการนำแนวทางหนึ่งที่เสนอในแผนการจัดการน้ำแบบบูรณาการมาดำเนินการอันเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และสภาองค์กรชุมชน ต.เชิงแส อ.กระแสสินธุ์ จ.สงขลา

ภาพที่ 1 แนวทางการนำแผนการจัดการน้ำแบบบูรณาการไปปรับใช้เพื่อการจัดการน้ำในแต่ละสถานการณ์

นอกจากนั้นแล้วนักวิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยในการประชุมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ อาทิ 1) การนำเสนอผลการวิจัย “แผนการจัดการน้ำในคาบสมุทรสติงพระ” ในการประชุมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาตอนล่าง เพื่อจัดทำแผนประจำปี พ.ศ. 2556 ของสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 8 กรมทรัพยากรน้ำโดยที่นักวิจัยร่วม คือ ดร.นฤทธิ ดวงสุวรรณ ได้รับการคัดเลือกให้เป็นกรรมการลุ่มน้ำ ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาเป็นประธาน และสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 8 เป็นฝ่ายเลขานุการ 2) นำเสนอผลการวิจัยแก่นักวิชาการ สถาบันทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งเป็นที่ปรึกษา “โครงการจัดทำแผนบริหารจัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ จ.สงขลา” ปีงบประมาณ 2556 เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการจัดทำแผนบริหารจัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำในจังหวัดสงขลา

ต้นแบบการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งเพื่อการพึ่งพาตนเองของชาวประมงพื้นบ้าน ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล

ตำบลเกาะสาหร่ายมีเนื้อที่ 939,300 ไร่ หรือ เท่ากับ 1,502.88 ตารางกิโลเมตร โดย แยกเป็น พื้นที่น้ำ 763,625 ไร่ หรือเท่ากับ 1,221.80 ตารางกิโลเมตร และพื้นที่บก 175,675 ไร่ หรือ เท่ากับ 218.08 ตารางกิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำประมงพื้นบ้านหรือประมงชายฝั่งขนาดเล็ก ซึ่งประสบปัญหาเนื่องจากทรัพยากรเสื่อมโทรม ทรัพยากรสัตว์น้ำมีแนวโน้มลดลง อันมีสาเหตุสืบเนื่องจากการใช้ประโยชน์ที่เกินกำลังการผลิต และขาดการอนุรักษ์ฟื้นฟู และนับวันปัญหาดังกล่าวจะยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ทำให้ชาวประมงชายฝั่งตำบลเกาะสาหร่ายได้รับความเดือดร้อนทางด้านเศรษฐกิจ

โครงการวิจัย การพัฒนารูปแบบการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง เพื่อการพึ่งพาตนเองของชาวประมงพื้นบ้านใน ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล ซึ่งมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยรัตน์ จุสปาโล คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เป็นหัวหน้าโครงการ และมีหน่วยงานที่เป็นภาคีร่วมประกอบด้วย ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่งสตูล สำนักงานประมงจังหวัดสตูล และอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.เกาะสาหร่าย ทำการศึกษาศักยภาพการพึ่งพาตนเองในการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง และหาแนวทางในการส่งเสริมความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ด้านการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ตลอดจนพัฒนารูปแบบในการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง โดยเน้นความสามารถในการพึ่งพาตนเองของประมงพื้นบ้านใน ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มย่อย

ผลการศึกษา พบว่า จากการประเมินศักยภาพการพึ่งพาตนเองโดยใช้แบบประเมินศักยภาพท้องถิ่น ได้แก่ การประเมินการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง การประเมินการพึ่งพาตนเอง การประเมินความเข้มแข็งของท้องถิ่น การประเมินการพึ่งพาซึ่งกันและกันกับหมู่บ้านอื่นภายในตำบล พบว่าศักยภาพการพึ่งพาตนเองของแต่ละหมู่บ้านค่อนข้างต่ำและมีความพร้อมแตกต่างกัน การมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาในน้อย อีกทั้งยังไม่มีทรัพยากรประมงชายฝั่งอย่างเป็นระบบ ทั้งในมิติการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ฟื้นฟู ประกอบกับมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดการทรัพยากรหลายประการ อาทิ 1) สัตว์น้ำเศรษฐกิจมีปริมาณลดลง มีการใช้เครื่องมือผิดกฎหมาย มีการจับสัตว์น้ำวัยอ่อนหรือยังไม่ได้ขนาด 2) ประชาชนส่วนใหญ่ขาดจิตสำนึกในเรื่องการอนุรักษ์ รัฐบาลและผู้เกี่ยวข้องไม่เห็นความสำคัญในสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง 3) โครงสร้างชุมชนไม่เข้มแข็ง และ 4) ขาดองค์ความรู้เรื่องระบบการจัดการทรัพยากรประมงโดยชุมชน

อย่างไรก็ตามจากการวิเคราะห์ชุมชนพบ **จุดแข็ง** ยังมีสัตว์น้ำซึ่งมีความสำคัญทางเศรษฐกิจเหลือให้ออนุรักษ์และฟื้นฟู สภาพสังคมเป็นปึกแผ่น มีความเป็นเครือญาติ มีความเชี่ยวชาญในการทำประมงชายฝั่ง ในบางหมู่บ้านเริ่มมีการจัดตั้งกลุ่ม โดยมีแกนนำที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรประมง **จุดอ่อน** ยังไม่มีต้นแบบการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนค่อนข้างน้อย คนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจและไม่ได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง และยังมีการลักลอบใช้เครื่องมือการทำประมงผิดกฎหมาย **โอกาส** มีหน่วยงานภายนอก อาทิ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสำนักงานประมงจังหวัดสตูล ที่จะเข้าส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรประมง **ภาวะคุกคาม** สภาพภูมิอากาศ (มรสุม พายุ คลื่นลม) เป็นอุปสรรคทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพได้อย่างต่อเนื่อง ต้นทุนการทำประมงสูง การทำประมงพาณิชย์ในเขตหวงห้ามและตลาดสินค้าสัตว์น้ำอยู่ไกลจากแหล่งผลิต

สำหรับแนวทางในการส่งเสริมความสามารถในการพึ่งพาตนเอง เห็นควรส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอาชีพประมงชายฝั่ง ควรส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณในการประกอบอาชีพ ควรส่งเสริมและสนับสนุนความรู้และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาอาชีพ และควรให้องค์ความรู้ในเรื่องการฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเล ส่วนการพัฒนารูปแบบในการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ควรเน้นความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชาวประมงพื้นบ้าน โดยใช้หลักการจัดการร่วม เน้นเรื่องการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ของชุมชน และสร้างการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานนอกโดยร่วมกันสร้างองค์ความรู้เรื่องระบบการจัดการทรัพยากรประมง บูรณาการความรู้ที่ได้จากหน่วยงานนอก ผสมกับภูมิปัญญาของคนที่มีในชุมชนเอง เพื่อร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบในการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งเพื่อการพึ่งพาตนเองของชาวประมงพื้นบ้าน ทั้งนี้ได้มีการจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านเพื่อการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งขึ้น ในหมู่ที่ 2 บ้านบากันใหญ่ เพื่อทดลองยกระดับการจัดการโดยมีหน่วยงานนอกชุมชน สนับสนุนงบประมาณ และร่วมกันพัฒนาและเป็นที่ปรึกษาให้กับชุมชน โดยสรุป คือ มีการจัดทำแนวเขตอนุรักษ์ทรัพยากรประมง ปลุกป่าชายเลน 4 ชั้น จัดทำโรงแรมปลา ศาลาหมักนาคาปู สหกรณ์หอยร่อยชนิด ซึ่งเป็นกิจกรรมเชิงอนุรักษ์เพื่อเพิ่มผลผลิตทรัพยากรทางทะเล ส่วนกิจกรรมเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การเลี้ยงปูม้า นม โรงงานแปรรูปทรัพยากรสัตว์น้ำแพชุมชน นอกจากนี้ได้ยังมีการสร้างสถานีซ่อมเรือและอุปกรณ์ประมงเพื่อช่วยเหลือกัน และได้สร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านบากันใหญ่ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเอง เพื่อแก้ปัญหาทรัพยากรประมงชายฝั่ง ภายหลังมีการบูรณาการกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เน้นเพื่อการเรียนรู้และเพื่อการบำเพ็ญประโยชน์ ซึ่งเป็นการช่วยฟื้นฟูทรัพยากรอีกทางหนึ่ง ดังแสดงในภาพที่ 1

ชุมชนประมงชายฝั่งบ้านบากันใหญ่ ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล ได้นำต้นแบบการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งซึ่งเป็นผลจากการวิจัยที่ถูกพัฒนาขึ้นจากการปฏิบัติการร่วมกับกลไกพัฒนาในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน อันเป็นการผสมผสานความรู้จากสถาบันการศึกษา หน่วยงานของรัฐและท้องถิ่น ภูมิปัญญาของชุมชน ในการคิดค้นสาเหตุและทางเลือกในการแก้ปัญหา และทดลองปฏิบัติการแก้ปัญหาาร่วมกันจนเกิดเป็นกลไกร่วมการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งเพื่อการพึ่งพาตนเองของชาวประมงพื้นบ้าน ต.เกาะสาหร่าย ที่สามารถช่วยให้คนในพื้นที่เกิดการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์เพื่อเข้าใจปัญหาและสาเหตุ จนนำไปสู่การจัดการทรัพยากรประมงของชุมชนซึ่งตรงความต้องการชุมชนได้อย่างแท้จริง ส่งผลให้ทรัพยากรมีความอุดมสมบูรณ์ และเกิดเครือข่ายที่มีความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งที่จับต้องสัมผัสได้ โดยเฉพาะที่บ้านบากันใหญ่ นอกจากนี้หน่วยงานพันธมิตรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการจัดสรรงบประมาณมาสนับสนุนกิจกรรมเกี่ยวกับการดูแลทรัพยากรชายฝั่ง บางหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนโดยปัจจุบันการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งได้ผนวกเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กลายเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งทำกิจกรรมเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรประมง มีคนเดินทางมาเที่ยวและเรียนรู้กว่า 5,000 คน สร้างรายได้ให้กับชุมชนกว่า 1 ล้านบาท นอกจากนี้ยังมีรางวัลการันตีจากหน่วยงานต่าง ๆ ให้กับชาวบ้านในพื้นที่ ในประเด็นที่ชาวบ้านมีการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งจำนวน 3 รางวัลในปี 2556 ได้รางวัลดีเด่นระดับจังหวัดสตูลและได้รางวัลดีเด่นระดับภาคใต้ปี 2557 และได้รางวัลด้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดีเด่นระดับจังหวัดสตูลปี 57 และสื่อที่ได้เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีการใช้ประโยชน์ไปแล้วมีทั้งสื่อส่วนกลางและท้องถิ่น นอกจากนี้มีงานวิจัยต่อยอดจากงานวิจัยจำนวน 4 เรื่อง ส่วนหมู่บ้านอื่นๆ อาทิหมู่ที่ 5 บ้านเกาะสาหร่าย เกิดกลุ่มประมงอนุรักษ์ ซึ่งมีกิจกรรมที่สำคัญ 2 ส่วน คือการทำกิจการแพชุมชน และกิจกรรมอนุรักษ์ปูม้า และคาดว่าแนวทางเหล่านี้จะค่อยๆ ขยายไปในแต่ละชุมชนในหมู่บ้านอื่นๆ ซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงเกิดการเรียนรู้จากจุดเล็กๆ แล้วค่อยเติบโตขึ้นเพื่อที่จะสร้างชุมชนของตนเองให้มีความเข้มแข็ง ขยายไปครอบคลุมพื้นที่ทั่วทั้งตำบลเกาะสาหร่ายต่อไป

